

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΑΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1950

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ—Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1950

ΜΕΡΟΣ Α΄

Ἐκ τῆς Δημοτικῆς

Α.΄ ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ὁ Πέλεκας
στό μέτωπο.

Δέν πέρασαν πολλοὶ μῆνες, ποὺ ὁ Μιχάλης ὁ Πέ-
λεκας ἦταν στρατιώτης, καὶ κηρύχτηκε στὸ 1912
ὁ πόλεμος μετὰ τὴν Τουρκία. Ὅπως σ' ὅλα τὰ
συντάγματα, ἔτσι καὶ στὰ Μηχανικά, ποὺ ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες
τὸ ἄκουσαν μ' ἀκράτητο ἐνθουσιασμό. Τὰ ὅπλα καθαρίστηκαν,
γυαλοκόπησαν οἱ ἀξίνες, ὅλα τὰ ἐργαλεῖα συγυρίστηκαν, μπή-
κανε σὲ τάξη, ἔτοιμα νὰ δουλέψουν. Οἱ στρατιῶτες ἐτοιμάστηκαν
γιὰ τὰ σύνορα. Καὶ ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας κατέβηκε στὸν Πει-
ραιᾶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴ μάνα του.

— Φεύγομε, μάνα, γιὰ τὰ σύνορα. Ἦρθε ὁ καιρός. Πᾶμε νὰ
ἐλευθερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν' ἀνοίξωμε τίς ἐκκλησίες τίς ἀ-
λειτούργητες. . . Φεύγω. Τὴν εὐχή σου. . .

Ἀτάραχη τ' ἄκουσε ἡ χήρα, ἡ Σεριφιώτισσα.

— Μὲ τὴν εὐχή τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἶπε. Ἐκρυψε ἓνα
δάκρυ, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικά της μάτια, κι ἔτρεξε νὰ τοῦ
ἐτοιμάσῃ τ' ἀσπρόρρουχα. Ὑστερα κατέβασε ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα
τὸ μικρὸ Εὐαγγέλιο, ἱερὸ κειμήλιο τοῦ παπᾶ, τοῦ πατέρα της,
σταυροκοπήθηκε, τὸ φίλησε καὶ εἶπε :

— Πάρε το, παιδί μου, ὁδηγὸ σου καὶ φυλαχτὸ σου.

Ὁ Μιχάλης τὸ ἔβαλε μ' εὐλάβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτῶνί του
καὶ κουμπώθηκε.

Ὅλα τ' ἀγαποῦσε ὁ Μιχάλης τὰ πατρογονικά κειμήλια κι
ὅλα τὰ σεβόταν, μὰ πιὸ πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, πολύ-
τιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπᾶ, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πα-
τριάρχη, τὸν καιρὸ ποὺ πῆγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ Ἱεροσόλυμα.
Μέσα στὸ πρῶτο φύλλο μάλιστα ὁ Πατριάρχης εἶχε γράψῃ τ' ὀ-
νομά του, χαρίζοντάς το στὸν πάτερ Κοσμᾶ.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια μεγάλωσε ὁ Μιχάλης. Κά-
θε Κυριακὴ διάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας δυνατὰ, νὰ τ' ἀ-
κούσῃ κι ἄλλη μιὰ φορὰ ἡ μάνα του. Κι ἐκεῖνη, καθισμένη στὸ
σκαμνάκι, κουνοῦσε σιγὰ σιγὰ τὸ κεφάλι, μὲ τὸ πρόσωπο φωτι-
σμένο ἀπὸ θεϊκὴ χαρά, μουρμουρίζοντας :

— Προσκυνῶ τὸ λόγο σου, Χριστέ μου καὶ Σωτῆρα μου, προ-
σκυνῶ τὸ λόγο σου. . .

Καί τώρα πάλι, φεύγοντας από τὸ σπίτι, τὸ ἔπαιρνε μαζί του σύντροφο καὶ βοηθὸ καὶ παρηγορία.

Πῆρε λοιπὸν τὰ ροῦχα του, ἄλλαξε τὸ φιλὶ τοῦ χωρισμοῦ μετὴ μάννα του καὶ ξεκίνησε νὰ φύγῃ.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ, παιδί μου. “Ὡρα καλή! Μουρμούρισε ἡ μάννα, ἡ νησιώτισσα, ἡ χαροκαμένη. Καὶ στάθηκε παλληκαρίσια στὴν ἐξώπορτα, δυνατὴ κι ἀδάκρυτη, ὥσπου τὸ παιδί της χάθηκε στὸ βάθος τοῦ δρόμου τραβώντας κατὰ τὴν Ἀθήνα.

“Ὅπως ὅλα τὰ Σώματα, ἔτσι καὶ τὸ Μηχανικὸ δοξάστηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα τοῦ Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Σήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε στὰ Πεζικά, ἔδωσε χέρι στὰ κανόνια. Πολλὲς φορές χύθηκε στὴ φωτιά καὶ βγήκε δράκας ἀνίκητος.” Ἐγινε κοσμαγάπητο. Περνοῦσε κι οἱ φαντάροι φώναζαν:

— Γειά σας, σκαπανάκια! Ζήτω! . . .

Καὶ τὰ σκαπανάκια καμάρωναν καὶ τραγουδοῦσαν, εὐθυμα καὶ γελαστὰ παιδιὰ, σὰ νὰ ἔκαναν γυμνάσια.

“Ὁ Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. “Ἡ μὲ τὴν ἀξίνα δούλευε ἢ μὲ τὸ τουφέκι, ἦταν τρομερός.

— ‘Απὸ σίδερο εἶν’ αὐτὸς ὁ Σεριφιώτης; ἔλεγε ὁ λοχίας του. Οὔτε κούραση τὸν πιάνει, οὔτε σφαῖρα.

Καὶ ὁ λοχαγὸς του πάλι, περνώντας, τὸν χτύπησε κάποτε ἐλαφρὰ στὸν ὦμο καὶ τοῦ εἶπε:

— Εὖγε, παλληκάρι μου!

Εὐχαριστήθηκε ὁ Μιχάλης, χαμογέλασε καί, ὅταν εἶχαν καταυλισμὸ κι ἀνάπαυση, ξαπλώνόταν παράμερα, ἔβγαζε ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ ἱερὸ βιβλίο κι ἄρχιζε νὰ διαβάζῃ:

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;

Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;

(Ψαλμ. κστ')

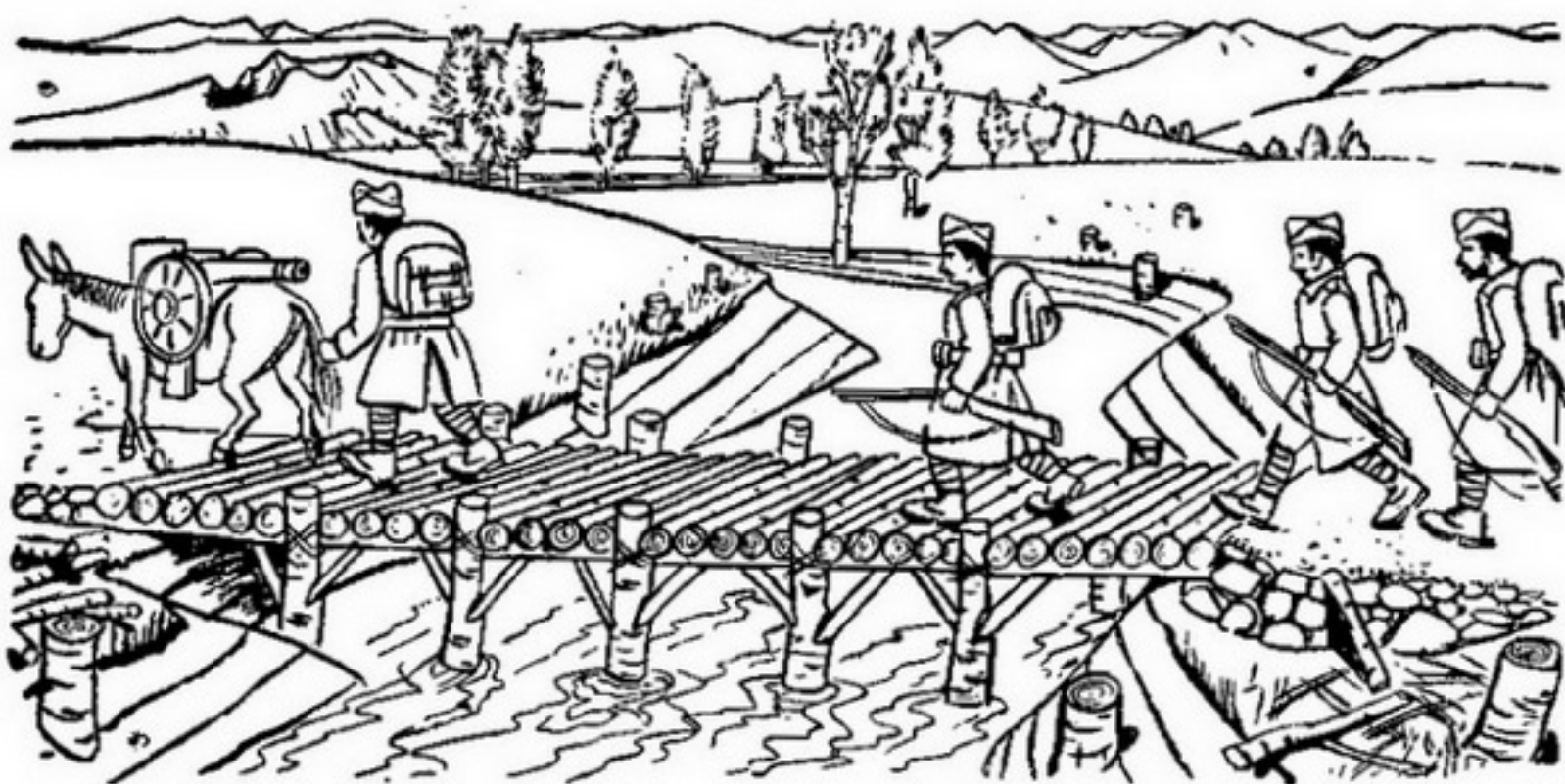
“Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἡ σημαία μας ἔφθασε ἔμπρὸς στὰ Γίανιτσά. Τὰ τούρκικα στρατεύματα, ποὺ ἔφευγαν νικημένα ἀπὸ δυὸ ἐβδομάδες, στάθηκαν ἐκεῖ μετὴ τὴν ἀπόφαση νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἱερή τους πόλη. “Αδίκος κόπος. Ποιὸς μποροῦσε νὰ σταματήσῃ πιά τὴν ἄρματωμένη Ἑλλάδα, ποὺ τραβοῦσε ἐκεῖ, ὅπου ἔδειχνε τὸ δάχτυλο τοῦ Θεοῦ; Κανείς. Καὶ ἡ μάχη ἄρχισε.

Ὁρμησαν τὰ Πεζικά, μούγκρισαν τὰ κανόνια, ἄναψε ὁ τόπος.

— Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! φώναξε σὲ μιὰ στιγμή ὁ Μιχάλης σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε τὰ λόγια ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, ὅταν ἦταν μικρός: Κῦμα θὰ γίνη μιὰ μέρα ἡ Ἑλλάδα, νὰ καταπιῇ τὸ βράχο!

Ὁ ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλοῦσε ἀντίκρυ τὰ νερά του, μαῦρα κι ἀνταριασμένα· καὶ ξέμακρα βογγοῦσαν τὰ κανόνια τὰ τούρκικα.

Σκληρὴ ἦταν γιὰ τὸ στρατό μας ἡ ἐπίθεση. Ὁ ἐχθρὸς ἦταν καλὰ ὁχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές, ἐνῶ οἱ δικοί μας βρίσκονταν

στὸν κάμπο, χωρὶς προχώματα, καὶ πολλὲς φορές ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ περνοῦν παραπόταμα, τρία μέτρα βαθιά.

Ἐξαφνα ἦρθε μιὰ διαταγή:

— Νὰ γεφυρωθῇ τὸ ποτάμι!...

Ἦταν ἓνα πλατὺ παρακλάδι τοῦ Λουδία.

Τὸ Μηχανικὸ ἔτρεξ' ἐκεῖ. Ἐφθασαν στήν ὄχθη. Οἱ ἄνδρες ἄρχισαν τὴ δουλειὰ γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῇ τὸ γεφύρι, νὰ περάσῃ ὁ στρατός, ὁ νικητής. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι τοὺς ἐνίωσαν καὶ τοὺς ἔβαλαν στὸ σημάδι. Οἱ ὀβίδες ἔπεφταν γύρω τους βουλιάζοντας μέσ' στὸ χῶμα, σηκώνοντας τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ, σκοτώνοντας κόσμο.

Ἀλλὰ οἱ ἄνδρες ἀτρόμητοι, τὴ δουλειὰ τους. Τὰ ἐργαλεῖα δούλευαν κι ὁ κρότος ἀκούόταν γρήγορος, βιαστικός, ἐπίμονος.

Τὸ πυροβολικὸ μας θέλησε νὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ οἱ ἑλληνικὲς ὀβίδες περνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τοὺς σκάζοντας μέσ' στὰ τούρκικα προχώματα.

Ὁ ἐχθρὸς κατάλαβε τὸν κίνδυνο· ἂν οἱ Ἕλληνες περνοῦσαν τὸν ποταμό, ἦταν χαμένος. Τάγματα πυκνὰ ἔτρεξαν κατὰ τὸ ποτάμι κι ἄρχισαν νὰ ρίχνουν μὲ πείσμα. Τρομερὴ ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἄφησαν τὰ ἐργαλεῖα καὶ ἔπιασαν τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι δούλευαν στὸ γεφύρι.

Ὁ σωτήρας του. Ὁ Μιχάλης ἔρριξε μιὰ ματιὰ γύρω καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰ λεοντάρια. Σήκωσε σὲ μιὰ στιγμή τὴν ψυχὴ του στὸ Θεὸ καὶ εἶπε μέσα του :

— Κύριε, Κύριε, βοήθει τὴν Ἑλλάδα μας ! . . .

Τίποτε ἄλλο. Ἐπειτα ξανάπιασε τὴ δουλειά.

Ἐξαφνα ἐνίωσε ἓνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰ νὰ τὸν ἔσπρωξε κανεὶς πίσω. Παρὰ λίγο νὰ πέσῃ. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἄκουσε πίσω του ἓνα δυνατὸ θόρυβο. Γύρισε καὶ εἶδε. Ἦταν τὸ Πεζικό, ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυροποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Σὲ λίγο οἱ Τούρκοι ζαλίστηκαν, πῆραν δρόμο. Τὸ γεφύρι στήθηκε, τὰ στρατεύματα πέρασαν, κυνηγώντας τὸ νικημένο ἐχθρό, ποὺ σκορποῦσε κατὰ τὴ Θεσσαλονίκη.

— Τ' Αἰ-Δημητρίου στὴν ἐκκλησιά του θὰ λειτουργηθοῦμε . . . συλλογίστηκε ὁ Μιχάλης κι ἀναγάλλιασε.

Τὴν ὥρα ποὺ ἔκανε τὴ σκέψη αὐτή, εἶδε τὸ Γεράσιμο Κεφαλ-
λονίτη, συστρατιώτη του, πλάγι του.

— Ἐ, Πέλεκας ! τοῦ φώναξε.

— Ἐδῶ εἶσαι κι ἐσύ ; εἶπε ὁ Μιχάλης.

— Ἐδῶ κι ὅλο ἐμπρός ! ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ξαφνίστηκε καὶ δείχνοντας τὸ στήθος τοῦ Μιχάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιάς, εἶπε :

— Μωρὲ Πέλεκας, μιὰ τρύπα ἔχεις ἐδῶ !

Ὁ Μιχάλης εἶδε καὶ τὰ ἔχασε. Γρήγορα ὁμῶς θυμήθηκε τὸ τράνταγμα, ποὺ ἐνίωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατάλαβε, καὶ

ξεκουμπώνοντας τὸ χιτῶνίό του, ἔβγαλε τὸ Εὐαγγέλιο.

Οἱ ἄνδρες τὸν περικύκλωσαν περίεργοι νὰ ἰδοῦν. Καὶ ὁ Μιχάλης, σηκώνοντας ψηλά, ἔδειξε τὸ ἱερὸ βιβλίο τρυπημένο ἀπὸ μιὰ σφαῖρα. Ἡ σφαῖρα εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἐξώφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῇ στὸ βιβλίο ὥς τὴ μέση.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε! Εἶπε ἓνας στρατιώτης καὶ σταυροκοπήθηκε. Ἦταν ὁ Γεράσιμος Κεφαλλονίτης. Καὶ οἱ ἄλλοι ἔκαναν τὸ ἴδιο. Ὁ Μιχάλης φίλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε στὸν κόρφο του.

«Ἡ Πίστις σώζει», λέγει ἓνας θεῖος λόγος. Ὁ Μιχάλης εἶχε ἀσάλευτη πάντα Πίστη μέσα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ πολλές μάχες πολέμησε καὶ πολλές φορές κινδύνεψε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸ δεύτερο πόλεμο. Ἀλλὰ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μάνας του τὸν φύλαξαν.

Ὅταν ἔγινε εἰρήνη καὶ γύρισαν τὰ Μηχανικὰ στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ πήδησαν στὴν προκυμαία ἦταν κι ἓνας ψηλός, γιγαντόσωμος λοχίας, ποὺ ἔψαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τοὺς δικούς του. Μιὰ γυναίκα μὲ νησιώτικη μαντήλα χύθηκε μέσ' στὸ πλῆθος κι ἀγκάλιασε τὸ λοχία κλαίγοντας ἀπὸ χαρά.

— Μιχάλη μου, παιδί μου! Δόξα νὰ 'χῃ ὁ Ὑψιστος!

Ἦταν ἡ κυρα-Δημήτραινα, ἡ Σερφιώτισσα, ποὺ δεχόταν τὸ γυιό της νικητὴ, μὲ δυὸ γαλόνια στὸ χέρι.

Τώρα ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας δὲν εἶναι πιά στρατιώτης. Πῆρε τὴν ἄφεσή του, ξαναγύρισε στὸ ἐργοστάσιο κι εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

Ψηλά στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρα-Δημήτραινα τὸ ἱερὸ κειμήλιο, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου της παιδιοῦ!

«Πολεμικὰ διηγήματα»

Στέφανος Δάφνης (Θρ. Ζωϊόπουλος)

ΔΙΠΛΟ ΟΝΕΙΡΟ

Πολιορκία
καὶ ἔφοδος.

Σοῦ 'ταξα αὐτὸ τὸ χαρτάκι. Διάβασέ το! Μοῦ εἶπε ὁ γερο-Κορφιάτης τὴν ἡμέρα τῆς περιφορᾶς τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος στὴν Κέρκυρα, 15 Αὐγούστου. Καὶ μοῦ ἔδειχνε ἓνα κομμάτι χαρτὶ ζαρωμένο καὶ κιτρινιασμένο ἀπὸ τὸν καιρό.

—Πῶς τό 'χω στὰ χέρια μου, μὴ ρωτᾶς. Διάβασέ το! Καὶ διάβασε πέντε γραμμὲς μὲ γράμματα μισοσβησμένα, ἀκανόνιστα κι ἀνορθόγραφα.

«Ὁρκιζόμαστε στὴ μεγάλη του χάρη, ἐμεῖς Διάκος Συμεῶν σκευοφύλακας τοῦ Παναγίου Ναοῦ του, καὶ Χαράλαμπος Καμπονέρης ἐκκλησιάρχης, πῶς τὰ μεσάνυχτα κι ἔπειτα—δὲ θυμόμαστε καλὰ—δεκαπέντε μὲ δεκάξι, Αὐγούστο μῆνα, τοῦ 1716, ὁ ἅγιος ἄφησε τὸ κουβούκλι του γιὰ μιὰ δυὸ ὄρες κι ὕστερα βρέθηκε πάλι μέσα. Τοῦτο γιὰ ὅσους δὲν πιστεύουν.»

—Σοῦ 'ταξα, πῶς θὰ σοῦ τὸ δείξω, ἐξακολούθησε νὰ μοῦ λέγῃ ὁ γέρος, μὰ καὶ σὺ θὰ γράψῃς τὰ ὅσα σοῦ εἶπα, ὅπως τ' ἄκουσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, κι ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν δικό του, ὅπως τὰ ἔμαθε ἀπὸ τὴ μάνα του, κι ἐκείνη πρὶν παλαιόθεν, κι ἔτσι ὥς πέντε γενεές, ποὺ φθάνει στὸ στόμα τοῦ ἴδιου τοῦ Χαράλαμπου. Τοῦ ὑπεσχέθηκα τοῦ γέρου καὶ τὰ γράφω.

Ἡμερόνυχτα τὰ κανόνια ὀλόγυρα στὴν πόλη· ὁ Ἐνετὸς ναύαρχος εἶχε μαζευτῇ κάτω ἀπὸ τὰ τείχη καὶ ἄφησε τὸ στόλο τῶν ἀπίστων ν' ἀράξῃ στὸν ἥσυχο γιαλὸ τοῦ Ἰψου καὶ στὰ Γουβιά, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1716. Ἦταν ἡ δεύτερη φορά, ποὺ οἱ Τοῦρκοι πατοῦσαν τὴν Κέρκυρα. Μέσα στὴν πόλη φόβος καὶ τρόμος. Ἐτρεχαν στὸ παλαιὸ φρούριο, σήκωσαν τὸ γεφύρι καὶ ἀφέθηκαν στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Μόνον ὁ στρατάρχης, ἄτρομος, ψύχραιμος, αἰκίνητος, μάζεψε τὴ λίγη φρουρὰ ἀπὸ Ἐνετοὺς καὶ Ἑλληνες, πῆρε καὶ μερικὰ παλληκάρια ἀπὸ τὴν πόλη, ἐκλείσε τὴν Πύλη τοῦ Παλαιοῦ φρουρίου καὶ ἀνάγκασε τὸν κόσμο: τοὺς νέους νὰ ὀπλισθοῦν,

τοὺς γέρους τὰ παιδιὰ καὶ τίς γυναῖκες νὰ κουβαλοῦν χῶμα, νὰ βοηθοῦν στοὺς προμαχῶνες, νὰ περιποιοῦνται τοὺς πληγωμένους.

Ὁ κόσμος πῆρε θάρρος, σιγὰ σιγὰ συνήθισε καὶ κάθε δειλινὸ ἔμαζεύετο μπροστὰ στὴ μικρὴ πλατεῖα τοῦ ἁγίου, καὶ ὅλοι, ὀρθόδοξοι καὶ Λατῖνοι, ἔμπαιναν ἀπὸ τὴ μιὰ θύρα, προσκυνοῦσαν καὶ ἔβγαιναν μὲ πιὸ θάρρος ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Ὁ Χαράλαμπος Καμπονέρης, ἐκκλησιάρχης, μαζί μὲ τὸ διάκο Συμεῶν, ἔκαναν νυχτέρι κάθε βράδυ, φύλακες ἄγρυπνοι μέσα στὸ Ναό· ἔτοιμοι μὲ τὴν πρώτη προσταγὴ νὰ κατεβάσουν τὸν ἅγιο μὲ τὴ λάρνακα, μέσα στὴν καταπακτὴ, ποὺ εἶχαν ἀνοίξει μυστικὰ στὸ πλάϊ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, γιὰ νὰ τὸν γλιτώσουν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀπίστων. Κι αὐτὸ ἦταν, ποὺ τὸν πείραζε περισσότερο τὸν ἀγαθὸ καὶ ἀπλοϊκὸ χωριάτη, ποὺ τριάντα χρόνια εἶχε στὴν ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἁγίου. Πῶς θὰ τὸν ταπείνωναν ἔτσι τὸν ἅγιο! Τὸν ἅγιο, ποὺ τὸν ἔβλεπε τόσα χρόνια νὰ κάνη χάρες, νὰ σώζη κόσμον, νὰ ἔχη τόση δύναμη!

Καὶ κάθε βράδυ, σὰ γύριζε στὴν ἐκκλησίᾳ, πῆγαινε κουνώντας τὰ χέρια καταπάνω στὸ φοβισμένο Συμεῶν καὶ τοῦ ἔλεγε:

— Θὰ τὸ ἴδῃς, ποὺ δὲ θὰ γίνῃ αὐτό! δὲ θὲ νὰ μπῇ ἐκεῖ μέσα! Ὅχι! θὰ τοὺς διώξῃ τοὺς ἄπιστους, θὰ τοὺς διώξῃ, σοῦ λέω, ὅπως τίς ἄλλες ἔδιωξε καὶ τὴν πανούκλα!»

Κι ἔπειτα γύριζε κατὰ τὸν ἅγιο, κλεισμένο στὴν ἀσημένια τοῦ λάρνακα, καὶ τὰ χεῖλη τοῦ ἄρχιζαν νὰ κινοῦνται καὶ νὰ ψιθυρίζουν σιγὰ σιγὰ.

Τί ἔλεγε; Ὁ διάκος δὲν ἄκουγε. Μόνο τὸν ἔβλεπε, ὅστερα ἀπὸ τὸ σταυρό του νὰ κάνη χειρονομίες καὶ νοήματα κοιτάζοντας κατὰ πρόσωπο τὸν ἅγιο, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε:

— Σύμφωνοι εἴμαστε. Ἐπειτα σήκωνε τοὺς ὤμους καὶ τραβοῦσε στὸ στασίδι του, ποὺ κάθε νύχτα μισαγρυπνοῦσε, γιὰ νὰ εἶναι πάντα ἕτοιμος...

Ἦταν κοντὰ μεσάνυχτα. Τῆς Παναγίας, δεκαπενταύγουστο στὰ 1716.

Ήσυχη ἡ βραδυά. Νύχτα καλοκαιρινή μὲ φεγγάρι σὰν ἀσημένιο δίσκο, ποὺ ἔλαμπε καὶ φώτιζε ὅλη τὴν ὁμορφὴ φύση τῆς Κερκύρας. Μακριά, στοὺς προμαχῶνες, ἀκούοντο μαζί μὲ τὸ μονότονο τραγούδι τοῦ γρύλλου τὰ «Φύλακες, γρηγορεῖτε...» ν' ἀντηχοῦν σὲ διάφορες γλῶσσες. Οὔτε μιὰ κανονιά ἐκείνη τῇ βραδυά! Γαλήνη καὶ στοὺς μαχητὰς καὶ στὴ φύση. Μιὰ βουβὴ ἡσυχία ἀπὸ ἐκεῖνες, ποὺ γίνονται, πρὶν ἔλθῃ ἡ μεγάλη τρικυμία...

Στὸν ἅγιο οἱ θύρες εἶχαν κλείσει ἀπὸ νωρίς. Δύο τρεῖς κανδηλὲς τρεμόσβηναν ἐμπρὸς στὴν Παναγία ἢ μία, στὴ θύρα τοῦ τέμπλου ἢ ἄλλη. Καὶ ἡ τρίτη, μεγάλη, ἀτόφια ἀσημένια, ἐμπρὸς στὴν ὀρθὴ λάρνακα μὲ τ' ἅγιο λείψανο, ἄλυωτο καὶ ἀκέραιο στοὺς αἰῶνες.

Ὁ Χαράλαμπος ἀπὸ τὸ πρῶτο στασίδι, μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὴν παλάμη, ἀντίκρυζε μὲ μισοκλεισμένα μάτια κατὰ πρόσωπο τὸν ἅγιο, ἐκεῖ στὴ δεξιὰ πύλη· καὶ καθὼς τὸ φῶς τῆς κανδηλᾶς τρεμόσβηνε, τοῦ φαινόταν, πῶς ἐκεῖνο τὸ μελαψὸ προσωπάκι μέσα ἀπὸ τὸ τζάμι ἐκινεῖτο, τοῦ ἔκανε νοήματα· κι αὐτὸς ἄρχιζε τότε τὰ παρακάλια καὶ ψιθύριζε:

— Διῶξε τους, ἅγιε μου, διῶξε τους!

Ἐξαφνα μέσα στὴν ἀπέραντη ἐκείνη γαλήνη ἀντήχησε ἡ πρώτη κανονιά. Ἀμέσως ἄρχισαν ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Τὰ τζάμια τῆς ἐκκλησίας ἔτριζαν. Κάτω, μακριά, ἀκούοντο οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν ἀπίστων, ποὺ σὲ μιὰ τελευταία ξαφνικὴ ἔφοδο, μὲ τὰ κεφάλια σκυμμένα κάτω, ὠρμοῦσαν, γιὰ νὰ τελειώσουν μιὰ ὥρα ἀρχύτερα. Πάτησαν τὸν πρῶτο προμαχῶνα. Τοὺς ζεμάτισαν ἀπὸ πάνω μὲ λάδι· τοὺς κεραύνωναν ἀπὸ τὰ τείχη. Αὐτοὶ ἔμεναν θηρία, ἀτάραχοι.

Πήδησαν στὴν τάφρο· ἔβαλ' ἀν σκάλες, ἄνοιγαν τὶς πύλες. Μέσα στὴν πόλη, οἱ φωνές, τὰ κλάματα τῶν μικρῶν, παράπονα, παρακλήσεις. Τὰ οὐρλιάσματα τῶν σκύλων, τὰ λαλήματα τῶν πετεινῶν, οἱ καμπάνες ποὺ σήμαιναν ἀκανόνιστα, φοβισμένα, παραλλαγμένα, ὅλα μαζί σ' ἓ μιὰ μυριόστομη κραυγὴ ἀνέβαιναν ψηλὰ στὸν οὐρανό, πού, τόσο πρὶν ὀλοφέγγαρος καὶ κατακάθαρος, ἄρχιζε τώρα νὰ σκοτεινιάζῃ ἀπὸ βαριὰ σύννεφα, ποὺ ἔμαζεύοντο καὶ κατέβαιναν τόσο χαμηλά, ποὺ περνοῦσαν ἀπάνω στὶς στέγες τῶν ψηλῶν σπιτιῶν.

Ἀστραπές καὶ ἀστροπελέκια ἔσχιζαν ποὺ καὶ ποὺ ἓνα βαθὺ σκοτάδι μέσα στὰ στενὰ δρομάκια, ὅπου παράδερνε πλῆθος ἕτοιμο γιὰ σφαγὴ, παιδιὰ γιὰ ἀλλαξοπιστία...

**Βοήθεια
τοῦ ἁγίου.** Ἐκεῖ ἀκίνητοι ἀπὸ τὸ φόβο, ὀρθιοὶ πάνω στὰ στασίδια οἱ δύο φύλακες, ὁ ἓνας λαϊκός, ὁ ἄλλος κληρικός, ἐγύρισαν, κοιτάχθηκαν καὶ εἶπαν μὲ τὰ μάτια. Ὡρα εἶναι.

Ἐτοίμασαν τὸ γερὸ σχοινί, σήκωσαν τὴν πλάκα, κοίταξαν τὸ βαθὺ ἄνοιγμα, καὶ πρὶν ἀρχίσουν ἔπесαν καὶ οἱ δύο μὲ τὸ μέτωπο στὶς πλάκες μπροστὰ στὴ λάρνακα, γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν τελευταία φορὰ.

Πότε πότε σήκωναν τὸ κεφάλι, κάρφωναν τὰ μάτια στὸ τζάμι καὶ τὰ χεῖλη τους ψιθύριζαν σιγὰ σιγὰ· ἔπειτα ἔσκυβαν πάλι στὸ κρῦο μάρμαρο. Οἱ βροντὲς ἔκαναν τὸ πλακόστρωτο νὰ τρέμη. Τὸ τέμπλο φωτιζόταν ποὺ καὶ ποὺ ἀπὸ τὶς ἀστραπές· οἱ κανδηλὲς μὲ τὶς χρυσὲς ἀλυσίδες τους χοροπηδοῦσαν σὲ κάθε βροντῇ, ποὺ ἔπνιγε καὶ φωνὲς καὶ ἀλαλαγμοὺς καὶ κανονιές.

Γεμάτοι ἀπὸ κατάνυξη, ἕτοιμοι γιὰ τὴν τελευταία τους ὥρα, ἔδιναν καὶ οἱ δύο τὴν ψυχὴ τους ὅλη ἐκείνη τὴ στιγμή, καὶ εἶχαν σηκωθῇ ψηλά, ἐπάνω ἀπὸ τὰ γήινα καὶ εἶχαν λησμονήσει τὴ δουλειά τους καὶ τὸν ἅγιο σκοπὸ τους. Μόνο, σὰ μέσα σὲ ὄνειρο, σὰ νὰ ἦρχοντο ἀπὸ ἄλλον κόσμον, ἄκουαν ἀόριστες συγκεχυμένες ὁμιλίες, φωνὲς σπαρακτικές, γόους γερόντων, γυναικῶν καὶ παιδιῶν.

—Σῶσε μας, ἅγιέ μας!... Διώξε τοὺς ἄπιστους!... Μαννούλα μου!

Οἱ κανδηλὲς ἔπαιζαν. Τὸ φῶς τρεμόσβηνε. Μιὰ ἀστραπὴ γέμισε τὸ χῶρον μὲ φῶς τυφλωτικό, ἔλαμψαν ὅλα· εἰκόνες καὶ μανουάλια καὶ κανδηλὲς. Καὶ ἄστραψε ὅλη ἡ λάρναξ. Καὶ μὲ τὸν κρότον τῆς βροντῆς, βροντῆς μεγάλης, ποὺ κράτησε ὥρα πολλή, τὰ τζάμια μπροστὰ ἀπὸ τὴν ὀρθὴ θήκη—θρόνον ἀτίμητο—ἄνοιξαν, καὶ μιὰ ἀνέκφραστη εὐωδία πλημμύρισε τὸ Ναό.

Τὰ μάτια τοῦ διάκου καὶ τοῦ ἐκκλησιάρη ἔκθαμβα, ἐκστατικά, μυστικοπαθῆ ἀπὸ τοὺς κόσμους, ποὺ ταξιδεύουν τόσην

ώρα, καρφώθηκαν ἐκεῖ στὰ σκαλιά τοῦ τέμπλου.

Ἐνα γεροντάκι μελαψό, καμπουριασμένο, μὲ τὸ κεφάλι γυρτὸ στὰ πλάγια, ἀκουμπώντας τὸ δεξιὸ χέρι στὴν πατερίτσα, ντυμένο στὴ χρυσοποίκιλτη πορφύρα, μὲ τὶς χρυσὲς παντοφλές, κατέβαινε σιγὰ σιγὰ τὰ σκαλοπάτια, ἔσχισε τὴν ἐκκλησία ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, καὶ μὲ βῆμα συρτό, ἥσυχο, σχεδὸν ἐναέριο, χάθηκε ἐκεῖ στὰ σκοτεινὰ βάθη τοῦ ναοῦ. Οἱ εἰκόνες ἔτριζαν, τὸ τέμπλο σειότανε, οἱ κανδηλές ἔσβηναν καὶ σκοτάδι βαθὺ χύθηκε τριγύρω.

Πόσῃν ὥραν ἔμειναν ἐκεῖ στὶς πλάκες, δὲν τὸ κατάλαβαν ποτέ τους. Ὅταν συνήλθαν καὶ κατέβηκαν ἀπὸ τοὺς κόσμους τοὺς μυστικούς, ἓνα θαμβὸ φῶς ἔμπαινε ἀπὸ τὰ ψηλὰ καὶ στενὰ παράθυρα.

Ἡ λάρναξ ὄρθια στὴ δεξιὰ πύλη. Τὰ τζάμια κλειστά. Καὶ ἀπὸ μέσα τὸ μελαψὸ προσωπάκι, γυρμένο καὶ ἀκουμπισμένο στὸ πλάι, ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτο. Μόνο τοὺς φάνηκε, πῶς ἓνα θεῖο χαμόγελο ἀνθοῦσε στὰ ξηρὰ σφιγμένα χεῖλη του. Γύρισε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο καὶ ρώτησε:

- Εἶδες, Χαράλαμπε;
- Εἶδα, διάκο! Τὸ εἶδες καὶ σύ;
- Ναί. Μήπως καὶ ἦταν ὄνειρο;
- Τότε πῶς τὸ εἶδαμε κι οἱ δύο μαζί;
- Δίκιο ἔχεις.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο. Ἄκουσαν θόρυβο ἔξω, ἀλλιώτικο τώρα. Ἦσαν φωνές χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ τρελλοῦ. Ὑστερα ἀπὸ λίγο κτυποῦσαν δυνατὰ στὶς πόρτες τοῦ ναοῦ.

Ἄνοιξαν. Καὶ ὥρμησε μέσα πλῆθος· γέροι καὶ νέοι, στρατιῶτες καὶ πολῖτες καὶ χωρικοί· ὀρθόδοξοι καὶ Λατῖνοι. Ἄλλοι γονάτιζαν, ἄλλοι ἔπεφταν κάτω. Καὶ οἱ δύο πιστοὶ ὑπηρέται τοῦ Ἁγίου ἄκουσαν ἀνάμεσα στὶς προσευχές, στὰ γονατισματα καὶ στὶς εὐχαριστίες, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα νὰ διαδίδεται, νὰ τρέχη, νὰ μεγαλώνῃ τὸ θαῦμα, ποὺ ἔκανε φτερά καὶ γύρισε ὅλη τὴν πόλη σὲ μιὰ στιγμή.

Τὸ πρωῒ, ἔλεγαν, ἀνάμεσα στ' ἀστροπελέκια, στὶς ἀστράπες καὶ τὸ χαλασμό, οἱ Τοῦρκοι πάτησαν πιά, εἶχαν ἀνοίξει

καὶ ἄρχισαν νὰ μπαίνουν ἀπὸ τὴν πύλη τὴ μεγάλη. Οἱ δικοὶ μας σκόρπισαν στὴν πόλη. Ἐξαφνα, ἔλεγαν, ἐκεῖ στὸν ψηλότερο προμαχῶνα ἀντίκρυσαν ἕναν καλόγερο γίγαντα. Κρατοῦσε μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ σπαθί, καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἓνα πελώριο Σταυρό, ποὺ ἔφθανε ὡς τὰ σύννεφα.

Καὶ ἦταν ἔτοιμος νὰ ὀρμήσῃ. Καὶ ἦταν τόσο φοβερός καὶ ἀγριεμένος, ποὺ οἱ Τοῦρκοι θορυβήθηκαν, τὰ ἔχασαν, γύρισαν πίσω. Ἐπειτα σὰν τρελλοὶ ἄρχισαν νὰ φεύγουν, νὰ τρέχουν, νὰ χάνωνται. Ὁ οὐρανὸς ἔρριχνε ποτάμια ἀπὸ πάνω. Ὁ Σταυρὸς ἔλαμπε κάθε φορὰ ἀπὸ τὰ σύννεφα ὡς κάτω σὰν κεραυνός. Τὸ σπαθί ἔβγαζε ἀστραπές. Τώρα μπῆκαν στὰ καράβια τους καὶ πᾶν στὴν ὀργή του, ἔλεγαν, καὶ ἄλλα πολλά, ποὺ ὁ Χαράλαμπος δὲν τὰ ἄκουσε.

Μόλις γύρισε καὶ εἶδε τὸ διάκο τοῦ εἶπε: Τὸ εἶπα, διάκο! Τὸ εἶπα, πῶς δὲν τὸ δεχόταν αὐτό: Νὰ μπῇ ἐκεῖ μέσα! Τὸν εἶδες; τὸν εἶδες; Νὰ το, ποῦ πῆγαινε ἐκείνη τὴν ὥρα!

Καὶ ἀφοῦ βοήθησε τὸ διάκο καὶ ἔρριξαν τὴν πλάκα ἔφυγε τρεχάτος, ἀνέβηκε τρία τρία τὰ σκαλοπάτια, ἔφθασε ψηλὰ στὸ καμπαναριό, ἄρπαξε μὲ τὸ δεξιὸ χέρι τὸ γλωσσίδι τῆς μεγάλης καμπάνας καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ μικράκι, καὶ ἄρχισε νὰ σημαίνει ἀκούραστα, ἐπίμονα, ἓνα τρελλὸ καὶ χαρούμενο καμπάνισμα.

Τριγύρω οἱ ἄλλες ἐκκλήσεις ἀπαντοῦσαν· οἱ πετεινοὶ ἄρχισαν νὰ λαλοῦν χαρούμενα κι αὐτοί. Καὶ ὁ ἥλιος λαμπερός καὶ καθάριος ὕστερα ἀπὸ τὴν καταιγίδα ἔλαμψε καὶ φώτισε καὶ χρύσωσε ὅλους τοὺς σταυροὺς στὶς κορυφές τῶν καμπαναριῶν.

Ἀπὸ τὴν κορυφή τοῦ δικοῦ του τοῦ πιὸ ψηλοῦ, ὁ Χαράλαμπος ἀγνάντεψε μακριὰ ἐκεῖ πέρα, στὸ Βίδο, πανιὰ ἀτέλειωτα σὰν κοπάδι ἀπὸ γλάρους, ποὺ ἔφευγαν ἄτακτα καὶ βιαστικά. Ἄφησε τὰ γλωσσίδια, καὶ φώναξε δυνατὰ, ὅσο μποροῦσε:

— Ἀἴστε, ἄπιστοι!.. Ἀἴστε στὴν ὀργή του!.. Καὶ σὰν θέλετε, ξαναπερνᾶτε πάλι...

ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

«Χριστὸς
Ἀνέστη»». Τὸ πλοῖο ὁλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζη-
τώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερβό-
δεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο ἀχτινοβόλο ψηλά
στὸ πλωριὸ κκατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμνη του.
Τίποτ' ἄλλο. .

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες τους, ἄλλοι
παραδομένοι ἰ στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ ναῦ-
τες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, κοιμῶντο βαριά
στὰ κρεβάτια τους. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὀρθοὶ στὴ
γέφυρα, μαυρὸι ἴσκιοι σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγες πὼς ἦσαν πνεύ-
ματα καλόγνῳμα, ποὺ κυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυ-
φλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἄξαφνα : ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας σήμανε μεσάνυχτα. Με-
σάνυχτα σήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπανοχτύ-
πημα γοργό, ἰ χαρούμενο, ἐπίμενε νὰ ρίχνη τόνους μεταλλικοὺς
περίγυρα, κάττω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλά στὸν ἀστρο-
φώτιστο οὐρανό καὶ νὰ κράζη ὅλους στὸ κατάστρωμα. Καὶ μὲ
μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο πλημμύρισε ἀπὸ φῶς, θόρυβο, ζωή.
Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς κα-
μπίνες τους.

Μπροστὰ στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα
ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔ-
φταναν, λές, ἰ τ' ἀστέρια καὶ ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστές ἔλαμπαν σὰν ἐπιτά-
φιοι ἀπὸ τὰ κεριὰ. Καὶ δὲν ἦταν ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ καράβι
παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάντηλο, ποὺ ἔφευγε ἀπάνω στὰ νερὰ
σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε Ἁγία
Τράπεζα. Ἐννα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά κι ἓνα μὲ λαμπρο-
κούλουρα ἦσαν ἀπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρός, μὲ ἓνα κερὶ

ἀναμμένο στὸ χέρι, ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη!». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριά στὰ χέρια ξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατά-
 νυξη.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!.. Χρόνια πολλά, παιδιά μου!.. εὐ-
 χήθηκε ἅμα τέλειωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπι-
 βάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!.. Ἀπάντησαν
 ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου
 στὰ σπίτια σας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαρ-
 γαριτάρι φάνηκε στὴν ἄκρῃ τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὲς καὶ χαρές. Ἐπειτα πέρασαν ἓνας-ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβά-
 τες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, πῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του
 τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο κι ἄρχι-
 σαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνέστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας...

Οἱ ἐπιβάτες τράβηξαν στὶς θέσεις τους νὰ φᾶνε τὴ μαγε-
 ρίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους τσοῦγκριζαν
 τ' αὐγά τους, γελοῦσαν, σπρώχνονταν συναμεταξύ τους, ἔτρω-
 γαν λαίμαργα, καλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροῖδευτικά.

Ἐπαυσε τὸ καμπανοχτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά.
 Τὸ καράβι βυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ
 ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἀπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρ-
 ρεῖς ἀνέρα, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δουλειά τους σιωπηλοὶ καὶ
 ἄγρυπνοι.

— Γραμμή!

— Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολουθούθησε νὰ σχίζει τὰ
 νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟ Τ' ΑΠΛΑΣΤΟΥ

Ἐκ τὸν θρόνον τ' Ἀπλάστου
οἱ Ἀγγέλοι ἐκατεβῆκαν,
καὶ μέσ' στοῦ μοσχολίβανου
τὸ σύγνεφον ἐμπῆκαν,
νὰ ἰδοῦν ποῦ τὸ κοράσιο
κινάει στὴν ἐκκλησιά.

«Χριστὸς ἀνέστη» ἐψάλλανε
μὲ τὰ χρυσὰ τοὺς χεῖλη,
«χριστὸς ἀνέστη» ἐκάνανε,
κι ἀστράφτανε σὰν ἥλιοι,
καὶ λόγια ἐτραγουδούσανε
ἐγκάρδια καὶ θερμά.

Διονύσιος Σολωμός

ΧΡΟΝΙΑΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

Καί θά 'ρθοῦν χρονιάρες μέρες : τὰ Χριστούγεννα
μέ τ' ἀφρόπλαστα χριστόψωμά τους πρῶτα
καί τ' Ἀϊ-Βασιλίου μέ τῶν παιδιῶν τὰ κάλαντα
καί μέ τῶν νερῶν τ' ἀγίασμα τὰ Φῶτα.

Κι ὕστερα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ κι ἡ Ἀνάσταση
ποῦ τ' ὁλόχαρο χωριό θά τῇ γιορτάση,
τῶν βουνῶν βροντοξυπνώντας τοὺς ἀντίλαλους,
σπέρνοντας λαμπάδων φέγγισμα στὰ δάση.

Καί μέ τὰ λαμπριάτικα καλοκαιριάσματα,
στήνοντας χορὸ στὰ ὁλόανθα χαμομήλια,
θ' ἀνεμίζουν κάτω ἀπὸ μηλιᾶς χιονόκλαδα
κόκκινες ποδιές καί κίτρινα μαντήλια.

« Θὰ βραδνάζῃ »

Γ. Δροσίνης

"ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ!..."

*Ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου τὸ Οἰκου-
μενικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ τὰ ἀντιδράσῃ εἰς τοὺς κατὰ τῶν ὑποδούλων Ἑλ-
λῆνων καὶ κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διωγμοὺς τοῦ κατακτητοῦ, ἠναγκά-
ζετο ἐνίοτε νὰ κλείῃ τὰς ἐκκλησίας καὶ ν' ἀπαγορεύῃ πᾶσαν ἱεροτελεσίαν.*

... Ὅσο ἐπύκνωνε τὸ σκοτάδι, τόσο ἀπλωνόταν στὴν πόλη
μας ἡ ἐρημιὰ. Ὡσπου ἔφτασε ὥρα ὅπου τὰ Γιάννινα ἔμοιαζαν
μὲ κοιμητήρι.

Στὴν ἐστία μας ἔκαιγε ἡ χριστουγεννιάτικη φωτιά καὶ ζέ-
σταινε τὸ σπίτι ὅλο. Εἴχαμε γευτῇ τὸ ἀπλὸ σαρακοστιανὸ δεῖ-
πνο μας καὶ συμμαζεμένοι γύρω τῆς ὅλοι, ἀπὸ τὰ παιδιά ὥς
τοὺς γέρους, ἐκαρτερούσαμε τὰ Χριστούγεννα. Τοῦ κάκου
ἀγρυπνούσαμε. Χριστὸς δὲν ἐγεννιόταν. Στὸν συννεφιασμένο
μας οὐρανὸ δὲν θὰ ἦταν βολετὸ νὰ δοῦμε ποτὲ τὸ ἀστέρι, ποὺ
τὸ ἔδειξε μιὰ φορὰ στοὺς Μάγους. Τὰ σήμαντρα δὲ θὰ τὸ δια-
λαλοῦσαν. Καὶ οἱ «κράχτες» δὲ θὰ μᾶς τὸ ἐφώναζαν. Οἱ
ἐκκλησίες ἔμεναν κλειστὲς καὶ στὰ εἰκονίσματα τῶν σπιτιῶν
μας ἐτοιμαζόμαστε γιὰ νὰ εἰποῦμε τὴν δέησή μας.

Ἔχουν περάσει τὰ μεσάνυχτα. Ἡ ἴδια νέκρα στὴν πόλη
μας, ἡ ἴδια ὀμίλια στὰ σπίτια, γιὰ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν.
Καὶ ἔλεγαν ἀνάμεσα πῶς κάπου ἐκρυφουσινάζονταν γιὰ νὰ κά-
μουν τὴν αὐγὴ ταραχές. Τὰ μικρὰ παιδιά ἀποσταμένα ἀπὸ τὰ
παιγνίδια ἀποκοιμῶνται ἓνα ἓνα στὰ γόνατα τῶν γονιῶν τους.

Ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ ὁρθοῦ. Ἐβουβαθήκαμε μονομιᾶς ὅλοι.
Ἐμείναμε ἀσάλευτοι καὶ ἐκαρτερούσαμε μήπως ἀκούσωμε σή-
μαντρο πουθενὰ ἢ κράχτη.

Ξέρεις τί ὥρα γεμάτη μυστήριο ἱερὸ καὶ θρησκευτικὴ γοη-
τεία εἶναι τούτη ποὺ καρτερᾷς ἄγρυπνος ν' ἀκούσης νὰ ἔρχε-
ται ὁ κράχτης στὴ γειτονιά σου, κτυπώντας παντοῦ στὶς αὐλό-
πορτες τὸ βροντερὸ ἐκεῖνο μπάμ-μπάμ-μπάμ! μὲ τὸ ξύλινο
τσοκάνι του. Πετιέσαι τότε ἔξω στὴν κρεβάτα σου ἢ στὸ
παραθύρι καὶ ἀκοῦς νὰ τρικυμίζουν τὸν ἀέρα στὰ σκοτάδια οἱ

γλυκύτατοι καὶ μαγικοὶ ἦχοι τοῦ σημάντρου, ἄλλοι μακρυνοὶ καὶ ἄλλοι κοντινοὶ. Καὶ βλέπεις τότε ν' ἀνοίγουν θύρες καὶ νὰ γεμίζουν οἱ δρόμοι ἀπὸ κόσμο, ποὺ πηγαίνει ν' ἀκούσῃ στὴν ἐκκλησίᾳ τὰ Χριστούγεννα.

Συνηθισμένος ἀπὸ αὐτά, ἀφοῦ ἐκαρτεροῦσα τόσῃν ὥρᾳ βουβὸς καὶ δὲν ἄκουα πουθενὰ κράχτη, ἐπετάχτηκα στὴν κρεβάτα. Σκοτάδι καὶ κρύο φαρμακερό. Στηλώνω τ' αὐτὶ καὶ καρτερῶ ὁ μαῦρος, ὥσπου μὲ ἀνάγκασαν οἱ φωνὲς τῆς μαννούλας μου νὰ μπῶ μέσα γιὰ νὰ μὴν παγώσω.

—Ἐμπα μέσα, μοῦ λέγει, παιδί μου, μὴν παγώσης αὐτοῦ καὶ Χριστούγεννα δὲν ἔρχονται γιὰ μᾶς φέτο. Κι ἐγὼ μπαίνοντας μέσα, ἔνιωσα τὰ δάκρυα νὰ νοτίζουν τὰ ματόφυλλά μου.

Ἐξημέρωσεν. Ἡ δέησή μας ἔγινε μπροστὰ στὰ εἰκονίσματα. Ἐγὼ ἔψαλα τό : «Ἡ γέννησίς Σου, Χριστέ». Ἐπειτα ἐβγήκαμε ἔξω μήπως μάθωμε κανένα καινούριο νέο. Κανεὶς δὲν ἤξερε τίποτε. Οἱ ὄψεις ὄλων ξαγρυπνισμένες καὶ κατσουφιασμένες ἀπὸ τὴν θλίψη ἔμοιαζαν μὲ τὸν μισοσυννεφιασμένον καὶ ἀγέλαστον οὐρανὸν μας.

Τρέχομε στὴν Μητρόπολη. Καὶ ἐκεῖ τίποτε δὲν ξέρουν. Ὁ Δεσπότης συμβουλεύει ἡσυχία καὶ ὑπομονή. Ἡ ὑπομονὴ ἦταν μεγάλη μέσα στὴν καρδιά μας. Ἡ ἡσυχία ὁμῶς, ποὺ καταΐσκιωνε σὰν θεῖο χέρι ὥς τώρα τὰ γαληνεμένα μας στήθη, ἄρχισε νὰ φεύγῃ ἀπὸ μᾶς καὶ ν' ἀφανίζεται, σὰν τὴν πρωινὴ ὁμίχλη τῆς λίμνης μας. Καὶ ὁ πόνος ἀπὸ τὴν στέρηση τῆς ἐκκλησίας ἄρχιζε ν' ἀναταράζῃ τὶς ψυχές μας.

— Πῶς θὰ περάσωμε χωρὶς ἐκκλησίες τέτοιες μέρες. Αὐτὸς ὁ λόγος ἐπετοῦσε στὰ στόματα ὄλων. Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν γίνῃ ἀφαντοὶ αὐτὴ τὴν αὐγή. Ἐφοβήθηκαν ταραχές.

Πολλοὶ ἔλεγαν :

—Ἐκκλησίᾳ δὲ θ' ἀνοίξῃ πουθενὰ διὰ τῆς βίας, ἂν εἴμαστε χριστιανοὶ κι ἂν ἔχωμε Πατριάρχη.

Κι ἐπρόσθεταν ἄλλοι :

—Τὰ χωριὰ ἀρματωμένα θὰ ἔλθουν μέσα στὰ Γιάννινα νὰ φοβερίσουν.

Ἐσίμωσε τὸ γεῦμα. Ἐπεινάσαμε καί, ἀλειτούργητοι οἱ μαῦ-

ροι, έστρώσαμε νά φᾶμε. Ἄλλους καιροὺς έπασχάζαμε καὶ ἡμεῖς τὴν νύκτα, ὅταν έγυρνούσαμε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Φέτο, ὅπου δὲν εἶδαμε ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν ἀγρυπνία, καρτερώντας τὸ σήμαντρο καὶ τὸν κρᾶχτη, τὸ φαγητὸ έπεφτε μέσα μας βαρὺ σὰν μολύβι.

Ἐξαφνα επάνω στὸ γεῦμα δυνατὸ σήμαντρο ἀνετάραξεν ὅλη τὴν πόλη μας.

—Κάτι κακὸ θ' ἄρχισε! λέγει ὁ πατέρας μου καὶ στέκεται μὲ τὴν μπουκιά στὸ στόμα.

Χριστὸς καὶ Παναγιά! σταυροκοπιέται ἡ μάνα μου. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ επανιάσαμε.

Καὶ μονομιᾶς ὀχλαλοῇ καὶ τρεχάματα επλημμύρισαν τοὺς δρόμους.

Πετιόμαστε μὲ τὸν πατέρα στὸ δρόμο νά μάθουμε· ὅλοι έτρεχαν κατὰ τὴν Μητρόπολιν. Τοὺς πρώτους ποὺ ἀπαντοῦμε τοὺς ρωτᾶμε τί γίνεται.

—Ἀνοίγουν οἱ ἐκκλησίες! μᾶς λέγουν.

—Καὶ πῶς ἀνοίγουν, μὲ τὴ βία;

—Μωρὲ τί βία, ποὺ ἐνικήσαμε. Ἐπήραμε τὰ προνόμια.

—Ἐπήραμε τὰ προνόμια! Ἐπήραμε τὰ προνόμια!...

Τώρα αὐτὸς ὁ λόγος έπετοῦσε στὰ στόματα ὄλων. Καὶ ὅλοι έτρέχαμε κατὰ τὴν Μητρόπολη. Ἐκεῖ εὐρήκαμε ὀλάνοικτες τίς πύλες τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀναμμένα τὰ καντήλια καὶ τὰ πολύφωτα καὶ τοὺς κηροστάτες. Εἶχε γεμίσει κόσμος ἡ ἐκκλησία καὶ μέσα στὴν αὐλὴ ἀκόμη.

Ὁ οὐρανὸς επάνω ἄρχιζε νά ξεκαθαρίζη. Ἐξέσυννέφιασαν καὶ οἱ ὄψεις τῶν χριστιανῶν καὶ ἔλαμπαν τώρα χαρούμενες κι αὐλακωμένες κάπου - κάπου ἀπὸ δάκρυα. Καὶ μέσα ἀπὸ τίς ψυχές ὄλων ἀνέβαινε στὰ οὐράνια, σὰν λιβάνι, ἡ μυστικὴ δέηση:

«Θεέ μου, δώσε πάντα δύναμη τῆς Ἐκκλησίας νά βγαίνει νικήτρα. Δώσε καὶ σὲ μᾶς θάρρος τῶν μαύρων καὶ μεγάλη καρδιά νά ὑπομένουμε τῆς σκλαβιάς μας τοὺς κατατρεγμοὺς καὶ τίς καταφρονήσεις ὥσπου νά σωθοῦν κάποια μέρα οἱ ἁμαρτίες μας καὶ νά ἰδοῦμε ἄστρο ἐλευθερίας, τὸ χριστουγεννιάτικο ἄστρο».

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

[Ὁ φιλότεχνος τύραννος τῆς Κορίνθου Περίανδρος, ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἐπὶ Σοφοῦς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔκαμε ἓνα συμπόσιο στοὺς ὁμοτίμους του. Ἦθελε μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ συζητήσουν γιὰ τὴν πρόοδο τῶν ἀνθρώπων. Ὁ μάντις Διοκλῆς, ποὺ ἔλαβε μέρος σ' αὐτό, διηγεῖται κατόπι σ' ἓνα φίλο του τί εἶπαν στὸ συμπόσιο. . .].

Ἡ εἶδηση τοῦ Γόργου. Ἐκεῖ ποὺ συζητούσαμε, νὰ καὶ μπαίνει ὁ Γόργος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Περιάνδρου. Εἶχε ξαναγυρίσει ἀπὸ τὸ Τάιναρο, ποὺ εἶχε πάει νὰ θυσιάσῃ στὸν περίφημο ναὸ τοῦ Ποσειδῶνος.

Ὅλοι οἱ καλεσμένοι τὸν χαιρετήσαμε φιλικὰ καὶ ὁ Περίανδρος τὸν ἔσυρε κοντά του, τὸν φίλησε καὶ τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ. Ὁ Γόργος ἄρχισε τότε κάτι νὰ τοῦ ψιθυρίζῃ στ' αὐτὸ κι αὐτὸς τὸν ἄκουε μὲ προσοχή. Ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου τοῦ Περιάνδρου ἔδειχνε ἄλλοτε λύπη, ἄλλοτε θυμὸ, πολλές φορές δυσπιστία καὶ ἄλλοτε πάλι κατάπληξη.

Τί τάχα νὰ τοῦ ἔλεγε;

Γρήγορα ὁ Περίανδρος μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἀπορία.

— Φίλοι μου, εἶπε, ἡ ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ἀμέσως τὰ νέα, ποὺ μᾶς ἔφερε ὁ ἀδελφός μου. Ἀλλὰ διστάζω μὴν ἀστοχήσω· γιατί ἄκουσα κάποτε τὸ Θαλῆ νὰ λέῃ, ὅτι μόνο τὰ πιστευτὰ πρέπει νὰ λέῃ κανεῖς καὶ ὅ,τι δὲν εἶναι πιστευτὸ νὰ τὸ ἀποσιωπᾷ.

— Καλὰ, λέγει τότε ὁ Βίας ἐπεμβαίνοντας· ἀλλὰ ὁ Θαλῆς εἶπε ἀκόμη καὶ κάτι ἄλλο σοφὸ: Ὅτι δηλαδὴ μόνο τὸν ἐχθρό του νὰ μὴ πιστεύῃ κανεῖς καὶ στὰ πιστευτὰ ἀκόμη, στοὺς φίλους του ὅμως νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνη καὶ στ' ἀπίστευτα. Ἄν λοιπὸν μᾶς νομίζῃς φίλους, λέγε μας τί συμβαίνει.

— Λοιπὸν, Γόργε, εἶπε ὁ Περίανδρος, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι διηγῆσου ν' ἀκούσουν ὅλοι τὴν εἶδηση, ποὺ μᾶς ἔφερες.

Καὶ ὁ Γόργος ἄρχισε:

— Τρεῖς μέρες θυσιάζαμε καὶ τὴν τελευταία νύχτα εἶχαμε χοροὺς καὶ πανηγύρια. Ἡ σελήνη ἔχυνε τὸ ἀσημένιο φῶς της καὶ πνοὴ ἀνέμου δὲ ζάρωνε τὴν ἡσυχὴ θάλασσης. Ἡρεμία καὶ γαλήνη βασίλευε παντοῦ.

Ἐξαφνα πέρα στὸ ἀκρωτήριο κάποια κύματα ἐλαφρὰ φά-

νηκαν πώς ἔφερναν κάτι, κάνοντας ἀφρό καὶ θόρυβο πολύ. Παραξενευτήκαμε καὶ τρέξαμε ὅλοι πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Κάτι ποὺ δὲ μπορούσαμε νὰ καταλάβωμε τί ἦταν, ἐρχόταν κατὰ τὴν ξηρὰ καὶ γύρω του εἶδαμε ἀρκετὰ δελφίνια. Ἄλλα τὸ περικύκλωναν, ἄλλα ἔτρεχαν ἐμπρὸς σὰν ὁδηγοί, κι ἄλλα ἀκολουθοῦσαν σὰν ἐπίσημη ἀκολουθία. Καὶ ἀνάμεσά της φαινόταν στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἕνας ὄγκος ἀκαθόριστος, ποὺ κάποιος τὸν κρατοῦσε, γιὰ νὰ μὴ βυθιστῇ.

Σὲ μιὰ στιγμή συγκεντρώθηκαν, καὶ ὅλα μαζί βοηθώντας, ἔφεραν καὶ ξάπλωσαν στὴν ἀμμουδιὰ ἕνα ζωντανὸν ἄνθρωπο. Κι αὐτὰ ξανάφυγαν μὲ χαρούμενα πηδήματα — ἔτσι μᾶς φάνηκε — κατὰ τὸ ἀκρωτήριο. Σὲ λίγο τὰ χάσαμε ἀπὸ τὰ μάτια μας· εἶχαν φύγει μακριά.

Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς τρόμαξαν κι ἔφυγαν· λίγοι μόνο μαζί μου τόλμησαν νὰ πλησιάσουν.

Ἄλλὰ τί νὰ ἰδοῦμε! Ἀναγνωρίσαμε τὸ μεγάλο κιθαρωδὸ Ἀρίονα ἀπὸ τὴν ἐνδυμασία του. Φοροῦσε τὴν ὥραία στολὴ τοῦ κιθαρωδοῦ καὶ ἦταν στεφανωμένος. Μὰ καὶ ἂν μᾶς ἔμενε ἵχνος ἀμφιβολίας, γρήγορα ὁ ἴδιος μᾶς τὴν ἔβγαλε, λέγοντας τ' ὄνομά του.

Τὸν πήγαμε λοιπὸν σὲ μιὰ σκηνή, ὅπου ἀναπαύτηκε λίγο, γιατί δὲν ἦταν καὶ πολὺ κουρασμένος. Ἐπειτα μᾶς διηγήθηκε τὴν ἱστορία του, ἀπίστευτη γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, ὅχι ὅμως καὶ γιὰ μᾶς, ποὺ εἶδαμε τὸ τέλος της.

Ὁλοφάνερη — Καὶ τί σᾶς εἶπε; Ρώτησε κάποιος μὲ περιέργεια.
δ ὁ ξ α.

— Εἶχε ἀποφασίσει—μᾶς ἔλεγε—ἀπὸ πολὺν καιρὸ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἰταλία ἔπειτα ἀπὸ τόσους θριάμβους. Ἄλλὰ ὅλο κι ἀνέβαλλε. Ὅταν ὅμως τοῦ ἔγραψε ὁ Περρίανδρος, ποὺ τόσο τὸν ἀγαποῦσε, πῆρε τὴν ἀπόφαση· καὶ ὅταν βρῆκε ἕνα ἐμπορικὸ πλοῖο ἀπὸ τὴν Κόρινθο, μπῆκε καὶ ταξίδεψε ἀμέσως.

Τρεῖς μέρες ταξίδευαν μὲ ὥραϊο καιρό, ἡσυχά. Ἄλλὰ τὴν τρίτη κατάλαβε ἀπὸ κάτι κρυφομιλήματα, ὅτι σκόπευαν νὰ τὸν

σκοτώσουν οἱ ναῦτες, γιὰ νὰ τὸν ληστέψουν. Κι ἀπὸ ἓνα κρυφὸ μήνυμα τοῦ πλοιάρχου ἔμαθε, ὅτι εἶχαν ἀποφασίσει νὰ τὸ κάμουν ἐκεῖνη τῇ νύχτα.

Ἐνῶ δὲν εἶχε νὰ περιμένῃ ἀπὸ πουθενὰ βοήθεια καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάμῃ, τοῦ ἦρθε μιὰ ἰδέα: Νὰ στολιστῇ καὶ νὰ φορέσῃ ζωντανὸς ἀκόμῃ γιὰ σάβανό του τὴν ὠραία στολή, ποὺ φοροῦσε στοὺς μουσικοὺς ἀγῶνες καὶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴ ζωὴ μὲ τραγούδια.

Φόρεσε λοιπὸν τὴν ὁμορφὴ στολή του καὶ τοὺς εἶπε, ὅτι

θέλει νὰ τραγουδήσῃ τὸν Πυθικὸ ὕμνο, γιὰ νὰ δώσῃ ὁ θεὸς Ἀπόλλων νὰ ταξιδέψουν μὲ τὸ καλὸ. Στάθηκε λοιπὸν στὴν κουπαστὴ τῆς πρύμης κι ἄρχισε τὸ ὠραῖο τραγούδι.

Εἶχε τραγουδήσει τὸ μισὸ ὕμνο, ὅταν ὁ ἥλιος βασιλεύοντας κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου πρόβαλαν ἀπὸ μακριὰ δείχνοντας τὴ γνώριμὴ κι ἀγαπημένη πατρίδα.

Οἱ ναῦτες τότε δὲν περίμεναν νὰ νυχτώσῃ, γιὰ νὰ κάμουν τὸ φόνον. Μὲ γυμνά ξίφη ὥρμησαν ἐπάνω του καὶ ὁ πλοίαρχος σκέπασε τὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ μὴν ἰδῇ τὸ φριχτὸ κακούργημα. Μ' ἓνα πήδημα τότε ὁ θεῖος κιθαρωδὸς ἔπεσε στὴ θάλασσα, ὅσο μποροῦσε μακρύτερα ἀπὸ τὸ πλοῖο. Προτοῦ ὅμως βυθιστῇ ὁλόκληρο τὸ σῶμα του στὸ νερό, μερικὰ δελφίνια ἔτρεξαν ἀπὸ κάτω καὶ τὸν ἀνασήκωσαν.

Στὴν ἀρχὴ δοκίμασε ἀπορία καὶ ταραχὴ καὶ ἀγῶνις. Ἀλλὰ

γρήγορα ήσυχασε και ἄρχισε νὰ θαυμάζη γιὰ τὸ τυχαῖο περιστατικό. Γιατὶ ἔνιωσε, πὼς τὸν ἔφεραν ἀναπαυτικά καὶ παρατήρησε, πὼς τὸν τριγύριζαν μὲ μεγάλη συμπάθεια τὰ καημένα τὰ δελφίνια.

Ἐπειτα πάλι, βλέποντας πόσο ἔμενε πίσω τὸ πλοῖο, καθαρὰ κατάλαβε τὸ μεγάλο θαῦμα. Αἰσθάνθηκε τότε μιὰν ἀνέκφραστη ἱκανοποίηση, ὅχι γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ τοῦ ἔκαναν. Γιατί, χωρὶς νὰ ξέρη τὴν αἰτία, οἱ θεοὶ τοῦ ἔδιναν μιὰν ὀλοφάνερη δόξα κι ἔδειχναν, ὅτι τοὺς ἦταν πολὺ ἀγαπητὸς ἄνθρωπος.

Βλέποντας ἀκόμη τὸν οὐρανὸ γεμάτο ἀπ' ἀστέρια καὶ τὴ σελήνη ν' ἀνεβαίνει φωτόλουστη καὶ τὴ θάλασσα ν' ἀπλώνεται ἀκύμαντη καὶ ν' ἀνοίγῃ στὸ πέρασμά του ἡσυχῇ, συλλογιζόταν μέσα του, ὅτι δὲν εἶναι ἓνας μόνο ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Δικαιοσύνης. Μὲ ὅλα αὐτὰ τ' ἀστέρια ἐπιβλέπει καὶ παρακολουθεῖ ὁ Θεὸς ὅσα γύρω συμβαίνουν καὶ στὴν ξηρὰ καὶ στὴ θάλασσα.

Μὲ τίς σκέψεις αὐτὲς τὸ σῶμα του, ποὺ κουραζόταν καὶ βάραινε, ἀνακουφιζόταν. Τέλος, ὅταν τὰ δελφίνια πέρασαν ἡρεμα καὶ μὲ προσοχὴ τὸ ἀκρωτήριό καὶ κολυμπώντας σύρριζα μὲ τὴν ξηρὰ τὸν ὠδηγοῦσαν ἀσφαλῶς, ὅπως ὁ καλὸς καπετάνιος τὸ πλοῖο του στὸ λιμάνι, ἔνιωσε καθαρὰ, ὅτι ἡ μεταφορά του ἔγινε μὲ τὴν ὁδηγίᾳ κάποιου Θεοῦ.

Ἐπειτα τὸν ρώτησα :

— Ποῦ νομίζεις, ὅτι θ' ἀράξῃ τὸ πλοῖο ;

— Ἐξάπαντος στὴν Κόρινθο, μ' ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος. Ἀλλὰ θὰ καθυστερήσῃ πολὺ. Γιατὶ περισσότερο ἀπὸ πεντακόσια στάδια μὲ μετακόμισαν τὰ δελφίνια, ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἔπεσα στὴ θάλασσα. Κι ἀμέσως ἔγινε γαλήνη καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κινηθῇ γρήγορα τὸ πλοῖο.

Τὸν ρώτησα ἀκόμη κι ἔμαθα τὸ ὄνομα τοῦ ἐφοπλιστῆ καὶ τοῦ πλοιάρχου καὶ τὸ σῆμα τοῦ πλοίου καὶ ἔστειλα πλοῖα καὶ στρατιῶτες σ' ὅλα τὰ λιμάνια νὰ παραφυλάξουν. Τὸν Ἀρίονα τὸν ἔφερα κρυμμένο, γιὰ νὰ μὴ μάθουν τὴ σωτηρία του καὶ μᾶς ξεφύγουν.

Εἶναι λοιπὸν ὀλοφάνερο, ὅτι τὸ περιστατικὸ ἐγίνε ἀληθινὰ μὲ θεία χάρη. Ἐπειτα, μόλις ἦρθα ἐδῶ, ἔμαθα, ὅτι κατὰσχεσαν οἱ στρατιῶτες τὸ πλοῖο καὶ ἔπιασαν τὸν ἔμπορο καὶ τοὺς ναυτες.

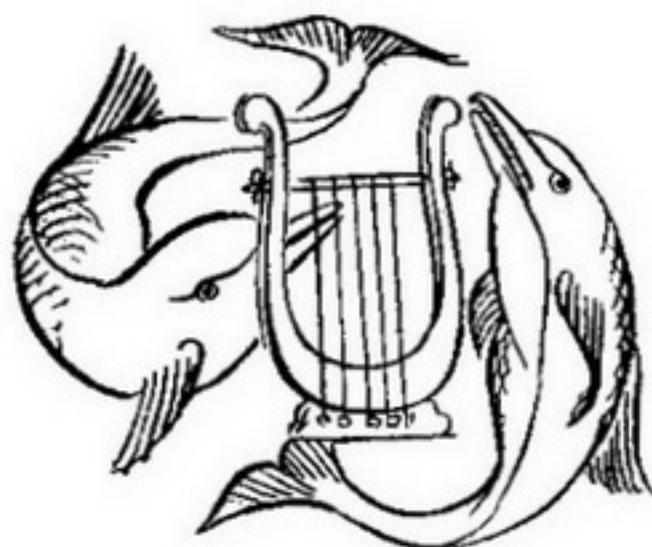
Ὁ Περίανδρος τότε ἔδωσε διαταγὴν στὸ Γόργο νὰ τρέξῃ ἀμέσως καὶ νὰ βάλῃ στὴ φυλακὴ ὄλους, καὶ κανεῖς νὰ μὴ τοὺς πλησιάσῃ, μήτε νὰ τοὺς εἰποῦν, ὅτι σώθηκε ὁ Ἀρίων. Κι αὐτὸ γιὰ νὰ προδοθοῦν μόνοι τους καὶ νὰ τιμωρηθοῦν.

Ἡ Μουσικὴ. — Ἐσεῖς γελάτε μὲ τὰ ζῶα μου καὶ τὰ πουλιά μου, ποὺ μιλοῦν, εἶπε ἐπεμβαίνοντας ὁ Αἴσωπος καὶ ὑποννοῦσε τοὺς μύθους του. Ἀλλὰ τὰ δελφίνια σας πῶς μποροῦν νὰ κάνουν τέτοια ἀνδραγαθήματα;

— Τὰ δελφίνια, ἀποκρίθηκε ὁ Σόλων, ἂν γοητευθοῦν ἀπὸ τοὺς αὐλοὺς ἢ ἀπὸ ὠρισμένες μελωδίες, βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο. Γιατί, ὅπως εἶναι γνωστὸ σὲ ὄλους, ἀρέσει πολὺ στὰ ζῶα αὐτὰ ἡ μουσικὴ καὶ τὴν παρακολουθοῦν καὶ κολυμποῦν, ὅταν εἶναι γαλήνη, κοντὰ στὰ πλοῖα καὶ διασκεδάζουν μὲ τὰ τραγούδια. Γι' αὐτὸ ὑπάρχει ἓνας ἄγραφος νόμος, ποὺ προστατεύει τὴν ἀσφάλειά τους. Κανεῖς δὲν τὰ κυνηγᾷ, οὔτε τὰ βλάπτει.

Πλουτάρχου «Συμπόσιον»

(Μετάφραση καὶ διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Ο ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

(Σημερινή λαϊκή παράδοση)

Είναι ιδιαιτέρως αξιοσημείωτο ότι στις παραδόσεις των σημερινών χωρικών της Μεσσηνίας σώζεται προφορικά ως τὰ σήμερα τὸ ὄνομα τοῦ τολμηροῦ Ἀριστομένη, τοῦ γενναίου ἀρχηγοῦ τῶν Μεσσηνίων κατὰ τὸ δεύτερο Μεσσηνιακὸ πόλεμο.

Ἡ διαφορὰ ὅμως εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἐσώθη μόνο τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου ἥρωα. Ἐνῶ ἀπὸ τίς παλαιές πραγματικές του ἐπιτυχίες τίποτε δὲν ἀπέμεινε ὡς ἀνάμνηση. Ἀντιθέτως, ὁ ἀρχαῖος ἥρωας ἐσχετίσθη καὶ ἐντελῶς ἀφωμοιώθη μὲ τοὺς μυθικοὺς ἥρωες τοῦ βυζαντινοῦ ἐλληνισμοῦ—δηλ. μὲ τοὺς περίφημους «Ἀντρειωμένους» τοῦ κύκλου τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα—καὶ ἐπίσης μὲ τοὺς δράκους τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεοελληνικῶν παραμυθιῶν μας, ὅπου πολὺ συχνὸ εἶναι τὸ μοτίβο ἓνας δράκος ἢ ἓνας γίγαντας νὰ στέκη σὲ μιὰ κορυφή, νὰ παίρνη βράχους καὶ μὲ ἀπίστευτη εὐκολία νὰ τοὺς πετάη μακριὰ σὲ ἀντικρυνὰ βουνὰ ἢ νησιὰ ἢ ὄχθες.

Οἱ δύο κατωτέρω παραδόσεις λέγονται ὡς τὰ σήμερα σὲ χωριὰ τῆς Μεσσηνίας. Κι ἀκριβῶς γιὰ τοῦτο εἶναι πιὸ σημαντικές.

Κ. Ρωμαῖος

Α'

Τὸν καιρὸ τῶν Ἑλλήνων, ἓνας ἀνδρειωμένος ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἀριστομένη, ἄρπαζε τοὺς βράχους ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Βουρκάνου καὶ τοὺς ἔρριχνε ὡς τὴ Μῆλο.

Β'

Στὴ μεγάλη πόρτα τῆς Μεσσήνης ποὺ εἶναι στὸ δρόμο τῆς Ἀρκαδίας, φαίνονται κάτου στὰ μάρμαρα κάτι βαθειές αὐλακιές. Εἶναι ἀπὸ τὰ πέταλα τ' ἀλόγου τοῦ Ἀριστομένη, ποὺ γλύστρησε ἐκεῖ.

«Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ» τόμ. Α'

Ν. Γ. Πολίτου

ΣΙΤΑΡΙ - ΚΡΙΘΑΡΙ

Α'

Οί προεστοί τῆς Ἀθήνας εἶχανε σύναξη μυστική στοῦ σπίτι τοῦ γερο - Θωμᾶ, τοῦ γεροντότερου, ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ στὴ Ρόμβη. Ἀρχίζε νὰ σκοτεινιάζῃ μέσ' στὴν κάμαρη καὶ δὲν τὸ κρίνανε σωστὸ ν' ἀνάψουνε λυχνάρι, γιὰ νὰ μὴ δώσουν ἀφορμὴ νὰ μπῇ κανεὶς, ἂν κι εἶχανε τόση ἐμπιστοσύνη στὴ νοικοκυρά, ὅση εἶχανε καὶ στὸν ἄντρα τῆς τὸν ἴδιον. Ἐπειτα, ὅ,τι ἦτανε νὰ ξέρῃ αὐτὴ τό'ξερε. Κι ἀφοῦ οἱ ἄρχοντες εἶχανε φυλακιστῇ στοῦ Κάστρο, οἱ γέροι συναχτήκανε στ' ἀρχοντικό τῆς νὰ σκεφτοῦνε γιὰ πράματα πολὺ σοβαρά. Οἱ χωριάτες γύρω στὰ χωριά εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀναταράζωνται, καὶ τὸ μεγάλο κίνημα τοῦ σηκωμοῦ δὲν ἦτανε μακριά.

Ἀπὸ τὸ χωριό, ποῦ ἦτανε τὸ κέντρο τοῦ βρασμοῦ, φτάνανε κρυφές παραγγελίες στοὺς προεστοὺς τῆς χώρας καὶ ζητοῦσαν ἀνταπόκριση μ' αὐτοὺς καὶ περιμένανε τίς προσταγές τους.

Μέσ' στοῦ σπίτι τὸ σκοτάδι πύκνωνε καὶ θάμπωνε κι οἱ γέροι μόλις ὁ ἓνας ἔβλεπε τὸν ἄλλο. Κανέννας δὲ μιλοῦσε πιά, μὰ ἡ ἴδια σκέψη περνοῦσε ἀπὸ τὰ κεφάλια τους καὶ τῶν ὀχτῶ ποῦ κάθονταν ἐκεῖ μέσα ἀκίνητοι, κι εἶχαν ἀφήσει σβηστὰ πιά τὰ τσιμπούκια τους, μέσ' στὴν ἀνησυχία τους. Ξέρανε πὼς οἱ Τοῦρκοι ἀρχίσανε νὰ παίρνουν εἶδηση, ὅτι κάτι σοβαρὸ ἔτρεχε ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανούς, τοὺς ἄπιστους, κι ὁ Ζαμπίτης τοῦ Κάστρου, μὲ τὰ σαράντα περιβόλια στὰ περίχωρα, μέτρα δυνατὰ εἶχε πάρει, φρουρές ἀπ' Ἀρβανίτες φυλάγανε τίς πόρτες τῆς Χώρας καὶ γιὰ νὰ περάσης ἔπρεπε ἢ μὲ τὸ καλὸ νὰ τοὺς κάμῃς νὰ σ' ἀφήσουν ἢ κρυφὰ νὰ πηδήσης τὰ τείχη καὶ νὰ πᾶς. Μὰ τότε δύσκολα θὰ γύριζες, γιατί στὶς πόρτες θὰ σὲ πιάνανε.

Τέλος ἓνας ἀπ' τοὺς γέρους ἀποφάσισε νὰ ξεστομίσῃ τὸ βαρὺ τὸ ρῶτημα:

— Ποιὸς εἶν' ἄξιος νὰ πάρῃ ἀπάνω του αὐτὴ τὴ δουλειά,

νά βγῇ ὄχι κρυφὰ ἀπ' τῇ Χώρα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἄδεια τῆς φρουρᾶς;

Κανείς δὲν ἀποκρίθηκε. Γιά κάμποση ὥρα ἔμειναν ἀκόμα ἀμίλητοι, σὰν κάτι νὰ περίμεναν.

Ἕνας ἐλαφρὸς ψίθυρος ἀκούστηκε κατὰ τὴν πόρτα, ποὺ ὅλοι τῇ θαρρούσανε κλειστή, τὴν πόρτα ποὺ ἔφερνε πρὸς τὸ ἡλιακὸ ἀπάνου. Μὲς' στὸ σκοτάδι ξεχώρισε γνώριμη παιδιοῦ μορφή, ἀκίνητη, συμμαζεμένη, κολλητὴ στὸν τοῖχο. Ὅλων τὰ μάτια, συνηθισμένα στὸ σκοτάδι, γνωρίσανε τοῦ νοικοκύρη τὸ Θωμάκο, ἀπὸ τὰ δύο τοῦ ἀγγόνια τὸ μικρότερο. Αὐστηρὰ τοῦ μίλησε ὁ παππούς.

— Τί μπῆκες ἐσὺ ἐδῶ πέρα; εἶπε ὁ γερο-Θωμᾶς. Ποιὸς σ' ἔστειλε; Ἔχεις πολλὴν ὥρα ἐδῶ; Ἀπὸ ποῦ πέρασες; Ἐγὼ ἔχω τὴν πόρτα ἀμπαρωμένη.

— Μπῆκα, εἶπε τὸ παιδί... Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἡλιακό...

— Πῶς τὸ 'καμες αὐτό; εἶπε ὁ γέρος αὐστηρότερα. Τίνος τὴ γνώμη πήρες; Ποιὸς σ' ἔβαλε νὰ τὸ κάμης αὐτό;

— Μοναχός μου! Κανένας ἄλλος! Εἶπε ζωηρὰ τὸ παλληκάρι καὶ προχώρησε δυὸ βήματα.

Ἡ μιλιὰ του ἀντηχοῦσε καθαρὴ μὲς' στὸ σκοτάδι.

— Κατάλαβα πῶς θὰ λέγατε γιὰ τὴν πατρίδα... Ἦθελα ν' ἀκούσω κι ἐγὼ...

Τοῦ κάθε γέροντα ἡ καρδιά γύρισε στὸν τόπο της. Τ' ἀγγόνι τοῦ γερο-Θωμᾶ ἦτανε ἀθῶο, κίνδυνο δὲ φοβέριζε γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὰ σπίτια τους. Τὸ παιδί ἤθελε ν' ἀκούσῃ ποῦ μιλούσανε γιὰ τὴν πατρίδα...

Ὁ παππούς του ἦτανε ἔτοιμος νὰ τὸ συμβουλέψῃ πρῶτα κι ὕστερα νὰ τὸ διώξῃ. Τὸ παιδί ὅμως πρόλαβε τὸ σκοπὸ του.

— Ἐγὼ πάω, εἶπε σοβαρά, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του.

— Ποῦ;

— Στὸ χωριό. Δὲ θέλετε νὰ στείλετε ἄνθρωπο; Θὰ πάω ἐγώ.

— Πῶς θὰ πᾶς ἐσύ, παιδί μου; εἶπε ὁ παππούς ἀνήσυχος, μὰ καὶ μαλακωμένος τώρα.

— Μὲ τ' ἄλογο, καβάλα... θὰ πάρω καὶ τὸν καρά, σανὸ θὰ πάω νὰ κόψω... Θὰ 'χω καὶ τὸ κλαδευτήρι.

Χαμήλωσαν οἱ ὁμιλίες τῶν προεστῶν. Τὸ παιδί, ὀρθὸ πάντα μὰ ὄχι μακριὰ ἀπ' τὴ συντροφιά τους, ἄκουγε.

—Ἄς γίνη ἔτσι, με τὴ βοήθεια τοῦ Μεγαλοδύναμου, εἶπαν οἱ προεστοί.

Β'

Πέρασε ἀπὸ τὴ Μενιδιάτικη πόρτα τραγουδώντας τὸ πρωῒ, ἀργά, καμαρωτά καὶ δὲν ἔδωσε καμιὰ ὑποψία. Στοῦ Ἀγᾶ τὴ βρύση πότισε τ' ἄλογα. Ξακολούθησε τὸ δρόμο του, ἔφτασε στὸ χωριό, τέλειωσε τὸ σκοπό του, ἔκοψε καὶ σανὸ καὶ γύρισε με τὸν τρανὸ τὸ λόγο γραμμένο βαθιὰ στὰ φυλλοκάρδια του, ποὺ ὁ Χατζη-Μελέτης, τῆς Χασιάς ὁ Καπετάνιος, κι ὁ Μητρο-Λέκας τοῦ Μενιδιοῦ με δισταγμὸ τοῦ ἐμπιστευτήκανε, γιατί τὸν

εἶδανε τόσο μικρό. Μὰ τὸ παιδί αὐτός ὁ λόγος τὸ μεγάλωσε καὶ τό'καμε ἄντρα, ἄξιο νὰ φυλάξη τὸ διαμάντι τ' ἀξετίμητο καὶ στὸ φῶς νὰ μὴν τὸ δείξη παρὰ μοναχὰ στῶν προεστῶν τῆς Ἀθήνας τὴν καρδιά νὰ τὸ ἐμπιστευτῇ βαθιὰ...

Γύρισε ὅπως ἦρθε, ἥσυχα καὶ χωρὶς κανένα πρόσκομμα, καὶ τράβηξε ἴσια στοῦ παπποῦ του. Ἐκεῖ δὲν τὸν ἤρε το γέρο του παππού. Μὰ ἡ γιαγιά του ἦταν ἄνω κάτω. Καὶ σὲ λίγο, νὰ κι ἔφτασε κι ἡ μάνα του.

—Ἀχ, παιδάκι μου, ἦρθες; εἶπε ἡ μάνα...

Σὲ λίγο ἔφτασε ὁ γέρο-Θωμᾶς. Ἦτανε πολὺ χλωμὸς κι ἀνήσυχος. Ἀμα ὅμως εἶδε τὸ παιδί, ξαλάφρωσε ἀπὸ τὴ λα-

χτάρα που τον ἔπνιγε. Πῆρε βαθειά ἀναπνοή κι εἶπε μέ ἐλαφρὴ τρεμούλα στὴ φωνή του :

— Ἦρθες, παιδί μου ; Πᾶμε μέσα . . .

Περάσανε στὸ πιὸ βαθὺ δωμάτιο, που δὲν εἶχε ἐκεῖ παρὰ θυρο.

— Λέγε τώρα γρήγορα . . . Τί ἀπόκριση μᾶς φέρνεις ;

— Στὶς εἰκοσιέξι τοῦ μηνὸς (Ἀπριλίου) νὰ τοὺς καρτεροῦμε. Θὰ μποῦνε ἀπὸ τὰ τείχια, ἀνάμεσα πόρτα Ἀγι - Ἀποστόλων καὶ τῆς Μπουμπουνίστρας. Ξημερώματα, εἶπανε, σιτάρι - κριθάρι, ὅσο μοναχὰ νὰ ξεχωρίζεται . . .

— Καλά, παιδί μου, σιτάρι - κριθάρι . . . Τρέχα τώρα ἔξω νὰ φανῆς, νὰ παίξεις μέ τ' ἄλλα τὰ παιδιά. Καὶ σὲ κανένα τίποτα νὰ μὴ μιλήσης. Ἀγκαλά, δὲν εἶν' ἀνάγκη αὐτὸ νὰ σοῦ τὸ πῶ. Τὸ ξέρεις μοναχός σου.

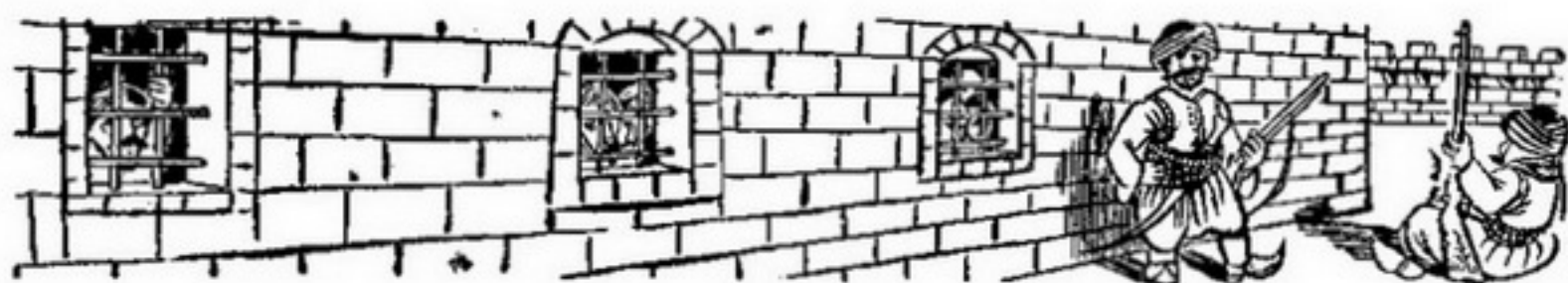
— Καλά, παππού ! εἶπε τὸ παιδί χαρούμενο κι ἔτρεξε στὰ παιγνίδια του.

Σὲ λίγες μέρες οἱ χωριάτες πατοῦσαν τὴν Ἀθήνα ξαφνικά κι ἀδερφωμένοι μέ τοὺς πολῖτες κλείσανε τοὺς Τούρκους στὴν Ἀκρόπολη.

« Τὰ Παλληκάρια τὰ παλιὰ »

Γιάννης Βλαχογιάννης

Ο ΗΡΩΑΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

(Παράδοση λαϊκή)

Μ' ἔνα
πήδημα.

“Όταν ἤμουν μικρή, μοῦ διηγήθηκαν μιάν ιστορία, ποῦ ὅσα χρόνια κι ἂν περάσουν, δέν θά τή λησμονήσω ποτέ. Τόσο ζωηρά ἔμεινε στήν ἐνθύμησή μου.

Ἡ ὥραία πόλη τῶν Σερρῶν ἦταν ἀκόμη σκλαβωμένη καί σά νά μὴν ἔφθανε αὐτὸ μεγάλη δυστυχία βασάνιζε τοὺς Χριστιανούς. Βροχὲς καί χαλάζι εἶχαν καταστρέψει ὅλα τὰ γεννήματα καί ὅλα τὰ σπαρτά τους. Καί ὁμῶς ἦταν ὑποχρεωμένοι νά πληρώνουν πολὺ βαρεῖς φόρους στοὺς Τούρκους. Μὰ ἐπειδὴ δέν εἶχαν νά πληρώσουν, οἱ φυλακὲς ἦσαν γεμάτες ἀπὸ χρεοφειλέτες Χριστιανούς.

Τὰ χρόνια αὐτὰ τῆς δυστυχίας ἔτυχε νά ἐπισκεφθῇ τὴν πόλη τους ἓνας μεγάλος Βεζύρης, ποῦ τὸν εἶχε στείλει ἀπὸ τὴν Πόλη ὁ Σουλτάνος. Ὁ Βαλῆς, γιὰ νά τὸν εὐχαριστήσῃ, τοῦ ἔκαμε πολλὰ γεύματα, ἀλλὰ γιὰ νά τὸν κολακεύσῃ ἀκόμη περισσότερο, σκέφθηκε νά τοῦ κάμῃ καί ἓνα ἐξαιρετικὸ στὴν ἐξοχή.

Ἐξω ἀπὸ τὶς Σέρρες ἦταν μιὰ μαγευτικὴ θέσῃ σὲ μιὰ ρεματιά, ποῦ χώριζε δυὸ βουνά. Νερὰ καθάρια, ποῦ κυλοῦσαν μὲ γλυκὸ κελαρυσμό, δάση ἀπέραντα καταπράσινα στόλιζαν τὴ μαγευτικὴ ἐκείνη ἐξοχή. Μιὰ γέφυρα, τόσο δά στενὴ, ποῦ οὔτε ἐλάφι δέν μποροῦσε νά περάσῃ ἐπάνω της, ἔνωνε τὰ δυὸ βουνά. Ἔστεκε καμαρωτὴ καμαρωτὴ καί κάτω ἦταν ἄβυσσος· τὴν εἶχαν χτίσει σὲ παλαιούς χρόνους γιὰ νά μεταφέρουν τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ ἓνα βουνὸ στὸ ἄλλο· ἦταν δηλαδὴ ὑδραγωγεῖο.

Ὁ Βεζύρης ἔμεινε ἐνθουσιασμένος καί συχνὰ εὐχαριστοῦσε τὸ Βαλῆ γιὰ τὴν ὥραία ιδέα του, ποῦ στρώθηκε τὸ τραπέζι στὴν ἐξοχή, καί γιὰ τὴν πολυτέλεια τῶν φαγητῶν. Ἀλλὰ ὁ Βαλῆς δέν ἦταν ἱκανοποιημένος· συχνὰ κοίταζε τὴ γέφυρα σάν

κάτι νά συλλογιζόταν. "Εξαφνα προσκαλεῖ τὸν ὑπασπιστή του καὶ κάτι τοῦ λέγει στ' αὐτί.

Ἐκεῖνος στάθηκε σὰν ἀπολιθωμένος· τόσο τὸν ἐτάραξε τὸ μυστικὸ τοῦ Βαλῆ.

— Πήγαινε, τοῦ εἶπε, νά μοῦ φέρης ἐδῶ κανέναν, ποὺ μὲ τὸ ἄλογό του νά περάσῃ τρεχάτος μ' ἓνα πήδημα ἀπὸ τὸ ἓνα βουνὸ στὸ ἄλλο, ἐπάνω ἀπὸ τὴ γέφυρα.

Καὶ ποιὸς θὰ δεχόταν νά διασκεδάσῃ μὲ τὸ θάνατό του τὸ Βαλή; Καὶ ὁ τολμηρότερος καβαλάρης δὲ θὰ κατῶρθωνε ἓνα τέτοιο πήδημα! Τὸ χάσμα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ βουνὰ ἦταν φοβερό· ἡ ἄβυσσος κάτω βαθειά· ἀλλὰ καὶ πρὶν προφθάσῃ νά πέσῃ νεκρὸς κάτω στὸ ποτάμι, κομμάτια θὰ γινόταν ἐπάνω στοὺς βράχους. Καὶ ποιὸς ὅμως τολμοῦσε νά εἰπῇ ὅχι στὸν παντοδύναμο Βαλή;

Ἐσκυψε λοιπὸν ὁ ἀξιωματικός, δείχνοντας ἔτσι τὴν ὑποταγή του, κι ἔφυγε συλλογισμένος.

Σὲ λίγο ὁ κήρυκας ἔτρεχε βιαστικός σ' ὅλη τὴν πόλη γιὰ νά διαλαλήσῃ τὴν ἐπιθυμία τοῦ κυρίου του καὶ τὴ μεγάλη ἀμοιβή, ποὺ περίμενε ἐκεῖνον ποὺ θὰ τὸ κατῶρθωνε.

Εἶχε τελειώσει τὸ γεῦμα καὶ οἱ χοροὶ ἐξακολουθοῦσαν· τὰ γύρω βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν ἀπὸ τὰ ντέφια καὶ τὰ τραγούδια. Ἐνας σχοινοβάτης ἐτοιμαζόταν ἐμπρὸς στὸ Βεζύρη νά κάμῃ τὰ γυμνάσματά του γιὰ νά τὸν διασκεδάσῃ. "Εξαφνα ἓνας νέος ὡς δεκαοκτῶ ἐτῶν, ψηλός, συμπαθητικός, ἦρθε καὶ στάθηκε ἐμπρὸς στὸ Βαλή.

— Ἐγώ, Βαλή μου, θὰ κάμω αὐτὸ ποὺ ζήτησες, τοῦ εἶπε.

— Ἐχεις ἄλλογο, τὸν ρώτησε ὁ Βαλής, ἀφοῦ τὸν κοίταξε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια, ἢ νά σοῦ δώσω ἀπὸ τὰ δικά μου;

— Ὁχι, Βαλή μου, ἔχω δικό μου.

Ἦταν Χριστιανὸς ὁ νέος· Βαγγέλη τὸν ἔλεγαν, καὶ ἔτσι ὅλοι τὸν ἤξεραν στὴν πόλη. Ἀπὸ μικρὸς εἶχε χάσει τὸν πατέρα του καὶ ἀπὸ τότε ὅ,τι ἐργασία τοῦ ἔδιναν, ὅσο δύσκολη κι ἂν ἦταν, προσπαθοῦσε νά τὴν κάμῃ· ἔπρεπε νά συντηρῇ τὴ μητέρα του, ποὺ τὸν εἶχε μονάκριβο.

Ὅταν μεγάλωσε, ἔγινε ταχυδρόμος καὶ παραγγελιοδόχος.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ δὲν ὑπῆρχαν οὔτε δρόμοι, οὔτε ταχυδρομεῖα. Πήγαινε λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἓνα χωριὸ στὸ ἄλλο κι ἀπὸ τὴ μιά πόλη στὴν ἄλλη, μέσ' ἀπὸ ἀπάτητα βουνά καὶ ἀπὸ λασπόδρομους, πότε γιὰ νὰ μεταφέρῃ ἐμπορεύματα, χρήματα καὶ γράμματα τῶν Χριστιανῶν ἢ καὶ τῶν Τούρκων, καὶ πότε γιὰ καμιά παραγγελία ἢ γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ ταξιδιώτες.

Εἶχε δικό του ἄλογο· καὶ καθὼς ἦταν πονετικός, τὸ ἀγαποῦσε πολὺ καὶ φρόντιζε νὰ ἔχῃ τροφή, καθαρὸ νερό, σταῦλο καθαρό· καὶ γι' αὐτὸ τὸ ζῶο ἦταν ρωμαλέο. Μὲ τὴ νοημοσύνη, ποὺ ἔχουν ὅλα τὰ ζῶα, καταλάβαινε τὸ ἄλογο τὴν ἀγάπη τοῦ κυρίου του καὶ μὲ προθυμία τὸν ὑπηρετοῦσε, χωρὶς νὰ δείξῃ ποτὲ πείσμα ἢ κούραση.

Τὸ πλησίασε λοιπὸν τώρα ὁ Βαγγέλης κι ἄρχισε νὰ τὸ χαϊδεύῃ. Ἐπειτα ἀνέβηκε ἐπάνω του καὶ χάθηκε ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πλῆθος. Τὸ πλῆθος ὁλοένα γινόταν πυκνότερο, γιατί ὅλοι ἔμαθαν τὴ διαταγὴ τοῦ Βαλῆ κι ἔτρεχαν περίεργοι στὴν ἐξοχὴ νὰ ἰδοῦν τί θὰ ἀπογίνῃ.

Ἐξαφνα ἓνας δυνατὸς καλπασμὸς ἀντήχησε ἀπὸ τὸ ἀπέναντι βουνό. Κάποιος ἔτρεχε σὰν ἀστραπὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς γέφυρας. Οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια ἔπαψαν τότε· οἱ χορεύ-

τριες στάθηκαν ακίνητες με τὰ ντέφια ὑψωμένα, ὅπως βρέθηκαν, μιὰ ἀνατριχίλα σύγκορμη ἔπιασε ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Τούρκων. Βουβαμάρα χύθηκε παντοῦ.

Ἀκουόταν τώρα ἡ βοή τοῦ καταρράχτη, καὶ τὸ μουγκρητὸ κάτω βαθιὰ τοῦ ποταμοῦ· ἀκουόταν καὶ τὸ πέταγμα τῶν κοράκων, ποὺ φτερούγιζαν, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄβυσσο.

Ὅλ' αὐτὰ ἔδιναν κάτι θλιβερό, κάτι πένθιμο στὸ θέαμα ἐκεῖνο· αὐτὴ δὲν ἦταν διασκέδαση. Ἦταν κάτι πολὺ φοβερῶτερο καὶ ἀπὸ θανατικὴ καταδίκη!

Καὶ αὐτὸς ὁ Βαλῆς τώρα κατάχλωμος ἔβλεπε.

Ὁ νέος, γρηγορώτερος κι ἀπὸ ἀστραπή, πλησίαζε τὴ γέφυρα. Θὰ ἔλεγε κανεῖς, ὅτι στὰ στήθη ὅλων ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων εἶχε σταματήσει ἡ ἀναπνοή!

Γιὰ μιὰ στιγμή τὸν εἶδαν ἐπάνω στὸ ἄλογό του ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ βουνὰ μετὰ τὴ φοβερὴ ἄβυσσο κάτω, ἐπάνω ἀπὸ τὴ γέφυρα. Οὔτε τὴν ἄγγιξαν τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου, ἀλλὰ μετὰ ὀρμὴ τὴν πήδησε καὶ ἦρθε καὶ στάθηκε ἐμπρὸς στὸ Βαλή.

Ἐνα πλῆθος χέρια ἀπλώθηκαν, γιὰ νὰ κρατήσουν τὸ νέο, νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ξεπεζέψη. Ἰδρῶς ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, ἀναπνοὴ δὲν μποροῦσε νὰ πάρῃ· μὰ εἶχε τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη καὶ τὰ μάτια του ἔλαμπαν ἀπὸ εὐτυχία!

Ἡ ἀμοιβή. —Τί θέλεις νὰ σοῦ δώσω; Τὸν ρωτᾷ ὁ Βαλῆς. Ὅ,τι καὶ ἂν ἐπιθυμήσης, δὲ θὰ σοῦ τὸ ἐρνηθῶ.

—Ἐναν καφέ, Βαλή μου, θέλω!

Ὁ Βαλῆς νόμισε, ὅτι ζητοῦσε τὸν καφέ γιὰ νὰ συνέλθῃ.

—Πές μου τί ἄλλο θέλεις νὰ σοῦ δώσω! ξαναεῖπε ὁ Βαλῆς. Τὸ κατόρθωμά σου ἀξίζει ὅ,τι κι ἂν ζητήσης. Θέλεις ἓνα μεγάλο χτήμα με εἰσόδημα γιὰ νὰ ζήσης πιά σὰν ἀφέντης; Θέλεις καὶ κανένα παράσημο νὰ δοξαστῇς;

—Ὅχι!

—Μήπως προτιμᾷς, τὸν ρώτησε τότε καὶ ὁ Βεζύρης, νὰ σὲ πάρω στὴν Πόλη νὰ γίνῃς ἀκόλουθος τοῦ Σουλτάνου; Παλληκάρη σὰν καὶ σένα ἀξίζει νὰ 'ναι ὑπασπιστὴς του!

—Ὅχι!

— Μήπως σοῦ ἀρέσει καλύτερα, ἀντὶ νὰ σὲ λένε μονάχα Βαγγέλη, νὰ σὲ ὀνομάσωμε ἀπὸ σήμερα Βαγγέλη Ἐφέντη ἢ Βαγγέλη Πασά; πρόσθεσε ὁ Βεζύρης, συγκινημένος, γιατί πάντοτε θαύμαζε τὴν ἀνδρεία.

— Ἐναν καφὲ μόνο θέλω! ξαναεῖπε τώρα σταθερά ὁ νέος. Ἀλλὰ αὐτὸν τὸν καφὲ ζητῶ νὰ μοῦ τὸν ψήσουν μὲ ὅλα τὰ χαρτιά, ποὺ σ' αὐτὰ εἶναι γραμμένα τὰ χρέη τῶν Χριστιανῶν.

Τὸ γενναῖο παλληκάρι περιφρόνησε καὶ κτήματα καὶ δόξα καὶ πλούτη, γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς Χριστιανοὺς, ποὺ ἔλυωναν στὶς φυλακές.

Γιὰ μιὰ στιγμή, Βαλῆς καὶ Βεζύρης ἔμειναν σιωπηλοὶ καὶ κοίταξαν μὲ θαυμασμὸ τὸ νέο. Ἐπειτα ὁ Βαλῆς χτύπησε τὰ χέρια.

— Πήγαινε, εἶπε στὸν ἀξιωματικό, ποὺ ἔτρεξε νὰ λάβῃ τὴ διαταγή, νὰ μοῦ φέρῃς ἐδῶ τὸν εἰσπράχτορα τῶν φόρων μὲ τὰ βιβλία του.

Σὲ λίγο στὴν ἄκρῃ τῆς γέφυρας, στὸ κατάφυτο βουνό, μιὰ μεγάλη πυρκαϊὰ φεγγοβόλησε· τὴν ἀναψαν μὲ τὰ χαρτιά, ποὺ εἶχαν γραμμένα σ' αὐτὰ τὰ χρέη τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ καφὲς ψήθηκε μ' αὐτά. Ἐκατοντάδες Χριστιανῶν βγῆκαν ἐλεύθεροι μέσ' ἀπὸ τὶς σκοτεινὲς φυλακὲς καὶ ξαναβρῆκαν τὰ παιδιὰ τους, τὶς μητέρες τους, τὶς οἰκογένειές τους...

«Ὁ ἥρωας τῶν Σερρῶν»

Ἀρσινόη Παπαδοπούλου
(Διασκευὴ Ν. Α. Κ.)

ΓΙΑΝΝΟΣ ΣΤΑΘΑΣ

[Ψηλά στο Βελούχι ήταν φωλιασμένο επάνω από έναν γκρεμό το χωριό Κρουονερίτης, όνομα και πράμα, για τὰ κρύα νερά του. Κάτω βαθειά ρεματιά, ή ρεματιά τοῦ Βαρλαάμ, όνοματισμένη από τὸ ἐκκλησιδάκι τοῦ Βαρλαάμ, πὸν ἀσκήτευσε ἐκεῖ ἕνας μοναχὸς Βαρλαάμ ἀπὸ τὰ Μετέωρα. Ἀρχὲς τοῦ 1821, ὁ Κρουονερίτης εἶχε μισὴ χιλιάδα ψυχές, μικροὺς μεγάλους. Μὰ ἀπὸ τοὺς μικροὺς ὁ Γιάννος Σταθὰς σιτάθηκε μεγάλος, πὸν τίμησε τὸ χωριὸ καὶ τὴν Πατρίδα.]

Στὴ ρεματιά
τοῦ Βαρλαάμ.

...Μπήκε τὸ καλοκαίρι. Χωριανοί, πὸν ἦρθαν ἀπὸ κάτω, εἶπαν, πὼς τέτοια σοδειὰ εἶχαν χρόνια νὰ τὴν δοῦνε. "Αδειο τὸ χωριό. "Οσα χέρια βαστοῦν, δουλεύουν στ' ἀλώνια πέρα. Πότε πότε μαθεύεται κάτι γιὰ τὸ σηκωμό. "Εγινε, λέει, σφαγὴ στὸ Πέτα, μάχη τρανὴ στὴν Πλάκα. Τὸ Μεσολόγγι βαστᾷ. Τοῦτα κι ἄλλα μαθεύονταν. Μὰ ἐδῶ λαμποκοπᾷ ὁ ἥλιος καὶ τὸ βράδυ μαζώνονται καταχνιές ἀπὸ τὴν τόση λαύρα καὶ κάθονται ἀνέρα πάνω στὶς πλαγιές, θαμπώνοντας τὸ φεγγάρι.

Ὁ Γιάννος Σταθὰς ἦταν ἀνήμπορος τὶς προάλλες κι ἀνέβηκε στὸ χωριὸ νὰ γειάνη. Μέρα τὴ μέρα δυναμώνει. Τὸ δειλινὸ μὲ τὴν καρδάρρα στὸ χέρι πάει ν' ἀρμέξη τὴν κατσίκα πίσω ἀπὸ τὸ μαντρί. Καὶ κεῖ πὸν πάει, κάτι θαρρεῖ, πὼς ἀγναντεύει πέρα... πέρα... κάπου μιὰ ὥρα δρόμο... στὸ μονοπάτι τοῦ Σταυροῦ... ἕνα μπουλούκι ἄνθρωποι. Τί νὰ 'ναι; Σουρώνει τὰ φρύδια νὰ δῇ πιὸ καλά, κάνει δυὸ βήματα νὰ σιμώση, καὶ τώρα ξεχωρίζει πεντακάθαρα τὰ τουλουπάνια τῶν Τούρκων καὶ τὰ πρασινωπὰ μπαῖράκια.

Τὰ χάνει τὸ παιδί, μπερδεύεται. Βαστᾷ μὲ κόπο τὴ φωνὴ καὶ τρέχοντας γυρνᾷ στὸ σπίτι.

—Μάννα! φωνάζει. Ὁ Τοῦρκος! Γρήγορα! Νὰ φύγωμε!

Καὶ βγαίνει πάλι στὸ κατώφλι. Στὸ στενὸ στέκει μιὰ γριά καὶ μιὰ κοπέλα δεκαοχτὼ χρονῶν.

—Τί κάθεστε;... Γρήγορα... Ὁ Τοῦρκος... σηκωθῆτε!

Μονομιᾶς φωτίζεται τὸ μυαλό του. Πὼς θὰ τὸ μάθουν τάχα

οἱ χωριανοί; Ἀνυποψίαστοι θὰ τὸν δεχτοῦν τὸν Τοῦρκο μέσ' στὸ σπίτι. Παίρνει μιὰν ἀπόφαση, δίχως νὰ στοχαστῇ. Τρέχει στὶς γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ φωνάζοντας :

—Ὁ Τοῦρκος... ὁ Τοῦρκος... σηκωθῆτε!... Φευγᾶτε στὸ βουνό... ὁ Τοῦρκος!...

Τρέχει, φωνάζει, κοντοστέκει μιὰ στιγμή, φωνάζει, χτυπᾷ μιὰ γνώριμη θύρα, φωνάζει, φθάνει μπρὸς στὴν ἐκκλησίαν, φωνάζει :

—Ὁ Τοῦρκος... πλακώνει ὁ Τοῦρκος... Φευγᾶτε... Φευγᾶτε!...

Σηκώθηκε στὸ πόδι τὸ χωριό. Ἀκοῦς ξεφωνητὰ καὶ βόγγους γυναικῶν καὶ κατάρες.

—Θεὲ καὶ Κύριε! Τί εἶναι πάλι τοῦτο τὸ κακό! Σπλαχνίσου μας, Θεέ μου!

Μὰ λέγοντας, γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιά, μαζώνουν βιαστικὰ τὰ πράματα καὶ τὰ φορτώνονται νὰ φύγουν. Ἡ μέρα λιγώθηκε. Οἱ καταχνιὲς λίγο λίγο ξεδιπλώνονται ἀλαφρότατα πάνω στὰ ραχοβούνια, καὶ τὸ φεγγάρι, ποὺ ξεμύτισε ἀπὸ τ' ἀντικρυνὸ τὸ διάσελο, σκορπᾷ ἓνα φῶς γαλατερό σὰν περασμένο ἀπὸ τουλουπάνι.

Στὴ ρεματιὰ τοῦ Βαρλαάμ, ἐκεῖ ποὺ ἡ νύχτα τοῦ καλοκαιριοῦ ἀπλώνει χιλιάδες χρόνια μιὰν ἀπέραντη σιγαλιὰ ἤρθαν ἀπόψε μερικὰ παιδιά νὰ ξυπνήσουν τὸν πιὸ βαθύ της ἀντίλαλο. Ὁ Γιάννος ὁ Σταθάς, ὁ Μῆτρος τοῦ Νικολάρα, ὁ Λάμπρος ὁ Γιαβῆς, ὁ Δημητράκης ὁ Σαββατιανός, ὁ Φῶτος ὁ Κωστάρας κι ἄλλα πέντε ἑξὶ παιδιά ἔκαναν τὸ σταυρό τους κι ὥρκίστηκαν ἔτσι, μὲ δίχως ἄρματα, ν' ἀργοπορήσουν τὸν Τοῦρκο, ὅσο σταθῇ βολετό, ἐδῶ στὴ ρεματιὰ, γιὰ νὰ προκάνη τὸ χωριὸ ν' ἀδειάση.

Τρέχουν, φθάνουν στὴ ρεματιὰ. Λιγότεψαν τὰ νερὰ ἀπὸ τὸ καλοκαίρι, κι ἡ βουή ἔχει πάψει. Μόνο τὸ σιγανὸ δροσάτο μουρμούρισμα. Ἀκούγονται κιόλας ἀπὸ μακριὰ οἱ πέτρες, ποὺ κατρακυλοῦν κάτω ἀπὸ τῶν Τούρκων τὰ πόδια. Σὲ λίγο θά 'ναι ἐκεῖ ἀντίκρυ, σὲ λίγο θά 'ναι ἐδῶ, μπροστὰ στὴ ρεματιὰ.

Σκόρπισαν τὰ παιδιά ἓνα στὰ κάθε πέντε βήματα, ταμπουρωμένα πίσω ἀπὸ βράχο ἢ χαμόδεντρο. Κρατοῦν ἀπὸ μιὰ πέτρα στὸ χέρι καὶ καρτεροῦν. Τὰ παιδιά!

Μιά πέτρα, γιά νά πολεμήσουν τόν Τοῦρκο!

Προσμένουν σκυμμένα, βουβά, άσάλευτα, κι άλήθεια ποτέ δέν ἦταν ἡ ρεματιά τόσο σιγαλή καί τόσο μυστήριο γεμάτη. Τό φεγγάρι κεντᾶ ἔτσι τρυφερά τήν καταχνιά μέ τό φῶς του, ἦ ἡ καταχνιά γλυκαίνει τόσο θερμά τοῦ φεγγαριοῦ τή λάμψη; Σκιές τᾶ θάμνα, σκιές κι οἱ Τοῦρκοι, ποῦ κοντοζυγώνουν. Τά παιδιά! Τί κρίμα! Τ' ἄρματα τᾶ κούρσεψε πέρυσι ὁ Τοῦρκος, ὁ χαλαστής, κι οἱ ἄντρες λείπουν στᾶ χωράφια καί στᾶ λιβάδια. Ἔμειναν τᾶ παιδιά κι οἱ πέτρες!

Γλυκειά ἡ νύχτα, λίγο θαμπή, ὥς νά μάντευε καί νά ἦταν θλιμμένη. Ἀσπρολογοῦν τᾶ χαλίκια μέσ' στή ρεματιά, μᾶ τᾶ ρουπάκια μαυρολογοῦν πιό πάνω. Πνιγμένο φῶς, λίγο βαρὺ θαρρεῖς, ποῦ κάθισε καί δέ λέει πιά νά σαλέψη.

Ὡστόσο οἱ Τοῦρκοι ἔφθασαν. Οἱ τρεῖς πρῶτοι στάθηκαν κιόλας στὸν ἀντικρυνὸ τὸν ὄχτο. Οἱ ἄλλοι ἔρχονται πιό πίσω. Θά'ναι ὥς τριάντα σαράντα ἄρματωμένοι.

Ξαφνικά κάτι σφυρίζει στὸν ἀέρα, κι ὁ ἕνας Τοῦρκος προλαβαίνει νά φωνάξη «Ἀμάν», τρικλίζει, ἀπλώνει τᾶ χέρια, πέφτει. Τὸν βρῆκε στὸ μηλίγγι ἡ πέτρα. Σάστισαν οἱ δυὸ σύντροφοί του. Τότε ἡ μιὰ πάνω στήν ἄλλη ἀρχίζουν νά βρέχουν οἱ πέτρες. Λαβωμένοι οἱ δυὸ Τοῦρκοι, πισωχωροῦν τραβώντας τήν πιστόλα.

Τά παιδιά σταμάτησαν τὸ πετροβόλημα. Κι ἀκούγεται ἡ φωνή τοῦ Γιάννου:

— Γειᾶ σας, μωρέ, παιδιά! Τᾶ βόλια μας τοὺς βρῆκαν στᾶ μηλίγγια! Γειᾶ σας, ἀφέντες!

Μᾶ τὸ εἶχαν πάρει ἀψήφιστα τοῦ Κρυονερίτη τᾶ παιδιά. Οἱ Τοῦρκοι συναγμένοι τώρα προχωροῦν καί φθάνουν. Ψάχνουν νά δοῦν, ὅμως δέν ξεχωρίζουν τίποτε. Μαρμαρωμένα τᾶ παιδιά προσμένουν. Οἱ Τοῦρκοι τότε σηκώνουν τᾶ τουφέκια τους καί βαροῦν ἴσια μπρός, στᾶ τυφλά, νά ξεκαθαρίση ὁ τόπος. Βρόντησε, σείστηκε ἡ ρεματιά, κι ἄστραψε ὥς δέν ἀστράφτει καί βροντᾶ, μὴδ' ὅταν ξεσπᾶ τὸ ἄγριο πρωτοβρόχι. Τά παιδιά ζαλίστηκαν, δέν τὸ εἶχαν φανταστῇ αὐτό. Τά πιάνει ἡ λαχτάρα νά φύγουν νά σωθοῦν.

— Παναγίτσα μου! λένε καὶ σταυροκοποῦνται.

Ξεσέρνονται μετὴν πλάτη πρὸς τὰ πίσω ἕνα ἕνα προσεκτικά, πρὶν ἀστράψῃ τὸ δεύτερο τουφεκίδι. Τραβιοῦνται ἀπὸ θάμνο σὲ θάμνο, ὥσάν τὸ φίδι ποὺ κρύβεται στὰ κλαδιά. Οἱ Τοῦρκοι ἀκούοντας τὸ σούρσιμο ξαναβαροῦν μέσ' στὰ ὅλα. Μὰ φοβισμένοι κι αὐτοί, μὴ ξέροντας πόσοι καὶ ποιοὶ γκιαούρηδες φυλάγουν στὴ ρεματιά, κοντοστέκονται, ἀργοποροῦν.

Κάθε στιγμή αἰώνας, μὰ καὶ κάθε λεπτὸ περνᾷ στὴ στιγμή. Πῶς νὰ μετριοῦνται τέτοιες ὥρες! Στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ γίνονται θάματα, καὶ δράματα στὴ ρεματιά. Τὰ παιδιὰ μάκρυναν, στάθηκαν πάλι, ξαναφεύγουν. Μὰ ὁ Τοῦρκος ξεκίνησε κι αὐτὸς καὶ προχωρεῖ, περνᾷ τὴ ρεματιά. Μιὰ φωνὴ τούρκικη ξεσπᾷ ἀλλαγμένη:

—'Εδῶ εἶναι! Νά τος! Σκυλί! παιδί τοῦ σκύλου!

Μιὰ τουφεκιά ξερὴ. Κι ἡ φωνὴ τοῦ Γιάννου τοῦ Σταθᾶ, ποὺ βόγγηξε καὶ λέει.

— Μαννούλα μου!.. Μὲ φάγανε! Μαννούλα μου!..

Τὸ μνημεῖο. Δυὸ μῆνες ὕστερότερα, ἕνα ἄλλο μπουλούκι ἀρματωμένο περνᾷ τὴ ρεματιά. Μὰ τοῦτο εἶναι δικοὶ μας, παλληκάρια μετὸν καπετάνιο τους. Ὁ καπετάνιος εἶναι σαραντάρης, μαυριδερὸς, πιὸ κοντὸς παρὰ ψηλός, ξεραγκιανός, μετὰ μακριὰ μουστάκια, μάτια ἀστραφτερά. Στέκει καὶ ρωτᾷ τὸ παλληκάρι, ποὺ βαδίζει δίπλα του.

—'Εδῶ εἶναι;

—'Εδῶ καπετάνιε!.. Ὁ πασὰς ἐρχόταν ἔτσι... ἀπὸ τὸ μονοπάτι... τὰ παιδιὰ εἶχαν ταμπουρωθῇ ἐδῶ δά... Θωρεῖς;..

Δείχνει μετὸ χέρι.

—'Ἡ ἀργοπορία τούτη, λέει, τὸ παλληκάρι, τό'σωσε τὸ χωριό... τοὺς χωριανοὺς θέλω νὰ πῶ. Πρόκαναν κι ἔφυγαν σηκώνοντας ὅ,τι ἀκριβὸ εἶχε ὁ καθένας. Οἱ Τοῦρκοι βρῆκαν ἄδειο τὸ χωριό. Αἶγα πράματα βρῆκαν. Ξέσπασαν, τὸ λοιπόν, στὰ σπίτια. Ἐβαλαν φωτιά καὶ τὰ ἔκαψαν. Κάπου τὰ μισὰ καλύβια. Τὰ παιδιὰ πρόλαβαν καὶ ἔσμιξαν τοὺς γονιούς. Ἐξὸν ἀπὸ τοῦτον τὸ Γιάννο, ποὺ σοῦ λέω, καπετάνιε. Τὸν βάρεσαν κατάσταυρα τὰ βόλια, ἕνα στὸ μεσόφρυδο κι ἕνα στὸ μπούτι...

‘Ο Φῶτος ὁ Κωστάρης, πού ἔμεινε πιό πίσω ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶδε, λέει, πού τὸν σήκωναν οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸν ἔφεραν ἐμπρὸς στὸν πασά. Δὲν πρόφθασε τὸ παιδί νὰ τοῦ μιλήσῃ. Ξεψύχησε μπροστά του. ‘Ο πασάς διάταξε νὰ τὸ θάψουν τὸ παιδί καὶ νὰ τοῦ πάρουν τ’ ἄρματα. Μὰ αὐτός, ὅχι πιστόλα, μὰ οὐδὲ μαχαίρι βαστοῦσε ἀπάνω του... Σὰν ἔφυγαν οἱ ἄπιστοι καὶ γύρισαν οἱ χωριανοί, τὸ διάβασαν τὸ παιδί, καθὼς τοῦ πρέπει.

‘Ο καπετάνιος φώναξε τὸ πρωτοπαλλήκαρό του :

— Νὰ σηκώσωμε μνημούρι στὸ ἄξιο τὸ παλληκάρι, διατάζει. ‘Απὸ μιὰ πέτρα ὁ καθένας, νὰ ’ναι σὰ βράχος.

Ζύγωσαν ὅλα τὰ παλληκάρια, καὶ τὸ καθένα ἔφερε μιὰ πέτρα ἀπὸ τὴ ρεματιά νὰ σηκωθῇ τὸ μνη̃μα. “Υστερα ὁ καπετάνιος διάταξε καὶ τράβηξαν τρία παλληκάρια ἀπὸ τρεῖς τουφεκιές, ἔτσι πού ν’ ἀντιλαλήσουν οἱ πλαγιές καὶ τὰ φαράγγια.

“Εφυγε μονήμερα ὁ καπετάνιος μὲ τὰ παλληκάρια του. Καὶ σὰν ἔφεραν τ’ ἄλλο πρωῒ τὴ μάνα τοῦ Γιάννου νὰ δῇ τὸ μνημούρι τοῦ γυιοῦ της, ἡ μαυροφορεμένη ρώτησε :

— Ζωὴ νὰ ’χῃ ὁ καπετάνιος, γυιόκα μου, λέει. Καὶ ποῖο εἶναι τ’ ὄνομά του ;

— Καραϊσκάκης, κυρά.

‘Η μάνα δὲν ἀποκρίθηκε. Δὲν τὸν ἔχει ἀκουστὰ τὸν καπετάνιο.

Σὰν ξαναμπῆκε ὁ χειμώνας, τὸ χωριὸ ζάρωσε πάλι ἐκεῖ στὰ βράχια ἀπάνω ἀπὸ τὸ γκρεμό. Θαρρεῖς κάτι τί, προαιώνιο κι αὐτό, μαζί μὲ τὸν κόσμον χτισμένο. Ζάρωσε νὰ ξεχειμωνιάσῃ. Καί, ὥσάν κάθε χρόνο, τυλίχτηκε πάλι στὰ σύννεφα, ἐκεῖ κοντὰ στὸ μνημούρι τοῦ Γιάννου, τοῦ παιδιοῦ πού κίνησε μὲ μιὰ πέτρα στὸ χέρι νὰ χτυπήσῃ τὰ τρανὰ τ’ ἀσκέρια τοῦ Σουλτάνου.

ΓΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ

Τὸ πρωτὶ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, ποὺ ἄρχισε ὁ ἀγώνας ἐκείνος, ποὺ εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους καὶ πιὸ δύσκολους, ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισε στὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδας, ἐκεῖνο τὸ πρωτὶ ἐγινήκαμε ὅλοι ἓνα σῶμα καὶ μιὰ ψυχὴ. Ποιὸς ἦταν ὁ σκοπός, ὁ ὑψηλὸς σκοπός, ποὺ μᾶς ἐνέπνευσε ὅλους, ποὺ μᾶς ἐμψύχωσε, ποὺ μᾶς ἔσπρωξε πρὸς τὸν κίνδυνο, πρὸς τὴ νίκη, πρὸς τὸ θάνατο; Μὲ ποιὰ λέξη νὰ τὸν ὀνομάσωμε αὐτὸν τὸν σκοπό; Μόνον μιὰ ὑπάρχει: ΕΛΛΑΔΑ.

Μόνον μέσα σ' αὐτὴν χωροῦν ὅλα, ὅσα θὰ ἠθέλαμε νὰ ἐκφράσωμε κι ὅσα τότε ἐσυσσωρεύονταν κι ἐσυνωστίζονταν στὴν ψυχὴ μας.

ΕΛΛΑΔΑ!

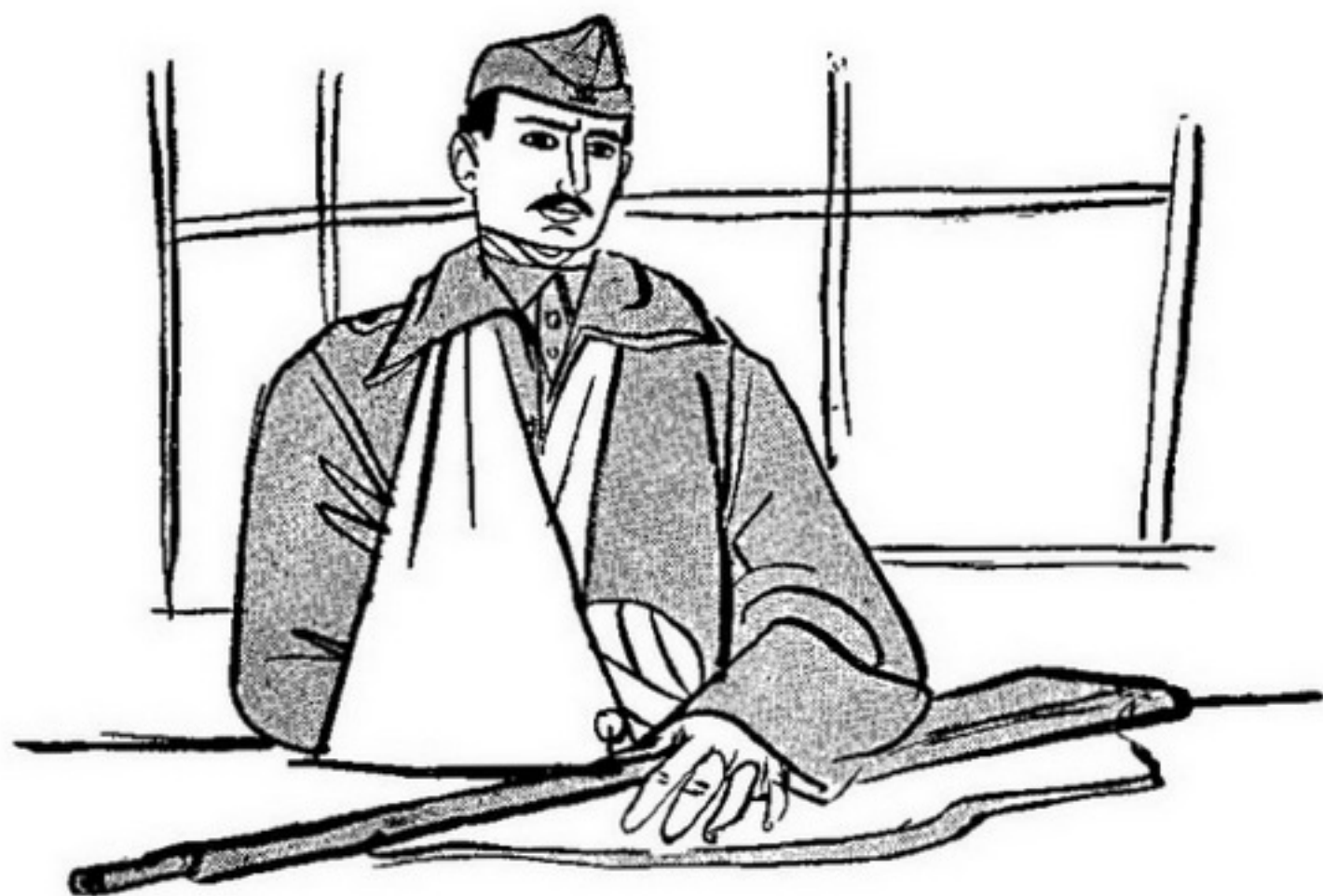
Δὲ σημαίνει ἓνα γεωγραφικὸ χῶρο ἡ Ἑλλάδα: γιατί ἡ Ἑλλάδα εἶναι κάτι, ποὺ μόνο λίγες Πατρίδες ἔμπορεῖ νὰ εἶναι: Ἡ Ἑλλάδα εἶναι μιὰ ιδέα.

Ἐμπορεῖτε νὰ πῆτε, πῶς ἡ Βουλγαρία, ἡ Σλοβακία, ἡ Οὐκρανία εἶναι μιὰ ιδέα; Θὰ ἦταν ἀστεῖο καὶ νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς. Ὅμως ὅλη ἡ ἐλεύθερη διανόηση τῆς Οἰκουμένης ἀναγνωρίζει τὴν Ἑλλάδα γιὰ ιδέα. Γιὰ μιὰν ιδέα ἐπολέμησε ὁ φαντάρος τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ ιδέα;

Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἐκφράζει κανένα ἰδανικὸ ὑλικῆς δυνάμεως καὶ βίας, ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸ μιᾶς ἠθικῆς ἀνωτερότητας καὶ μιᾶς πνευματικῆς ὑπεροχῆς. Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἀγωνίσθη μέσα στίς χιλιετηρίδες τῆς ἱστορίας, παρὰ γιὰ ἰδανικὰ ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ὑλικὴ δύναμη κι ἀπὸ τὴν ὠμὴ κατάκτηση.

Ἀγωνίσθη γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὴ δική της καὶ τῶν ἄλλων, γιὰ τὴ δικαιοσύνη, γιὰ τὴν εἰρήνη. Αὐτὸ θὰ μείνῃ ἡ ἀποστολή της.

Οἱ φαντάροι, ποὺ ἐξώρμησαν τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940, ἦσαν ἀγωνιστὲς τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΥ

Σοῦ στέλνω μοσχολίβανο μέ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ
καί δέξου μιά παράκληση κι ἀπ' τὰ δικά μου χεῖλια,
τώρα ποῦ ἡ νύχτα ἡ ξάστερη γλυκόφωτα καντήλια
Σοῦ ἀνάβει τ' ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ.

Γλυκειά τοῦ κόσμου Δέσποινα, μιά χάρη θέλω νά μοῦ κάνης
Τό χέρι μου νά γειάνης,
τὸ χέρι ποῦ λαβώθηκε βαριά ἀπὸ τὸν ἐχθρό μου
καί σκλαβωμένο τώρα στέκει,
γιὰ νά μπορέσω γρήγορα νά ξανακάνω τὸ σταυρό μου,
νά ξαναπιάσω τὸ ντουφέκι!...

Δέν εἶμαι ἐγὼ τὸ "Αδικο, τὸ Δίκιο εἶμ' ἐγώ,
Δέν εἶμ' ἐγὼ ὁ κατακτητής, ἐγὼ εἶμ' ἡ Ἑλλάδα,
κι ἔστησα ἐδῶ τῇ λόγχῃ μου ἀλύγιστη λαμπάδα
τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ,
νά πολεμάω μερόνυχτα, ὦ Ἁγία Παρθένα,
γιὰ τὴν Πατρίδα ὀρθιος, γονατιστός γιὰ Σένα!...

Τίμος Μωραϊτίνης

Τὸ πρωτὶ τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης ἡμέρας ὁ ραδιοφωνικὸς μας σταθμὸς μετέδωσε :

Τὸ πρῶτον ἀνακοινωθὲν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ :

«Αἱ Ἰταλικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προσβάλλουν ἀπὸ τῆς 5.30' π. μ. σήμερον τὰ ἡμέτερα τμήματα προκαλύψεως τῆς Ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου. Αἱ ἡμέτεραι δυνάμεις ἀμύνονται τοῦ πατρίου ἐδάφους».

Τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας ἐκείνης ἡμέρας ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς μετέδωσε τὴν ἐπόμενην ἑμμετρη Ὑποθήκη τοῦ γηραιοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ, ποὺ ἐζοῦσεν ἀκόμη τότε :

Αὐτὸ τὸ λόγο θὰ σᾶς πῶ, δὲν ἔχω ἄλλο κανένα :
Μεθύστε μὲ τ' ἀθάνατο κρασί τοῦ Εἰκοσιένα !

Κωστῆς Παλαμᾶς

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΝΩΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΔΑ

Ἡ Εὐαγγελία. — Φεύγομε, Εὐαγγελία· πῆρα ἄδεια ἀπὸ τὸ λοχαγὸ καὶ ἦρθα νὰ σᾶς χαιρετήσω! Εἶπε στὴ γυναῖκα τοῦ ὁ φαντάρου, ποὺ μόλις προχθὲς φόρεσε τὸ χακί. Καὶ φιλεῖ γυναῖκα καὶ μικρά τοῦ τρυφερά.

— Σᾶς ἀφήνω γειά!

— Στὸ καλό, πατερούλη!

— Στὸ καλό, Γιώργο μου! Ὁ ἁΐ-Δημήτρης καὶ ἡ Μεγαλόχαρη μαζί σου! Εἶπε καὶ ἡ Εὐαγγελία καὶ τοῦ ἔδωσε γιὰ φυλαχτὸ ἓνα εἰκονισματάκι τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Τίποτε ἄλλο δὲν εἶπαν· οὔτε δάκρυα, οὔτε λυγμοί. Ὁ Γιώργος Δημάδης καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ, Θεσσαλονικιώτες, ἀπὸ τῆ ρίζα τῆς γενιᾶς τοὺς Μακεδόνες, χωρίστηκαν ἀδάκρυτοι. Νόμιζες, πῶς κάποια Μακεδόνισσα τοῦ παλιοῦ καιροῦ κατευοδώνει ἀτάραχη τὸν ὀπλίτη μὲ τῇ μακριᾷ σάρισσα, ποὺ φεύγει μὲ τὸν Ἀλέξανδρο γιὰ τὴν Ἀσία. Ὁ ἱσκιος καὶ ἡ προσταγὴ τοῦ νεαροῦ βασιλιᾶ διαφέντευαν τὴ νοικοκυρὰ τοῦ πολεμιστῆ, ποὺ ἔμενε στὴν πατρίδα.

Ἀπὸ τῇ γωνία τοῦ δρόμου ὁ Δημάδης στράφηκε πίσω, γιὰ νὰ ἰδῇ ἄλλη μιὰ φορὰ τοὺς ἀγαπημένους. Καὶ ἡ Εὐαγγελία ἀπὸ τῇ θύρα τοῦ φτωχικοῦ της σιωπηλή, ἀλλὰ δακρυσμένη τώρα, τοῦ στέλνει τὸν ὕστατο χαιρετισμό:

— Στὸ καλό!.. Στὸ καλό!..

Δυὸ καρδιὲς βροντοῦν· σεισμὸς στὰ στήθη!

— Στὸ καλό, πατερούλη! Χαιρέτησε καὶ ὁ μικρούλης Δῆμος μὲ τὸ χεράκι του.

Ὁ ἁΐ-Δημήτρης καὶ ἡ Μεγαλόχαρη, βοήθειά σου!

Ἡ Εὐαγγελία ἔκλεισε τὴ θύρα· σωριάστηκε σὲ μιὰ καρέκλα. Πρωτύτερα εἶχε τῇ γενναιότητά νὰ μὴν εἰπῇ στὸν ἄνδρα της ποῦ μᾶς ἀφήνεις· νὰ μὴν κλάψῃ, γιὰ νὰ μὴ λυγίσῃ τὸ θάρρος του· μὰ τώρα, ποὺ εἶναι μόνη ξεσπᾷ· δάκρυα πλημμυρίζουν τὸ πρόσωπό της. Εἶναι ἀπαρηγόρητη· κλαίει, κλαίει! Δὲν φο-

βᾶται τὶς συνέπειες τοῦ θρήνου· φοβᾶται μόνο τὴν ἐρημιὰ της. Πῶς θὰ τὰ βγάλη πέρα;

Ὅμως ποῦ καιρὸς γιὰ κλάματα! Μετρᾷ τὶς εὐθύνες της. Κομπόδεμα δὲν ἔχει· ἄδεια καὶ ἡ ἀποθήκη. Ποῦ νὰ βρεθῇ! Ἐργάτης ἦταν ὁ ἄνδρας της. «Μεροδοῦλι, μεροφάϊ». Τί νὰ σοῦ κάνη κι αὐτός! Τέσσερα στόματα, ποὺ ροκανίζουν καὶ πέτρες! Καὶ ἔλα τώρα ποὺ πρέπει μιὰ γυναίκα νὰ θρέψη δυὸ παιδιὰ! Πῶς; Μὲ τί;

Δὲν ἀπελπίζεται. Τῆς δίνει θάρρος ἡ καρδιά της. Θὰ παλαίψη καὶ θὰ νικήσῃ στὴ ζωὴ, ὅπως θ' ἀγωνιστῇ καὶ θὰ νικήσῃ στὸν πόλεμο ὁ Δημάδης. Θὰ σφουγγαρίσῃ, θὰ ξενοπλύνῃ, θὰ κάμῃ κάθε δουλειά, ποὺ θὰ βρεθῇ, νὰ μὴν πεινάσουν τὰ παιδάκια της, νὰ μένῃ ξέννοιαστος ὁ πολεμιστής. Τὰ βράδυα, σὰν γυρίσῃ κατάκοπη, θὰ πλέξῃ μάλλινα γιὰ τὸ Γιώργο· θὰ πλέξῃ καὶ γιὰ κανέναν ἄλλο πολεμιστή, ποὺ δὲν ἔχει δικούς νὰ τὸν φροντίζουν. Κάθε πίκρα καὶ κάθε δυσκολία θὰ τὶς ὑπερπηδήσῃ μὲ τὴ σιδερένια θέλησή της: «Ὅλα γιὰ τοὺς πολεμιστὲς καὶ τὸν πόλεμο!

... Μάθε, Γιώργο μου, ὅτι σήμερα ἀγόρασα ὑποδηματάκια τῆς Εὐανθίας... Τὰ 'φέλε ὁ μπαμπάς, λέει... Πλήρωσα καὶ τὸ ἐνοίκιο... Μὴ σὲ νοιάζῃ γιὰ μᾶς... Δουλεύω καὶ τὰ καταφέρνω· δόξα τῷ Θεῷ...

Τί χαρὰ δοκίμασε ἡ καημένη γράφοντας τὸ πρῶτο αὐτὸ γράμμα! Μὰ καὶ τί εὐτυχία γιὰ τὸν πατέρα! Τί ἐγκαρδίωση γιὰ τὸν πολεμιστή, ὅταν τὸ πῆρε ἀπὸ τὸν ταχυδρόμο τοῦ λόχου!

Χιλιάδες. ... Ἡ Εὐαγγελία τάχα εἶναι μοναδική; Ὁχι! Χίλιες φορές ὄχι! Χιλιάδες ὅμοιες, ὅσες χιλιάδες εἶναι οἱ Ἑλληνίδες, ξεφύτρωσαν τὸ 40-41 ἀπὸ κάθε γωνία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά.

Ὅλες οἱ γυναῖκες, μητέρες, ἀδελφές, σύζυγοι, ἀρρεβωνιασμένες, δὲν ζοῦν παρὰ γιὰ κείνους ποὺ πολεμοῦν στὸ μέτωπο. Σὲ ὅλα τὰ σπίτια ψάλλουν τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Θεοτόκου:

Ἄγγελος πρωτοστάτης!...

Γι' αὐτοὺς ἄρπαξε τὴ χερολάβα τοῦ ἀρότρου ἡ χωριάτισσα στὰ δυνατά της χέρια καὶ ἔσπειρε τὸ χωράφι· ἡ περιβο-

λάρισσα δούλεψε τὴν ἀξίνα. Γι' αὐτοὺς στὴν πόλη οἱ Εὐαγγελίες ξενόπλυναν καὶ σφουγγάρισαν· τὸ ἀδύνατο κορίτσι μπήκε ἐργάτρια στὸ ἐργοστάσιο, καὶ ἡ γραμματισμένη λίγο ἔγινε ὑπάλληλος. Γι' αὐτοὺς ἡ κυρία καὶ ἡ δεσποινίς, ποὺ εἶχαν τὰ καλά τους, τὰ παράτησαν, φόρεσαν τὴν ἄσπρη ρόμπα καὶ γέμισαν τὰ νοσοκομεῖα ὡς ἀδελφές. Κάνουν τίς πιὸ βάρβαρες δουλειές καὶ σκορπίζουν βοήθεια, παρηγορία καὶ ἀγγελικὸ συμπόνιας χαμόγελο. Ἡ ἄμαθη καὶ καλοσυνηθισμένη γυναίκα τῶν πόλεων—καὶ ἡ δεσποινίς, καὶ ἡ μητέρα παιδιῶν, καὶ ἡ ἀσπρισμένη ἀρχόντισσα—ἀνέβηκε ὡς νοσοκόμος στὴν πρώτη γραμμὴ, καταφρονώντας κακουχίες καὶ κινδύνους· γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὸν πόνο τῶν παιδιῶν! Γι' αὐτοὺς κάθε Ἑλληνίδα, μὲ ὅλον τὸν κάματο τῆς ἡμέρας, πότε χορτάτη καὶ πότε νηστική, ὧρες ἔπλεκε τὴ νύχτα, μὲ τίς βελόνες, τὰ μάλλινα. Νὰ μὴν κρυώσουν ἐκεῖνοι!

Γειὰ στὰ παιδιὰ καὶ γειὰ στὰ χέρια σας!

Αὔριο θά'ρθῃ ὁ ταχυδρόμος μὲ τὸ ἅγιο γράμμα ἀπὸ τὸ μέτωπο! Τί λαχτάρα! Τί χαρά! Κι ἂν σκοτώθηκε ὁ δικός μας; Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν ὅλων σκοτώθηκε! Δακρυσμένη στέκει τώρα, ἀλλὰ περήφανη ἡ Ἑλληνίδα. Θὰ κρύψῃ στὸ συρτάρι τὸ χαρτί, κοντὰ σὲ κάτι ἄλλα χαρτιά κιτρινισμένα, ποὺ λένε γιὰ κάποιους ἄλλους δικούς, ποὺ σκοτώθηκαν στὴ Μακεδονία, στὴν Ἡπειρο, στὴ Θράκη, στὴν Κρήτη, στὴν Ἀνατολή. Τιμημένα πατρογονικὰ κειμήλια σὰν ἅγια εἰκονίσματα!

Γιὰ τοὺς ἴδιους ἀνέβασε στὸν ὄμο ὡς τίς πιὸ ψηλές κορφές τῆς Πίνδου ἡ γενναϊόψυχη Ἡπειρώτισσα τὰ πυρομαχικά, νὰ πολεμήσουν τὰ παιδιὰ μας τὸν Ἰταλό, γιατί δὲν ἔφθαναν ὡς ἐκεῖ οἱ ἐφοδιοπομπές. Ἀρπάξε ἀπὸ τὸ σπιτικό της τὸ λίγο ψωμί, γέμισε τὴ στάμνα νερό, ἄφησε νὰ κλαίῃ πεινασμένο τὸ παιδί της, καὶ ἔτρεξε νὰ τὰ φέρῃ στὴν πρώτη γραμμὴ στοὺς γενναίους, γιὰ νὰ μὴν πεινάσουν, νὰ μὴ διψάσουν!

Καὶ ὅταν ὁ ἄγριος Γερμανὸς πάτησε τὸ πόδι του στὴν Κρήτη, ἄρπαξε ἡ Κρητικὴ τὸ προγονικὸ τουφέκι, ποὺ τόσες φορές βρόντησε κυνηγώντας τὸν Τοῦρκο καὶ ἔδειξε στὸν κατακτητὴ τί ἀξίζει ἡ γενιά μας!

Μὰ καὶ ὅταν ἦρθε ἡ μαύρη Κατοχὴ ἔγινε ἡ Ἑλληνίδα ἡ καλὴ Σαμαρεῖτις· οἱ φτωχοί, οἱ πεινασμένοι, οἱ ἄρρωστοι, οἱ κατατρεγμένοι, λιμάνι καὶ καταφυγὴ ἡῶραν τὸ σπιτικό της.

Λίγες ἤξεραν τὴν ἱστορίαν καὶ λιγώτερες τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν· καὶ ὅμως ἔγιναν ἡρώιδες. Ποιὸς λοιπὸν τίς ἐδίδαξε;
Ἕνας μονάχα· ἡ ψυχὴ τους, ποὺ εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλλάδος!

Εὐλογημένη Ἑλληνίδα! Πόσο ἀδελφικὰ ἔκλεισες στὴν ψυχὴ σου οἰκογένεια καὶ πατρίδα. Θυσίασες στὸ βωμό τους ὅλη τὴ φλόγα τῆς ζωῆς σου. Ἀγνωστὴ ἡρώιδα καὶ στὴν εἰρήνην καὶ στὸν πόλεμον! Εὐλογημένη Ἑλληνίδα, μητέρα, σύζυγος, ἀδελφή! Σοῦ ἀξίζει νὰ στήσωμε κοντὰ στὸ μνημεῖο τοῦ ἀγνώστου καὶ τὸ δικό σου μνημεῖο· ἐπάνω του ἅς χαραχτῇ:

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΝΩΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΔΑ

N. A. Κοντόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

Μερόνυχτα σκυμμένη στέκει
καὶ ξενυχτάει δουλεύοντας γιὰ τὴν Πατρίδα.
Κι ἐνῶ σκυμμένη πλέκει,
ἔχει ψηλὰ τὸ μέτωπο ἡ Ἑλληνίδα.
Καὶ τὰ βελόνια γίνονται σπαθιά,
ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὴ χρυσή τους θήκη,
ν' ἀγωνιστοῦνε μὲ τὸ νιὸ πολεμιστή.
Καὶ πλέκουν ὥς τὴ νύχτα τὴ βαθειά
κι εἶν' ἄσωστη κι ἀτέλειωτη ἡ κλωστή,
ὅσο κι ἡ Νίκη.

Τῆμος Μωραϊτίνης

ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ, ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ

Ὁ λόχος ἔχει συνταχθῇ κατὰ διμοιρίες γιὰ τὸ μεσημεριανὸ συσσίτιο. Ἀπὸ προχθὲς ἔχουν ἀφήσει τὴ μάχη κι ἔχουν μπῆ στὴν ἐφεδρεία. Ἔτσι μποροῦν τώρα νὰ μένουν μέσα σὲ σπίτια —στὸ ἐγκαταλελειμμένο τοῦτο Ἀλβανικὸ χωριό,—καὶ νὰ παίρνουν τὸ συσσίτιό τους «συντεταγμένοι». Μὰ τώρα ἡ προσοχὴ τῶν στρατιωτῶν δὲν εἶναι στὶς καραβάνες καὶ στὸ περιεχόμενο τοῦ καζανιοῦ. Τὰ μάτια ὅλων κοιτάζουνε τὸ μικρὸ σωρὸ τὰ γράμματα ποὺ φέρνει ὁ ἐπιλοχίας. Εἶναι τὸ ταχυδρομεῖο, καὶ ὅλοι περιμένουν ἀνυπόμονα γράμμα ἀπὸ δικούς καὶ γνωστούς.

Πρέπει νὰ ἔχετε ζήσει τὴν ἴδια ζωὴ, γιὰ νὰ νιώσετε τὴ μετάπτωση τῶν συναισθημάτων ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ ἀγωνία μέχρι τὸ γλυκὸ χαμόγελο, ὅταν ἀκοῦστε νὰ σᾶς φωνάζουνε τ' ὄνομά σας. Δὲν ὑπάρχει σκληρότερο πλήγμα ἀπὸ τὸ νὰ εἶσαι στὸ Μέτωπο καὶ νὰ ριζώνη μέσα σου ἡ ὑποψία πὼς ὅλοι οἱ ἄλλοι πίσω σ' ἔχουν ξεχάσει!

Στὸ τέλος ἄλλοι ἐπήρανε, καὶ ἄλλοι, ὅπως συνήθως, ἐφύλαξαν τὶς ἐλπίδες τους γιὰ τὴν ἐπομένη. Ἐνας ἀπὸ ὅλους τῆς παρέας εἶχε εἰδοποίηση γιὰ ἓνα δέμα. Οἱ φίλοι του ἔσπευσαν νὰ ἐγγραφοῦν προκαταβολικῶς μέτοχοι στὸ τυχὸν φαγώσιμο περιεχόμενο.

—Τὰ κουλουράκια θὰ εἶναι τῆς παρέας, τοῦ ἐδήλωσαν ὀρθὰ κοφτά.

—Ὅλα δικά σας, τοὺς ἀπάντησε γελαστός.

Τὸ ἀπόγευμα καθισμένος μονάχος πάνω στὸ κράνος του, ἀνάποδα βαλμένο καταγῆς, ἔκοβε τὶς κλωστὲς ἀπὸ τὸ δέμα ποὺ τοῦ εἶχαν στείλει μητέρα καὶ γυναίκα.

—Σὰν τί νὰ ἔχη μέσα; συλλογιζόταν.

Βέβαια δὲν περίμενε σπουδαῖα πράγματα. Ἡ ζωὴ τοῦ φαντάρου καὶ ἰδίως ἡ ζωὴ τοῦ Μετώπου σὲ συνηθίζει συστηματικὰ στὴν ὀλιγάρκεια. Δυὸ μαντήλια ἀπὸ ἀγαπημένο πρόσωπο ἀρκοῦν νὰ σοῦ ξεγελάσουνε τὸν πόνο, σὰν νὰ 'σαι μικρὸ παιδί ποὺ τοῦ χαρίζουν ἀσήμαντες ζωγραφιές. Σὲ ἄλλες περιστάσεις

θὰ περίμενε κανεὶς χρυσόδετα βιβλία ἢ μεταξωτὲς γραβάττες. Φεύγοντας ὅμως τώρα εἶχε κλειδώσει τὴ βιβλιοθήκη του «ἐπ' ἀόριστον». Ἡ πέννα παρεχώρησε τὴ θέση της στὸ βαρὺ ὄπλο.

Ἀνοίγει τὸ δέμα καὶ βρίσκει μερικὰ ἐσώρρουχα, μαντήλια, ἓνα πουλόβερ, μάλλινες κάλτσες καὶ μάλλινα γάντια ν' ἀντέχη στὰ χιόνια.

—Ταπεινὰ πράγματα, θὰ ἐμουρμούριζεν ἄλλος στὴ θέση του. Ὁ ἔφεδρος ὅμως τὰ ἐκοίταζε μὲ συγκίνηση. Ἐκεῖνο τὸ δεματάκι ταξίδεψε ἴσια ἀπὸ τὸ μακρινὸ χωριὸ του ὡς τὸ Ἀλβανικὸ τοῦτο χωριό. Τὰ φτωχικὰ ρουχαλάκια ἤξερε πῶς τὰ εἶχε τακτοποιήσει τὸ ἴδιο τὸ χέρι τῆς μητέρας του. Καὶ θὰ εἶχε σκύψει ὦρα τὸ ξανθὸ κεφαλάκι τῆς ἀδερφούλας του πάνω στὸ μαντήλι τοῦτο, γιὰ νὰ κεντηθῇ—περιττὸ στολίδι—ἡ ὠραία μάρκα μὲ τ' ὄνομά του! Ἀφησε τὰ ξενύχτια τῆς καημένης τῆς γυναίκας του, πολλὰ ξενύχτια πλάϊ στὴ φωτιὰ γιὰ νὰ πλεχτοῦν τὰ γάντια, οἱ κάλτσες, τὸ πουλόβερ.

Ἀνάμεσα στὰ ρούχα ηῦρε καὶ κάτι ἄλλο, πολὺ πιὸ σπουδαῖο: Ἕνα γράμμα καὶ μέσα διπλωμένο ἓνα φυλαχτό. Τοῦ ἔγραφαν ἡ γυναίκα του κι ἡ μητέρα του πῶς τοῦ τὸ στέλνουν ἀπὸ τὴ λειτουργία, ποὺ ἐπίτηδες ἔκαμαν γι' αὐτόν, καὶ ὅτι ἀπὸ βραδὺς εἶχαν πάει λάδι κι εἶχαν ἀνάψει τὰ καντήλια σὲ ὅλα τὰ ξωκκλήσια ἓνα γύρω στὸ χωριὸ τους.

Καθόταν καὶ θυμόταν σκεπτικὸς τότε ποὺ ἔφευγε ἀπὸ τοὺς

δικούς του για να κινήση στα σύνορα, για χάρη της μεγάλης πατρίδας. Ἡ μητέρα του τοῦ ἔδωσε μιὰ μικρὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ δὲν ἐχόρταινε νὰ τὸν μυρίζεται καὶ νὰ τὸν φιλῇ. Ἡ γυναίκα του πάλι τοῦ εἶχε ράψει ἡ ἴδια μέσα στὴν πάνω ἀριστερὴ τσέπη τοῦ χιτωνίου του, ἀκριβῶς πάνω στὸ μέρος τῆς καρδιάς, ἕναν μικρὸν «Ἑσταυρωμένον». Ἦταν ἕνας μικρὸς κομψὸς σταυρὸς ποὺ ἀπὸ παιδούλα τὸν εἶχε πάντα κρεμασμένον στὸ λαιμό της. Καὶ στὴ φωτογραφία της, ποὺ τοῦ εἶχε ταχυδρομήσει στὸ πρῶτο της γράμμα, εἶχε γράψει στὸ πίσω μέρος: «Νὰ σὲ φυλάη στίς μάχες καὶ νὰ σὲ ξαναφέρῃ κοντά μου. Ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι πάντα μαζί σου».

Θὰ συλλογιζόταν ἴσως ὥρες ἀκόμη, ἂν δὲν τὸν διέκοπτε ἡ παρέα τῶν φίλων ποὺ κατέπλευσαν ἀπαιτητικοὶ γιὰ τὸ φαγώσιμο περιεχόμενο. . . Ἡ λαιμαργία τους ἀνεκόπη, ὅταν ἔμαθάν τὴν ἀλήθεια.

— Κρίμα! Καὶ μεῖς λέγαμε πὼς θὰ εἶχες κουλουράκια, σταφίδες καὶ σῦκα, εἶπαν καὶ κοίταξαν τὸ δέμα περίλυποι μέχρι θανάτου!

Κ. Ρωμαῖος

ΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΟ

Σκληρός
άγώνας.

Στή μάχη τῆς Κρήτης τὸ 1941, ἔπειτα ἀπὸ φοβερὸ βομβαρδισμὸ μὲ τὰ ἀεροπλάνα, Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτιστὲς ἔπεσαν κοντὰ στὸ χωριό...

Καὶ χωρὶς νὰ χάγουν οὔτε λεπτό, προσπαθοῦν νὰ μποῦν στὰ πρῶτα σπίτια· τοὺς περίμεναν ὅμως καὶ ἐδῶ οἱ ἴδιες ὀδυνηρὲς ἐκπλήξεις, ποὺ δοκίμασαν παντοῦ, ὅπου πάτησαν τὸ πόδι τους στὸ ἡρώϊκὸ νησί.

Νόμιζαν, ὅτι θὰ καταλάβουν τὸ χωριὸ εὐκόλα, γιατί ἦταν ἀνυπεράσπιστο· ἀλλὰ ἔκαμαν μεγάλου λάθους. Μόνο ὅποιος ἔχει ἰδεῖ μὲ πόση λύσσα ὑπερασπίζει μία λέαινα τὰ μικρά της, ποὺ κινδυνεύουν, αὐτὸς μπορεῖ νὰ νιώσῃ καὶ τὴ μανία τῶν Κρητικῶν γιὰ τὴν παρουσία ἐχθροῦ στὰ ἱερὰ χώματά τους.

Ἡ παροιμιώδης πατρογονικὴ ἀγάπη στὴν ἐλευθερία ἀμέσως ἀναψε στὰ στήθη τους. Οὔτε τὰ φοβερά ὅπλα τοῦ ἐχθροῦ τοὺς τρόμαξαν, οὔτε τὸν κίνδυνον λογάριασαν. Μὲ μία καρδιά χύθηκαν ὅλοι στὴ φωτιά νὰ διώξουν τὸν ἐπιδρομέα. Οἱ ἄνδρες ἐπῆραν ὅ,τι παλιοτούφεκο εἶχαν· οἱ γέροι καὶ τὰ γυναικόπαιδα, ποὺ δὲν εἶχαν, ἄρπαξαν πέτρες, ποὺ ἀφθονες εἶναι στὸ νησί τους.

— Ζήτω ἡ Κρήτη, ἀδέρφια!

Σὰν θηρία πάλαιψαν· ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ ἀπὸ μάνδρα σὲ μάνδρα ἀγωνίσθηκαν μὲ τὰ δόντια, νὰ κρατήσουν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ τοὺς Γερμανούς. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ συνηθισμένοι ἀπὸ τὴ σιδερένια πειθαρχία τους δὲν τρόμαξαν ἀπὸ τὶς θυσίες. Ὑστερὰ ἀπὸ σκληρὸν ἀγῶνα, ποὺ τὸν ἔβρεξαν μὲ αἷμα, κατῴρθωσαν νὰ πάρουν ἓνα μεγάλο σπίτι στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ. Ὁχυρώθηκαν σ' αὐτὸ καλὰ καὶ ἀσφαλισμένοι πιά σάρωναν μὲ τὰ πολυβόλα τοὺς δρόμους, θέριζαν τοὺς κήπους καὶ τὶς αὐλές· δὲν τολμοῦσαν ὅμως καὶ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ σπίτι, γιατί ἀλάθευτο παραφύλαγε τὸ Κρητικὸ τουφέκι.

Ὁ Μανοῦσος, ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα καὶ μοναχογιός, ἦταν

δέν ἦταν ἔφηβος· στάθηκε ὁμως ἀπὸ τοὺς τυχεροὺς τοῦ χωριοῦ. Βρέθηκε, παιδί αὐτός, μὲ ἓνα γκρά. Στὴν ἐπανάσταση τοῦ 96 ἄστραψε καὶ βρόντησε σὲ τόσες μάχες στὰ χέρια τοῦ γέρου παπποῦ· τώρα ποὺ παρουσιάσθηκε πάλι ἡ εὐκαιρία, ἤρρε ἄξιο συνεχιστὴ στοὺς Κρητικούς ἀγῶνες τὸν ἐγγονό. Πολέμησε κι αὐτός μὲ τοὺς ἄλλους καὶ κράτησε τιμημένο τὸ πατρογονικὸ ὄπλο. Ὁπου ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος, πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ Μανοῦσος.

Ἀλλὰ τώρα τὰ ἐχθρικά πολυβόλα τοὺς κρατοῦσαν ὅλους μὲ δεμένα χέρια πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες. Σὲ λίγη ὁμως ὥρα ἦρθαν ἀνέλπιστες βοήθειες· Νεοζηλανδοὶ ἔσπευσαν νὰ βοηθήσουν τοὺς Κρητικούς, νὰ διώξουν τοὺς Ναζήδες.

Ὁ Μανοῦσος εἶδε τὴν ποθητὴ βοήθεια καὶ ἀναγάλλιασε· τώρα, σκέφθηκε, μπορῶ ν' ἀφήσω τὴ θέση μου. Καὶ γυρίζοντας κατὰ τὸ διπλανό του πολεμιστὴ εἶπε:

— Μπαρπα-Νικολή, πάρε τὸ γκραδάκι μου νὰ τὸ δώσης σὲ κανέναν ἄλλο νὰ πολεμήση, ποὺ δέν ἔχει· μόνο νὰ μοῦ τὸ φυλάξη... Δέν τὸ χρειάζομαι πιά τώρα...

Πρὶν νὰ προκάμῃ ν' ἀπαντήσῃ ὁ πολεμιστής, ὁ Μανοῦσος πήδησε τὴ μάνδρα κι ἔφυγε.

Ὁ γενναῖος ἔφηβος ἀψηφώντας τὸ φοβερὸ κίνδυνο, ποὺ παραμόνευε σὲ κάθε βῆμα, σύρθηκε ἀπὸ κῆπο σὲ κῆπο, μὲ λίγα χορτάρια στὶς πλάτες γιὰ νὰ κρύβεται. Οἱ σφαῖρες σφύριζαν γύρω του, οἱ πέτρες ἔσπαζαν σὲ χίλια κομμάτια, ἀλλὰ αὐτός ἀπτόητος τὰ κατάφερε νὰ φθάσῃ στοὺς πολεμιστές, ποὺ εἶχαν ἀπέναντί τους τὸ σπίτι, ποὺ σκόρπιζε τὸ θάνατο.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ Κρητικὸς καπετάνιος καὶ ὁ Νεοζηλανδὸς λοχαγὸς συζητοῦσαν πῶς θὰ μπορέσουν νὰ πάρουν τὸ σπίτι μὲ τὶς μικρότερες ἀπώλειες. Ὁ Μανοῦσος στάθηκε παράμερα καὶ ἄκουγε· στὸ τέλος τόλμησε νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ εἰπῇ:

— Νὰ μὲ συμπαθᾶς, καπετάν Μιχάλη! Ἐγὼ θὰ βοηθήσω νὰ πάρωμε τὸ σπίτι χωρὶς καμιὰ ἀπώλεια. Ἐχω ἓνα ὄπλο ποὺ δὲ λαθεύει...

Ὁ καπετάν Μιχάλης ἀκούοντας τέτοιο μεγάλο λόγο πειράχθηκε· αὐτὸ δὰ ἔλειπε νὰ ξέρουν ἄλλοι περισσότερα ἀπ' αὐ-

τόν! Γύρισε λοιπὸν νὰ ἰδῇ ποῖος ἦταν ὁ θρασύς. Μπροστά του στεκόταν ὁ Μανοῦσος. Μὴ χειρότερα! Ἄλλο δὲν ἔμενε πιά παρὰ νὰ ἐπεμβαίνουν καὶ τὰ παιδιὰ στὶς ὁμιλίες καὶ στὶς δουλειές τῶν μεγάλων!

Ὁ καπετάνιος ἀγρίεψε· ὅταν ὁμως θυμήθηκε τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὰ καλύτερα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, ὅπως τὸ ἔδειξε στὸ 22 στὴ Μικρὰ Ἀσία, ἡμέρωσε σιγὰ σιγὰ καὶ εἶπε σὲ τόνο μαλακό, ἀλλὰ ἀποφασιστικό:

—Μάνοῦσο παιδί μου, δὲν εἶναι δική σου δουλειὰ αὐτό· δὲν κατέχεις ἐσύ. Κάθισε φρόνιμα νὰ μὴ σὲ φέρουν οἱ Γερμανοὶ γύρα σὰν κοτσύφι!...

Ὁ κυψέλη. Τὸ παιδί ἀποτραβήχθηκε ζαρωμένο, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἀποθαρρημένο γιὰ τὸ σκοπὸ του. Ὅταν λοιπὸν ξανάρχισε ἡ μάχη, σύρθηκε πάλι ἀπὸ περιβόλι σὲ περιβόλι ἕως ἐκεῖνο τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ. Σήκωσε μία κυψέλη μὲ τὴν πλάκα της, τὴν ἐπῆρε στὴν ἀγκυλιά του καὶ τρύπωσε ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τοῦ κήπου στὸ διπλανὸ μὲ τὸ μεγάλο σπίτι ἔρημο χαμόγειο.

Δὲν τὸ εἶδαν οἱ Γερμανοὶ τὸ παιδί; Τὸ εἶδαν καὶ νόμισαν πὼς ἤθελε νὰ σώσῃ τὸ μελίσσι καὶ τὸ ἄφησαν; Δὲν ξέρομε. Ξέρομε μονάχα, ὅτι ἡ καρδούλα του χτύπαγε δυνατὰ ὄχι ἀπὸ φόβο βέβαια, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ μεγάλο κόπο· ὁ ἰδρώτας ἔτρεχε ποτά-

μι από τὸ πρόσωπό του. Στάθηκε νὰ ξεκουρασθῇ ἀποθέτοντας μὲ προσοχὴ χάμω τὴ βαρεῖα κυψέλη.

Σὲ λίγο μὲ παλιοσάνιδα ἔφτιασε ἓνα πρόχειρο στήριγμα, ἀνέβηκε ἐπάνω καὶ ἀφαίρεσε ὅσα κεραμίδια χρειάζονταν, γιὰ νὰ περάσῃ ἐλεύθερα. Κατέβηκε τότε, πήρε τὴν κυψέλη καὶ ἀπὸ τὴν τρύπα πέρασε στὰ κεραμίδια. Ἀπὸ κεῖ μὲ τὴν κυψέλη ἀγκαλιὰ ἀναρριχήθηκε στὴ στέγη τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ. Τὶς γάτες καὶ τὰ παιδιὰ τίποτε δὲν ἐμποδίζει ν' ἀνεβῶν, ὅπου θέλουν.

Ἡ γαλάζια κρητικὴ του βράκx καὶ τὸ ἄσπρο του πούκάμισο ἀνέμιζαν στὸν ἄέρα τὰ ἐθνικὰ χρώματα ὑπερήφανα καὶ ἀκατάβλητα:

—Ἐδῶ εἵμαστε! Ἐμεῖς οἱ Κρητικοὶ δὲν φοβόμαστε κανένα ποτέ!...

Ὁ καπετὰν Μιχάλης εἶδε τὸ Μανοῦσο καὶ ταραχθῆκε.

—Μπρέ! Μπρέ! Ξεφώνισε ἀπορώντας. Τί γυρεύει ἐκεῖ ἐπάνω τὸ παιδί! Κρίμα! Θὰ πάῃ χαμένο!

Ὁ Μανοῦσος ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ μεγάλο χαλασμό, ποὺ γινόταν γύρω του, ἄδειασε τὸ πολύτιμο φορτίο μέσα στὴν καπνοδόχο. Σὲ λίγα δευτερόλεπτα πλημμύρισε τὸ σπίτι ἀγριεμένες μέλισσες. Τὰ κεντριά τους τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο κέντρωναν τοὺς Ναζήδες. Ποτέ τους δὲν εἶχαν φαντασθῇ τέτοιο φοβερό ὄπλο, πολὺ πιὸ φοβερό ἀπὸ χειροβομβίδες καὶ ὀλμους.

Πανικόβλητοι ἄρχισαν νὰ πηδοῦν ἔξω, γιὰ νὰ σωθοῦν, ὅπως πηδᾷ ἡ παμπόνηρη ἄλεπού ἔξω ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς φωλιάς της, γιὰτὶ τὴν πνίγει ὁ καπνός, ποὺ ἔβαλε ὁ κυνηγός. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τοὺς περίμενε κακὴ ὑποδοχή!... Δὲν ἦσαν πιά τοῖχοι νὰ τοὺς κρύβουν...

Ὁ Μανοῦσος δυναμώνοντας μὲ τὶς παλάμες τῆ φωνῆ του φώναζε ἀπὸ τὴ στέγη:

—Καπετὰν Μιχάλη! Κοτσύφιαα... Βαρᾶτε τους!...

Σὲ λίγο, σπίτι καὶ χωριὸ ἦσαν στὰ χέρια τῶν δικῶν μας.

Ἡ μικρὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ γέμισε ἀπὸ γυναικόπαιδα, πολεμιστὲς καὶ Νεοζηλανδούς. Ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Μανοῦσος, μὲ τὸν γκρά κρεμασμένο ἀπὸ τὸν ὦμο καὶ μὲ ἓνα Γερμανικὸ αὐτόματο στὰ χέρια. Γύρω τοῦ ἓνας μεγάλος κύκλος σχηματίστηκε καὶ

ὅλοι μὲ θαυμασμό ρωτοῦσαν νὰ μάθουν γιὰ τὸ κατόρθωμά του.

—Δὲν ἔκαμα καὶ σπουδαῖα πράγματα· ἀπάντησε ὁ Μανοῦσος μὲ ἀφέλεια. Ἐπῆρα τὸ κυψέλι καὶ τὸ ἔρριξα ἀπὸ τὸν καπνοδόχο νὰ τσιμπήσουν οἱ μέλισσες τοὺς Γερμανούς.

—Καὶ καλὰ πῶς τὸ σκέφτηκες αὐτό; Ρώτησαν πολλὰ στόματα μαζί.

—Ἔ, αὐτὸ τὸ ἔμαθα ἀπὸ τὸ δάσκαλο· τὸ ἔλεγε μιὰ Κυριακὴ στὸν πατέρα μου, ποὺ εἶχεν ἔρθει σπίτι νὰ μᾶς ἰδῇ. Ἦμουν ἀκόμη μαθητὴς, ἀλλὰ τὸ ἔδεσα σφιχτὰ στὸ μυαλό μου. Ἐλεγε λοιπὸν ὅτι πολλές φορές στὰ βυζαντινὰ χρόνια τὰ μελίσσια ἐθαυματούργησαν. Κάθε ἐχθρικό πλοῖο, ποὺ πλησίαζε δικό μας, δεχόταν στὸ κατάστρωμά του γιὰ δῶρο ὁλόκληρη κυψέλη. Οἱ μέλισσες ἀγρίευαν ἀπὸ τὸ σπάσιμό της καὶ μανιακὲς κέντρωναν ναῦτες καὶ καπεταναίους καὶ τοὺς ἀχρήστευαν. Ὁρμοῦσαν τότε οἱ δικοί μας καὶ ἐβύθιζαν τὸ ἐχθρικό πλοῖο. Αὐτὸ σκέφθηκα νὰ κάμω καὶ ἐγώ...

—Γειά σου, Μανοῦσο! Μπράβο, Μανοῦσο!...

Ὁ καπετὰν Μιχάλης ἔστριψε τὸ μουστάκι του ὑπερήφανος γιὰ τὸ γενναῖο Κρητικόπουλο καὶ εἶπε:

—Τοῦτο τὸ παιδί, ἐδῶ ποὺ σᾶς τὸ λέω, ἀδέρφια, θὰ περάσῃ στήν παλληκαριά καὶ τὴν ἀξιωσύνη τὸν παππού του, τὸν πατέρα του, κι ἐμένα κι ὅλους μας!

Θὰ γίνῃ μεγάλος Κρητικός· μεγάλος Ἑλληνας!...

N. A. Κοντόπουλος

[Ἐνθυμοῦμαι καὶ τὸ Κρητικόπουλο ἐκεῖνο, πού, γιὰ νὰ βοηθήσῃ Νεοζηλανδοὺς στρατιῶτες νὰ ἐκτοπίσουν Γερμανοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς ἀπὸ ἓνα σπίτι, ποὺ εἶχαν καταλάβει, ἀναρριχήθηκε στὴ στέγη μὲ ἓνα μελίσσι καὶ τὸ ἔρριξε μέσα στὸ σπίτι ἀπὸ τὴν καπνοδόχο. Τὸ ὄπλο αὐτὸ ἀποδείχθηκε περισσότερο ἀποτελεσματικὸ καὶ ἀπὸ χειροβομβίδα μεγάλης ἐκρηκτικῆς δυνάμεως. *M. Οὐίλσον, ἀρχιστράτηγος τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀγγλικῶν δυνάμεων*].

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

[Μετά τή συνθηκολόγηση τῆς Ἰταλίας—9 τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1943—δύο ἀντιτορπιλλικά, τὸ Ἑλληνικὸ «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ τὸ Ἀγγλικὸ «Ἰντρέπιντ», ἀφοῦ φόρτωσαν στὸ λιμάνι τῆς Χάϊφας λίγα πολεμοφόδια καὶ παρέλαβαν καὶ μερικοὺς πολεμιστὲς, ἔλαβαν διαταγὴ νὰ πλεύσουν στὴ νῆσο Λέρο, γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τοὺς ἐκεῖ ἀποβιβασθέντες λίγους «κομμάντος», Ἕλληνες καὶ Ἀγγλους. /

... Νωρὶς τὸ πρωῒ ξεκίνησε ἡ «Ὀλγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνηση καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἄρχιζε ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ, μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, οἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος караδοκοῦσε σὲ κάθε μίλι.

Ἀρχιζε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσία ἀνέβηκαν νὰ δοῦν, γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθειὰ συγκίνηση τοὺς συνεῖχε ὅλους. Ἦταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλόκληρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγώνα, ποὺ ἀντίκρυσαν Ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἀλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυψε ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ Ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἴδιο ὅμως σκοτάδι ἐβρῆθησε τὴν «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ τὸ Ἀγγλικὸ ἀντιτορπιλικὸ «Ἰντρέπιντ», ποὺ τὴν συνώδευε μὲ ἀνάλογο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπευκταῖο τὰ τόσο ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἄγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δυσμίσῃ χρόνια, ἡ «Ὀλγα» ἦταν πάλι σὲ Ἑλληνικὸ λιμάνι. Ἐβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τὶς χαρακτηριστικώτατες Ἑλληνικὲς γραμμές, ὥραϊα καταπρά-

σινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἐθύμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο, σπιτάκια ὁλόασπρα μὲ τὴν Ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ δὲν μποροῦσαν ν' ἀλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες Ἰταλικὲς ἀποθήκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτήρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν, ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα Ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν Ἑλληνικὴ ἀπελευθέρωσή των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτοὺς, ποὺ ἤξεραν τώρα, ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ νησιά καὶ Ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲν μποροῦσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησή του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τὶς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρος εἶχε καταληφθῇ δυὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομ-
μάντος», Ἕλληνες καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες
«ἡμιολίες». Ἡ «Ὀλγα» μαζί μὲ τὸ «Ἰντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶ-
τα καθαυτὸ πολεμικά τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώ-
σουν τὴν κατοχὴ αὐτή, τόσο ἐπισφαλῇ καὶ ἀνεπαρκῇ, ἀλίμονο!

Λίγοι, ελάχιστοι, ήταν οι κάτοικοι, που είχαν απομείνει από τους αμείλικτους διωγμούς στο νησί. Κι αυτοί ήταν τόσο φοβισμένοι από την τρομοκρατία δεκαετιών όλοκλήρων, είχαν τόση αγωνία, ότι θα διαλυθῇ γρήγορα τὸ ἀπίστευτο ὄνειρο, που ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴ τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό των.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνο μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθάρὰ, περιποιημένα Ἑλληνικὰ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικό, που ἦταν κοντὰ στὴν σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνηση τὰ παιδάκια αὐτά, που εἶχαν γεννηθῇ μέσα στὴν Ἰταλικὴ τρομοκρατία, που δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γαλανόλευκὴ νὰ κυματίζει ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, που μόνο ἀπὸ τὸν παππού καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, που δὲν τοὺς ἐξέχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

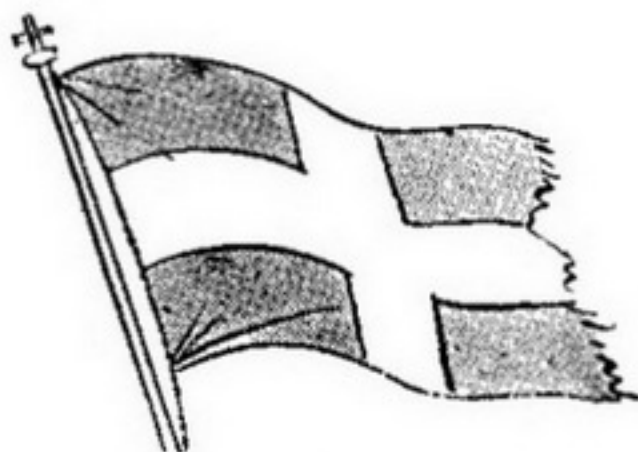
Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, που ἔβλεπαν ἐμπρὸς των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸ ἰστό, ὅπου ἐκυμάτιζε ἡ σημαία τῆς «Ὁλγας». Ἐγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποσὴ ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρῃ τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικά στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ὁλγας», που τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια που εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλισαν — γιὰ πρώτη φορὰ — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτα ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, που τοὺς εἶχε ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

«Βασίλισσα Ὁλγα»

Ἀχιλλεὺς Κύρου

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἐκαρτεροῦσες,
« ἔλα πάλι » νὰ σοῦ πῇ.

Ἄργειε νὰ ῥθῃ ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τὰ ἔσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Κι ἀκαρτέρει κι ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
τό'να ἐκτύπαι τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά...

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλή,
σά φτωχοῦ, ποῦ θυροδέρνει
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μέ ὀρμή,
ποῦ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τῇ νίκη ἢ τῇ θανή.

Ἐπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καί σ' ἄν πρῶτα ἀντρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

« Ἀπαντα »

Δ. Σολωμός

**Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ**

Η ΑΙΩΝΙΑ ΜΗΤΕΡΑ

Φίλος, μανιώδης κυνηγός, μᾶς διηγόταν τὸ ἐξῆς ἀπίστευτο γεγονός :

« Δὲν πηγαίνει καιρός, ὅταν ἓνα πρωτὶ εἶχα πάει κυνήγι μαζί με τὸ σκύλο μου. Εἶχα σηκωθῇ νύχτα, ὅπως πάντοτε, καὶ ἐνῶ εἶχε ἐρθῇ τὸ μεσημέρι δὲν εἶχα χτυπήσει ἀκόμη τίποτε. Ἄτυχία πραγματικὰ ἐκνευριστική. Καὶ νὰ σκεφτῆς ὅτι ἀποβραδὺς εἶχα ὑποσχεθῇ σὲ μερικοὺς φίλους νὰ με περιμένουν τὸ βραδάκι στὴν ταβέρνα νὰ φᾶμε τὸ λαγό. Καὶ ὅμως τίποτα. « Μηδὲ πουλί πετούμενο δὲ βρέθηκε μπροστά μας », ποὺ λέει ὁ λόγος. Ὁ σκύλος μου πάλι με ξεπερνοῦσε στὰ νεῦρα. Εἶχε πραγματικὰ σκυλιάσει ἀπὸ τὸ κακό του. Μυριζόταν ἀπὸ ἐδῶ, μυριζόταν ἀπὸ ἐκεῖ, ἔτρεχε παντοῦ. Ξαφνιαζόταν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ πέταγμα τῶν ἐντόμων τοῦ δάσους.

» Ἔτσι ἀποτυχημένοι γυρίζαμε πίσω νικητὲς καὶ τροπαιοῦχοι, ἀπὸ τὴν ἀνάποδη ἐννοεῖται. Ἐγὼ τὸ εἶχα πάρει πιά ἀπόφαση καὶ εἶχα κρεμάσει τὸ ντουφέκι στὸν ὧμο. Ὁ τετράποδος σύντροφός μου ὅμως φαίνεται δὲν ἐννοοῦσε νὰ συμφωνήσῃ με τὴ γνώμη τοῦ κυρίου του. Ἐξακολουθοῦσε νὰ ψάχνη, νὰ στέκη, νὰ μυρίζεται τὸν ἀέρα καὶ πάλι νὰ ψάχνη.

» Περνούσαμε μέσα ἀπὸ ἓνα δάσος με δέντρα μεγαλόκορμα. Ξαφνικὰ σὲ μιὰ στιγμή τί νομίζετε πὼς ἐγίνε; Πάνω ἀπὸ ἓναν κλάδο πέφτει κάτω ἓνα μικρὸ πουλάκι. Δὲν χωροῦσε ἀμφιβολία πὼς ὁ μικρὸς ἀπρόσεχτος εἶχε πέσει ἀπὸ τὴ φωλιά του χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ.

» Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει τὸ δράμα. Ὁ σκύλος μου ὁρμᾷ ἀμέσως ἐπάνω του. Τὸ θήραμα, ὅσο κι ἂν ἦταν γελοῖο, ὅμως ἔφτανε νὰ τοῦ ἐπουλώσῃ τὸν πληγωμένο ἐγωῖσμό του.

» Μὲ δυὸ λοιπὸν πηδήματα τὸ εἶχε κιόλας πλησιάσει. Τὴν ἴδια στιγμή ὅμως ἓνα δυνατὸ φτεροκόπημα ἀκούσθηκε, καὶ ἓνα ἄλλο μικρὸ πουλί ἔφραξε τὸ δρόμο τοῦ σκύλου. Δὲν χρειάζεται φιλοσοφία γιὰ νὰ ἐννοήσετε, φίλοι μου, πὼς ὁ τρίτος αὐτὸς ἐνδιαφερόμενος ἦταν ἡ μητέρα.

» Ἐχὼ διαβάσει, συνέχισε ὁ φίλος μου, καὶ ἔχω ἀκούσει χιλιάδες ἱστορίες γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν αὐτοθυσία τῆς μάνας. Ἔτσι ὅμως ἀπλὴ καὶ χεροπιαστὴ ποτὲ δὲν ἐφαντάσθηκα τὴν εἰκόνα τῆς μητρικῆς αὐτοθυσίας. Στὴν οὐσία ἡ πράξη αὐτὴ τῆς

μητέρας ήτανε μιὰ κωμική παραφροσύνη. Τί ήμποροῦσε νὰ κάμη αὐτὸ τὸ ἀδύνατο πλάσμα ;

Καθὼς ὥρμησε μπρὸς στὸ ἀνοιχτὸ στόμα τοῦ μανιασμένου ἐπιδρομέα, χτυποῦσε μὲ τέτοια ὀρμὴ τὰ φτερά της, ὥστε ὁ παλληκαράς μου τὰ σάστισε καὶ ὑποχώρησε σχεδὸν τρομαγμένος ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστη ἐπίθεση. Στὸ μεταξὺ βρήκα τὴν εὐκαιρία νὰ τὸν συγκρατήσω καὶ νὰ ἀποσυρθῶ ἄπρακτος.

Σκεπτόμουν ὥρα κατόπιν τὰ ψυχολογικὰ ἐλατήρια ποὺ ὤθησαν τὴ μάνα σ' αὐτὴ της τὴν πράξη. Γιατί δὲν πίστευε βέβαια στὸ δυνατὸ τῆς σωτηρίας τοῦ παιδιοῦ της. Τί ζητοῦσε λοιπόν ; Τί ἄλλο παρὰ νὰ πεθάνη πρώτη, ἀποφασιστικὴ πρόμαχος τοῦ παιδιοῦ της, κι ὕστερα ἄς γίνη ὅ,τι θέλει ; »

Ὁ ὁμιλητὴς σταμάτησε, ἐνῶ ὅλοι μείναμε συλλογισμένοι. Στὸ νοῦ μας, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ἦρθεν ἡ γυναίκα καὶ ὁ ρόλος της σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Ἦρθε στὸ νοῦ μας ἡ θεία της ἀποστολὴ νὰ εἶναι ἡ μητέρα ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κόσμου. Καί, τὸ κυριώτερο, πὼς ἐκτελεῖ τὸ θεϊκὸ τοῦτο λειτούργημα μὲ τόσο θερμὴ αὐτοθυσία.

Κάποιος ἀπὸ τὴν παρέα μας συνώψισε ἐπιγραμματικὰ τὶς σκέψεις ὁλωνῶν μας :

— Ἀγαπητέ μας κυνηγέ, στὴν ἱστορία σου ποὺ μᾶς διηγήθης μας ἔδειξες ἓνα τυπικὸ παράδειγμα τῆς πιὸ ἀνυστερόβουλης ἀγάπης ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμο. Γιατί στὴν οὐσία δὲν ἀκούσαμε τὴν ἱστορία ἐνὸς πουλιοῦ, ἀλλὰ γνωρίσαμε τὴν αἰωνία μητέρα καὶ τὸν ἀγῶνα της γιὰ τὸ παιδί της !

Κ. Ρωμαῖος

Η ΜΑΝΑ ΞΑΓΡΥΠΝΑΕΙ

Ἐσβήσανε σιγὰ σιγὰ
τὰ λίγα φῶτα τοῦ χωριοῦ
καὶ δὲν ἀκοῦς στὴν ἔρημιὰ
παρ' ἓνα γαύγισμα σκυλιοῦ.

Κοιμᾶται τὸ χωριὸ βαθιά,
καὶ μέσ' στὴ νύχτα τὸ βουνὸ
σὰν φάντασμα ἀποπάνω του
τὸ παραστέκει σκοτεινὸ.

Καὶ λάμπει λάμπει ὁ οὐρανὸς
καὶ κάποιο ἀστέρι σβήνει.
Σὰν ποιά ψυχούλα νὰ ὀσβησε
στῆς νύχτας τῇ γαλήνῃ;

Ἐνα σπιτάκι τοῦ χωριοῦ
μονάχα δὲν κοιμᾶται.
Ἐκεῖ στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
ποιὸς ἴσκιος νὰ πλανᾶται,

κι ὅλο πηγαίνει κι ἔρχεται;
Μὴν κάνῃ ἐκεῖ νυχτέρι
καὶ ράβη ἢ κόρη τὰ προικιά
γιὰ τὸ χρυσὸ της ταίρι;

Ὁ γεωργὸς μὴν ξύπνησε
νὰ δῇ τὰ ζωντανά του,
ποὺ ἀναχαράζουν καθιστὰ
στὴ δρόνα του ἀποκάτου;

Δὲν εἶν' ἡ κόρη οὐδ' ὁ ζευγάς,
στὰ ζωντανὰ ποὺ πάει,
κοίτεται ὁ γιὸς μονάκριβος
κι ἡ μάνα ξαγρυπνάει!

Ἀλέκος Φωτιάδης

Η ΑΝΙΚΗΤΗ ΕΛΠΙΔΑ

Ἡ Μήτηρ. Ἀνήμερα τὰ Φῶτα, τὸ δειλινὸ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, ἡ Μήτηρ, ὅπως ὅλες τὶς παραμονές του, ἔσφαξε μία παχειὰ καὶ μεγάλη κότα, ἀπὸ τὶς δέκα δώδεκα κοτοῦλες, ποὺ εἶχε, τὴν ἐξεμάτισε, τὴν ἐμάδησε καὶ τὴν ἔβαλε νὰ βράση. Ἐσυγύρισε τὸ σπιτοκάλυβό της, ἔστρωσε στὴ γωνιά τὰ νυφιάτικά της μάλλινα στρωσίδια, ἔδεσε τὴ σκύλα καὶ περίμενε, ὅπως ὅλες τὶς παραμονές, νὰ ἔρθῃ ὁ ξενιτεμένος της ὁ Γιάννης, ξημερώνοντας τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία ἐξακολουθοῦσε χρόνια τώρα. Ἦταν ἀκόμη νέα ἡ Μήτηρ, ὅταν χήρα ξεκίνησε τὸ μονάκριβό της τὸ Γιάννη γιὰ τὴν ἔρημη ξενιτεία. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἄσπρη τρίχα στὰ κατάμαυρα μαλλιά της, ὅταν τὸν φίλησε γιὰ ὕστερη φορὰ καὶ τὸν εἶδε ψηλὰ ἀπὸ τὴ ραχούλα μὲ δακρυόπνιχτα μάτια νὰ χάνεται στὸ μακρὸς τοῦ δρόμου καὶ νὰ γίνεται ἄφαντος.

Χρόνια καὶ χρόνια ἀπὸ τότε ἡ δόλια Μήτηρ περνοῦσε τὴ ζωὴ της μονάχη στὸ σπιτοκάλυβό της, ἔχοντας γιὰ μόνη συντροφιά τοὺς τέσσερους τοίχους, τὸ εἰκόνισμα, τὴ γωνιά, μιὰ γίδα, μιὰ γάτα καὶ καμιὰ δεκαριά κοτοῦλες μ' ἓνα ὁμορφὸ πετεινό, ποὺ τῆς χρησίμευε κάθε πρωτὶ, σὰν ρολόγι, νὰ τὴν ξυπνᾷ, γιὰ ν' ἀνάβῃ τὴ φωτιά της καὶ ν' ἀρχινᾷ τὸ ἐργόχειρό της : Ρόκα ἢ πλέξιμο ἢ μπάλωμα, ὥσπου νὰ φωτίσῃ καλά, γιὰ νὰ πάῃ στὴ δουλειά της.

Τὰ νιόπαιδα τοῦ χωριοῦ πήγαιναν καὶ ἔρχονταν στὴν ξενιτεία, ποιοὺ σὲ τρία, ποιοὺ σὲ τέσσερα καὶ ποιοὺ σὲ πέντε χρόνια, τὸ βαρὺ βαρὺ· ἀλλὰ ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας οὔτε φαινόταν, οὔτε ἀκούόταν πουθενά!

Ὁλος ὁ κόσμος τὸν θεωροῦσε χαμένο, καὶ ὁ προεστὸς τοῦ χωριοῦ τὸν ξέγραψε ἀπὸ τὸ δεφτέρι του, γιὰ νὰ μὴν πληρώνη ἡ κακομοίρα ἡ Μήτηρ τοὺς φόρους του. Καὶ ὁμοῦς ἡ Μήτηρ ἔσχιζε τὰ ροῦχα της, ἅμα ἔμαθε, ὅτι τῆς ξέγραψε ὁ προε-

στός τὸ παιδί της καὶ πῆγε στὸ σπίτι του νὰ παραπονεθῇ.

—'Ακοῦς ἐκεῖ, ἔλεγε βγαίνοντας ἀπὸ τοῦ προεστοῦ, νὰ μοῦ σβῆσῃ τὸ παιδί μου! Τί τὸν μέλει αὐτόν, σὰν πληρώνω ἐγώ;

Εἶχε πάντα τὴν καρδιά της γεμάτη ἐλπίδα καὶ τῆς φαινόταν, ὅτι τὸ παιδί της εἶναι γερό καὶ καλὰ, ὅτι κέρδιζε χρήματα μὲ τὸ σωρό καὶ ὅτι βρίσκεται στὸ δρόμο νὰ ἔρχεται. Ζοῦσε ἡ καημένη μὲ τὸ ἐργατικό, πότε στ' ἀμπέλια καὶ πότε στὰ χωράφια χωριανῶν τῆς, καὶ ἐνῶ ὅλος ὁ κόσμος τὴν συμπονοῦσε, αὐτὴ δὲν τὸ ἔβανε κάτω, ἀλλ' ἀπολογιόταν μὲ θυμό:

— Μὴ σὰς πέρασε ἡ ἰδέα, ὅτι χάθηκε τὸ παιδί μου καὶ δὲ θὰ μοῦ ῥθῇ; αὐτὸ ζῇ καὶ βασιλεύει, δόξα σοι ὁ Θεός! Ἔτσι μοῦ τὸ λέει ἡ ἐλπίδα, πῶχω μέσα στὴν καρδιά μου!

Καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τὴν ψυχοπονοῦσαν τὴν καημένη τὴ Μήτραινα καὶ ἔλεγαν μέσα τους:

— Ὁ Θεὸς νὰ τῆς αὐξαίνει τὴν ἐλπίδα τῆς ὀρφανῆς!

Κάθε δειλινό, χειμῶνα καλοκαίρι, ὅταν ἔτρεμε ὁ ἥλιος νὰ δύσῃ, ἄφηνε τὴν ἐργασία της καὶ γνέθοντας πήγαινε ψηλὰ στὴ ραχοῦλα, στὰ ἀγνάντια τοῦ χωριοῦ. Ἐκεῖ καθόταν καὶ ἀγνάντευε τὸ δρόμο, ὥς μιὰ ὥρα μακριά—ὅσο ἔκοβε τὸ μάτι της—καὶ μὲ ἀνίκητη ἐλπίδα ἀκολουθοῦσε τοὺς διαβάτες, ποὺ ἔρχονταν καὶ μονολογοῦσε:

— Νά! αὐτὸς εἶναι! Αὐτὸς ὁ καβαλάρης! Κοίτα πῶς τρέχει τὸ μουλάρι του! Καλῶς ὥρισε, παιδί μου!

Καὶ ξεφώνιζε καὶ ἄνοιγε τὴν ἀγκαλιά της μὲ ἄφατη χαρὰ καὶ ροβολοῦσε δύο τρία βήματα, ἀλλὰ ὁ καβαλάρης ἐκεῖνος δὲν ἦταν ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας, οὔτε κἂν χωριανός της, γιατί ἅμα πλησίαζε πρὸς τὸ χωριό, ἔπαιρνε τὸν ἄλλο τὸ δρόμο τραβώντας γιὰ ξένο χωριό.

Καὶ ἡ Μήτραινα χαρωπὴ χαρωπὴ ἔπαιρνε κοντὰ μὲ τὸ βλέμμα της ἄλλον καβαλάρη διαβάτη γιὰ τὸ Γιάννη της, ὅσο ποὺ καὶ αὐτὸς ἔπαιρνε ἄλλο δρόμο. Καὶ δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὴ ραχοῦλα, παρὰ ὅταν ἄρχιζε νὰ χύνεται τὸ οκοτάδι ἀπάνω στὴ γῆ. Τότε γύριζε στὸ οπιτοκάλυβό της γελαστή καὶ χαρωπὴ, ὅπως πάντα, μὲ τὴν καρδιά της γεμάτη ἐλπίδα κινώντας τὸ κεφάλι καὶ λέγοντας:

—Ποιὸς ξέρει τὸ μοναχό μου, ποῦ νὰ νυχτώθηκε! Δὲν τὸν ἄφησε ἡ κούραση τοῦ δρόμου νὰ φθάσῃ ἀπόψε! Καὶ αὔριο ἡμέρα τοῦ Θεοῦ ξημερώνει! Αὔριο ἔρχεται!

Ἄν κάθε δειλινὸ ἔβγαινε στ' ἀγνάντια ἡ Μήτραινα, γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ παιδί της νὰ ἔρχεται, ὅμως οὔτε φαγητὸ ἐτοίμαζε, οὔτε ἔστρωνε, οὔτε τὴ σκύλα ἔδενε, γιὰ νὰ μὴ γαυγίζῃ τοὺς χωριανούς. Μόνο τὴν παραμονὴ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου ἔκανε αὐτὴ τὴ δουλειά.

Τὸ εἶχε κομποδεμένο, ὅτι ἐκείνη τὴν ἡμέρα θὰ ἐρχόταν ὁ Γιάννης της χωρὶς ἄλλο, ξημερώνοντας ἡ γιορτὴ του. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν παραμονή, χωρὶς νὰ βγαίνει καθόλου στ' ἀγνάντια τὰ ἐτοίμαζε ὅλα, ὥστε τὸ πρωῒ νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλη δουλειά, παρὰ νὰ πάῃ μόνο στὴν ἐκκλησία.

Τόσοι Ἀι-Γιάννηδες πέρασαν καρτέρει καὶ καρτέρει, ποὺ μποροῦσαν νὰ κάμουν ἀκέριο μῆνα καὶ ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας δὲ φαινόταν! Ἀλλὰ ἡ Μήτραινα δὲν ἀπελπιζόταν, πάντα περίμενε!

Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Γιάννη. Ὄταν ἔβρασε ἐκείνη τὴν παραμονὴ καλὰ ἡ κότα, εἶχε δύσει ὁ ἥλιος. Τότε ἡ Μήτραινα τὴν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φωτιά, τὴν ἀπέθεσε ψηλὰ καὶ ὕστερα ἔκαμε τὸ σταυρό της μπρὸς στὸ εἰκόνισμα, παρακαλώντας τὴν Παναγία καὶ τὸν Ἀι-Γιάννη νὰ τῆς φέρουν τὸ παιδί της γερὸ καὶ καλὰ ἀπὸ τὰ ξένα. Χάλασε καὶ σκέπασε τὴ φωτιά, ἔσβησε τὸ λυχνάρι καὶ πλάγιασε νὰ κοιμηθῇ, γιατί ἦταν περασμένη ἡ ὥρα.

Τὸ βαθὺ πρωῒ, νύχτα ἀκόμη, πρὶν λαλήσουν οἱ πετεινοί, ἅμα ἄκουσε τὸ σήμαντρο τῆς ἐκκλησίας σηκώθηκε, νύφτηκε, ἄναψε τὸ καντήλι στὸ εἰκόνισμα, ἔκανε τὸ σταυρό της καὶ ἄναψε τὴ φωτιά. Ἐφτιασε τρία τέσσερα κεριά, γέμισε τὸ ροῒ της λάδι, πῆρε τὸ πρόσφορό της καὶ κίνησε γιὰ τὴν ἐκκλησία.

Ξεκινώντας ἐκλείσε πίσω της τὴν πόρτα μόνο μὲ τὸ μάνταλο, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μπῇ μέσα μονάχο του τὸ ξενιτεμένο της παιδί. Ἦταν τόσο βέβαιη, ὅτι θὰ ἐρχόταν χωρὶς ἄλλο ὁ Γιάννης της ἐκεῖνο τὸ πρωῒ!

Στὴν ἐκκλησία κάθισε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς λειτουργίας ἕως

τὸ τέλος, καὶ ὅπως συνήθιζε πάντα, πῆγε στὴν πύλη τοῦ ἱεροῦ πρώτη πρώτη, γιὰ νὰ πάρῃ ἀντίδωρο πρωτύτερα ἀπὸ ὅλο τὸ ἄλλο τὸ χωριὸ καὶ νὰ πάῃ γρήγορα στὸ σπίτι της, νὰ δεχτῇ τὸ παιδί της, ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὴν ξενιτειά!

Ἔτσι ἔκανε πάντα, καὶ ὁ παπᾶς, ποὺ ἤξερε αὐτὴ τὴν ἀδυναμία της, τῆς ἔδινε ἀντίδωρο πρῶτα ἀπὸ ὅλους· καὶ αὐτὴ παίρνοντας τὸ ἀντίδωρο βγῆκε τρεχάτη ἀπὸ τὴν ἐκκλησία κρατώντας στὸ χέρι τὸ ἀδειανὸ ροῖ καὶ τράβηξε ἴσια γιὰ τὸ σπιτοκάλυβό της.

Δὲν εἶχε φέξει καλά, ὅταν γύριζε, καὶ ἡ συννεφιά ἢ βαρειά, ποὺ κρεμόταν στὸν αἰθέρα, ἔκανε τὸν οὐρανὸ μαῦρο καὶ φοβερό. Ὁ ἄνεμος φουσοῦσε δυνατὰ καὶ ἡ Μήτραινα ἔτρεχε γρήγορα πατώντας, ὅπως τύχαινε μέσα στὶς λάσπες, γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ γρηγορώτερο στὸ σπιτοκάλυβό της καὶ νὰ σφίξῃ στὴν ἀγκαλιὰ τὸ παιδί της.

Μπαίνοντας στὴν αὐλὴ κοίταξε ὀλόγυρα, γιὰ νὰ ἰδῇ ἂν εἶναι κανένα μουλάρι καὶ μὴ βλέποντας τίποτε ἀπόθεσε κάπου τὸ ροῖ της, βγῆκε στὸ δρόμο καὶ τράβηξε ἴσια κατὰ τ' ἀγνά-

ντια. Καί ἅμα ἔφθασε στή μεριά, πού εἶχε χωριστῇ μέ τὸ Γιάννη της, φώναξε μέ μεγάλη φωνή:

— Γιάννη η η η Γιάννη! οὔουου!

— Ὅριστε ε ε! ἀπάντησε μία φωνή ἀπὸ μακριά.

— Χτύπα γρήγορα, παιδάκι μου, γιατί σ' ἔφαγε τὸ κρύο! Τοῦ εἶπε ἡ Μήτραινα.

Σὲ λίγο τὸ ποδοβολητὸ τοῦ μουλαριοῦ ἀκούόταν ξαστερώτερα, ἀλλὰ ἡ Μήτραινα δὲν τὸ κουνούσε ἀπὸ ἐκείνη τῇ μεριά. Τὸν περίμενε ἐκεῖ τὸ Γιάννη της, ἕως πού ἦρθε.

— Παιδάκι μου! Ψυχούλα μου!

— Μανούλα μου!

— Ποιὸς σοῦ ἐπῆρε τὰ συχαρίκια καὶ βγῆκες τέτοιαν ὥρα ἐδῶ νὰ μέ καρτερῆς;

— Ἡ ἐλπίδα μου, ψυχούλα μου! Ἡ ἐλπίδα μου, πού φώλιαζε μέσα ἐδῶ στήν καρδιά μου βαθιά!

Ὁ Γιάννης κατέβηκε ἀπὸ τὸ μουλάρι, ἡ Μήτραινα ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιά καὶ μάνα καὶ παιδί ἐγιναν ἓνα ἀπὸ τὸ σφιχταγκάλιασμα. Ἐκεῖ στήν ἴδια τῇ μεριά, πού ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μάνα καὶ παιδί τὸ πικρὸ τὸ ἀγκάλιασμα καὶ τὸ φίλημα τοῦ χωρισμοῦ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια, ἐκεῖ στήν ἴδια τῇ μεριά πάλι μάνα καὶ παιδί ξαναφιλιούνταν καὶ ξαναγκαλιάζονταν τὸ χαρμόσυνο φίλημα καὶ ἀγκάλιασμα τοῦ ἐρχομοῦ!

Καὶ ἔτσι ἀγκαλιασμένοι ἔφθασαν στὸ σπιτοκάλυβο. Μία βαρειά τουφεκιά ἔπεσε στὸν αὐλόγυρο τῆς Μήτραινας, πού βρόντησε ὅλο τὸ χωριό.

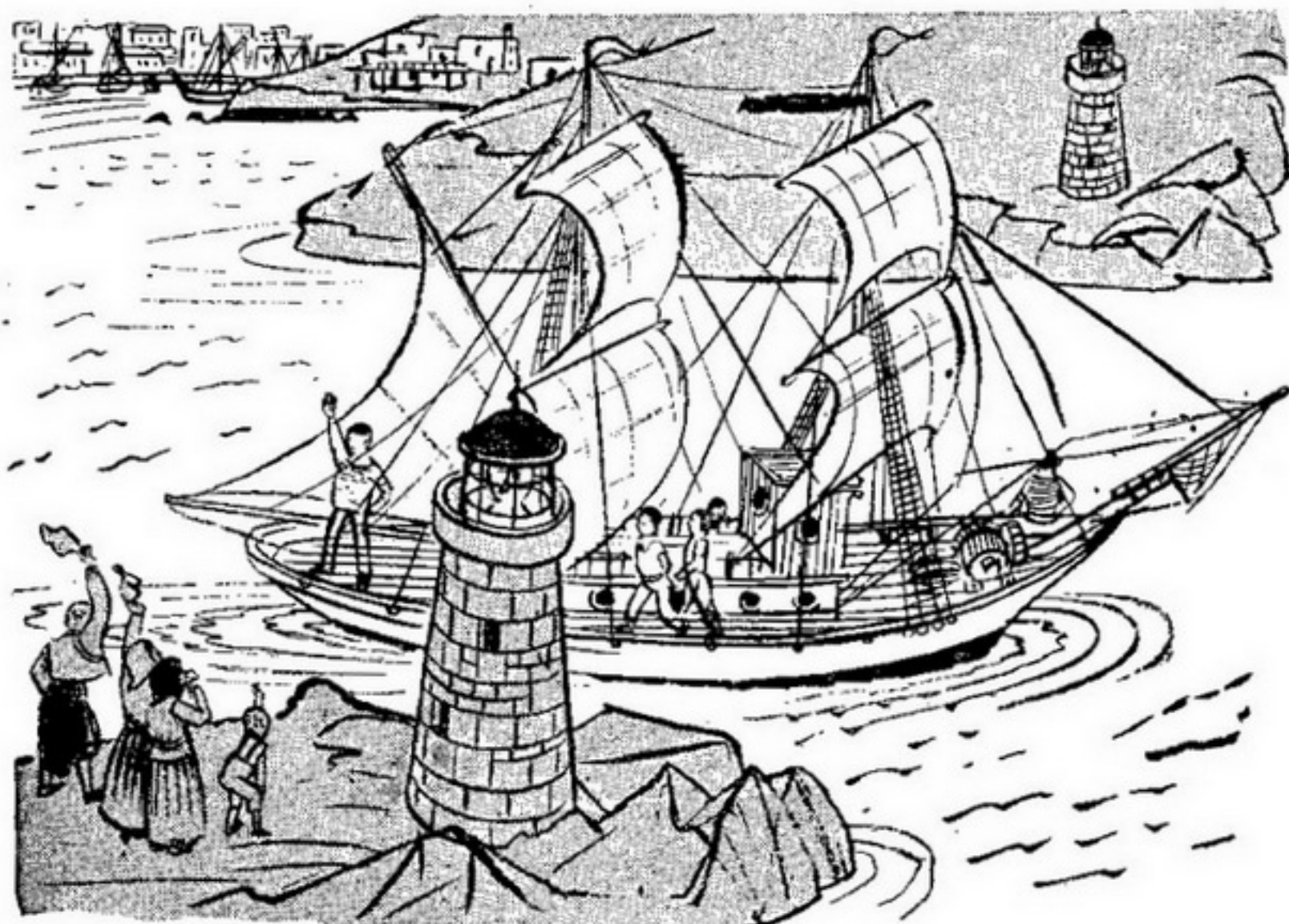
Ἡ χαρὰ τῆς Μήτραινας οὔτε γράφεται οὔτε λέγεται!

Πρώτη φορά, ἀφ' οὔτου ξενιτεύτηκε ὁ Γιάννης, θρονιάζονταν ἡ χαρὰ στὸ ταπεινὸ σπιτοκάλυβο τῆς Μήτραινας!

« Διηγῆματα τῆς Ξενιτειᾶς »

Χρῆστος Χριστοβασίλης

Σ' ΑΦΗΝΩ ΓΕΙΑ, ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ

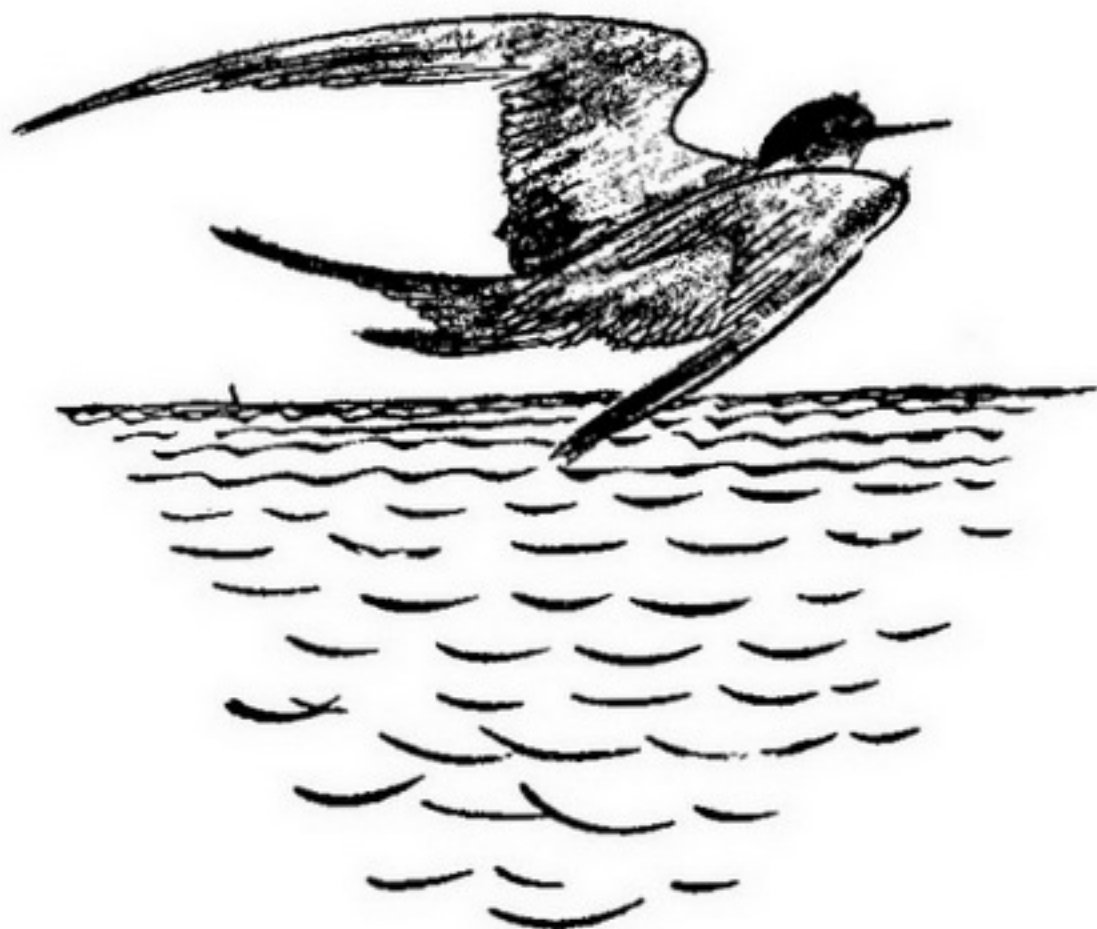
- Σ' αφήνω γειά, μανούλα μου, σ' αφήνω γειά, μητέρα,
έχετε γειά, αδερφάκια μου και σείς ξαδερφοπούλες.
Θά φύγω, θά ξενιτευτώ, θά πάω μακριά στα ξένα.
Θά φύγω, μάνα, και θά 'ρθώ, μὰ μὴν πολυλυπιέσαι.
'Απὸ τὰ ξένα, ὅπου βρεθῶ, μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξῆς, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.
Θενὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θενὰ σοῦ στέλνω ἀσήμι,
θενὰ σοῦ στέλνω πράγματα π' οὐδὲ τὰ συλλογιέσαι.
- Παιδί μου, πάαινε στὸ καλὸ, κι ὅλοι οἱ ἅγιοι κοντὰ σου
καὶ τῆς μανούλας σου ἡ εὐχὴ νά' ναι γιὰ φυλακτό σου
νά μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.
Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι ἐμέ καὶ τὰ παιδιά μου,
μὴ σὲ πλανέψη ἡ ξενιτεία καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.
- Κάλλιο, μανούλα μου γλυκειά, κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα
παρὰ νὰ μὴ σὲ θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα.

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάνα μου καὶ τ' ἄσπρο τῆς τ' ἀχείλι
σὰ φύλλο τρεμοσείνεται, σὰν ψάρι ποῦ σπαράζει.
Ἡ ἀδερφοῦλα μου, ἔχε γειά, μοῦ λέει μὲ τὸ μαντήλι.
Μιά τὸ σαλεύει κι ἔπειτα στὰ μάτια τῆς τὸ βάζει.

Κι ὁ ἀδερφός μου ὡς τὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
μὲ πρόσωπο σὰν χαρῶπό μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια.
Μὰ νιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πὼς βράζει κι ἀνασαίνει,
πὼς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομμάτια.

**Αλ. Πάλλης*

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Οἱ τρεῖς κόρες. "Επαιζαν στὸ δάσος τὸ ἱσκιερὸ τρεῖς κόρες, σὰν νεράϊδες ὁμορφες.

"Η μία στὴν ἀσημένια ρεματιά, ποὺ γλυκομουρμούριζε, ἔσκυβε ὑπερήφανη καὶ ἔβλεπε τὸ χιονάτο τῆς λαιμοῦ καὶ τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς.

— Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ καθρέφτες μοῦ ἐτοίμασες παντοῦ καὶ βλέπω τὴν ὁμορφιά μου, ποὺ εἶναι δικό σου ἔργο! Αὐτὰ ἔλεγε καὶ χαμογελοῦσε.

"Η ἄλλη ἄκουε τ' ἀηδονιοῦ τὸ λάλημα τὸ γλυκὸ καὶ τὴ φλογέρα τοῦ βοσκοῦ, ποὺ ἔβοσκε ἐκεῖ κοντὰ τ' ἀρνάκια σὰν τὸ χιόνι. "Ακουε καὶ τὸ γλυκὸ μουρμούρισμα τῆς ρεματιᾶς καὶ ἔβλεπε τὰ δένδρα τὰ ψηλὰ νὰ ἐνώνουν τὶς ὑπερήφανες κορυφές καὶ πότε χαμηλὰ νὰ σκύβουν, πότε ψηλὰ τὸ μεγαλεῖο των νὰ δείχνουν. Κάθε φυλλάκι ἔφερνε δροσιά, κάθε κλωνάκι εἶχε καὶ πουλιοῦ φώλιά.

Τὸ χέρι τῆς τρέχει ἀπάνω στὸ χαρτί καὶ γράφει τραγούδια· τὸ Θεὸ εὐχαριστεῖ γιὰ τὸ ἐργόχειρό του, τὴν ὁμορφιά τοῦ κόσμου. Τὸ χέρι γράφει, καὶ τὸν ἑαυτὸ τῆς νιώθει τόσο ἐλαφρό, ποὺ θαρρεῖς, ὅτι φτερά τῆς ἔδωσε χέρι ἀόρατο, ψηλὰ γιὰ νὰ πετάξῃ.

"Η τρίτη ράβει, ράβει, ράβει. Καμιὰ φορὰ σταματᾷ τὸ βελόνι καὶ βλέπει τὴν ἀσημένια ρεματιά.

— "Α, πόσοι διψασμένοι βρῆκαν δροσιά σ' αὐτὸ τὸ κρυσταλλένιο νερό! λέει ἡ κόρη δακρυσμένη.

— Περνᾷς, ἀδιάκοπα περνᾷς, εὐλογημένη ρεματιά, καὶ χωρὶς ὑπερηφάνεια βρέχεις τὰ χεῖλη τὰ κατάξερα τοῦ περαστικοῦ, ποτίζεις τ' ἀρνάκια τὰ χιονάτα, καὶ δίνει ἡ δροσιά σου ζωὴ σ' αὐτὰ τὰ ἀνθάκια, ποὺ δὲν τὰ φύτεψε κανεὶς. "Αλλὰ καὶ ἐκεῖνα δὲν εἶναι ἀχάριστα· σκορπίζουν τὴ μυρωδιά των καὶ μὲ τὰ χρώματά των διπλὴ ὁμορφιά σοῦ δίνουν.

Εὐτυχισμένος ἔδω κάτω, ποὺ εἶναι τόσο λίγη ἡ ζωὴ καὶ λι-

γώτερη εὐτυχία, εὐτυχισμένος ὅποιος ἡμπορεῖ ζωὴ καὶ δροσιὰ γιὰ νὰ σκορπίζη, ὅπως αὐτὴ ἐδῶ ἡ ρεματιά.

Καὶ πάλι ἀφοῦ εἶπε αὐτά, τὸ χέρι τὸ ἐργατικὸ ράβει ἀδιάκοπα.

Ἡ κρίσις. — Ξέρεις τί ἐσυλλογίστηκα; Εἶπε ἡ πρώτη.
— Τί ἐσυλλογίστηκες;

— Νὰ πᾶμε σ' αὐτὸν τὸν βοσκό, ποὺ παίζει τὴν φλογέρα, νὰ τὸν ἐρωτήσωμε ποιά ἀπὸ τὶς τρεῖς μας, ἔχει χάρες περισσότερες.

— Καλὴ ἡ ἰδέα· εἶπε ἡ δεύτερη καὶ δίπλωσε τὸ χαρτί, ποὺ ἔγραφε.

Τὸ χέρι τὸ ἐργατικὸ ράβει.

— Εἶστε καλύτερές μου, τὸ ξέρω, ἀδελφοῦλες μου, καὶ ἂν μαζί σας ἔρθω, γιὰ νὰ μετρηθῶ, θὰ εἰπῇ, ὅτι ὀλοφάνερη ἀλήθεια δὲν τὴν βλέπω. Τρέξετε ἐσεῖς οἱ δύο στὸ βοσκό!

Ἀφήνει τὴν φλογέρα ὁ βοσκὸς καὶ χαιρετᾷ τὰ ὁμορφα κορίτσια.

— Ξέρεις τί θέλομε, βοσκέ;

— Ποῦ νὰ τὸ ξέρω;

— Νὰ μᾶς εἰπῇς ποιά εἶναι ἡ καλύτερη ἀπὸ τὶς τρεῖς μας.

— Ἡ ἄλλη ποῦ εἶναι;

— Ἐκεῖ σιμὰ στὴ ρεματιά.

Ἀλήθεια ἡ ξανθοῦλα ποῦ τοῦ μίλησε, ἦταν ωραία. Ἐμοιαζε μὲ νεράϊδα, ποῦ πρόβαλλε ἀπὸ κάποια δροσερὴ σπηλιά.

Ἀλλὰ δὲν πρόκανε λέξη νὰ τῆς εἰπῇ καὶ νὰ τῆς προσφέρῃ τὸ τριαντάφυλλο, ποῦ ἔκοψε ἀπὸ μία τριανταφυλλιά. Καὶ νὰ, ἄρχισε ἡ δεύτερη μὲ φωνὴ ἀγγελικὴ, πρόσωπο ρόδινο ἀπὸ ἐντροπὴ, τὰ τραγούδια της.

Θαρρεῖς στεφάνι ὁλόκληρο στεφάνωνε τὸ πρόσωπό της.

Τῇ γνώμῃ του ὁ βοσκὸς δὲν πρόφθασε νὰ εἰπῇ καὶ ἄκουσε κλάματα καὶ παράπονά πικρά.

Ἐνα φτωχὸ παιδάκι ἔπαιζε καὶ ἔπεσε· αἵματα ἔτρεξαν ἀπὸ τὴ μυτούλα του. Καὶ ἡ κόρη, ποῦ ἔρραβε στὴ ρεματιά κοντά, καρφώνει τὸ βελόνι της στὸ ράψιμο καὶ ἀρπάζει τὸ παιδάκι τὸ φτωχό· τὸ πλένει μὲ τὸ κρυστάλλινο νερὸ καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ ὁμορφα ματάκια μὲ ἀγάπη, ποῦ θαρρεῖς, μανούλα του ἦταν.

Τὸ ἔβαλε κοντά της νὰ καθίση, τοῦ ἔδωσε ζαχαρωτὰ ἀπὸ τὸ καλαθάκι της καὶ πῆρε πάλι τὸ ταπεινὸ βελόνι της.

Οἱ ἄλλες δύο οὔτε τὰ εἶδαν αὐτά. Ἡ μία μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ὁμορφιά της καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὰ τραγούδια της δὲν ἔβλεπαν καὶ δὲν ἄκουαν.

Σηκώθηκε ὁ νέος βοσκός, πλησίασε τὴν κόρη τὴν ἐργατικὴ καὶ πονετικὴ, τῆς ἔδωσε τὸ ἄσπρο τριαντάφυλλο καὶ εἶπε:

— Σὲ προσκυνῶ μὲ σεβασμό. Ἐσὺ εἶσαι ἡ βασίλισσα!

Η ΜΕΓΑΧΩΡΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΛΑΣΜΟΥ ΤΗΣ

Α'

Ἐφέρνημα γύρα τὰ Βάτικα τότε. Μιά μέρα ἐφθάσαμε ἀποσπεροῦ στο Φαλακρό κι ἐκονέψαμε. Λόγο πρὸς λόγο, ἐπάνω στο φαγί, ἀκούει ὁ σύντροφός μου, πὼς οἱ παλιοκκλησιές, ποὺ τρέχει καὶ ζητεῖ, δὲν ἦταν παρὰ στὴν Καστανιά, μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό.

— Καὶ εἶναι παλιές; ἐρώτησε ἀμέσως μὲ σπουδὴ καὶ ἀνυπομονησία, σὰν τὸν πεινασμένο, ποὺ ἀκούει ἄξαφνα πὼς πλάκωσε καὶ τὸ φαγί.

— Πολὺ παλιές, εἶπεν ὁ παπάς, γέροντας σεβαστὸς καὶ πολυκάτοχος.

— Καὶ ἔχουν μέσα τίποτα ζωγραφιές;

— Οὐ, βέβαια, ἔχουν ἱστορίες· ὅλα τὰ τειχιὰ εἶναι ἱστορημένα.

— Οὐμ!... ἔκαμε ὁ σύντροφός μου, ὡσὰν λεοντάρι, μὲ triπλή εὐχαρίστηση γιὰ τὸ νόστιμο φαγί, τὸ ξεδιαλεγμένο κρασί καὶ τὸ πλούσιο εὔρεμά του.

Καὶ ὅλη τὴ νύχτα τὸν ἄκουα νὰ κυλιέται ἀπάνω στο στρώμα του ἀνυπόμονος ἕως νὰ ξημερώσῃ. Καὶ σὰν ἐπῆρε ἡμέρα μ' ὅλο τὸ πυκνὸ πούσι, ποὺ ἐσκέπαζε τὸ χωριὸ καὶ ἀφάνιζε κάθε ἀντικείμενο γύρω, ἐσφίξαμε τὰ λουριά καὶ μ' ἓνα ὁδηγὸ ἐτραβήξαμε ἴσια στὴν Καστανιά.

Ἄχ! ἐκείνη τὴν αὐγὴ ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεχάσω! Ἐκεῖνο τὸν ἀνθοσπαρμένο τόπο μὲ τίς δροσιές καὶ τὸ χαμολόγι του ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἀφήσω ἀπὸ κοντά μου. Τῶν πουλιῶν ἐκεῖνο τὸ λάλημα μέσα στο ἀγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας ποτὲ δὲν θὰ τ' ἀλλάξω οὔτε μὲ ἀγγελικὴ ψαλμωδία. Τί Ἐδὲμ καὶ τί Παράδεισος! Ἐκεῖ ἦσαν ὅλα, ὅλα σκορπισμένα ἀπὸ τὸ πλούσιο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀρμονία μὲ τὴν τάξη του καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ του καθένα. Καὶ ἐνῶ ὁ σύντρο-

φός μου ἔτρεχε σάν παλαβὸς ἀπὸ τῇ χαρὰ του ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲ τὰ στουπόχαρτα καὶ τοὺς φακοὺς καὶ τὰ μέτρα του κι ἐσκάλωνε σάν γατὶ ἀπὸ τὸν Ἀῖ Νικόλα στὸν Ἀῖ Γιάννη κι ἀπὸ τὸν Ἀγιο Λιά στὸν Ἀγιο Κωνσταντῖνο καὶ στὴν Παναγία, ἐγὼ ἔμενα ἄφωνος, ἄλαλος, μὲ μάτια δάανοιχτα νὰ βλέπω γύρω τὴν οὐρανοκατέβατη ἐκείνη σκηνογραφία.

— Σ' ἐκεῖνες τὶς κοντοραχοῦλες ἦταν ἀπλωμένη ἡ Χώρα· εἶπεν ἄξαφνα ὁ τσοπάνης πῶβοςκε ἐκεῖ τὸ κοπάδι του.

— Ποιὰ Χώρα; ρώτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

— Ἡ Μεγαχώρα, ἂν ἔχης ἀκουστά.

— Ἀ, ἐδῶ ἦταν; ἔκαμα μ' ἀπορία, τάχα, γιὰ νὰ τοῦ κεντήσω τὸ λόγο.

— Ἐδῶ. Κι ἐκεῖνες ἦσαν οἱ ἐκκλησιές της. Εἶχε κι ἄλλες ἀκόμη πολλές, μὰ γκρέμισαν.

— Πότε γκρέμισαν;

— Ξέρω κι ἐγώ! στὸ χαλασμό βέβαια. Ἐχεις ἀγροικητὰ γιὰ τὸ χαλασμό;

Καὶ μὲ τὸ λόγο, ἀπάν' ἀπὸ τὶς δροσοῦλες καὶ τὰ λουλούδια, κάτ' ἀπ' τὸν γλυκὸν ἥλιο τοῦ Ἀπρίλη, μέσα στὸ μοσχόβολημα τῶν βοτανιῶν καὶ τῶν πουλιῶν τὰ λαλήματα, ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ τὸ χαλασμό τῆς Μεγαχώρας καθὼς τὸν ἔλεγε.

Β'

Ἦταν τρανὸς βασιλιάς ὁ βασιλιάς τῆς Μεγαχώρας. Εἶχε λαὸ πολὺ καὶ ἄρματα περίσσα καὶ ξακουστοὺς ἀφεντάδες καὶ τῇ σοφῇ Δωδεκάδα του. Εἶχε καὶ βασίλισσα ἀφέντρα καὶ κυρὰ μέσ' στὸ παλάτι. Εἶχε καὶ μιὰ βασιλοπούλα, τὸ παίνεμα καὶ τὸ καμάρι τῆς Χώρας.

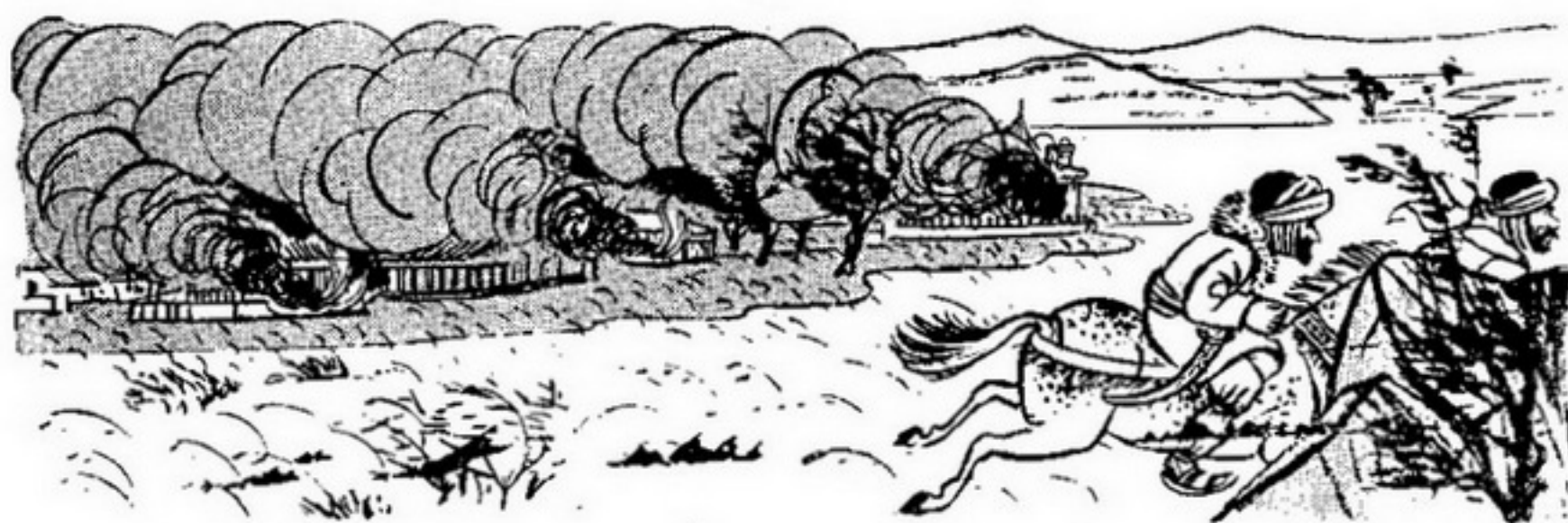
Φρόνιμοι ἦσαν οἱ ἀφεντάδες, φρόνιμη κι ἡ βασίλισσα κι ὁ βασιλιάς ἦταν φρόνιμος καὶ ἡ Δωδεκάδα του. Μὰ πιὸ φρόνιμη καὶ πιὸ πλούσια σ' ὅλες τὶς χάρες ἦταν ἡ βασιλοπούλα. Ἐδιναν γνώμη οἱ ἀφεντάδες, ἔδινεν ἡ Δωδεκάδα, ἔδινεν ἡ βασίλισσα, μὰ ὁ βασιλιάς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνώμη τῆς βασιλοπούλας στὸ κάθε τι, γιὰτὶ ἐκείνης ἦταν ἡ πιὸ σοφώτερη γνώμη. Γιὰ τοῦτο κι ὁ βασιλιάς τὴν ἀγαποῦσε πολὺ. Ὅλο τὸ βασίλειό του τό 'δινε γιὰ δαύτη. Τίποτε δὲν εἶχε στὸ νοῦ του παρὰ πῶς νὰ

τὴν ξεφαντώνη, πῶς νὰ τὴν κρατῇ πάντα χαρούμενη καὶ καλόκαρδη.

Σ' ἓναν καιρὸ ἦρθε πείνα γερὴ στὸ βασίλειο. Πείνα ποὺ λίγο ἔλειψε ὁ ἓνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλον. «Ἡ πείνα μάτια δὲν ἔχει», λέει ὁ λόγος. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ κάνη. Ἡ βασίλισσα ἐγύριζε μέσ' στὰ παλάτια της, οἱ ἀφεντάδες ἔμεναν ἀχνοὶ καὶ ἀνίδεοι. Ἡ Δωδεκάδα συναζόταν κάθε μέρα· μὰ τοῦ κάκου ἔσπανε τὰ γεροντικά της κεφάλια. Ἀλλες γνώμες ἔβγαιναν ὅσες ἤθελες· μὰ γιὰ τὸ κακὸ δὲν ἐσοφιζόταν τίποτε· ἐφύρναναν κι ἐκεῖνα σὰν τ' ἀδειανὸ βαγένι στὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ.

Στὸ τέλος εἶπαν πῶς κάτι ἔβγαλε τὸ καύκαλό τους. Τραβοῦν καὶ πᾶν στὸ βασιλιά καὶ τὸν προσκυνοῦνε.

— Στούς ὀρισμούς σου, ἀφέντη βασιλιά, καὶ κάτι νὰ σοῦ εἰποῦμε. Ἀλλη γιατριά δὲν βρίσκουμε παρὰ νὰ δώσης διαταγὴ νὰ σφάξης ὅλους τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν

τὸ ψωμί. Οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν οὔτε γιὰ δουλειά. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὥς ποὺ νὰ περάσῃ τὸ κακὸ.

Ὁ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσε δὲν ἔβγαλε μιλιὰ. Δὲν τοῦ φαίνονταν δίκαιη ἡ γνώμη τῆς Δωδεκάδας. Καλὰ, γερόντοι ἦσαν κι ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί, μὰ ἦσαν ἄνθρωποι κι ἐκεῖνοι. Τραβάει καὶ πάει ἴσια στὴ βασίλισσα.

— Τὸς καὶ τὸς, κυρά μου καὶ βασίλισσα, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ

τρῶνε τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν, οὔδὲ γιὰ τίποτε. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς πὺ νὰ περάσῃ τὸ κακό!

— Τί νὰ γένη; εἶπεν ἡ βασίλισσα. Ἄς χαθοῦν ἐκεῖνοι νὰ σωθοῦμ' ἐμεῖς οἱ ἄλλοι. . .

Μὰ ὁ βασιλιάς ἦταν δίκαιος, φαίνεται. Δὲν κοίταζε σώνει καὶ καλὰ νὰ σωθῇ ἐλόγου του, μὰ πῶς νὰ σώσῃ τὸ λαό του. Τὸ ἤφερν' ἀπὸ δῶ, τὸ ἤφερν' ἀπ' ἐκεῖ, μὰ πάντα δίβουλος ἔμενε. Καλὰ, γερόντοι ἦταν κι ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἦταν ἄνθρωποι κι ἐκεῖνοι.

Κινάει καὶ πάει καὶ φιλεῖ τὴ βασιλοπούλα.

— Τὸς καὶ τὸς, βασιλοπούλα καὶ κόρη μου, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν τὸ ψωμί. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς πὺ νὰ περάσῃ τὸ κακό.

— Ἄχ, βασιλιά μου καὶ πατέρα μου! λέει ἡ βασιλοπούλα

δακρυσμένη, τί εἶναι τὸ κακό πὺ μελετᾷς νὰ κάνῃς!

— Τί νὰ κάνω; λέει ὁ βασιλιάς. Δὲν κοιτᾷς πὺ πᾶμε νὰ χαθοῦμε ὅλοι;

— Καὶ γιατί νὰ μὴν κάνῃς τ' ἄλλο; λέει ἡ βασιλοπούλα. Νὰ δώσης τὸ σίδερο καὶ τ' ἀτσάλι στοὺς χαλκιάδες νὰ κάνουν καὶ ἀξίνες καὶ τσαπιά, νὰ τὰ μοιράσῃς στὸν κόσμον, νὰ δουλέψουν τὴ γῆ κι ἡ γῆ νὰ τοὺς δώσῃ νὰ φάῃ ὅλος ὁ λαός.

Τ' ἄκουσε ὁ βασιλιάς καὶ τό 'κανε. Σὲ λίγο ὅλη ἡ γῆ περίγυρα ἐδουλεύτηκε ἀπὸ τίς ρεματιές ὡς τὰ κορφοβούνια ψηλὰ

κι ἔθρεψε περίσσια τὸν κόσμον κι ἐπλούτισε τὸ βασιλιά καὶ τοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴ Δωδεκάδα.

Τότες πάει πιά. Πασίχαρο τὸ βασίλειο. Θεὸς ἡ βασιλοπούλα. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ τῆς πρωτοκάνη καὶ πῶς νὰ τὴν ξανταμείψη γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔφερε στὴ Χώρα μὲ τὴ συμβουλή της. Τὴν ἔντυνε, τὴν ἐφούμιζε στὰ χρυσὰ καὶ στὰ ὑφαντὰ σὰ νεράϊδα. Τῆς ἔκανε χρυσὸ ἀργαστήρι νὰ φαίνη τὰ προικιά της, χρυσὴ ἀνέμη ν' ἀνεμίζει, χρυσὴ ρόκα μ' ἐλεφαντένιο ἀδράχτι νὰ γνέθῃ τὶς ὀλόχρυσες τοῦφες τῶν ὀλόχρυσων μαλλιών καὶ μιὰ κλωσοῦ, χρυσὴ κλωσοῦ, μὲ τὰ πουλιά της ὀλόγυρα, γιὰ νὰ ξεφαντώνη. Κι ἔλαμπε τ' ἀργαστήρι, κι ἔλαμπεν ἡ ἀνέμη καὶ ἡ ρόκα μὲ τὰ μαλλιά καὶ ἡ κλωσοῦ μὲ τὰ πουλιά της γύρα στὴ χρυσοφορεμένη νεράϊδα, πῶλαμπε κι ἐκείνη στὴν ἑμορφιά καὶ στὴ νοστιμιὰ καὶ στὴν καλωσύνη, σὰν τὸν αὐγερινὸ μέσ' ἀπὸ τ' ἄλλα ἀστέρια.

Γ'

Ἄς ἔρθουμε τώρα καὶ στὸ χαλασμό. Ἦταν πεθαμένος τότε ὁ βασιλιάς κι ἡ κυρά του ἡ βασίλισσα, κι ἐβασίλευε μὲ ἀξιότητα καὶ δικαιοσύνη τώρα ἡ βασιλοπούλα. Ἡ Μεγαχώρα ἐβούλιαζεν ἀπὸ τὰ πλούτη. Ὅλοι, ἀφεντάδες καὶ λαὸς καὶ Δωδεκάδα, ἔπλεγαν στὸ μάλαμα καὶ στ' ἀσήμι. Ὅλος ὁ τόπος περίγυρα ἦταν καλλιεργημένος. Τί σιτάρι, τί κριθάρι, τί καλαμπόκι, τί ἀμπελοχώρα! Ὅ,τι ἤθελες εὔρισκες στὴ Μεγαχώρα. Ὅλα ἄφθονα, ὅλα πλούσια, ὅλα μεγάλα!...

Μὰ νὰ ποὺ τ' ἄφθονα, καὶ τὰ πλούσια καὶ τὰ μεγάλα βγῆκαν σὲ κακὸ κι ἐρήμαξαν τὸν ἄμοιρο τὸν τόπο. Βέβαια, ἂν ἦταν φτωχός, ποῖος θὰ τὸν κοίταζε; Μὰ νὰ ποὺ ἦταν πλούσιος καὶ οἱ κουρσάροι, ποὺ πάντα πλοῦτος ζήτηγαν κι ἐρήμαξαν ὅλα τὰ Βάτικα τὸν παλιὸ καιρό, ἦρθαν καὶ χάλασαν κι αὐτὴ τὴ χώρα.

Ἦταν, μολογᾶνε, γιορτὴ στὴ Χώρα κι ὅλος ὁ ντουνιάς, ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά, ἦσαν μαζωμένοι κι ἐχόρευαν στὴν ἀλώνα τ' Αἰ Νικόλα. Ψυχὴ μοναχὴ δὲν ἔμεινε σὲ σπίτι μέσα. Ἦσαν καὶ δυὸ προδότες συνεννοημένοι μὲ τοὺς κουρσάρους. Μὰ ὁ ἓνας πιὸ χριστιανὸς ἦταν φαίνεται. Ἐσυλλογίστηκε

τὸ ντουνιά ποὺ θὰ χανόταν καὶ στὴν τελευταία ὥρα εἶπε νὰ
τὸ πῇ στὸν κόσμον, νὰ σκορπίσουν στὰ βουνά. Μὰ καὶ πῶς νὰ
τὸ πῇ; Ὁ ἄλλος θὰ τ' ἄκουε καὶ θὰ τὸ ἔλεγε στοὺς κουρσά-
ρους κι ἀλίμονό του τοῦ ἁμοιρου. Στοχάστηκε λοιπὸν νὰ τοὺς
τὸ πῇ μὲ τρόπο κι ὅσοι τὸ νιώσουν νὰ φυλαχθοῦν. Πιάνεται
λοιπὸν στὸ χορὸ καὶ φέρνοντας γύρα ἄρχισε νὰ τραγουδῇ:

Λαιμομάντηλα καὶ πέτσες,
δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέτες;
"Υστερ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
νὰ εἴσαστε στὴν πέρα Χώρα!...

Κι ἐχόρευε καὶ ξανάλεγε ὅλο τὸ ἴδιο τραγούδι:

Λαιμομάντηλα καὶ πέτσες,
δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέτες;
"Υστερ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
νὰ εἴσαστε στὴν πέρα Χώρα!...

Μὰ ποῦ ἀγροίκαε κανένας! Κι ἂν ἀγροίκαε, ποῦ καταλά-
βαινε! Τραγούδι, σοῦ λέει, εἶναι.

Μόνο δυὸ γριὲς τὸ νιώσαν τὸ τραγούδι κι ἐπῆρε ἡ μιὰ τὰ
δυὸ της τὰ κορίτσια καὶ ἔπιασε τὸ βουνὸ κι ἡ ἄλλη κρύφτηκε
πίσω ἀπὸ ἓνα χωράφι. Γιατὶ πλάκωσαν μὲ μιᾶς οἱ κουρσάροι,
ἄλλοι ἀπ' ἐδῶ κι ἄλλοι ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὶς τρουμπέτες καὶ τὶς φω-
νές τους, ἔσφραξαν, ἄρπαξαν, πῆραν καὶ τὴ βασιλοπούλα, πᾶν
στ' ἀνάθεμα!

Μὰ κι ἡ κλωσοῦ, ἡ χρυσὴ κλωσοῦ τῆς βασιλοπούλας, μὲ
τὰ χρυσὰ πουλιά της, ἐκεῖ στὴν ἀλώνα τοῦ "Αἰ Νικόλα εἶναι
θαμένη ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ. Μὰ ποῖός μπορεῖ νὰ
τὴν εὔρη, νὰ κάνη τὴν τύχη του;

"Ετσι τέλειωσε τὴν ἱστορία του ὁ τσοπάνος καὶ ἀπόμεινε
συλλογισμένος.

Ἄνδρ. Καρκαβίτσας

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ
ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΗ

Α'

Πηγαίνουν αρκετά χρόνια, από τότε που η 'Αθήνα δεν είχε γεμίσει με σπίτια κατά τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὸ λόφο τοῦ Στρέφη, τὰ Τουρκοβούνια καὶ τὸ βορεινὸ μέρος τοῦ Λυκαβηττοῦ.

Τότε, ἓνα βράδυ ἡ μικρὴ Δάφνη γύρισε ἀπὸ τὸ λόφο τοῦ Στρέφη μ' ἓνα ἀναπάντεχο εὔρημα: μὲ μιὰ φωλιά ἀητοῦ, ὅπου μέσα ἦταν ἓνα μικρὸ ἀμάλλαγο ἀητόπουλο. Κάτι μάγκες τῆς Νεάπολης βρῆκαν τὴ φωλιά στ' ἄγρια νταμάρια τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ εἶπαν:

«Τὴν πᾶμε στὸ λόφο τοῦ Στρέφη, νὰ δοῦμε θὰ τὴ βρῇ ὁ μεγάλος ἀητός;» Κ' ἔτσι, ἀντὶ νὰ τυραννήσουν τὸ ἀητόπουλο, καταπῶς σκέφτηκαν στὴν ἀρχή, τὸ πῆραν μὲ τὴ φωλιά του, κάμανε τὸ μεγάλο ταξίδι ἴσαμε τὸ λόφο τοῦ Στρέφη, κ' ἐκεῖ, σὲ μιὰ κουφάλα, τὸ ἀποθέσανε καὶ φύγαν.

«Μεθαῦριο θὰ ῥθοῦμε νὰ δοῦμε», συμφωνήσανε.

Ἡ Δάφνη εἶδε τοὺς μάγκες τῆς Νεάπολης, καὶ κρυμμένη κάπου ἐκεῖ, ἄκουσε τὴν κουβέντα τους.

«Ἄ τὸ καημένο τὸ ἀητόπουλο! σκέφτηκε. Ἄραγε θὰ ῥθῇ νὰ τὸ βρῇ ὁ μεγάλος ὁ ἀητός, γιὰ θὰ τὸ σκοτώσουν οἱ μάγκες;»

Ἐκείνη τὴ νύχτα δὲν κοιμήθηκε καθόλου μὲ τὸ νὰ συλλογίζεται τὸ πουλί. Κι ὅταν τὰ χαράματα τὴν πῆρε ὁ ὕπνος, εἶδε ὄνειρο τὸ μεγάλο ἀητό: Οἱ φτεροῦγες του ἦταν κατακόκκινες ἀπ' τὸ αἷμα του ποὺ ἔτρεχε, καί, ὅπως χτυποῦσε τὰ σύννεφα σπαραχτικά, τὰ ἔβαφε κι αὐτὰ κόκκινα.

Ξύπνησε τὸ πρωῒ ταραγμένη καὶ πῆγε ἀμέσως στὴν κουφάλα τοῦ λόφου. Ἐρημο, τουρτουρίζοντας ἀπ' τὸ κρῦο τῆς νύχτας, πεινασμένο, τὸ ἀητόπουλο ἔμενε πάντα ἐκεῖ.

—Ἄχ, ὁ μεγάλος ἀητός δὲ θὰ ῥθῇ, εἶπε καταλυπημένη ἡ Δάφνη. Εἶναι πληγωμένος καὶ θὰ πεθάνῃ μέσ' στὰ σύννεφα. Τί θὰ γίνῃ τοῦτο ἐδῶ;

Σκέφτηκε πολὺ, σκέφτηκε πῶς αὔριο,—μπορεῖ καὶ τὴν ἴδια μέρα—θὰ ῥθουν οἱ μάγκες τῆς Νεάπολης καί, ἂν τὸ βροῦν, θὰ τὸ πάρουν τὸ ἀητόπουλο καὶ θὰ τὸ τυραννήσουν.

Καὶ τότε πῆρε τὴν ἀπόφασή της:

—Πρέπει νὰ τὸ σώσω, εἶπε.

Σήκωσε τὸ πουλί μὲ τὴ φωλιά του καὶ τὸ ἔφερε στὸν μπάρ-

μπα - Θωμά, τὸν ἄρχοντα τῆς ταβέρνας τῆς ὁδοῦ Ζαΐμη. Ἦξερε πὼς ἐκεῖνος καταλάβαινε ἀπὸ πουλιά καὶ τ' ἀγαποῦσε, τρέφοντας ἓνα σωρὸ καρδερίνια καὶ φλώρια μέσα σὲ κλουβιά.

— Τί εἶν' αὐτό, Δάφνη; ρώτησε ξαφνιασμένος ὁ ταβερνιάρης.

— Ἀχ! κοίταξε, μπάρμπα - Θωμά! Σοῦ ἔφερα ἓνα ἀητόπουλο!

— Ἐνα ἀητόπουλο!

Ἡ Δάφνη τοῦ εἶπε ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ πουλιοῦ καὶ θερμὰ τὸν παρακάλεσε:

— Φύλαξέ το, μπάρμπα - Θωμά, ἴσαμε νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ κάμῃ φτερά. Τότε τὸ ἀφήνεις...

Τὸν παρακάλεσε θερμὰ, τόσο θερμὰ ποῦ ὁ ἄνθρωπος τὸ δέχτηκε.

— Καλά, Δάφνη. Δὲ ματακούστηκε νὰ φυλᾷν στὰ κλουβιά ἀητούς. Ὅμως, γιὰ χατήρι σου, θὰ τὸ κρατήσω, γιατί, βέβαια, τί θ' ἀπογίνη ἂν τὸ ἀφήσουμε;

Β'

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ μπάρμπα - Θωμάς ἔβαλε τὸ ἀητόπουλο σ' ἓνα μεγάλο κλουβί, τοῦ ἔβαλε ρύζι, πράσινα φύλλα καὶ νερό. Μὰ τὸ μικρὸ ὄρνιο δὲν ἄγγιξε τίποτα.

— Τί θὰ γίνη μὲ τοῦτο; εἶπαν τὴν ἄλλη μέρα ὁ μπάρμπα - Θωμάς κι ἡ Δάφνη. Ἄν πάῃ ἔτσι, σίγουρα θὰ ψοφήσῃ.

— Εἶναι πολὺ μικρὸ ἀκόμα καὶ ἄμαθο, εἶπε τὸ κορίτσι. Δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ κάμῃ χωρὶς μάνα.

— Καὶ ποῦ νὰ βροῦμε τὴ μάνα του; Βέβαια, δὲ μπορούμε νὰ τὴ φωνάξουμε...

— Βέβαια δὲ μπορούμε νὰ τὴ φωνάξουμε, ἐπανάλαβε μηχανικά τὸ κορίτσι.

Ἦταν πολὺ λυπημένη, ἐπειδὴ ἔβλεπε πὼς τὸ ἀητόπουλο ἦταν καταδικασμένο.

— Ἄν βρῖσκαμε τὴ μάνα του, ἂν τοῦ βρῖσκαμε μιὰ μάνα..., μονολογοῦσε.

Κ' ἔτσι ποῦ τὸ συλλογιζόταν, ξαφνικὰ τὰ μάτια τῆς πέσαν κάπου.

— Ἄν δοκιμάζαμε... Ἄν δοκιμάζαμε αὐτό..., μουρμούρισε.

Ὁ μπάρμπα - Θωμάς γύρισε καὶ τὴν κοίταξε μὲ ἀπορία;

— Γιὰ τί, λές, Δάφνη;

—ὦ ναί! Ναί! Ἄς δοκιμάσουμε! εἶπε τὸ κορίτσι ἀποφασιστικά. Θὰ τοῦ δώσουμε μιὰ μάνα! Μπάρμπα-Θωμᾶ, μὴν πῆς ὄχι!

Καὶ τοῦ εἶπε τὴν ἰδέα της: Σ' ἓνα ἀπ' τὰ πολλὰ κλουβιά τῆς ταβέρνας ἦταν καὶ μιὰ πέρδικα, ἡ πιὸ θερμὴ τρυφερότητα τοῦ μπάρμπα-Θωμᾶ. Ἦταν ἓνα ἥσυχο πουλί, ἀλλὰ ἦταν πολὺ μονάχο καὶ ἔρημο. Λοιπόν, γιατί νὰ μὴν τὸ βάζανε μαζί μὲ τὸ ἀητόπουλο;

—Μπορεῖ ἔτσι νὰ βοηθήσουμε καὶ τὴν πέρδικα, εἶπε ἡ Δάφνη.

Ὁ μπάρμπα-Θωμᾶς ξαφνιαστέθηκε πολὺ.

—Ὁχι! Ὁχι! Πῶς γίνεται; ἔλεγε. Ἡ πέρδικα εἶναι ἡμεροπουλί, ἀδύναμο, κι ὁ ἀητὸς εἶναι ἄγριο. Θὰ τὴ σπαράξῃ, σίγουρα! Κι ἂν δὲ μπορῇ νὰ τὸ κάμῃ τώρα, γιατί δὲν ἔχει δύναμη, θὰ τὸ κάμῃ μόλις λίγο μεγαλώσῃ. Ὁχι, Δάφνη!

—Ἐλα, ἔλα, μπάρμπα-Θωμᾶ! τὸν ἰκέτευε ἐκείνη. Θὰ δῆς ποὺ δὲ θὰ τὴν πειράξῃ. Θὰ τὸ δῆς ποὺ θὰ συνηθίσουν. Ξέρω ἐγὼ ἀπὸ πουλιά. Κ' ἔπειτα, ἂν δῆς πῶς εἶναι φόβος, τότε τὰ χωρίζουμε.

Τὸν παρακάλεσε, τὸν παρακάλεσε πολὺ, ποὺ στὸ τέλος, ὅπως τῆς εἶχε μεγάλη ἀδυναμία, κι ὅπως ποτέ του δὲν εἶχε ἀλύγιστη θέληση, κλονίστηκε:

—Καλὰ, εἶπε. Θὰ δοκιμάσουμε.

Ἔτσι κ' ἐγίνε. Βάλανε στὸ μεγάλο κλουβὶ τῆς πέρδικας καὶ τὸ μικρὸ ἀητόπουλο. Τὴν πρώτη φορὰ ἡ πέρδικα συμμαζεύτηκε σὲ μιὰν ἄκρῃ τοῦ κλουβιοῦ, τὸ ἀητόπουλο στὴν ἄλλῃ ἄκρῃ. Τὸ ἓνα πουλί ἔρριχνε περίεργες ματιές στὸ ἄλλο, πότε ἐχθρικές, πότε φοβισμένες. Ὡς τὸ βράδυ δὲν τόλμησε νὰ σαλέψῃ καὶ νὰ πάῃ κοντὰ στὸ ἄλλο. Καὶ τὴ νύχτα ἔμειναν τὸ καθένα σταλιασμένο στὴ γωνιά του. Τὸ μικρὸ ἀητόπουλο συλλογιζόταν τὰ βουνὰ καὶ τὴ λευτεριά τῶν προγόνων του, καὶ ἡ πέρδικα συλλογιζόταν τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ εἶχε καὶ ποὺ θὰ μεγάλωνε κάτω ἀπὸ ζεστὲς πέτρες.

Τὴν ἄλλῃ μέρα, σὰν ξημέρωσε, ἦρθε ἡ Δάφνη. Μὲ τὸ μπάρμπα-Θωμᾶ πῆγαν στὸ κλουβί, ἄλλαξαν τὸ νερὸ καὶ βάλανε φρέσκα φύλλα πλάϊ σὲ κάθε πουλί.

—Ἐλα τώρα! εἶπε τὸ κορίτσι τρυφερὰ στὴν πέρδικα. Ἐσὺ

εἶσαι πιὸ μεγάλη κι αὐτὸ εἶναι μωρό. Πρέπει νὰ γίνης μάνα του.

Ἐπιασε μὲ τὸ χέρι της τὴν πέρδικα καὶ τὴν ἔφερε κοντὰ στὸ ἀτάραχο ἀητόπουλο. Ἀλλὰ μόλις τράβηξε τὸ χέρι της, ἡ πέρδικα γύρισε βιαστικὰ στὸν τόπο της.

— Καλά, καλά, εἶπε ἡ Δάφνη. Καταλαβαίνω, εἶναι ἴσαμε νὰ τὸ συνηθίσῃς. Ὅμως ξέρω πὼς θὰ γίνης ἡ μάνα του.

Γ'

Αὐτὸ βάσταξε κάμποσες μέρες, καὶ ἡ Δάφνη μὲ τὸν μπάρμπα - Θωμᾶ παρακολουθοῦσαν μὲ περιέργεια καὶ ἀγωνία τὴν ἱστορία τοῦ κλουβιοῦ. Τὸ πράμα μαθεύτηκε στοὺς ἀραιοὺς πελάτες τῆς ταβέρνας καί, ὅταν ἐρχόταν τὸ βραδάκι, ὅλοι ὅσοι ἔμπαιναν ρωτοῦσαν εἰρωνικά;

— Λοιπόν, τί νέα, μπάρμπα - Θωμᾶ; Ἀγαπήσανε;

— Περιμένετε λίγο, λίγο ἀκόμα, τοὺς ἀποκρινόταν. Θὰ δῆτε πὼς θ' ἀγαπήσουν.

Ἡ βεβαιότητα τοῦ κοριτσιοῦ σιγὰ - σιγὰ εἶχε μεταγγισθῇ μέσα του, καὶ ἀπὸ ἓνα παράξενο αἶσθημα τὸ καταλάβαινε σὰ χρέος του νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ πουλιὰ μπροστὰ στὶς ὑποψίες τῶν ἀνθρώπων.

— Ἐνας ἀητὸς μὲ μιὰ πέρδικα! Γίνεται, μπάρμπα - Θωμᾶ;

— Ἐγὼ λέω πὼς ὅλα γίνονται μὲ τὰ πουλιὰ. Ὅλα ὅσα δὲ γίνονται μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Κι ἀληθινά, ἔγινε ὅπως τὸ πίστεψε ἡ Δάφνη. Σὲ λίγες μέρες ἡ πέρδικα πλησίασε πρώτη, μὲ ἔνστικτο μητρικό, τὸ ἀπορφανισμένο ἀητόπουλο. Στὴν ἀρχὴ τὸ περιεργάστηκε, ὕστερα τὸ ἄγγιξε μὲ τὶς φτεροῦγες της, ὕστερα ἔσκυψε κ' ἔφαγε ἀπ' τὴν τροφή του. Σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε:

— « Σκύψε κ' ἐσὺ καὶ φάε! »

Καὶ τὸ ἀητόπουλο ἔσκυψε κ' ἔφαγε, ἔσκυψε καὶ ἤπιε, ὅπως ἔκανε ἡ πέρδικα. Μέρα μὲ τὴ μέρα ἡ μελαγχολία του λιγόστευε καὶ γινόταν πιὸ ζωηρό. Ἐνα βράδυ ἔρριξε ψιλὴ βροχή. Ὁ μπάρμπα - Θωμᾶς πῆγε γιὰ νὰ πάρῃ μέσα τὸ κλουβὶ καὶ νὰ τὸ προφυλάξῃ. Τότε εἶδε τὴν πέρδικα, ποὺ εἶχε σταλιάξει κοντὰ στὸ ἀητόπουλο, νὰ ἔχῃ ἀπλωμένα πάνω του τὰ φτερά της καὶ

νά τὸ προφυλάγῃ ἀπ' τὸ νερό.

—ὦ, Θεέ μου! εἶπε συγκινημένος. Τόσο πολὺ δὲν τὸ πίστευα. . . Δὲν τὸ πίστευα πὼς θὰ φτάνανε ἴσαμε κεῖ. . .

Τὸ ἔμαθαν οἱ ἀραιοὶ πελάτες τῆς ταβέρνας καὶ τὸ εἶπαν ξαφνιασμένοι ὁ ἓνας στὸν ἄλλο. Τὸ εἶπαν καὶ σὲ φίλους τοὺς ποὺ δὲν ἔρχονταν στὴν ταβέρνα. Κι ἐκεῖνοι γιὰ νὰ δοῦν τὸ ἀξιοπερίεργο, ἄρχισαν νὰ ἔρχονται. Σιγὰ-σιγὰ ἡ πελατεία ζωήρευε, μεγάλωνε, κάθε μέρα πιὸ πολὺ.

— Πᾶμε νὰ δοῦμε τὸν ἀητὸ μὲ τὴν πέρδικα στὴν ὁδὸ Ζαΐμη; λέγανε.

— Πᾶμε.

Περιεργάζονταν πρῶτα τὰ πουλιὰ καὶ ὕστερα κάθονταν νὰ πιοῦν.

— Εἶναι παράξενο. Δὲν εἶναι; λέγανε.

— Εἶναι μικρὸ τὸ ἀητόπουλο, γι' αὐτὸ δὲν τὴν πειράζει, λέγαν οἱ πιὸ πολλοί, ἄνθρωποι ποὺ βασίζονταν στὴ σοφία τῶν χρόνων τοὺς. Ἄς μεγαλώσῃ λίγο καὶ θὰ δοῦμε!

— Θὰ τὴ σπαράξῃ λές;

— Μὰ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀλλιῶς; Μόλις μεγαλώσῃ θὰ τὴ σπαράξῃ καὶ θὰ τὴ φάῃ!

Καὶ ὁ καιρὸς περνοῦσε, ὁ ἀητὸς μέρα μὲ τὴ μέρα μεγάλωνε, καὶ ἡ ἀνυπομονησία τῶν ἀνθρώπων μέρα μὲ τὴ μέρα γινόταν πιὸ ζωηρή. Ἐρχονταν ὁλοένα πιὸ πολλοί, καὶ μόλις μπαίνανε στὴν αὐλή, πρὶν ἀκόμα δοῦν τὸ κλουβί, ρωτοῦσαν ἀνήσυχτα:

— Ἐγινε;

Ὅλοι περίμεναν ν' ἀκούσουν τὸ «ναί», σὰ νὰ ἤθελαν ἔτσι νὰ ἡσυχάσουν. Σχεδὸν ἀπογοητεύονταν ἅμα τοὺς δίναν τὴν ἀπόκριση:

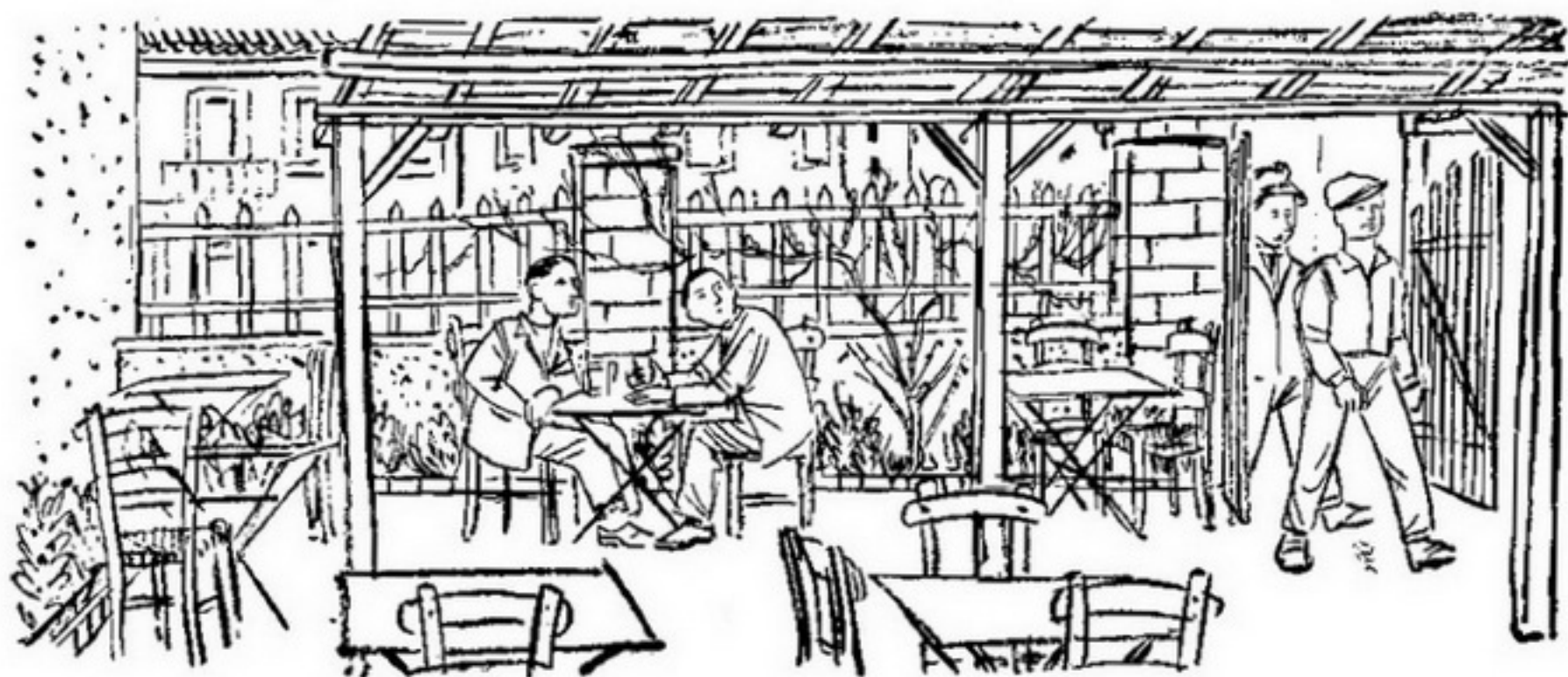
— Ὁχι. Τίποτα δὲν ἔγινε.

— Ἀ, μὰ θὰ γίνῃ! Θὰ γίνῃ! λέγανε μὲ βεβαιότητα καὶ πεῖσμα. Αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ βαστάξῃ ἀκόμα πολὺ.

Τοὺς εἶχε ἀναστατώσει τὸ στραπάτσο τούτης τῆς ἀρμονίας ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμος: οἱ δυνατοὶ νὰ σπαράξουν τὸν ἀδύνατο. Τοὺς ἐρχόταν ὁλωσδιόλου ἄβολο νὰ μὴ γίνῃ μὲ τὰ πουλιὰ αὐτὸ ποὺ γίνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Δ'

Ήταν τόσο δυνατή ή άγωνία και ή βεβαιότητά τους πού, σιγά-σιγά, άρχισε πάλι νά μπαίνει ή άμφιβολία και στην άδύναμη καρδιά του μπάρμπα Θωμά και νά φεύγει ή πίστη πού του είχε μεταγγίσει ή Δάφνη. Πάλευε ανάμεσα στα δύο ρέματα. Το άητόπουλο τώρα πιά είχε μεγαλώσει πολύ. Άν τό ήθελε, θά μπορούσε χωρίς τόν παραμικρό κόπο νά τή σπαράξει

τήν πέρδικα. Κι αύτή ήταν τόσο άνυπεράσπιστη!

Τις νύχτες, όταν οί πελάτες είχαν φύγει κι ή ταβέρνα ήταν σκοτεινή και έρημη, πήγαινε κοντά στο κλουβί και άφουγκραζόταν. Τίποτα, ήσυχία ήταν εκεί μέσα, και άμα τά μάτια του συνήθιζαν στο σκοτάδι, έβλεπε τά μάτια του άητού άκίνητα και λυπημένα νά λάμπουν μέσ' στη νύχτα.

— Μπάς και πρέπει νά τό άφήσω;... Μπάς και μου σπαράξει τήν πέρδικα;...

Όμως ήταν άνθρωπος κι αύτός, κι εύθύς άμέσως τό συλλογιζόταν:

— Άν τό άφήσω, όλη τούτη ή εύλογία του Θεού πού μου ήρθε θά μου φύγει, έλεγε για τήν αναπάντεχη πελατεία του. Δέ θά είναι πιά τίποτα πού νά τους τραβά έδώ.

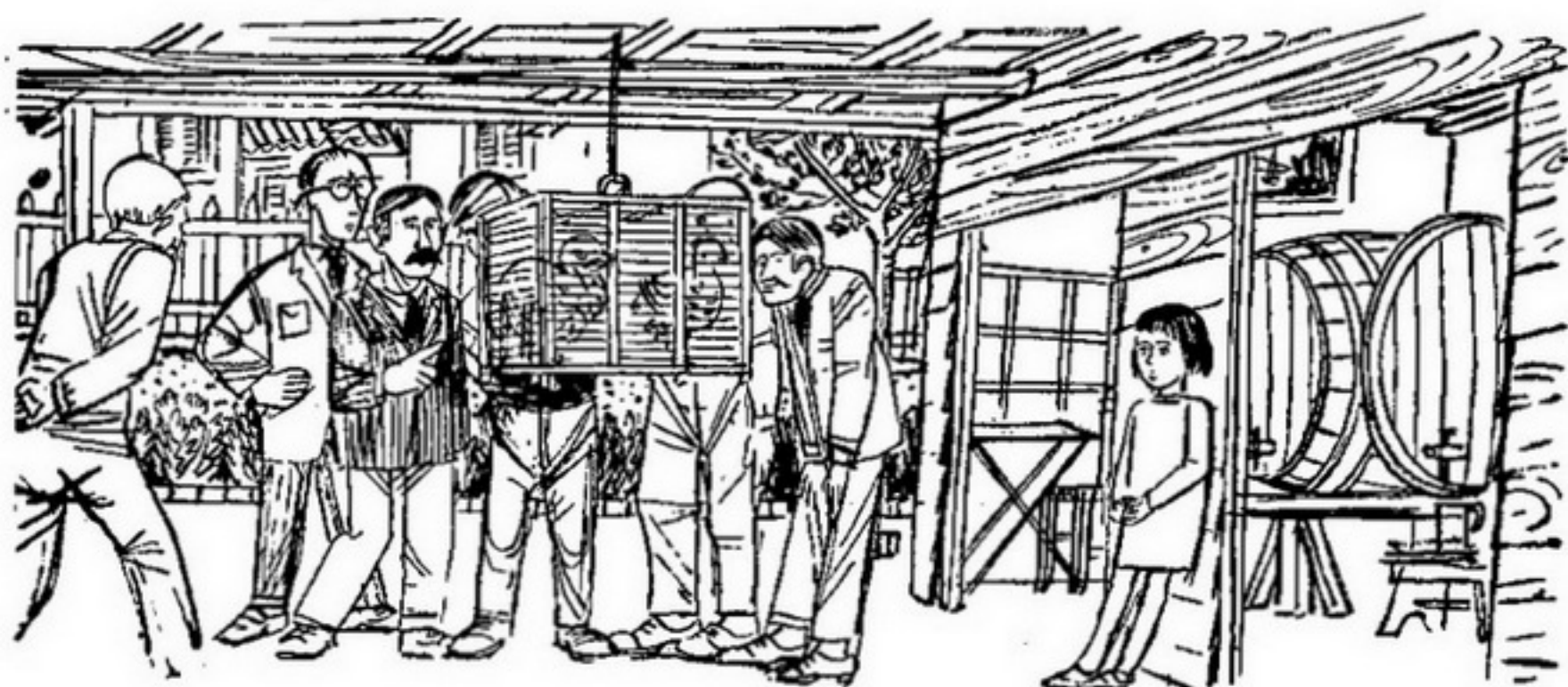
Δειλά δειλά ρωτοϋσε και τή Δάφνη:

— Ἐσὺ τί λές; Πρέπει νὰ τὸ ἀφήσουμε τὸ πουλί;

Δὲν τῆς ἔλεγε ὅλες τίς σκέψεις του καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς του. Ὅμως ἐκείνη, μ' ὅλον πού ἦταν ἀκόμα μικρή, εἶχε βαθὺ ἐνστικτο καὶ καταλάβαινε τοὺς ἀνθρώπους.

— Ξέρω, μπάρμπα Θωμᾶ, ξέρω γιατί μὲ ρωτᾷς. Ἀλλὰ ἐσὺ τί λές; Φοβᾶσαι γιὰ τὴν πέρδικα;

— Δὲν ξέρω πιά τί νὰ πῶ, ἀποκρινόταν ταραγμένος. Ὅμως

τώρα ὁ ἀητὸς μεγάλωσε καί, ἂν τὸν ἀφήναμε, θὰ μπορούσε νὰ πετάξῃ. Ἀλλὰ πάλι...

— Μποροῦμε νὰ τὸν κρατήσουμε ἀκόμα λίγο, τοῦ ἔλεγε ἐκείνη μὲ συγκατάβαση. Καί... πρίστευε σ' ἐμένα, μπάρμπα Θωμᾶ. Μὴ φοβᾶσαι.

Στὸ μεταξὺ οἱ ἄνθρωποι πού μάθαν νὰ ἔρχονται στὴν ταβέρνα τῆς ὁδοῦ Ζαΐμη γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἱστορία τῶν πουλιῶν ἄρχισαν πιά νὰ μὴ βαστιοῦνται. Ἡ ἀπογοήτευσή τους ἦταν ὀλοφάνερη, ἐπειδὴ ὁ ἀητὸς δὲν κατασπάραζε, ὅπως θὰ ἔπρεπε, τὴν πέρδικα.

— ὦχ, ἀδερφέ! λέγαν φουρκισμένοι. Αὐτὸ τὸ πράμα πιά δὲν εἶναι ἀητὸς! Τὸ χάλασε ἡ πέρδικα.

Κι ἓνα βράδυ ἔγινε τοῦτο: ἓνας ἀπ' τοὺς πελάτες εἶχε ἔρθει σὲ πολὺ κέφι μὲ τὸ κρασί, κι ὅπως ἦρθε ἡ κουβέντα στὸν

ἀητό καὶ στὴν πέρδικα, πετάχτηκε ἀπάνου, χίμησε ἀγαναχτισμένος στὸ κλουβί, ἔχωσε μέσα τὸ χέρι του, χούφτιασε τὸ ἀητόπουλο κι ἄρχισε νὰ τὸ κουνᾷ μὲ ὀργὴ φωνάζοντας :

— Παλιόπραμα ! Τί κάθесαι, βρέ, καὶ τὴν κοιτᾷς ; Τί κάθесαι ;

Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς εἶδε, δὲν κατάλαβε καλά, θάρρεψε πὼς ὁ ἄνθρωπος πηγαινε νὰ πνίξη τὸν ἀητό, καὶ τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι του. "Εἰτρεξε καὶ τράβηξε μὲ βία τὸν ἄνθρωπο :

— Τί σοῦ φταίει τὸ πουλί, μωρέ ! ἔλεγε ἀφρισμένος. Τί σοῦ φταίει ;

Κόντεψαν νὰ ῥθοῦν στὰ χέρια. Τρέξαν οἱ ἄλλοι ἀπ' τὴν παρέα γιὰ νὰ βοηθήσουν τὸ σύντροφό τους, κι ὕστερα ὅλοι φύγανε ἀγαναχτισμένοι.

— Σὰ μᾶς ξαναδῆς στὴν ταβέρνα σου, γράψε μας ! εἶπαν.

Αὐτὸ ἦταν τὸ σύνθημα. Τὸ ἄλλο βράδυ ἦρθαν λιγώτεροι, καὶ τὸ ἄλλο ἀκόμα πιὸ λίγοι ἀπ' τοὺς ξένους πελάτες. "Ωσπου ὅλοι ξαναγύρισαν στὰ λημέρια τους, μὴ βρίσκοντας κανένα ἐνδιαφέρον στὴν ἱστορία τῶν πουλιῶν.

"Ετσι ὁ τόπος ἐρήμωσε πάλι, καὶ τὰ βράδυα ἔρχονταν πάλι μονάχα οἱ παλιοὶ πελάτες τῆς ταβέρνας.

Ἡ Δάφνη τότε εἶπε στὸ μπάρμπα - Θωμᾶ :

— Θαρρῶ πὼς μποροῦμε πιά ν' ἀφήσουμε τὸν ἀητό νὰ φύγῃ.

— "Ετσι θαρρῶ κι ἐγώ, κοπελίτσα, εἶπε καλόκαρδα ὁ μπάρμπα - Θωμᾶς.

Πῆγαν στὸ λόφο τοῦ Στρέφη, ἄνοιξαν τὸ κλουβί κι ἄφησαν τὸν ἀητό νὰ φύγῃ. Τὸν παρακολούθησαν νὰ γράφῃ μιὰν ἀργὴ κίνηση κι ὕστερα νὰ χάνεται κατὰ τὴ μεριά τῶν Τουρκοβουνιῶν.

Ὁ μπάρμπα - Θωμᾶς σκούπισε μὲ τὴν ἀνάστροφη τοῦ χεριοῦ τὰ χεῖλια του κι ἔπειτα φίλησε τὴ Δάφνη στὰ μαῦρα μαλλιά, σὰ νὰ τὴν εὐλογοῦσε.

ΑΣΤΡΑΠΟΒΡΟΝΤΑ

Τὸ βόρειο σέλας, ἡ ἔκρηξη ἑνὸς ἡφαιστείου, ἡ βροχὴ διαττόντων, καὶ τὰ παρόμοια, θεωροῦνται τὰ ὠραιότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα θεάματα ἀπ' ὅσα προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους τὸ Μεγάλον Θέατρο τῆς Φύσης. Ἀλλὰ μόνο γιατί εἶναι σπάνια, ἀσυνήθιστα.

Γιὰ φανταστήτε ὅμως πόσο πιὸ ὠραῖο, μεγαλόπρεπο — καὶ φοβερό — θὰ μᾶς φαινόταν τὸ θέαμα μιᾶς θύελλας μὲ ἀστραπόβροντα, ἂν δὲν ᾔταν τόσο συχνὸ καὶ συνηθισμένο! Ὡρισμένως, αὐτὸ θὰ εἶχε τὴν πρώτη θέσιν ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ φυσικὰ θεάματα. Μὲ τὴν πρώτη βροντὴ, μὲ τὴν πρώτη ἀστραπή, περίφοβοι καὶ γοητευμένοι, οἱ ἄνθρωποι θὰ βγαίνουν ἀπὸ παντοῦ νὰ ἰδοῦν, νὰ θαυμάσουν. Ἐνῶ τώρα, πολλές φορές, αὐτὸ τὸ μεγαλεῖο περνάει ἀπαρατήρητο. Τὸ ξέρουμε πιά, τὸ χορτάσαμε. Κι ὅταν ἀκοῦμε βροντὴ, ὅταν βλέπουμε ἀστραπή, κλεινόμαστε μέσα, κλείνοῦμε καὶ τὰ παραθυρόφυλλα, γιὰ νὰ μὴ μπῇ ἡ βροχὴ ποὺ θ' ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ μὴ μᾶς θαμπώσουν οἱ ἀστραπές...

Αὐτὰ συλλογιζόμουν προχτὲς τὸ βράδυ, μὲ τὴ μεγάλη ἐκείνη θύελλα ποὺ πυρπολοῦσε μιὰ ὀλάκερη ὥρα τὸν ἀττικὸ οὐρανό. Εἶχα πλησιάσει στὸ παράθυρό μου γιὰ νὰ τὸ κλείσω· ἀλλὰ τὸ ὑπέροχο, τὸ ἔκπαγλο θέαμα ἑνὸς κεραυνοῦ μὲ κάρφωσε ἐκεῖ. Μιὰ τσακισμένη πύρινη γραμμὴ, θεόρατη, αὐλάκωσε κάθετα τὰ μαῦρα σύννεφα κι ἔσβησε. Ἦταν ἐκεῖ πέρα μακριά, κατὰ τὴ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ. Ὑστερ' ἀπὸ πολλὴν ὥρα, ἀκούστηκε ὁ φοβερὸς κρότος. Καὶ στὸ μεταξύ, ἄλλες μακρινές κι ἀθόρυβες ἀστραπές, δεξιὰ, ἀριστερά, παντοῦ, ἀτέλειωτες, ἀκατάπαυτες. Δὲν εἶχε ἀρχίσει ἀκόμα ἡ ραγδαία βροχὴ, κι ἡ γῆ, ξερή, τραβοῦσε πιὸ εὐκόλα τοὺς τεράστιους ἐκείνους ἠλεκτρικοὺς σπινθῆρες ἀπὸ τὰ φορτωμένα σύννεφα. Οἱ κεραυνοὶ διαδέχονταν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Στιγμές - στιγμές, ἔπεφταν καὶ δυὸ καὶ τρεῖς μαζί, ἀνάμεσα πάντα σὲ ἄλλες, πιὸ μακρινές ἀστραπές.

Πῆγα σ' ἄλλο παράθυρο, μέ ἄλλον δρίζοντα, μὰ τὸ θέαμα ἦταν τὸ ἴδιο. "Αστραφτε ἡ Ἀνατολή, κι ἡ Δύση, κι ὁ Βοριάς, κι ἡ Νοτιά. Ἀπὸ τὰ οὐρανοθέμελα ὡς τὴν κορφή, λάμπεις, φωτιές. "Αλλες κίτρινες, ἄλλες μενεξελιές, ἄλλες γαλάζιες, τόσο ζωηρές, ποὺ νὰ μὴν τὶς ὑποφέρῃ τὸ μάτι, κι ἄλλες τόσο γλυκειές ποὺ γιὰ τὸ μάτι ἦταν σὰν χάϊδεμα... Τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας εἶχε γίνει φῶς, φῶς πιὸ δυνατὸ κι ἀπὸ τῆς ἡμέρας. Μιὰ στιγμή μόνο ἔβλεπες τὸν κόσμον σκοτεινὸ, μαῦρο, κι ἔπειτα διαρκῶς φωτισμένο μαγικά. "Ανοιγαν, θά'λεγες, τὰ οὐράνια κι ἔμεναν ἀνοιχτὰ ὁλοένα.

Τὸ γοργότερο πρᾶγμα εἶναι βέβαια ἡ ἀστραπή. Μὰ οἱ ἀστραπὲς ἐκεῖνες ἔχαναν, θά'λεγες, τὴ γοργότητά τους, γιατί ἀποτελοῦσαν μιὰ συνέχεια μακρινή, ἀδιάκοπη. Τί θέαμα! Καίρὸ εἶχα νὰ ἰδῶ τέτοια διάχυση ἠλεκτρισμοῦ στὴν ἀτμόσφαιρα. Σὲ λίγο, ἄρχισε κι ἡ βροχή. Ἀλλὰ τ' ἀστραπόβροντα δὲν ἔπαυαν. Κι ἐνῶ οἱ λάμπεις ἐτύφλωναν ἢ χάϊδευαν τὰ μάτια ἀπὸ παντοῦ, ξεκούφαιναν τ' αὐτιά οἱ κρότοι. "Αλλοὶ σπαραχτικοί, ξαφνικοί, σὰ νὰ τσακίζονταν στὰ δυὸ ψηλόκορμα δένδρα. "Αλλοὶ σὰν μακρινές κανονιές μέ μακρὸ βούϊσμα, ποὺ θύμιζαν τὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ:

καὶ τῆς βροντῆς πολυβουΐζει ὁ κρότος...

Πρὶν χορτάσω τὸ μεγαλεῖο τοῦ πυρπολούμενου οὐρανοῦ, ἀναγκάστηκα νὰ κλείσω τὶς γρίλιες, γιὰ νὰ μὴ μπαίνουν τὰ νερά, ποὺ ἔπεφταν μέ τὸ τουλούμι. Ἀλλὰ κι ἀπὸ τὶς χαραμάδες ἔβλεπα ἀκόμα τὶς ἀστραπές, καὶ συλλογιζόμουν... Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ αὐτὸ τὸ θέαμα τοὺς εἶναι ἀνυπόφορο. Τοὺς φοβίζει τόσο, ὥστε τοὺς ἀρρωσταίνει. Κι ὅσο ἐξακολουθεῖ ἡ θύελλα μέ τ' ἀστραπόβροντα, μένουν κρυμμένοι σὲ μιὰ κατάκλειστη κάμαρα, καὶ βουλώνουν τ' αὐτιά τους καὶ κλείνουν τὰ μάτια τους, ἢ τριγυρίζουν σὰν τρελλοί, κι ἀλαφιάζονται σὲ κάθε κρότο, καὶ κάνουν σταυροὺς κι ἐπικαλοῦνται Θεοὺς καὶ Ἀγίους...

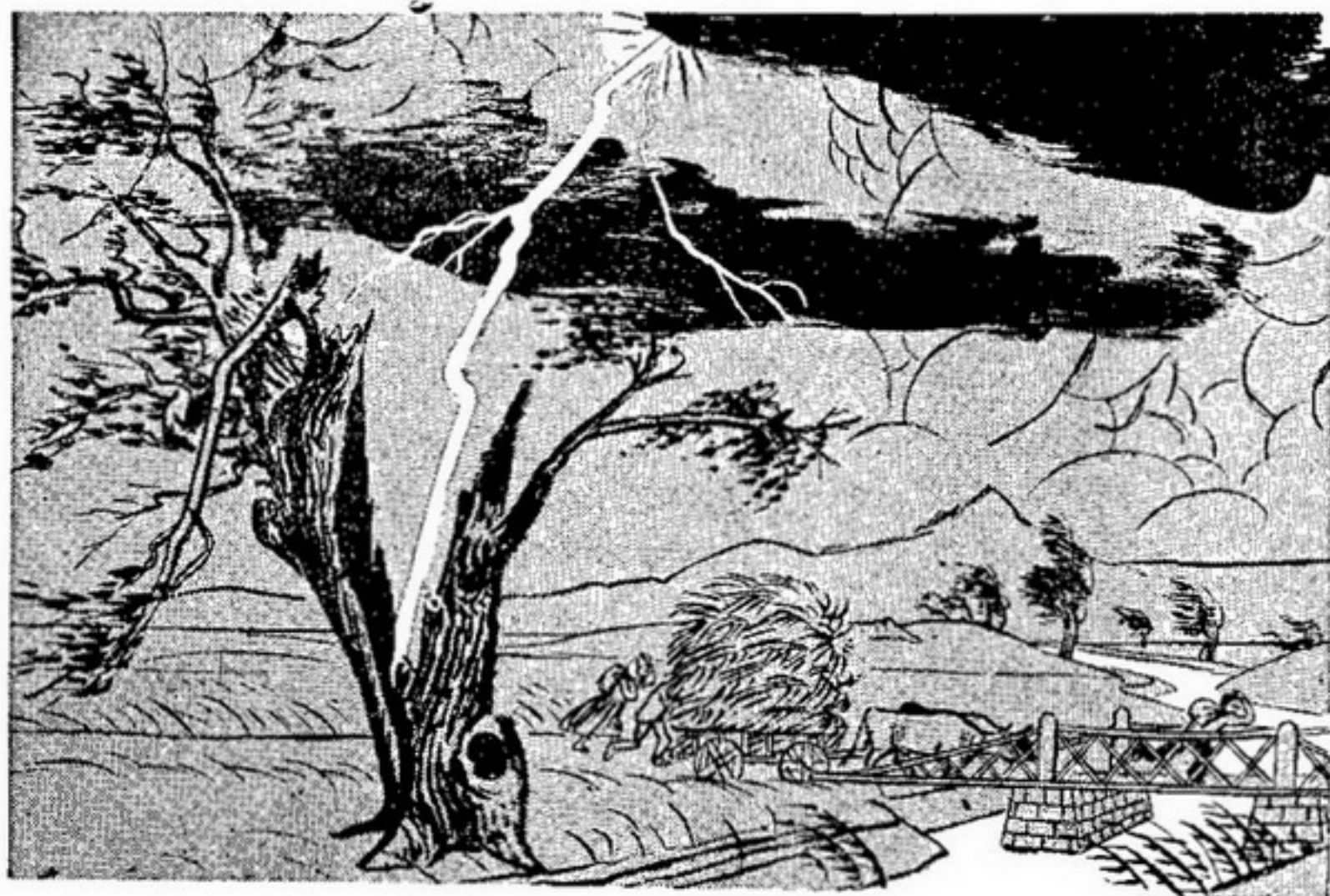
Μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔχουν καὶ πολὺ ἄδικο. Γιὰ θυμηθῆτε πόσοι ἄνθρωποι βρέθηκαν στὴ μέση, δέχτηκαν τὸν κεραυνὸ κι ἔγιναν κάρβουνο. Ὁ Φραγκλῖνος εὐεργέτησε τὴν ἀνθρωπότητα μέ τὸ ἀλεξικέραυνο, ἀλλά, ὅπως ἔλεγε κι ὁ ἴδιος, οὔτε μετὰ

τὴν ἐφεύρεσὶ τοῦ ὁ κεραυνὸς ἔπαψε νὰ κάνη θραύση. . . Γιατὶ δὲν εἶναι βέβαια δυνατό νὰ ὑπάρχουν παντοῦ ἀλεξικέραυνα. Μόνο στὶς πόλεις καὶ στὰ κέντρα στήνουν μερικά, στὶς σκεπὲς τῶν πιὸ ψηλῶν κτηρίων, κι αὐτὰ προστατεύουν τὴν περιοχὴ· ἀλλὰ τὰ περὶχωρα, τὰ προάστια, οἱ ἐξοχές, μένουν ἀπροστάτευτα. Ἔτσι κάθε χρόνο, πολλοὶ ἄνθρωποι, πολλὰ ζῶα καὶ πολλὰ δένδρα — δὲν ἔχουν ψυχὴ κι αὐτὰ τὰ καημένα; — πέφτουν θύματα τοῦ κεραυνοῦ.

Ἀλλὰ ἐδῶ μόνο, μπορεῖ κανεὶς νὰ γίνεται μοιρολάτρης καὶ νὰ μὴ φοβᾶται ὅταν ἀστράφτη καὶ βροντᾷ, γιατί εἶναι . . . περιττό. Μήπως ὁ φόβος μᾶς προφυλάει; Μήπως εἶναι τρόπος νὰ γλιτώσουμε ἀπ' τὸν κεραυνό, ἂν δὲν ὑπάρχη κοντά μας ἓνα ἀλεξικέραυνο; Ἄν εἶναι τῆς τύχης μας, θὰ πᾶμε . . . Κι ἐπειδὴ πάλι μιὰ τέτοια τύχη εἶναι πολὺ σπάνια, — πιὸ σπάνια κι ἀπὸ τὴν τύχη νὰ σοῦ πέση ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τοῦ λαχείου, — μποροῦμε νὰ μᾶστε ἡσυχοὶ καὶ νὰ περιμένουμε κάθε φορὰ, μὲ πεποίθηση καὶ μ' ἀφοβιά, νὰ περάσῃ ἡ θεία ὀργή.

«*Ἡ Διάτλασις τῶν Παίδων*»

Γρηγ. Ξενόπουλος

ΤΑ ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ

Με τὰ πρωτοβρόχια θά'ρθουν τὰ μηνύματα
τοῦ χειμῶνα: τὸ ποτάμι θά θολώση,
θά τριζοβολοῦν ξερά τὰ πλατανόφυλλα,
θά κρυώση ἡ νύχτα καὶ θά μεγαλώση.

Θά δροσοσταλάζουν κόκκινα τὰ κούμαρα,
κυκλαμιές θ' ἀνθοῦν στὸ χῶμα ταίρια - ταίρια,
θά καπνίζουν σφαλιστὰ τὰ χωριατόσπιτα
καὶ θ' ἀρχίσουν τὰ σπιτιάτικα νυχτέρια.

Θά σωπάσῃ ὁ τζίτζικας κι ἐτοιμοτάξιδα
σ' ἄλλων τόπων ἄνοιξη, μακριὰ ἀπ' τὰ χιόνια,
βράδυ - βράδυ ὡς τὰ μεσοῦρανα θά χύνωνται,
μαῦροι φτερωτοὶ σταυροί, τὰ χελιδόνια.

Γ. Δροσίνης

ΧΑΡΑ ΣΤ' ΑΛΕΤΡΙ

Βαθὺ τ' ἀλέτρι πίσω του τ' ἀφράτο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα ὁ ζευγὰς τὰ βόδια του κεντᾶ·
κι ἐκεῖνα, ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλωσύνη,
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρά στ' ἀλέτρι, στὸ ζευγὰ ποὺ τῇ ζωῇ μᾶς δίνουν.
Ὅταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν, τὰ βόδια θ' ἀποστάσουν,
οἱ παραγυιοὶ τὶς ἀψηλές τὶς θημωνιές θὰ στήνουν,
κι ἐκεῖνα θὰ ἔβρουν καλαμιὰ πολλή, γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στ' ἀλώνια τὰ χρυσά, τ' ἄλογα θὰ γυρνοῦνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύγνεφο τῇ σκόνῃ στὸν ἀγέρα
κι οἱ λιχνιστάδες παρακεῖ ψηλὰ θὲ νὰ σκορποῦνε
μαλαματένια βότσαλα μὲς στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

Ἀλέκος Φωτιάδης

[Οἱ καλὲς ἡμέρες, ποὺ κάνει στὰ μέσα τοῦ Γενάρη, λέγονται ἡμέρες τῶν πουλιῶν. Γιὰ τὰ γλαρόνια — ἀλκυόνες — ποὺ χτίζουν τότε τὶς φωλιές τους, παρακάλεσαν τὸ Θεὸ νὰ τοὺς χαρίσῃ δυὸ τρεῖς καλὲς ἡμέρες, γιὰ νὰ μὴ χαλάῃ ἢ τρικυμία τὶς φωλιές τους καὶ νὰ μποροῦν νὰ ξεκλωσιάζουν τ' αὐγά τους. Ὁ Θεὸς τὸ ἄκουσε καὶ γιὰ τοῦτο στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα κάνει τρεῖς ἡμέρες καλοκαιρινές, ποὺ λέγονται, « Ἀλκυονίδες ἡμέραι ».]

« Παραδόσεις »

Ν. Πολίτης

ΑΛΚΥΟΝΕΣ

ὦ πουλάκια τοῦ γιαλοῦ! γιὰ χάρη σας
θὰ χαιρώμαστε κι ἀπ' τὴ στεριά,
μέσ' στὸ γεναριάτικο χειμῶνισμα
τὴ θαλασσινὴ καλοκαιριά.

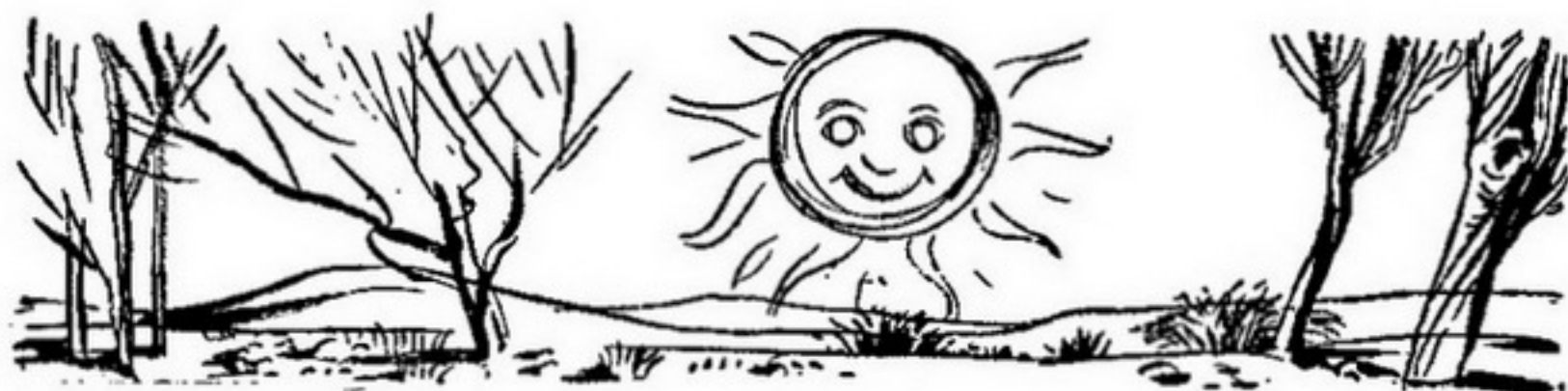
Στὴ γαλήνη τῶν νερῶν ἀσάλευτα,
ταιριαστά, σμιχτά, ζευγαρωτά,
σὰ μικρὰ σμαράγδια θὰ σᾶς βλέπωμε
σὲ μιὰ πλάκα σμάλτου καρφωτά.

Καὶ τὴν ἔννοια θὰ ἔχωμε διαβαίνοντας
στὶς προσηλιακὲς ἀκρογιαλιές,
μήπως σᾶς χαλάσωμε στὸ διάβα μας
ἄθελα τὶς νιόχτιστες φωλιές.

« Θὰ βραδυάζη »

Γεώργιος Δροσίνης

Η ΕΥΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ἀνάμεσα σέ δυὸ περιόδους κρύου, — ἡ «κύματα ψύχους», ὅπως λένε σήμερα, — εἴχαμε μιὰ μικρὴ παρένθεση ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες γλυκὲς, ἡλιόλουστες. Τὸ κλίμα μας παρουσιάζει αὐτὰ τὰ παράξενα. Ἐνῶ βασιλεύει χειμῶνας δριμύς, ποὺ σὲ κάνει νὰ ρωτᾷς μὲ τρόμο «πότε θὰ τελειώσῃ;», ξημερώνει ἄξαφνα ἄνοιξη, κι ἐνῶ ἐλπίζεις πὼς ὁ χειμῶνας ξεθύμανε, πέρασε, ξανακυρίζει δριμύτερος.

Μιὰ λοιπὸν ἀπὸ τίς γλυκὲς ἐκεῖνες μέρες εἶδα ἓνα θέαμα ἑξοχο. Ἦταν σὲ μιὰ μικρὴ κάμαρα ζεστὴ σὰ φωλιά. Ἀπὸ ἓνα μεγάλο παράθυρο, τὴν πλημμύριζε ὁ ἥλιος, χαρὰ Θεοῦ. Τὰ τζάμια μὲ τ' ἄσπρα μπερντεδάκια κλειστά. Μπροστά, ριγμένο ὡς κάτω, ἓνα διάφανο στόρ. Κι ἀνάμεσα στὸ στόρ αὐτὸ καὶ στὰ τζάμια, πάνω στὸ πεζούλι τοῦ παράθυρου, ἓνα μικρὸ ἄσπρο γατάκι, ποὺ λιαζόταν καθισμένο στὰ πισινὰ του πόδια. Ἀπολάμβανε κι αὐτὸ τὴ λαμπρὴ χειμωνιάτικη μέρα, τὸ χρυσὸ φῶς, τὴ γλυκειὰ ζέστη. Καὶ φαινόταν τόσο εὐτυχισμένο ποὺ ζοῦσε! Ἦταν, ἀλήθεια, ἡ εἰκόνα τῆς εὐτυχίας τῆς ζωῆς.

Πόσος ὥραϊος θὰ τοῦ φαινόταν ὁ κόσμος, καὶ πόσο καλὸς ὁ Θεὸς ποὺ τὸν ἔκαμε! Οὔτε θὰ θυμόταν πιά καθόλου τὸ τούρτουρο ποὺ τράβηξε τίς προηγούμενες μέρες, ὅταν, ἀπὸ τὰ ἴδια ἐκεῖνα τζάμια, θὰ ἔβλεπε τὸ σταχτὴ οὐρανὸ καὶ τὸ ἄσπρο χιόνι, καὶ τοῦ κάκου θὰ ζητοῦσε μιὰ ζεστὴ γωνιά σ' ὅλη τὴν κάμαρα, ἂν ἡ σόμπα ἦταν σβησμένη. Καὶ θὰ νόμιζε, χωρὶς ἄλλο, πὼς μιὰ ποὺ φάνηκε ὁ ἥλιος, δὲ θὰ χανόταν πιά ποτέ. Στὴν ψυχὴ τοῦ βασίλευε ἡ χαρὰ κι ἡ αἰσιοδοξία. Κι αὐτὸ φαινόταν σὲ κάθε του κίνηση. Κι ὅταν καθόταν ἀκίνητο, μακάριο· κι ὅταν σήκωνε τὸ ποδαράκι του μὲ νωχέλεια, νὰ παίξῃ λίγο μὲ τὸ μπερντέ ἢ νὰ πιάσῃ καμιά μυίγα· κι ὅταν ἄνοιγε τὰ μεγάλα τοῦ μάτια γιὰ νὰ κοιτάξῃ ἐκστατικὸ τὸ ἡλιοφῶς, κι ὅταν τὰ μι-

σόκλεινε σὰ θαμπωμένο, γουργουρίζοντας έλαφρά από εὐχαρίστηση...

Τὸ γατάκι αὐτὸ δέν ἦταν πιά νήπιο. Εἶχε ἄρκετὸ καιρὸ ποὺ ζοῦσε, καὶ γνώριζε τὸν κόσμο. Ἦταν σὰν ἓνα παιδί μεγαλοῦτσικο — νά, σὰν ἓνα ἀγοράκι ἢ κοριτσάκι δώδεκα ὡς δεκατέσσερω χρονῶν... Καὶ συλλογίστηκα: Γιατί καὶ τὰ παιδιά νὰ μὴν εἶναι τὸ ἴδιο εὐτυχισμένα καὶ αἰσιόδοξα; Γιατί νὰ μὴν ἀπολαμβάνουν τὸ ἴδιο τὴ χαρά, τὴν εὐτυχία τῆς ζωῆς, παρὰ νὰ τὰ βλέπης νὰ μελαγχολοῦν, ἀκόμα καὶ σὲ τέτοιες ὥραϊες μέρες, νὰ παραπονιοῦνται, νὰ γκρινιάζουν, νὰ κλαῖνε;

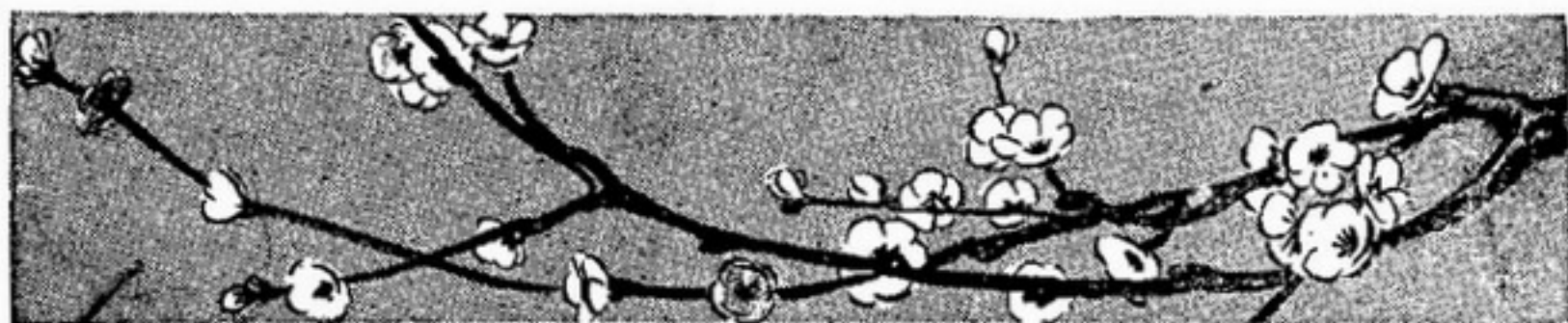
Θὰ πῆς: τὸ παιδί δέν εἶναι γατάκι, ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ζῶο. Μὰ αὐτὴ εἶναι ἴσα-ἴσα ὅλη ἡ δυστυχία: ποὺ ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι πιά ζῶο σὲ τίποτα, ἐνῶ σὲ μερικὰ πράματα ἔπρεπε νὰ εἶναι. Καὶ πρῶτα-πρῶτα, σ' αὐτὴ τὴν ὀλόψυχη ἀπόλαυση τῆς ζωῆς. Γιατί ἡ ἴδια ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ μεγάλη εὐτυχία. Νὰ ζῆς, ν' ἀναπνέης, νὰ βλέπης τὸν ἥλιο, νὰ χαίρεσαι τὸ φῶς καὶ τὸ θάλπος του, δίχως νὰ ἔχης πλεονεξίες, δίχως νὰ μισῆς τοὺς ἄλλους, ὅταν προοδεύουν. Πολλοὶ ἄνθρωποι φαίνονται νὰ μὴν ἐκτιμοῦν ὅσο πρέπει, νὰ περιφρονοῦν σχεδόν, αὐτὴ τὴν εὐτυχία καὶ νὰ γυρεύουν ἄλλες, ἀνέφικτες ἢ μάταιες, ἢ λιγότερο ἀγνές καὶ μεγάλες.

Ἄ, πῶς ἤθελα νὰ θυμοῦνται ὅλοι πῶς ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπ' ὅλες! Καὶ πῶς ἤθελα νὰ ἔβλεπα καὶ παιδιά ποὺ νὰ μοιάζουν... μὲ τὸ μικρὸ γατάκι στὸν ἥλιο!

«*Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων*»

Γρηγ. Ξερόπουλος

Η ΑΝΘΙΣΜΕΝΗ ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ

Γυρίζω από τὸν ἐξοχικὸ περίπατο ποὺ ἔκανα μέ τὸν ἥλιο τῆς γλυκειᾶς αὐτῆς μέρας τοῦ Γενάρη. Πόσα ὥραϊα καὶ περίεργα πράγματα μοῦ ἔδειξε ὁ καλὸς φίλος ποὺ μέ συντρόφευε, — ἕνας ἀρχαιολόγος καὶ ιστοριοδίφης ποὺ ξέρει τὴν Ἀττικὴ μας σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ! Ἐδῶ τὰ κρυμμένα ἐρείπια μιᾶς παλιᾶς ἐκκλησιᾶς, ἐκεῖ τὰ λείψανα ἐνὸς ιστορικοῦ σπιτιοῦ· παρακάτω ἕνα χαριτωμένο κολωνάκι σκεπασμένο ἀπὸ κισσοὺς, ποὺ ἔχει κι αὐτὸ τὴν ἱστορίαν του...

Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ μ' εὐχαρίστησε περισσότερο, ἐκεῖνο ποὺ τό'χω ἀκόμα μπροστὰ στὰ μαγεμένα μου μάτια, εἶναι κάτι ποὺ δὲ μοῦ τό'δειξε ὁ φίλος μου, γιατί δὲν ἦταν κι ἀνάγκη νὰ μοῦ τὸ δείξη: Μιὰ ἀνθισμένη, κάτασπρη, χιονάτη ἀμυγδαλιά. Ἦταν ἡ πρώτη ποὺ ἔβλεπα φέτος, καὶ μπορεῖτε πιά νὰ φανταστήτε τὴν ἀγαλλίασή μου. Πόσες φορές δὲν τὴν δοκιμάσατε καὶ σεῖς μπροστὰ στὴν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά, ποὺ, μέσ' στὰ χιόνια τοῦ Γενάρη, βιάζεται νὰ ξεπετάξη τ' ἄσπρὰ τῆς ἀνθάκια καὶ νὰ φουντώσῃ μ' αὐτά, πρὶν βγάλῃ πράσινα φύλλα, γιὰ νὰ μᾶς δείξη πὼς ἡ ἀνοιξὴ ἔφτασε, γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ παρηγοριὰ κι ἐλπίδα!

Κάθε ἄνθρωπος, πιστεύω, τὰ ἴδια αἰσθάνεται ὅταν πρωτοβλέπῃ τὸ χειμωνιάτικο δέντρο ντυμένο ἀνοιξιάτικῃ στολή. Καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ χειμῶνας εἶναι ἀκόμα δριμύς, ὅταν τὰ βουνὰ εἶναι ὁλόγυρα χιονισμένα, ὅταν ὁ ἥλιος σκεπάζεται ἀπὸ σύννεφα κι ὅταν φυσᾷ τρελλὸς παγωμένος βοριάς! Γιατὶ ἡ ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά εἶναι σὰ νὰ μᾶς λέῃ: Ἐχετε θάρρος, κι ὅλα αὐτὰ θὰ περάσουν γρήγορα. Ἡ Ἀνοιξὴ εἶναι κοντά. Ὁ οὐρανὸς θ' ἀνοίξῃ γαλάζιος, ὁ ἥλιος θὰ λάμψῃ ζεστός, ὁ τρελλοβοριάς θὰ γίνῃ αὔρα μυρωμένη, καὶ τὰ χιόνια θὰ φύγουν γιὰ νὰ στρωθοῦν πράσινα ἀνθοκεντημένα χαλιά.

Φέτος πρωταντίκρυσσεν τὴν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά σὲ μιὰ μέ-

ρα γλυκειά κι ήλιοφώτιστη. 'Ο ούρανός ήταν όλος καθαρός, κι άμα έγειρε ό ήλιος στο βουνό, ένα χλωμοκίτρινο μισοφέγγαρο άρχισε νά λάμψη καί σιγά - σιγά νά δυναμώνη. Νύχτα γλυκειά σαν τήν ήμέρα. Μά γι' αυτό κι ή υπόσχεση τής άμυγδαλιάς μου φάνηκε πιό άληθινή, πιό βέβαιη. Νάτην ή άνοιξη, έφτασε! Τί μπορεί νά μάς κάνη πιά ό ξεθυμασμένος αυτός χειμώνας, πού τόσο μάς τρόμαξε μέ τήν άγρια καί πρώϊμη είσβολή του;

Νά, κι οί μέρες τώρα όλοένα μεγαλώνουν. 'Ο ήλιος βασιλεύει άκόμα νωρίς, τά λαμπρά όμως δειλινά βαστούν πολύ. Δέν είναι σαν τó φθινόπωρο, πού, εύθύς σχεδόν μέ τó ήλιοβασίλεμα, πλάκωνε τó νυχτερινό σκοτάδι. Τώρα καταλαβαίνουμε «λυκόφως». Μισή ώρα ύστερ' από τή δύση, φέγγει άκόμα σά μέρα. Καί τί όμορφη ή ώρα αυτή! Τί γλυκό φώς! Τί όνειρευτή διαύγεια στήν άτμόσφαιρα! Τί μακάρια γαλήνη, χυμένη παντού, στον ούρανό, στή γή καί στήν ψυχή του ανθρώπου!... Νά τήν ή Άνοιξη, έφτασε! Αυτή τήν ώρα του δειλινού, αίσθάνεται κανείς τήν προσέγγισή της περισσότερο...

'Η άνθισμένη άμυγδαλιά ήταν στο περιβόλι ενός γνωστού μας ξωμερίτη. Μπήκαμε μέσα, κι έγώ του γύρεψα τήν άδεια νά κόψω ένα μικρό κλαδί.

—Μπά, καί μεγάλο, μου άποκρίθηκε μέ προθυμία ό νοικοκύρης. Κι έτοίμασε τó κλαδευτήρι του γιά νά μου κόψη ό ίδιος. 'Ο φίλος μου όμως τόν έμπόδισε, καί μένα δέ μ' άφησε νά κόψω παρά μιá κορφούλα.

—Αυτά σου φτάνουν, μου είπε. 'Η άμυγδαλιά δέν κάνει μόνο λουλούδια, αλλά καί καρπούς. Κι είναι άμαρτία νά κουτσουρεύουμε έτσι ένα δέντρο καρποφόρο καί χρήσιμο. Τώρα μάλιστα, σ' αυτές τίς περιστάσεις, σε βεβαιώ ότι είναι φρονιμώτερο ν' αφήσης νά γίνουν μύγδαλα τά λουλούδια, πού θά μαραίνονταν άδिका στο βάζο σου, κι ό κύρ- 'Αντρέας από δώ (ό νοικοκύρης), πού θά 'χε τήν καλωσύνη νά σου δώση όλάκερο κλαδί, νά σου στείλη μεθαύριο μιá σακούλα φρέσκο καρπό.

Φύγαμε μέ δυό-τρία λουλουδάκια ό καθένας. "Όταν φτάσαμε όμως στήν 'Ομόνοια, είδαμε όλόκληρα φορτώματα από κλώνους άνθισμένης άμυγδαλιάς στα χέρια κυριών κι άνθοπωλών. Πόσες χιλιάδες άμύγδαλα χαμένα!...

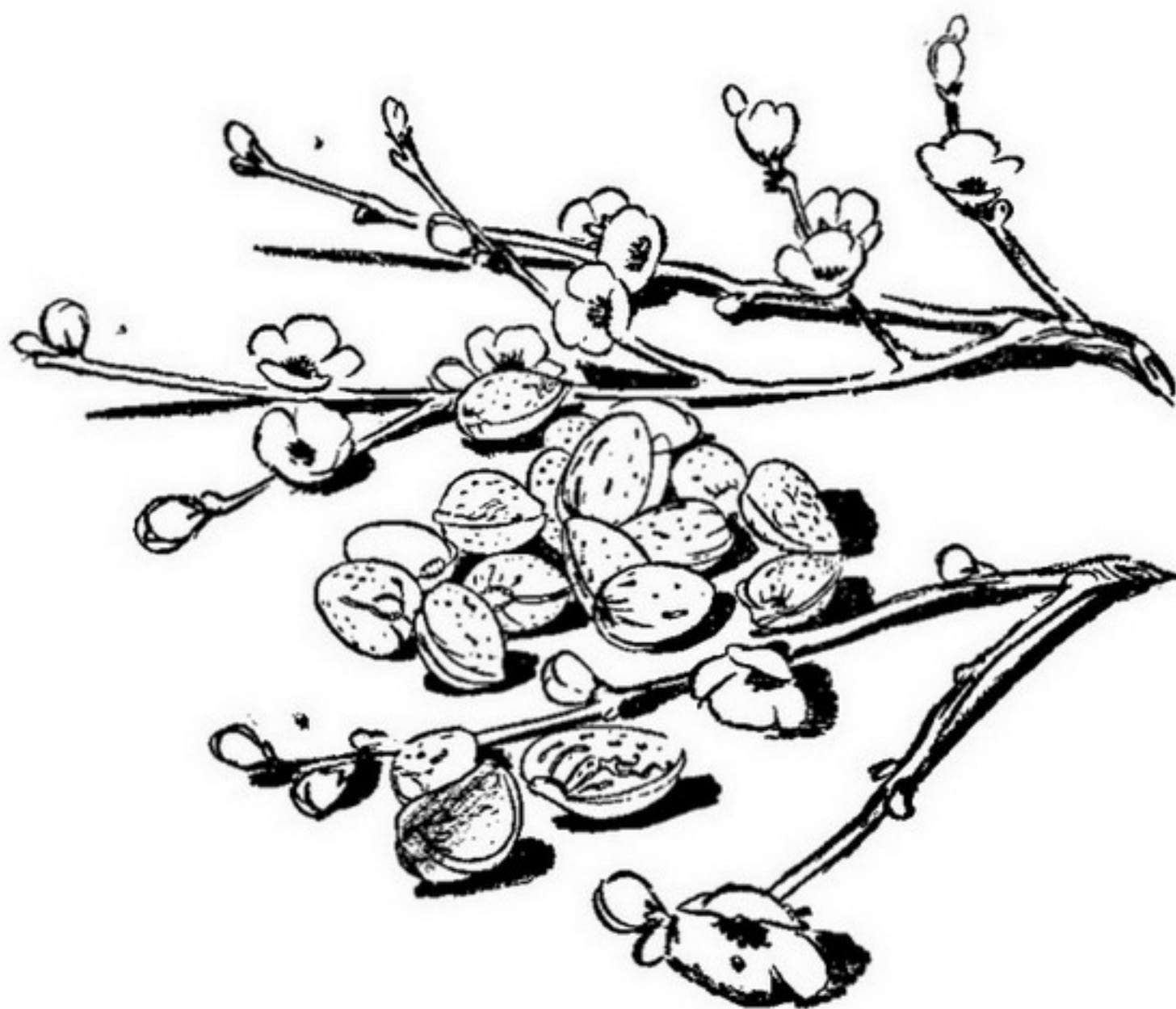
—Ἔ, γι' αὐτά τί λές; ρώτησα τὸν φίλο μου. Δὲν ἔκανε νὰ πάρουμε καὶ μεῖς τὸ κλαδί μας, μιὰ πού γίνεται τέτοια σπατάλη καὶ σπαταγμός;

—Καθόλου, ἀποκρίθηκε ὁ φίλος μου. Ἰσια-ἴσια γι' αὐτό. Ἐπειδὴ δὲν μποροῦμε νὰ ἐμποδίσουμε ὅλο τὸ κακὸ πού κάνουν οἱ ἄλλοι, δέ θὰ πῇ ὅτι πρέπει νὰ κάνουμε καὶ μεῖς τὸ μερδικό μας.

Ὁ φίλος μου εἶχε δίκιο. Εἶπε μιὰν ἀλήθεια πού πρέπει νὰ τῇ θυμᾶται κανεὶς καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόζη σὲ κάθε τέτοια περίσταση.

«Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων»

Γρηγ. Ξενόπουλος

ΟΙ ΓΑΜΟΙ

‘Απ’ ἄκρη σ’ ἄκρη διαλαλεῖ
ὁ γερο - Κοῦκος πάλι
καὶ σ’ ἓνα γάμο προσκαλεῖ
κάθε πουλί, ποὺ ψάλλει.

Καὶ οἱ καλεσμένοι φτερωτοὶ
στὴν ἐξοχὴ τραβοῦνε
γιὰ νὰ χαροῦνε τὴ γορτὴ,
τοὺς γάμους νὰ χαροῦνε.

Φοροῦν τὰ δένδρα γιορτερὰ,
μοσχάτα τὰ λουλούδια
καὶ τὰ φυτὰ τὰ δροσερὰ
διαμάντινα κρεπούδια.

Κι ἀνοίγ’ ἡ Φύση τὸ ναό,
τὰ εὐρύχωρά της δάση
κι ἐκκλησιάζει τὸ λαό,
ποὺ βγῆκε νὰ γιορτάση.

‘Ο ἥλιος μπαίν’ ἐλαφριά
κι ἀνάφτει τὰ λαμπάδια.
Δροσιές ἀστράφτουν στὰ κλαριὰ
σὰν φλόγες, σὰν σμαράγδια

Λιβάν’ ἡ τριανταφυλλιά
στὸ θυμιατήρι βάλλει·
τ’ ἀηδόνι μ’ εὐθυμη λαλιὰ
τὸ « Ἡσαῖα » ψάλλει.

Θεὸς τὰ στέφανα εὐλογεῖ
μὲ τ’ ἅγιό του χέρι·
παντρεύεται ἡ κυρὰ Γῆ,
παίρνει τὸ Καλοκαίρι !

ΤΟ ΒΑΡΕΛΙ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΜΗΝΩΝ

(Λαϊκή παράδοση)

Οι δώδεκα μήνες μιὰ φορά τὸν παλαιὸ καιρὸ εἶχαν ἓνα βαρέλι γεμᾶτο κρασί. Καὶ εἶχε ἐκεῖνο τὸ βαρέλι δώδεκα πῖρους. Μιὰ μέρα εἶπαν νὰ μοιράσουνε τὸ κρασί καὶ νὰ πάρη ὁ καθένας τὸν πῖρο του. Οἱ πῖροι ἦσαν ὁ ἓνας ἀποπάνω στὸν ἄλλον. Τότε ποὺ μοιράζανε, ὁ γέρο Μάρτης, πονηρός, εἶπε στοὺς ἄλλους. « Ἀφήστε σ' ἐμέ τὸν κάτω πῖρο, γιατί' εἶμαι γέροντας, καὶ δὲν μπορῶ ν' ἀνεβαίνω ψηλά ». Οἱ ἄλλοι τότες δὲν ἐκαταλαβαν τὴν πονηριά του, καὶ τοῦ τὸν ἀφήκανε. Τότες ὁ καλὸς σου ὁ γέρο Μάρτης ἄνοιξε τὸν πῖρο του, καὶ ἄρχισε νὰ κουτσοπίνη μοναχός του, γιατί οἱ ἄλλοι τὸ φυλάγανε καὶ δὲν τὸ πίνανε τὸ μερδικό τους.

Ἐπέρασε κάμποσος καιρὸς καὶ οἱ ἄλλοι μήνες θελήσανε ν' ἀνοίξουνε ὁ καθένας τὸν πῖρο τους, γιὰ νὰ πιοῦνε. Ἀνοίγει ὁ ἓνας, τίποτε κρασί. Ἀνοίγει ὁ ἄλλος, τίποτε. Ἔτσι ἀνοίξανε ὅλοι τοὺς πῖρους τους, καὶ κανενὸς δὲν ἔβγανε κρασί. Ἀλλὰ τοῦ γέρο Μάρτη κάτι ἔβγανε ἀκόμη. Τότε κι αὐτοὶ οἱ κουτοὶ τὸ καταλάβανε ὅτι τοὺς ἐγέλασε ὁ γέρος καὶ τοὺς ἔπие τὸ κρασί. Καὶ τὸν πιάσανε τὸ φίλο καὶ τὸν πήγανε νὰ τὸν δικάσουνε. Ἐκεῖ ποὺ τὸν πηγαίνανε τῇ μιᾷ ὥρᾳ λέγανε νὰ τὸν κρεμάσουνε τὸν παλιόγερο ποὺ τοὺς ἔπие τὸ κρασί, καὶ τότε αὐτὸς ἔκλαιγε. Τὴν ἄλλη ὥρᾳ λέγανε νὰ τὸν συχωρέσουνε, καὶ τότες αὐτὸς ἐγέλαγε.

Γι' αὐτὸ καὶ τώρα, ποὺ τὸν δικάζουνε ἀκόμα, ἅμα λένε νὰ τὸν κρεμάσουνε οἱ ἄλλοι μήνες, κλαίει καὶ ἔχει βροχή, καὶ ἅμα λένε νὰ τὸν συχωρέσουνε, γελάει κ' ἔχει ἥλιο.

« Παραδόσεις »

Ν. Γ. Πολίτης

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΑΝΗΣ

Μόλις λυώσουν τὰ χιόνια στὰ ἑλληνικὰ βουνὰ καὶ ντυθοῦν μὲ χλόη τὰ θερινὰ βοσκοτόπια ἀρχίζει στὴν ὑπαιθρη χώρα μας μιὰ κίνηση, ποὺ ἔχει περισσὴ χάρη.

Οἱ δημόσιοι δρόμοι καὶ τὰ μονοπάτια γεμίζουν μ' ἀνθρώπους καὶ κοπάδια, μὲ φορτωμένα ζῶα καὶ τσοπανόπουλα, ποὺ ἀργοσαλεύουν πρὸς τὰ ὑψώματα. Ὀλόγυρα στοὺς κάμπους καὶ στὶς πλαγιὲς πλανιῶνται ἀπόφωνοι κουδουνιῶν, φωνὲς πιστικῶν, βελάσματα ἀρνιῶν καὶ καμιὰ φορὰ τὸ τραγούδι κάποιου τσοπανόπουλου :

Καλότυχά' ναι τὰ βουνὰ
ποτέ τους δὲ γερνᾶνε

τὸ καλοκαίρι πράσινα
καὶ τὸ χειμῶνα χιόνι...

Πολλὲς φορές τὰ κοπάδια ζυγώνουν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο καὶ τότε στοὺς καμπυλωτοὺς κι ἀνηφορικοὺς δρόμους γίνονται μιὰ ἀπέραντη φάλαγγα.

Οἱ ἀγρότες σταματοῦν τὴ δουλειά τους κι ἀνασηκώνονται ἀπὸ τὴ γῆ. Ἄντρες γυναῖκες κινοῦν τὰ χέρια, χαιρετώντας. Καὶ οἱ κτηνοτρόφοι ἀντιχαιρετοῦν, κουνώντας τὶς σκούφιες καὶ φωνάζοντας :

—Ἐχετε γειά! Καλὸ καλοκαίρι! Μὲ τὸ καλὸ ν' ἀνταμωθοῦμε τὸ χινόπωρο...

Κι ἐξακολουθεῖ ἡ βοερὴ φάλαγγα τὴν πορεία πρὸς τὰ ἐπάνω. Τὸ σκοτάδι σὲ πορεία τὴν ἀφήνει καὶ ὁ ἥλιος τὸ ἄλλο πρωτὶ σὲ πορεία τὴν βρίσκει.

Τὰ ἄκακα πλάσματα, τὰ πρόβατα, ἅμα ἀνεβοῦν ψηλότερα καὶ μασήσουν λίγη χλόη ἢ βουτήξουν τὴ μούρη τους στὸ νερὸ τοῦ πρώτου ρυακιοῦ, ἀμέσως ζωηρεύουν. Οἱ κτηνοτρόφοι βεβαιώνουν, ὅτι τὰ ζωντανὰ τὰ δυναμώνει προπαντὸς ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ προστάτης τους.

Οἱ ἄνθρωποι, τσοπάνηδες καὶ κτηνοτρόφοι, ὅταν σιμώσουν τὰ πρώτα ὑψώματα κι ἀναπνεύσουν τὸ βουνίσιο ἀεράκι, ἀλλά-

ζουν κι αὐτοὶ μονομιᾶς. Οἱ κουρασμένοι βρίσκουν δυνάμεις νέες. Κι οἱ ἄρρωστοι νιώθουν νὰ ξανάρχεται στὸ κορμί τους ἡ ὑγεία.

Στὶς ψηλές ἐλατοσκέπαστες κοιλάδες, ὅπου οἱ αὖρες σφυρίζουν σιγαλά, σκορπίζοντας τὴν εὐωδιὰ τοῦ ρετσινιοῦ καὶ τῶν ἀγριολούλουδων, σὲ λίγο ξαναστήνονται τὰ «κονάκια»,—οἱ ποιμενικὲς καλύβες. Ἐπιδιορθώνονται οἱ στρουγκες καὶ τὰ τυροκομεῖα.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ γυναῖκες καὶ οἱ κόρες τῶν κτηνοτρόφων στήνουν τοὺς ἐργαλιούς, ὅπου θὰ ὑφάνουν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὶς περιζήτητες φλοκωτὲς κουβέρτες.

Μύλοι καὶ μαντάνια - νεροτριβές, χωμένα μέσα σὲ σκιερὲς ρεματιές, ξανανοίγονται.

Ψηλὰ στὸ γαλάζιο στερέωμα κράζει καὶ ζυγιάζεται ὁ σταυραητός. Κι ὁ ἴσκιος του, ποὺ τὸν γαυγίζουν μὲ πείσμα οἱ τσοπανόσκυλοι, πλανιέται ἐπάνω ἀπὸ τὸ δάσος κι ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀπλωμένη ποιμενικὴ ἐγκατάσταση.

Ἡ πιὸ ὀμορφὴ στιγμὴ τῆς ποιμενικῆς ζωῆς εἶναι ἡ στιγμὴ τοῦ σκάρου.

Ὁ σκάρος γίνεται τὶς πρώτες μεταμεσονύχτιες ὥρες καὶ συνήθως ἅμα ἀνατεῖλη ὁ Αὐγερινός — τὸ Λαμπρό —, ὅπως τὸν λέγουν οἱ βοσκοί. Τὰ πρόβατα, γρεκιασμένα πολλὰ μαζί, ἔχουν γυρισμένα τὰ κεφάλια τους πρὸς τὴν ἀνατολή. Καὶ μόλις ξεπροβάλλῃ ἀπ' τὸν σκοτεινὸ ὀρίζοντα τὸ λαμπερὸ ἄστρο, ποὺ κάνει τὰ μάτια τους ν' ἀστράφτουν, ἀναδεύονται παράξενα. Αὐτὸ τὸ ἀνάδεμα οἱ βοσκοὶ τὸ θεωροῦν χαιρετισμὸ τῶν τετράποδων πλασμάτων πρὸς τὸν Αὐγερινό.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἄστρου, τὰ κοπάδια σκαρίζουν. Τότε ἀρχίζουν νὰ λαλοῦν τ' ἀηδόνια καὶ τ' ἄλλα πουλιά.

Ὁ εἰδυλλιακὸς μας ποιητής, ὁ Κρυστάλλης, ποὺ τόσο ἐξύμνησε τὴν ποιμενικὴ ζωὴ, μᾶς ἄφησε καὶ τὸ ποίημα «ὁ σκάρος». Καὶ λέγει:

— Τί νά' ναι ἡ λαμπερὴ φωτιὰ μέσ' στὸ βουνὸ τὸ πέρα,
ποὺ πότε - πότε ἀνάβεται καὶ πότε - πότε σβηέται;
Αὐτὴ τὴν ὥρα οἱ πιστικοὶ τὰ πρόβατα σκαρίζουν.

θ' ἀπλωθῇ ἐρημιὰ καὶ σέ λίγο τὸ χιόνι θὰ μᾶς σκλαβώσῃ.

Κι ἔρριξε τὴ ματιά του στὸν ἐξώστη τοῦ χανιοῦ.

Κοιτάξαμε κι ἐμεῖς ἐκεῖ. Πέντε τσελιγκάδες ἄσπροι, ὅπως τὰ χιόνια τοῦ Τυμφρηστοῦ, καὶ κόκκινοι, ὅπως τὰ γινομένα κούμαρα, καθισμένοι σταυροπόδι—μόλις εἶχαν φάγει—συζητοῦσαν ἡσυχᾶ. Ἐκεῖνοι οἱ Ρωμαῖοι συγκλητικοί, ποὺ οἱ βάρβαροι Γαλάται τοὺς εἶχαν πάρει γι' ἀγάλματα, δὲ θὰ εἶχαν σεμνότερη κι ἀξιοπρεπέστερη ἐμφάνιση.

Ἡ μετακίνηση τῶν κτηνοτρόφων μὲ τὰ κοπάδια τους ἀπὸ τοὺς κάμπους στὰ βουνὰ κι ἀπ' τὰ βουνὰ στοὺς κάμπους, ἔχει δημιουργήσει, ἀπὸ διάφορα περιστατικά, πολλὲς παραδόσεις.

Ψηλὰ στὸ Παναιτωλικό, ποὺ οἱ ντόπιοι τὸ λέγουν «Ἀραποκέφαλα», ὑπάρχει σ' ἓνα αὐχένα, ἀπ' ὅπου περνοῦν ἐπάνω κάτω κάθε χρόνο ἀναρίθμητα κοπάδια, ἓνας πελώριος, γυρτὸς βράχος μὲ κοίλωμα πρὸς τὰ μέσα. Τὸ κοίλωμα αὐτὸ τ' ὀνομάζουν: «Φοῦρνος τῆς γριάς». Ἀρκετοὶ κτηνοτρόφοι ἀνεβαίνοντας μὲ τὰ κοπάδια στὰ βουνὰ ἢ κατεβαίνοντας στὰ χειμαδιά, ξενοχτοῦν στὸ κοίλωμα κι ἀνάβουν φωτιές. Ὁ βράχος φαίνεται ἐπάνω κι ἐπάνω κατάμαυρος.

Ἄλλὰ κι ὅσοι κτηνοτρόφοι δὲ διανυχτερεύουν ἐκεῖ, σταματοῦν λίγο κι ἀνάβουν στὸ «Φοῦρνο τῆς γριᾶς» φωτιά, ἢ τὴν δυναμώνουν, ἂν ὑπάρχει ἀναμμένη, λέγοντας: «Ζεστάσου, γριά, κι ἄφησέ μας νὰ κατεβοῦμε στὰ χειμαδιά μας».

Συνέβηκε κάποτε νὰ κατεβαίνω μ' ἓνα κτηνοτρόφο ἀπὸ τὸν Τυμφρηστὸ στὸ Ἀγρίνιο. Ἄμα πατήσαμε στὰ Ἀραποκέφαλα καὶ πλησιάσαμε στὸν «Φοῦρνο τῆς γριᾶς» ἐκεῖνος—σεβαστὸς ἄνθρωπος—ἔτρεξε μπροστά, ἄναψε στὸ κοίλωμα φωτιά, εἶπε τὰ λόγια καὶ τότε ἄφησε τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὰ ζωντανὰ νὰ διαβοῦν. Ὅταν παρακάτω τὸν ρώτησα, μοῦ ἀπάντησε:

— Πρὸ πολλῶν χρόνων, ἡ οἰκογένεια ἐνὸς τσελιγκὰ ἀνεβαίνοντας μὲ τὰ πράματα στὰ βουνά, ξενύχτησε στὸ κοίλωμα. Τὸ πρῶτ' ὅμως φεύγοντας παράτησε ἐκεῖ μιὰ γριά πολὺ ἄρρωστη, ποὺ διαρκῶς εἶχε ρίγη. Τῆς ἄναψε φωτιά, τῆς ἄφησε τροφίμα καὶ νερό.

Διαβάτες καὶ τσελιγκάδες, ποὺ πέρασαν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος τὶς ἄλλες μέρες, βρῆκαν τὴν γριά καὶ τὴ συμπόνεσαν. Τῆς ἄναψαν φωτιά καὶ τῆς ἄφησαν τροφίμα καὶ νερό. Τὸ φθινόπωρο, οἱ πρῶτοι, ποὺ κατέβηκαν μὲ τὰ κοπάδια, βρῆκαν τὴ γριά νεκρὴ καὶ τὴν ἔθαψαν. . .

— Καλά, εἶπα, καὶ γιατί σᾶς πέρασε στὸ νοῦ ὅτι ἡ κακόμοιρη γριά θέλει νὰ σᾶς βλάψῃ;

— Τὴν ἰδέα αὐτὴ τὴν ἄφησαν οἱ παπποῦδες μας. Ἄλλὰ, παιδί μου, δέ φοβᾶται κανεὶς ἀπὸ μᾶς μὴ βρῇ μπρὸς στὸ δρόμο του τὴν γριά. Ἔχομε ὅμως στὸ νοῦ μας πάντα κάτι ἄλλο: Αὐτὸ ποὺ ἔγινε στὴν ἄρρωστη, ἔστω κι ἂν ἔγινε μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ εἶναι πολὺ βαρὺ κι ἀπάνθρωπο καὶ ντροπιάζει τὶς γενεές τῶν κτηνοτρόφων. Λέγοντας λοιπὸν τὰ γνωστὰ λόγια, νομίζομε πὼς ἐλαφρώνομε τὴ συνείδησή μας.

Θ. Μακρόπουλος

Ο ΓΚΙΩΣΟΣ ΜΟΥ

Ἡ καταδίκη του. Ἐνα Σαββατόβραδο τοῦ χειμῶνα, παραμονή τῆς πρωτοχρονιάς, μέ πῆρε ὁ πατέρας μου καὶ πήγαμε στὰ χειμάδια*, γιατί εἶχε ἀρχίσει ὁ γέννος κι ἦταν ἀνάγκη νὰ δώση ὅ,τι ὁδηγίες χρειαζόταν στὸν ἀρχιπιστικό, καινούργιον ἀκόμη. Τὸν εἶχαμε πάρει ἐκεῖνον τὸν Ἀῖ - Δημήτρη καὶ δέν ἤξερε τὴν ἰδιαίτερη τάξη τοῦ κοπαδιοῦ μας.

Ἐγὼ ἤμουν δέν ἤμουν ὀχτῶ χρόνων τότε, ἀλλὰ ἤξερα ὅχι λίγα πράματα, γιὰ τὴν ἡλικία μου, ὡς πρὸς τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα. Ἦξερα, παραδείγματος χάρη, τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν. Ἦξερα ἀκόμη, ποιά πρόβατα εἶναι βδελιασμένα, καὶ τὰ λοιπά. Κι ἤξερα ὅλ' αὐτά, γιατί, ἀφότου εἶχα γεννηθῇ, ἀνακατωνόμουν πάντα μέ καμιὰ εἰκοσαριά γίδια κι ἄλλα τόσα πρόβατα, ποὺ εἶχαμε χειμῶνα καλοκαίρι στὸ σπίτι· κι εἶχα τὰ εὐνοούμενά μου κατσίκια καὶ τὰ εὐνοούμενά μου ἀρνιά, κι ἔπαιζα μ' αὐτά, καὶ κοιμῶμουν τὸ βράδυ πότε μ' ἓνα κατσίκι καὶ πότε μ' ἓνα ἀρνὶ στὴν ἀγκαλιά, ποὺ μοῦ τὰ ἔπαιρναν ὕστερα, ἅμᾳ κλειοῦσα τὰ μάτια μου.

Ὁ πατέρας μου μέ καμάρωνε γι' αὐτὴ μου τὴν ἀγάπη πρὸς τὰ γιδοπρόβατα, καὶ μοῦ ἔλεγε, ὅτι θὰ μοῦ ἀγόραζε χίλια γίδια καὶ χίλια πρόβατα, ὅταν θὰ γινόμουν μεγάλος καὶ θὰ τέλειωνα τὰ γράμματα. Ἀλλες φορές πάλι ἔλεγε:

—Τί κρίμα νὰ μὴν ἔχω ἄλλο ἓνα παιδί, γιὰ τὸ σπίτι, κι αὐτὸ νὰ τὸ κάνω τσέλιγκα. Θὰ γέμιζαν τὰ βουνὰ κι οἱ κάμποι ἀπὸ τὰ γιδοπρόβατά μου.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τὴν παραμονή τῆς πρωτοχρονιάς, ὅπως εἶπα, μέ πῆρε ὁ πατέρας μου καὶ πῆγαμε στὸ χειμάδι. Ἦταν ἐπάνω κάτω ἡ ὥρα, ποὺ θὰ μαζεύονταν τὰ γίδια ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ἀπὸ τὸν πουρναρόλογγο, καὶ τὰ πρόβατα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπὸ τὸ λιβάδι. Βρήκαμε ἐκείνη τὴ στιγμή ἓναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς πιστικούς μας, ποὺ ἐρχόταν μέ δυὸ ἀρνιά στὰ χέ-

ρια καὶ μὲ τὶς προβατίνες, τὶς μανάδες τους, ἀπὸ πίσω βελάζοντας: «Μπάαα! Μπάαα!»

“Ὑστερα ἀπὸ λίγο ἦρθε κι ὁ ἀρχιεπιστολὸς κι ἄρχισε νὰ μιλά μὲ τὸν πατέρα μου γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν μαντριῶν καὶ τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν· ποῦθε νὰ κόψουν παλιούρια καὶ πουργαρόκλαδα, τί διόρθωμα ἤθελαν τὰ μαντριά, πόσες βέργες χρειάζονταν, καὶ κάτι ἄλλα, ποῦ δὲν ἔδινά ἐγὼ καμιὰ προσοχὴ πῶς θὰ γίνονταν.

‘Αλλὰ ἐπάνω στὶς ὀμίλεις ἄκουσα τὸν ἀρχιεπιστολὸ νὰ λέη:
—“Ἐχομε ἀνάγκη, ἀφεντικό κι ἀπὸ ἓνα συρτάρι* γιὰ τὰ γίδια...

— Κι ὁ Γκιῶσος; Τὸν ρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Γέρασε ὁ καημένος, ἀπολογήθηκε ὁ ἀρχιεπιστολός, καὶ δὲν ἔχει δύναμη νὰ τρέχη ἐμπρός. Τὸν παίρνουν μπροστὰ τώρα ἄλλα τραγιά μικρότερα του.

— Μπρέ! τὸν καημένο τὸν Γκιῶσο! Φώναξε ὁ πατέρας μου μὲ περισσὴ λύπη.

Γκιῶσος λεγόταν τὸ πρῶτο τραγὶ τοῦ κοπαδιοῦ μας. Χρωστοῦσε τ’ ὄνομά του στὸ χρωματισμό του κι ὅχι σ’ ἄλλο τίποτε. κι ἦταν πρῶτο, γιατί ἦταν τὸ μεγαλύτερο στ’ ἀνάστημα καὶ γι’ αὐτὸ φοροῦσε τὸν μεγαλύτερο κύπρο τοῦ κοπαδιοῦ, κύπρο μὲ δυὸ παράκυπρους μέσα του κι ἓνα χοντρὸ γλωσσίδι στὸν κεντρικὸ κύπρο.

Θέλετε νὰ μάθετε τί λογιῆς εἶναι τὰ γκιωσόγίδα; Γκιῶσα λέγονται γενικῶς ὅλα τὰ γίδια, ποῦ ἔχουν μαύρη ράχη καὶ μαῦρα πλευρὰ κι ἄσπρη κοιλιά καὶ κάτι ἄσπρες ἀράδες στὸ πρόσωπό τους ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω.

—“Ἀρχισε νὰ ξεπέφτη ὁ καημένος! Ξαναεῖπε ὁ ἀρχιεπιστολός, γιατί τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τρώη κλαρί τώρα τὸ χειμῶνα, καὶ τὸν βαραίνει πολὺ ὁ κύπρος.

—“Ε, τότε, εἶπε ὁ πατέρας μου, σώθηκαν τὰ ψωμιά του! Κρίμα τὸ τραγί! ‘Αλλὰ πόσο θὰ βαστοῦσε τὸ καημένο! Εἶναι δέκα χρόνων τραγί! Καὶ πολὺ ποῦ βάσταξε!

— Σωστά! Πρόσθεσε κι ὁ ἀρχιεπιστολός. Τὰ γεράματα δὲν παίζουν!

— Λοιπόν, ἐξακολούθησε ὁ πατέρας μου, βγάλε του τὸν κύ-

προ καὶ βάλε τον στο Φλώρο. Πῶς σοῦ φτίνειται ὁ Φλώρος; Κορμερός εἶναι. . .

— Καλὸς εἶναι, ἀφεντικό.

Ὁ μέγας ὁ κύπρος εἶναι ἓνα εἶδος στέμμα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κοπαδιοῦ, ἓνα εἶδος σύμβολο ἡγεμονίας.

— Καὶ στὸν Γκιῶσο τί θὰ βάλωμε; Ρώτησε ὁ ἀρχιεπιστικός.

— Στὸν Γκιῶσο; Ἄχ, τὸν καημένο τὸν ἀπόμαχο! Στείλε τον αὔριο πρωτὶ στο σπῖτι νὰ τὸν ματώσωμε, ποῦ εἶναι καὶ γιορτὴ.

Μ' ἄγγιξαν στὴν καρδιὰ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια μου βροχή!

— Γιατί κλαῖς; Μὲ ρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Γιὰ τὸν καημένο τὸν Γκιῶσο, ποῦ θὰ τὸν σφάξης αὔριο, τοῦ εἶπα κλαίγοντας.

— Κλαῖς, ποῦ θὰ τὸν σφάξωμε; Μὲ ρώτησε πάλι. Τί νὰ τὸν κάνωμε τὸ λοιπόν; Ἄν δὲν τὸν σφάξωμε, θὰ ψοφήση, ἀφοῦ τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια καὶ δὲν μπορεῖ νὰ φάη κλαρί τὸ χειμῶνα! Τὰ γιδοπρόβατα ἔχουν αὐτὸ τὸ καλὸ, ποῦ τὰ σφάζομε καὶ δὲν πᾶνε χαμένα. Τὰ τρώμε ἑμεῖς καὶ δὲν τὰ τρῶνε τὰ ὄρνια.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω ἄρχισαν νὰ ἔρχονται καὶ τὰ γίδια, σὰ μακριὰ ζωντανὴ ἀλυσίδα. Ὁ καημένος ὁ Γκιῶσος βρισκόταν στὴ μέση τῆς ἀλυσίδας, ἀντὶ νὰ βρίσκεται στὴν κορφή, καὶ δὲν μποροῦσε νὰ σύρῃ τὸν κύπρο στο λαιμό του. Μὰ ἦταν κι ἓνας θεόκυπρος! Τί κύπρος! Τριπλόκυπρος, δυὸ τρεῖς ὀκάδες βαρὺς.

Ὅταν ἄρχισαν νὰ μπαίνουν στο χειμᾶδι τὰ γίδια, ἄρπαξε ὁ ἀρχιεπιστικός τὸν Γκιῶσο, κι ἄρχισε νὰ τοῦ πιέζη τὸ κουλούρι γιὰ νὰ τὸν ξεθηλυκώσῃ καὶ νὰ τοῦ βγάλῃ τὸν κύπρο· ἄλλα γίδια στέκονταν καὶ κοίταζαν τὴν καθαίρεση τοῦ ἀρχηγοῦ τους ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ κοπαδιοῦ, κι ἄλλα περνοῦσαν μ' ἀδιαφορία.

— Μὴν τὸ ξεκυπρώνῃς τὸ τραγί! Τοῦ φώναξα τοῦ ἀρχιεπιστικοῦ ἄγρια καὶ διατακτικά. Κι αὐτὸς ἔπαψε νὰ πιέζη τὸ κουλούρι καὶ μὲ ρώτησε μὲ κάποια ἀπορία:

— Γιατί;

— Γιατί καὶ ξεγιατί δὲν ξέρω! Τοῦ εἶπα. Νὰ κάνῃς ἔτσι, ποῦ σοῦ λέω.

Κι ὁ πατέρας, συγκινημένος κι αὐτός ἀπὸ τῇ δική μου συγκίνηση, τοῦ εἶπε κι αὐτός :

— Καλὰ σοῦ λέει τὸ παιδί. Μὴν τὸ ξεκυπρώνης τὸ τραγί. Δὲν πρέπει νὰ τὸν ντροπιάσωμε στὰ μάτια τοῦ κοπαδιοῦ του, ποὺ τὸ ἔσερνε περίφανα τόσα χρόνια ἀπὸ πίσω του.

Ὁ γιδάρης ὁ πιστικός, ποὺ τὸν εἶχαμε κάμποσα χρόνια μὲ τὰ γίδια μας, ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, ἔμπηξε τὰ κλάματα, σὰ μωρὸ παιδί, καὶ ρίχτηκε ἐπάνω στὸν ἀρχιπιστικὸ μὲ τὴν κλίτσα λέγοντάς του μὲ θυμὸ καὶ μὲ πόνο :

— Ἄφησε τὸ τραγί καὶ μὴν τὸ ντροπιάζης ἔτσι, γιατί. . .

Βλέποντας κι ὁ Κοράκης, τὸ γιδόσκυλό μας, τὸ γιδάρη νὰ ρίχνεται ἐπάνω στὸν ἀρχιπιστικὸ, τοῦ ρίχτηκε κι αὐτός καὶ τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὴν κάπα.

— Ὁξῶ! Κοράκη! Ὁξῶ! Φώναξε ὁ πατέρας μου καὶ μπῆκε στὴ μέση νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἀρχιπιστικὸ κι ἀπὸ τὸ γιδάρη κι ἀπὸ τὸ σκυλί.

Εἶδαν ὅλη ἐκείνη τὴ σκηνὴ τὰ γίδια κι ἔδειχναν σὰ νὰ καταλάβαιναν καὶ νὰ αἰσθάνονταν τὴ θέση τοῦ ἀρχηγοῦ τους.

Δὲν εἶπε τίποτε τοῦ γιδάρη ὁ ἀρχιπιστικός, καταλαβαίνοντας τὴν ἐσωτερικὴ του ὥθηση, ποὺ τὸν εἶχε σπρώξει ἐναντίον του κι ὅχι ἔχθρα ἢ μῖσος.

Τότε ὁ πατέρας μου εἶπε τοῦ γιδάρη, γιὰ νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ.

— Νὰ φέρης αὔριο τὸ πρωὶ τὸν Γκιῶσο στὸ σπίτι μὲ τὸν κύπρο του, τιμημένον. . . Ἀκοῦς; Νὰ φέρης κι ἓνα στειροπούλι γιὰ σφάξιμο. Ὅποιο διαλέξῃ ὁ τσέλιγκάς σου.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔρχονταν καὶ τὰ πρόβατα στὸ μαντρί.

Ὁ ἥλιος ἦταν βασιλεμένος κι ὁ κατάλαμπρος Ἀποσπερίτης ἄρχισε νὰ λάμπῃ στὸν οὐρανό, σὰ χρυσόφωτη καντήλα.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου, λέγοντας στοὺς πιστικούς :

— Καλὴ νύχτα, παιδιά, κι ὁμορφα τὰ κοπάδια!

Καὶ γυρίσαμε στὸ σπίτι.

Ἡ σωτηρία. Ὅλη νύχτα ὠνειρευόμουν τὸν καημένο τὸν Γκιῶσο, πῶς ἤθελε νὰ τὸν ξεκυπρώσῃ ὁ ἀρχιπιστικός, πῶς τοῦ ρίχτηκε ὁ γιδάρης μὲ τὴν κλίτσα καὶ πῶς κόν-

τεψε νά τόν ξεσκίση ὁ Κοράκης. Ὁλος ὁ ὕπνος μου ἦταν μιὰ ἀδιάκοπη ὄνειροφαντασία, πού δὲν κυριαρχοῦσε ἄλλος κανεὶς παρὰ ὁ καθαιρεμένος τράγος ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀξίωμά του.

Τὸ πρωῒ, προτοῦ ἐτοιμαστοῦμε ἀκόμη γιὰ τὴν ἐκκλησία, ἀκούστηκε ὁ μέγας κύπρος τοῦ Γκιώσου, πού ἐρχόταν ἀργὰ ἀργὰ. Ἀκούοντας τὸν κύπρο ὁ πατέρας μου βγῆκε στὴν κρεβάτα γιὰ νὰ ἰδῇ τὸν πιστικό, πού ἐρχόταν μὲ τὸν Γκιώσο καὶ μὲ τὸ στειροπούλι, καὶ τοῦ εἶπε.

— Σφάξε τα καὶ τὰ δυὸ γρήγορα!

Ἡ μάνα μου, ἀκούοντας τὸ «σφάξε τα καὶ τὰ δυό...», πετάχτηκε κι αὐτὴ στὴν κρεβάτα κι εἶπε τοῦ πατέρα μου:

— Τί εἶν' αὐτό, πού διάταξες πάλι; Ἐνα σφαχτὸ μᾶς φτάνει! Ἀρραβωνίσια θὰ κάνωμε σήμερα καὶ διάταξες νὰ σφαχτοῦν δυὸ τραγιά;

— Ξέρω ἐγὼ τί κάνω! Τῆς εἶπε ὁ πατέρας μου. Τὸ ἓνα εἶναι γιὰ μᾶς καὶ τ' ἄλλο εἶναι γιὰ τὸ χωριό... Τὸν Γκιώσο, πού γέρασε καὶ τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια, καὶ δὲν μπορεῖ πιά τὸ χειμῶνα νὰ φάη κλαρί καὶ θὰ ψοφήσῃ ἀπὸ τὴν πείνα, θὰ τὸν κάνωμε πέντε ἕξι κομμάτια καὶ θὰ τὸν μοιράσωμε στὰ φτωχόσπιτα, γιὰ νὰ ἀρτυθοῦν κι αὐτὰ χρονιάρικα μέρα σήμερα. Νομίζεις, ὅτι εἶναι ὅλος ὁ κόσμος σὰν ἐμᾶς, πού σφάζομε κάθε βδομάδα;

Ἀκούοντας ἡ μάνα μου, ὅτι ἡ θυσία τοῦ Γκιώσου εἶχε φιλανθρωπικὸ σκοπό, ἀφωπλίστηκε καὶ γύρισε πίσω.

Ἀλλὰ μόλις ἄκουσα ἐγὼ τὴν ὑποχώρηση τῆς μάνας μου, πετάχτηκα στὴν αὐλὴ κι ἄρπαξα κλαίοντας τὸν Γκιώσο ἀπὸ τὸν λαιμό.

— Δὲν ἀφήνω, εἶπα, κανένα νὰ μοῦ σφάξῃ τὸν Γκιώσο!

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ μοῦ φάνηκε, ὅτι ἂν σφαζόταν ὁ Γκιώσος, θὰ σφαζόταν στὸ πρόσωπό του ὅλη ἡ γιδοκοπή μας. Δὲν μποροῦσα νὰ φανταστῶ τὰ γίδια μας χωρὶς τὸν Γκιώσο, τὸν περήφανό μας τὸν Γκιώσο, τὸ ζηλεμένο μας τὸν Γκιώσο, πού τὸν ζήλευαν ὅλοι οἱ τσελιγκάδες γιὰ τὸ μεγάλο του τ' ἀνάστημα, γιὰ τὰ χοντρά καὶ μακριὰ του κέρατα, πού ἦταν ὡς μισὴ ὄργυιὰ τὸ καθένα καὶ δὲν τοῦ ἔβγαινε κανένα ἄλλο τραγὶ στὸ πάλαιμα.

Θυμόμουν πόσες φορές, όταν πήγαινα στὰ γίδια μέσα στο λόγγο γιὰ νὰ διασκεδάσω, τὸν καβαλίκευα, σὰ νὰ ἦταν φορτηγό, κι ἔφερνα γύρα τὸ λόγγο καβάλα· καὶ μοῦ φαινόταν, ὅτι δὲ θὰ σφαζόταν ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἓνας τράγος, ἀλλὰ ἓνας ἄνθρωπος τοῦ σπιτοῦ μας, ἓνας σύντροφός μου· καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἐννοοῦσα νὰ μοῦ τὸν σφάξουν.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω εἶχε σφάξει τὸ στειροπούλι ὁ γιδάρης, ἓνα τετράπαχο τραγάκι, καὶ στεκόταν ἕτοιμος νὰ σφάξη καὶ τὸν Γκιῶσο, ἂν καὶ δὲν τὸ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸ κάνει.

— Φύγε ἀπ' αὐτοῦ, παιδί μου, μοῦ φώναξε ὁ πατέρας μου ψηλὰ ἀπὸ τὴν κρεβάτα. Ἀλλὰ ἐγὼ εἶχα ἀγκαλιασμένο τὸ λαιμὸ τοῦ Γκιῶσου καὶ φώναζα κλαημένα :

— Δὲν ἀφήνω κανέναν νὰ σφάξη τὸν Γκιῶσο μου ου ου ου !

Ἀφορμὴ ἤθελε κι ἡ μάνα μου νὰ μὴ σφαχτῇ ὁ Γκιῶσος κι ἀφορμὴ βρῆκε. Ξαναβγῆκε στὴν κρεβάτα κι εἶπε τοῦ πατέρα μου σοβαρά :

— Τὸ ἔβαλες σήμερα χρονιάρα μέρα νὰ μοῦ σκάσης τὸ παιδί μὲ τὸ σφάξιμο τοῦ Γκιῶσου ;

Ἀλλάξε γνώμη ὁ πατέρας μου στὰ λόγια τῆς μάνας μου· ἴσως μάλιστα καὶ πρὶν τοῦ μιλήσῃ ἐκείνη θὰ εἶχε ἀποφασίσει νὰ μὴ σφαχτῇ ὁ Γκιῶσος καὶ τοῦ ἔδωκε τὴ χάρη λέγοντας :

— Ἀφῆσε τὸν Γκιῶσο ! Μὴ τὸν σφάζῃς.

Κι ἔτσι σώθηκε ἀπὸ τὸ λεπίδι ὁ Γκιῶσος κι ὅλη τὴν ἡμέρα ἔπαιζα μαζί του καὶ τὸν καμάρωνα, ποὺ χρωστοῦσε τὴ ζωὴ του σ' ἐμένα· αἰσθάνθηκα τέτοια χαρὰ καὶ τέτοια εὐχαρίστηση, ὥστε ἀπὸ τότε, κάθε φορὰ ποὺ μοῦ δίνεται ἀφορμὴ στὸ βίο μου νὰ χαρῶ γιὰ κάποιο καλὸ, ποὺ ἔχω κάνει σ' ἀνθρώπους, ἀναγκασμένος πετᾷ ὁ νοῦς μου στὸ γλιτωμὸ τοῦ Γκιῶσου μου !

ΤΡΥΓΟΣ ΣΤΟ ΜΟΡΙΑ

Θέρος, τρύγος, πόλεμος! νά τὰ τρία κεφάλαια, οἱ τρεῖς μεγάλες στροφές στοῦ χρονιάτικο ἔπος τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Μοριᾶ, τοῦ ἀπέραντου ἀμπελιοῦ ποὺ ἀπλώνεται στοὺς κάμπους, κατεβαίνει ὥς τὴν ἄμμο τῶν γραφικῶν κόλπων. ποὺ τὰ κλήματα πίνουν τοὺς ἀφροὺς τῶν κυμάτων, σηκώνεται κατὰ τοὺς λόφους, σκαρφαλώνει στὶς πλαγιές τῶν βουνῶν, καβαλικεύει τὰ διάσελα, γκρεμίζεται στὶς ρεματιές, σκύβει κατὰ τὶς ποταμιές καὶ σκεπάζει μὲ τὶς πεντάλφες τῆς χαρμόσυνης φυλλωσιᾶς τοῦ καὶ τὴν τελευταία γωνίτσα καλλιεργήσιμης γῆς. Ὁ τρύγος εἶναι τὸ μεγάλο πανηγύρι μέσα στὸν πράσινο αὐτὸν ὠκεανό. Εἶναι ἡ ἀποθέωσή του. Οἱ κουρασμένοι ἄνθρωποι ποὺ κλίνουν νὰ βλέπουν μονάχα τὴν ὠμὴ πλευρὰ τῆς ζωῆς, τὴν πίκρα, τὸν ἴδρωτα, τὸ μόχθο, ἄς μὴ διαβάσουν αὐτὸ τὸ κομμάτι, ἀπὸ δῶ καὶ κάτω.

Στὸν ἀγνὸ κόρφο τῆς φύσης δὲ σκιρτοῦν παρὰ μόνο τὰ νιάτα. Οἱ κάμποι, τὰ πλάγια, οἱ ρεματιές, οἱ λόφοι, ἀρχίζουν ἓνα πρωτὶ νὰ ζωντανεύουν, νὰ γελοῦν, νὰ φωνάζουν, νὰ μεθοῦν, νὰ τραγουδοῦν, μ' ἓνα σύνθημα, σὰ νὰ πλημμύρισαν χαρὰ τὰ ἔγκατα τῆς Γῆς, καὶ νὰ ξεχείλισαν, κι ἄξαφνα νὰ ξεχύθηκε, σὰν πλατεία, μεγάλη, ὁμηρικὴ βοή. Μὰ πρέπει νὰ βρεθῇ κανεὶς, τὴν ὥρα ποὺ χαράζει, κάτω ἀπὸ τὸ αἰωνόβιο πλατάνι, κοντὰ στὴν πέτρινη βρύση, ποὺ χύνει πεντάκρουνα τὰ κρύσταλλα τῆς, ἀνάμεσα στὰ μπουχισμένα, διαμαντοστολισμένα πολυτρίχια, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τίποτα ἀπὸ τὸ βιβλικὸ θέαμα τῆς ἐξόδου τοῦ χωριοῦ γιὰ τὸν τρύγο.

Δὲν κλείνει ὅμως μονάχα τὸ μικρὸ μαγαζάκι τῆς πλατείας. Κλείνουν καὶ ὅλα τὰ σπίτια. Δὲ μένει ψυχὴ, σχεδὸν οὔτε σκύλος.

Τὸ χωριὸ φεύγει «σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις». Ὑπάρχουν ἐκεῖ κάτω, στὴν ἄκρη τῶν σταφιδαμπελιῶν, τὰ «Ληνά», μικρὲς κατοικίες, ὑπόστεγα γιὰ τὸ νέο σύστημα ποὺ ξεραίνουν τὴ σταφίδα

στή σκιά, ή ἀποθηκίτσα γιά τόν καρπό καί τό άλώνι. Ἐκεῖ θά μείνουν οἱ οἰκογένειες ὥς πού νά μαζευτῇ τελειωτικά ή σταφίδα.

Ὁ γραφικός ἀνθρωποχείμαρρος κυλιέται κατὰ τ' ἀμπέλια, πρὶν ή αὐγή σκάση ἀκόμα στήν κορυφογραμμή τοῦ Βοδιᾶ. Μπροστά ἀπό κάθε μικρό καραβάνι περπατεῖ πάντα ή μάνα ή κι ή γιαγιά, μ' ἓνα μικρό κάτασπρο σύννεφο μαλλί στή ρόκα της καί τὸ ἀδράχτι ἀεικίνητο στό χέρι, γιατί ἀπ' τὸ χρόνο, πού ὁ καλὸς θεὸς μᾶς ἔδωσε νά ζήσουμε, δέν πρέπει αὐτε στιγμή νά φεύγη στά χαμένα.

Ὑστερα ἔρχεται ή κόρη, ή τσούπα ή χαμηλοβλεπούσα, μέ τὸ μαντήλι στά πλούσια μαλλιά, μέ τὰ μανάρια καί τή γίδα. Κι ὕστερα χύνονται ἀνακατεμένα ὑποζύγια, στρώματα, παιδιά, χεροκόφινα, τρυγοκόφινα, πανιά γιά τὸ σκέπασμα τῆς σταφίδας, σκυλιά, φανάρια, τεντζερέδες, κοντάρια, ὅ,τι φαντασθῇτε. Κι αὐτὸς ὁ χείμαρρος βουίζει καί λιανοτραγουδεῖ καί συνοδεύεται ἀπὸ ἄρρυθμα γλυκὰ κουδουνίσματα.

Ὁ ἥλιος δέν ἔχει στείλει ἀκόμα τίς πρῶτες ἀχτῖνες τοῦ στον κάμπο πού τὰ τρυγομάχαιρα δουλεύουνε στά κλήματα, τ' ἀλαφρώνουν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ καρποῦ. Τὰ δροσόχνουδα τσαμπιά πέφτουν ἀπαλὰ στό χεροκόφινο. Οἱ λεπτές, δροσερώτατες φωνὲς τῶν κοριτσιῶν γεμίζουν τὸν ἀέρα μέ τίς στροφές τῆς «Διαμαντούλας». Ὅταν τὸ τρυγοκόφινο γεμίση, τότε ή τσούπα, ἓνα ζωντανὸ προύτζινο ἄγαλμα, τὸ πετάει ἀλαφρὰ στόν ὄμο καί φεύγει σάν πέρδικα μεσ' ἀπὸ τὸ μονοπάτι πού σχίζει τὸ ἀμπέλι στά δυό, γιά τὸ άλώνι, ὅπου ἓνα μελίσσι θηλυκὰ μέ χάχανα καί γέλια κρεμοῦν τὰ τσαμπιά στά σύρματα τῆς τζιβιέρας, γιά νά ξεραθοῦν.

Ἐφημερὶς «Ἐμπρὸς» 1917.

Σπ. Μελάς

Ο ΤΡΥΓΟΣ

“Όταν άνθιζ’ ή άγράμπελη κι άπλώνει τὰ κλαδιά της
στο σχοϊνο, στο χαμόδεντρο, στοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια,
στά ρέματα τοῦ ποταμοῦ, στὸν έγκρεμό τοῦ βράχου,
κι άγέρα, κάμπους καί βουνά, στήν πλάση πέρα ὡς πέρα,
γιομίζει άπό μοσκοβολιά μέ τὸν άνασασμό της,
πυκνὸ - πυκνὸ κι ὀλόμαυρο μελισσολόϊ πετιέται
μέσ’ άπό βράχους καί κρινιά, μέσ’ άπό έρμιές καί κήπους,
καί τ’ άνθη της βοσκολογᾷ καί παίρνει τὸν άχνό τους,
καί διαλαλάει μ’ ένα βοητὸ τὸν άναγαλλιασμό του.

“Έτσι οί κοπέλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται άπό τὰ σπίτια
κι εἰς κάμπους κι εἰς βουνά σκορποῦν, κι ὅπ’ εἶναι άμπέλια
[τρέχουν
καί μέ τραγούδια, μέ χαρές, ὅταν άρχίζη ὁ τρύγος.
’Αναταράζονται οί έρμιές, άχολογοῦν τ’ άμπέλια,
λές κι άπό κάθε πέτρα ὀρθή, λές κι άπό κάθε βάτον,
ὅπου στο χορτο σέρνεται, κόρης κορμὶ φυτρώνει.

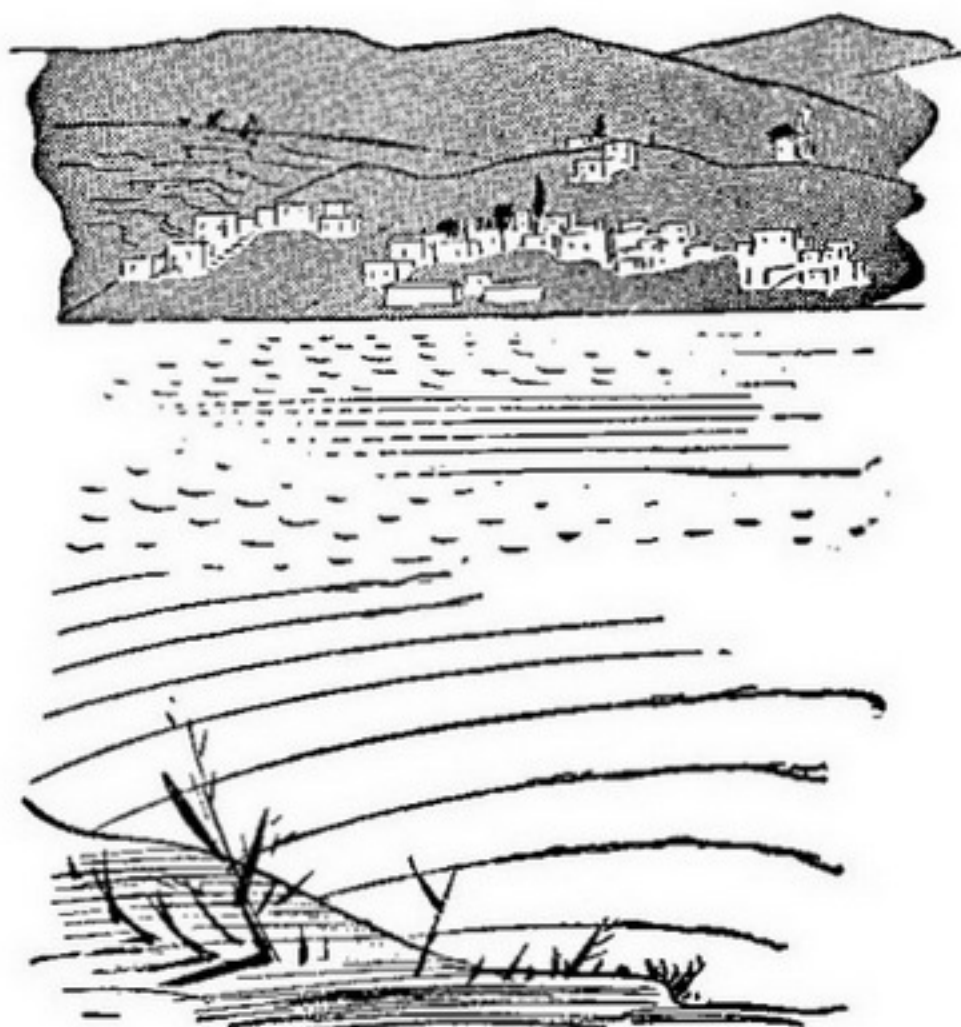
Πράσινη άπλώνεται ή φυτιά κι οί ράγες μεστωμένες,
μαῦρες καί κίτρινες, ξανθιές, μαυρολογοῦν, γιαλίζουν
στήν πρώτη άχτίδα τοῦ ζεστοῦ τοῦ ήλιου ὅπου άνατέλλει,
σάν μαῦρα μάτια, σάν χοντρά κλωνιά μαργαριτάρια.
Οί βέργες οί καμαρωτές λαμποκοποῦν κι έκεῖνες
κι οί περγολιές ξαπλώνονται στά δίπλατα κρεβάτια
καί στή πυκνή τους χλωρασιά καί στο βαθύ τους ἴσκιο
τήν ἰδρωμένη άργατιά δροσίζουν, άνασαίνουν :
Τήν άργατιά πού ὀλημερίς ὅλο τρυγάει κι άπλώνει,
τήν άργατιά πού λαχταρᾷ πότε νά πέση ὁ ήλιος,
πότε νά ἰσκιώσουν τὰ ριζά νά δροσερέψη ὁ κάμπος.

Νάτος ὁ ἥλιος ποὺ ἔπεσε καὶ πάει νὰ βασιλέψη,
νάτα ποὺ ἰσκιῶσαν τὰ ριζά, καὶ δροσερεύει ὁ κάμπος.
Ὁ ἥλιος χάθη ὁλότελα καὶ τὰ βουνὰ σουρπῶσαν,
θολῶσαν τ' ἀνοιχτὰ νερά καὶ πάνου βγῆκαν τ' ἄστρα.
Διπλὰ ἀνασαίν' ἡ ἀργατιά κι ἀπαρατάει τὸ ἔργο,
κι ἐκεῖ, ποὺ κληματόβεργες κι ἀπὸ παλιούρια φράχτες
καλύβι ὁλόρθο πλέκουνε, δεῖπνον ἀπλὸ κυκλώνουν,
καὶ τὸν ἀπλὸ τὸ δεῖπνο τους φωτὰει θαμπὸ λυχνάρι.

Ὕστερα εἰς κάθε μιὰ φυτιὰ, κάθε ὄχτο, κάθε ἀμπέλι,
τρανὲς ἀνάβονται φωτιὲς μέσ' στ' ἀπλωτὸ σκοτάδι.
Ὀλόυρα ὁλόυρ' ἀπ' τὲς φωτιὲς σταίνουν χορὸ οἱ κοπέλες,
στρώνονται χάμου οἱ γέροντες κι οἱ νιοί, κι ἀπ' ὅλους ἕνας
τοὺς συνοδεύει τὸ χορὸ μ' ἕνα ἀπαλὸ τραγούδι
καὶ μ' ἕνα λάλημα γλυκὸ - γλυκὸ τοῦ ταμπουρά του,
ὥς ποὺ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ τὸ μεσονύχτι δείχνουν.
Καὶ τότες οἱ χοροὶ χαλοῦν, σκορπᾶν οἱ δουλευτάδες,
στρώνουν γιὰ στρώματα κλαδιὰ κι ἀποσταμένοι γέρνουν.
Κι ἐκεῖ ποὺ σβήνουν οἱ φωτιὲς, ἔρμες ἀνάρια - ἀνάρια,
τὸ νυχτοπούλι τ' ἄγρυπνο γλυκὰ τοὺς νανουρίζει,
ὥς ποὺ νὰ σκάση ὁ Αὐγερινός, ποὺ θὰ ξυπνήσουν πάλι,
πάλι στὸ ἔργο τους νὰ μποῦν, στὸ ζηλεμένο τρύγο.

Κ. Κονστιάλλης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' άκρογιάλι
θά πίστευες τὰ κύματα
πώς μόλις τάχαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε άπαλά
θαλασσινή φρεσκάδα,
φτωχά σπιτάκια χαμηλά,
γεμάτ' άσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ήμέρα ήλιοκαμένη,
άλλά ψυχή δέ θά' βλεπες
μέσ' στο χωριό νά μένη,
οὔτε τραγούδι οὔτε μιλιά
νά τρέχη στον άέρα.
"Ελειπαν όλοι στη δουλειά,
στον τρύγο πέρα.

Ποτάμι δέν τὸ πότιζε
βαλανιδιές, πλατάνια

δέν ἔρριχναν τοῦ Ἰσκιου τους
σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
Μονάχ' ἀπὸ καμιὰ μεριά
ξεμύτιζε μυρτούλα,
ἄλλοῦ ροδιὰ καὶ λυγαριά,
καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἄπ' τὸ βουνό, ποῦ ὑψώνονταν
στά βάθη, ἀντικρυνά του,
θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
τὴν ἄκρη τῇ θωριά του
σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκὰ
πῶτυχε κεῖ ν' ἀπλώσουν
κάποια χεράκια ἐργατικά,
γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσσουν
μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
ὅπου γυρτὸ σὰν τὸ θωρη
μὲ τὸ φιλί στὸ στόμα,
πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῇ
καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
ἡ θάλασσα ἠχολόγαε
γλυκὰ - γλυκὰ κι ἐκείνη:
—Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
νύχτα καὶ μέρα.

Κωστῆς Παλαμᾶς

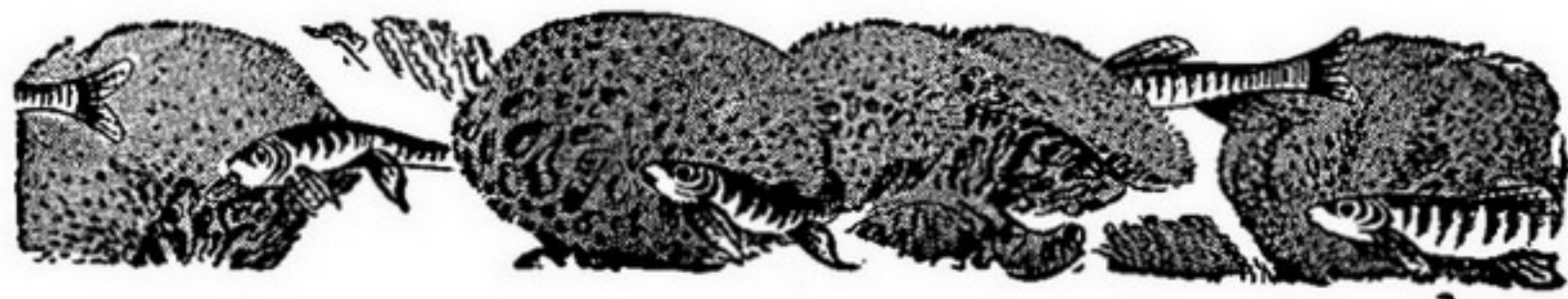
Κ Α Λ Ο Κ Α Ι Ρ Ι

Τὸ βόδι βαριά στὸ χωράφι
τὰ πόδια ἀργοκίνητο σέρνει,
ἀνοίγει φουσώντας τὰ μαῦρα ρουθούνια
κι ὀλόγυρα στέλνει βραχνὸ μουγκρητό.

Ἀνάφτει τὸ χόρτο, τὸ χῶμα,
ἡ θάλασσα ὀλόστρωτη ἀστράφτει,
στὴ γῇ ξαπλωμένο θωρεῖς τὸ μοσχάρι
νὰ βρίσκη στὸν ἥλιο δροσιὰ καὶ ζωή.

Στοὺς λόφους, στὶς ράχες, στοὺς κάμπους,
ἀστράφτουν χιλιάδες δρεπάνια
κι ὀλόπυκνα ἀσκέρια στ' ἀπόμεστα στάχυα
ἀδάμαστα κάλλη γυρμένα κινοῦν.

Τριγύρω στὰ μέτωπα λάμπουν
οἱ ἀμέτρητοι κόποι τ' ἀνθρώπου
κι ἐμπρός σου ξανοίγει τ' ὀλόχαρο βλέμμα
χρυσάφι γεμάτη τὴν κάθε ἀγκαλιά.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΣΦΟΥΓΓΑΡΑΣ

Ἀλησμόνητη θὰ μοῦ μείνη ἡ πρώτη φορὰ ποὺ κατέβηκα στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας γιὰ νὰ βγάλω σφουγγάρια. Εἶχα ξεκινήσει ἀπὸ τὸ νησί μου μαζί μὲ ἓνα σφουγγαράδικο, ὅπου καπετάνιος ἦταν ὁ θεῖος μου. Μόλις μὲ τὸ καΐκι φτάσαμε στὸ μέρος ποὺ ὑπῆρχαν τὰ σφουγγάρια, ὁ θεῖος μου εἶπε νὰ μὲ ἐτοιμάσουν γιὰ νὰ κατέβω κάτω στὸ βυθό.

Μὲ ἔντυσαν λοιπὸν τῇ λαστιχένια φορεσιᾷ ποὺ φοράει κάθε βουτηχτής, μοῦ φόρεσαν τὴν ἀτσαλένια περικεφαλαία, μοῦ ἔζωσαν τὴ ζώνη μὲ τὰ γατζούδια, κρέμασαν τὰ μολύβια στὴν τραχηλιά, λαστιχένια βραχιόλια στὰ χέρια καὶ παπούτσια μολυβοπάτωτα στὰ πόδια. Μόλις κατῶρθωνα νὰ κουνηθῶ ἀπὸ τὸ βάρος. Πάτησα τέλος στὴ σκάλα, ἔκλεισαν καλὰ τὸ φεγγίτη τῆς λαστιχένιας φορεσιᾶς, καὶ ἐγὼ ἄμορφος καὶ ἀγνώριστος ἄπλωσα πάνω στὰ νερὰ σὰ νὰ ἄπλωνα στὰ βαμβάκια. Ἀμέσως χιλιάδες φοῦσκες γκριζοπράσινες πήδησαν πρὸς τὰ πάνω ἢ μιὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη, λές καὶ κάποια νεράϊδα ἐκεῖ κάτω ἔπαιζε κρυσταλλένια πεντόβολα.

Στάθηκα στὸ βυθὸ σὰ νὰ μπῆκα σπῖτι μου. Γύρισα τὰ μάτια δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ ἀναγάλλιασα βλέποντας τὰ πολλὰ σφουγγάρια. Οὔτε γεωργὸς ἔτσι δὲν χαίρεται, ὅταν βλέπη πολύκαρπο τὸ χωράφι του.

— Τώρα, συλλογιέμαι, θὰ ψαρέψω γιὰ καλὰ. Ὅχι μόνο τὸ δίχτυ μου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόχη θὰ γεμίσω!

Καὶ ἀμέσως ἄρχισα τὸ θέρισμα.

Ἐπάνω σὰ μαῦρο σύγνεφο φάνταζε τοῦ καΐκιου ἡ καρίνα. Ὀλόγυρα τὸ νερὸ ἦταν πηχτὸ καὶ σταχτοπράσινο σὰ θαμπὸ κρύσταλλο. Μὲ ψηλαφοῦσε ἀπὸ παντοῦ, μὲ ἔδενε μὲ μεταξένια βρόχια, καὶ τὴν ἴδια στιγμή μοῦ ἔδειχνε χιλιόμορφον κόσμον. Κοπαδιαστὰ περνοῦσαν τὰ ψάρια. Χρυσόφτερα, ἀσημένια διάβαιναν ὀλόγυρά μου μὲ φουσκωμένα τὰ λαιμά, μὲ τὰ σπάρραχνα κατακόκκινα. Τὰ δόντια τους στὶς δυνατὲς σαγονίτσες τους ἔ-

μοιαζαν σάν ψιλὸ μαργαριτάρι, καὶ γιὰ τιμόνι τοὺς εἶχαν τὴν ψαλιδωτὴ οὐρὰ τοὺς. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ψάρια ἔπεφταν ἐπάνω μου, σάν τυφλά, ἄλλα τσιμποῦσαν τὴν περικεφαλαία μου, καὶ ἄλλα διάβαιναν κάτω ἀπὸ τὰ σκέλια μου σάν γρήγορες ἀργυρὲς σαγίτες.

Κάτω φυκοστρωμένος ὁ βυθὸς ἄνοιγε πλατὺς καὶ μαλακὸς σὰ βελούδο. Ἐδῶ θαλασσινὲς ἀνεμῶνες βαθυγάλαζες ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά, ἄλλες ἀνοιχτὲς σάν κοῦπες καὶ σάν ἀρχαῖα κύπελλα, καὶ ἄλλες σάν κρίνα μεγάλα.

Παρέκει καὶ παντοῦ περίγυρα ξανθοπράσινα θαλασσινὰ μαρούλια, τρανὰ χρυσόμηλα, χαμόκλαδα τριχοφορτωμένα, φυτὰ σὲ χίλια χρώματα καὶ χίλια σχήματα, ὅλα ἔκαναν τὸ βυθὸ τῆς θάλασσας νὰ μοιάζῃ σάν κῆπος παραμυθένιος. Μέσα σ' αὐτὸν τὸν κῆπο κινιοῦνταν τὰ ψάρια καὶ τὰ κοχύλια. Ἕνας ὁλόκληρος κόσμος μυστικὸς, ἄγνωστος, ὀστρακοφόρος καὶ λεπιδοντυμένος καὶ ἀγκαθόφραχτος! Ὁ κόσμος αὐτὸς γύριζε ἐπάνω κάτω, ἄλ-

λος μέγας καὶ ἀρειμάνιος σάν Γολιάθ, καὶ ἄλλος ταπεινὸς καὶ φοβιτσιάρης, τροφή ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου. Κάπου - κάπου ἓνας ἀστακὸς ἄνοιγε σάν ἀντένες τὰ πόδια του καὶ ἔτρεχε νὰ συλλάβῃ μιὰ σουπιὰ, πνιγμένος στὸ μελάνι τῆς ποῦ ἐκείνη φεύγοντας τοῦ εἶχε ἀπολύσει.

Ἄλλοτε μιὰ καβουρομάνα κινούσε σὰ λόγχεις τὰ πόδια τῆς, γιὰ νὰ προφυλάξῃ τ' αὐγά τῆς. Καὶ πέρα δῶθε βράχοι καὶ μικρὲς λαγκαδιὲς καὶ ὄρη μὲ κάλλη μύρια, μὲ θησαυροὺς ὀνειρεμένους, μὲ κατοίκους καὶ πετρώματα ἄγνωστα. Ἀλλὰ γιὰ κεῖνα δὲν ἐφρόντιζα, οὔτε μ' ἐννοιαζε.

Ἡ δική μου δουλειὰ τώρα ἦταν ν' ἀρχίσω καὶ νὰ μαζέψω τοὺς σπόγγους, ποῦ ἦταν γεμάτος ὁ τόπος ὁλόγυρά μου. Γέμιζα κάθε τόσο τὴν ἀπόχη μου καὶ τὴν ἄδειαζα μέσα στὸ δίχτυ μου. Ὅταν τέλος γέμισα γιὰ καλὰ δίχτυ καὶ ἀπόχη, τράβηξα τὸ σκοινάκι τρεῖς φορές. Ἔδωσα ἔτσι σύνθημα στοὺς ναῦτες τοῦ καΐκιου, ὅτι τέλειωσα τὴν ἐργασία μου κι εἶμαι ἕτοιμος γιὰ νὰ μὲ τραβήξουν ἐπάνω.

Μόλις ἀνέβηκα στὸ κατάστρωμα τοῦ καΐκιου καὶ εἶδαν πόσα πολλὰ σφουγγάρια εἶχα μαζέψει, ὅλοι θαυμάζανε πῶς τὰ κατάφερα.

—Μωρέ, ἐσὺ ἐγίνες κιόλας σπουδαῖος σφουγγαράς, μοῦ εἶπεν ὁ θεῖος μου. Ἔτσι ποῦ πᾶς, σὲ λίγον καιρὸ θὰ εἶσαι ὁ καλύτερος ἀπ' ὅλους μας ἐδῶ. Κι ὅσο γιὰ μένα, θὰ τό 'χω καμάρι μου νὰ 'χω τέτοιον ἀνηψιό.

Τὰ λόγια του ἐκεῖνα μοῦ ἔδωσαν φτερά. Τὰ θυμόμουν κάθε φορά, ὅταν φοροῦσα τὴ λαστιχένια φορεσιὰ γιὰ νὰ ξανακατέβω στοὺς ὁμορφους βυθοὺς τῆς θάλασσας. Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι πῶς τὰ λόγια τοῦ θεῖου μου βγῆκαν ἀληθινά. Γιατὶ πραγματικὰ ὅστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ εἶχα κιόλας γίνει ἓνας πρώτης τάξεως σφουγγαράς.

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας
(Διασκευὴ Κ. Ρ.)

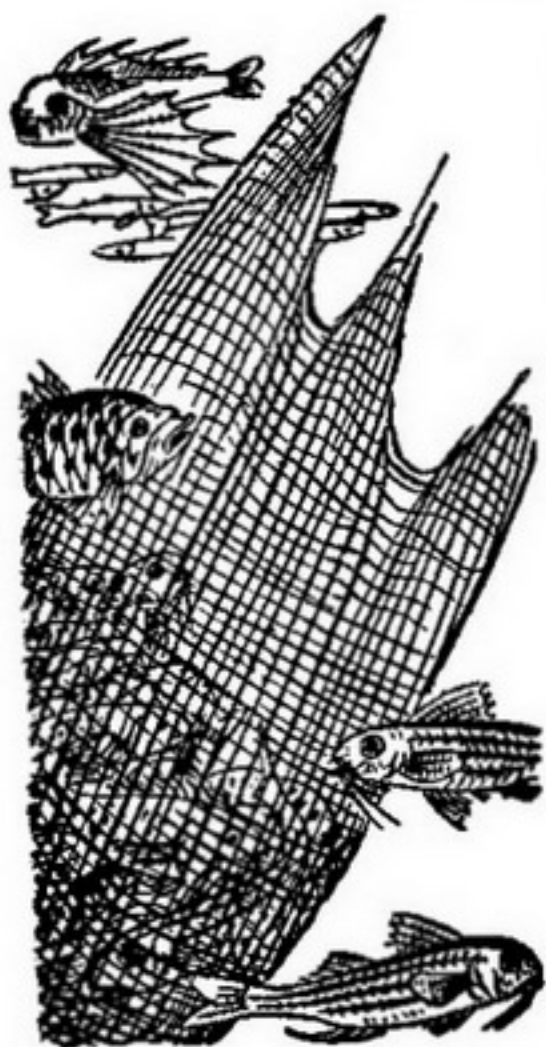
Ο ΓΡΙΠΟΣ

"Εγια μόλα, έγια λέσα!
"Ολοι πιάστε με καρδιά,
έχει ο γρίπος ψάρια μέσα,
νά γεμίση ή άμμουδιά.

Καίει ο ήλιος τὸ κεφάλι,
τρώγει ή άρμη τὸ κορμί.
Σάν κι έμᾱς στὸν κόσμο άλλοι
δέν κερδίζουν τὸ ψωμί.

Με βροχόχιονο, μ' άγέρα,
δίχως ύπνο καί φαγί,
στά σκοινιά· μας νύχτα μέρα
τὴν περνοῦμε τὴ ζωή.

"Εγια μόλα! Πάρτε δίχτυ!
Πιάστε σάκο καί γιαλό!
"Αχ, βοριά θαλασσοπνίχτη,
δὲ μᾱς βγήκες σὲ καλό.

Πᾶνε οί κόποι μας τοῦ κάκου.
Με τὴ λύσσα τοῦ βοριά
σκίστηκε ή κορφή τοῦ σάκου
καί μᾱς έφυγε ή ψαριά.

"Εγια μόλα, έγια λέσα!
Με καινούργια προκοπή
τά σκοινιά στὴ βάρκα μέσα
καί τὰ χέρια στὸ κουπί.

Μὴ δειλιάτε, παλληκάρια!
Νά 'ναι ο γρίπος μας καλά,
κι ἂν χαθῆκαν λίγα ψάρια,
θά 'ρθουν ἄλλα πιὸ πολλά.

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.
Σὰ νεράϊδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτή,
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης.
Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιά κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερή,
μὲ πολλὰ καμάρια.
Πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαλοῦ τὰ ψάρια.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγος τὸ κοιμισμένο,
φύσα, ἀγεράκι μου ἔσπερινό.
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο,
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό!

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
ν' ἀνοίγῃ πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάϊ μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρη γέρνει,
σ' ἀγέρι ἤσυχο καὶ σιγανό.

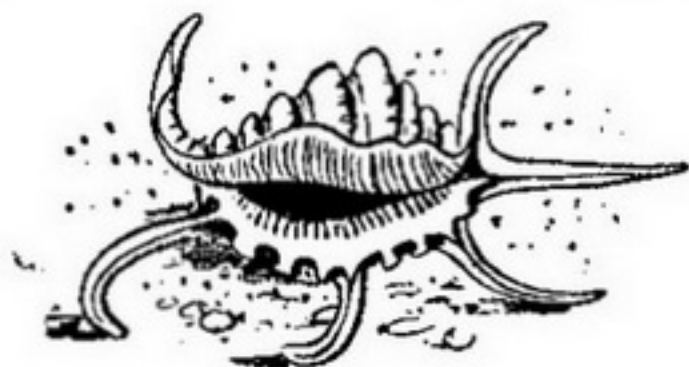
Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι,
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ!
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου! "Ω, τί χαρά!
Ἐκεῖ ἡ μανούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τῇ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

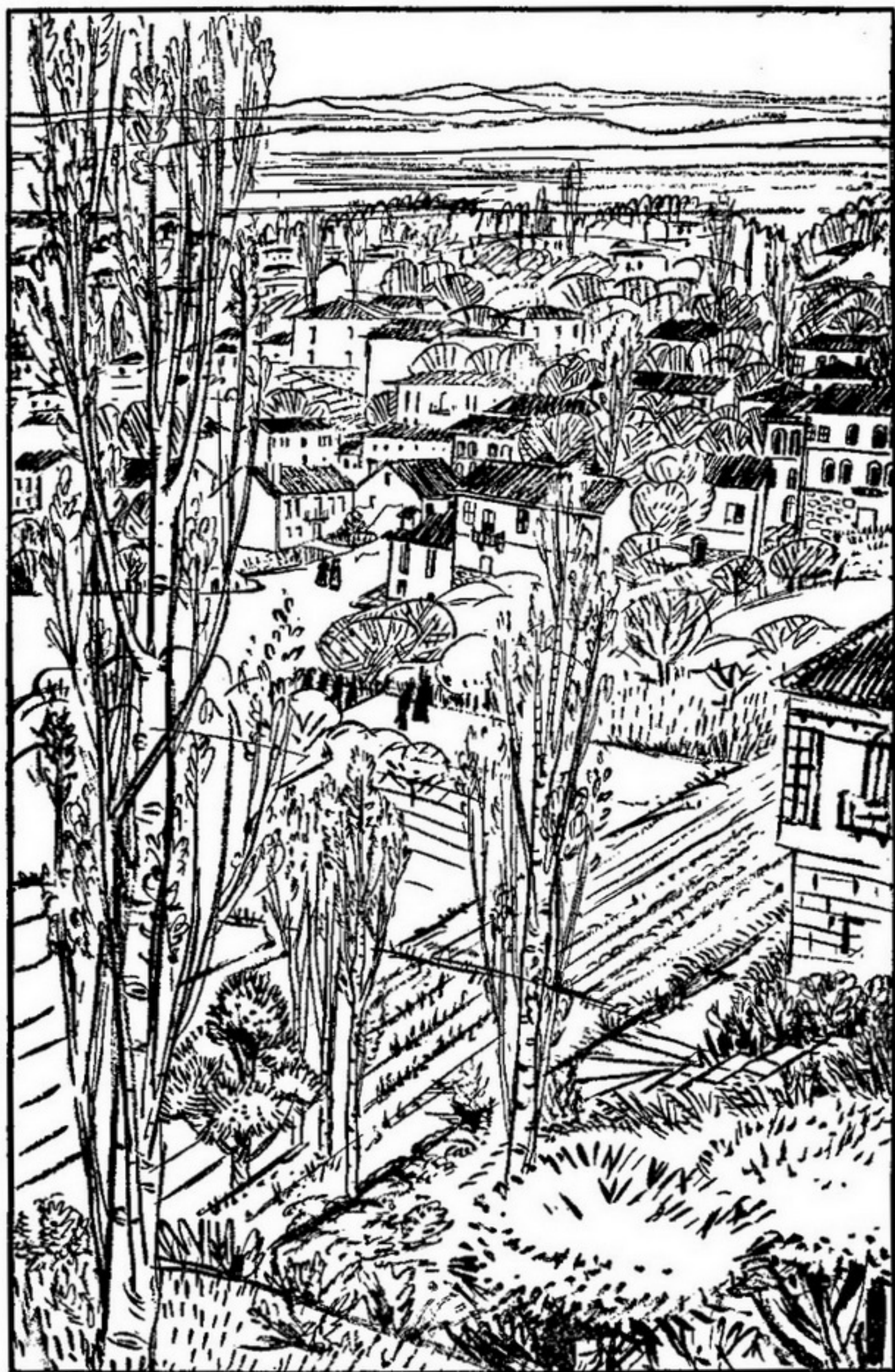
Τρέξε στὰ πόδια της! Ἀπ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της, πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι,
ἐσὺ ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτιά.

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Ε΄. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

Χώρα τῆς Ρωμιοσύνης. Πορευόμαστε γιὰ τὴ Νάουσα. Κατεβαίνομε στὴν πεδιάδα καὶ ἐκεῖθε ἀντικρύζομε ὅλο τὸ μᾶκρος τοῦ Βερμίου, ποὺ ἀπὸ τὰ στενὰ τοῦ Τριπόταμου, στὴ Θεσσαλία, ἀπλώνεται ὡς ἀπάνω στὴ λίμνη τῆς Ἀρνισας (Ὁστρόβου). Ἡ πλατειά αὐτὴ βουνοσειρὰ· κόβει τὴ Μακεδονία στὴ μέση κι ἓνα μόνο πέρασμα ἀφήνει, τὸ διάβα τοῦ Βόδα.

Προσπερνώντας τὸ χωριὸ Σκύδρα, καὶ ἀφήνοντας πίσω μας τὸ βουνὸ Πάϊκο, μπαίνομε στὴν περιοχὴ τοῦ Ρουμλούκ, ποὺ σημαίνει τούρκικα «χώρα τῆς Ρωμιοσύνης». Ἀπὸ δῶ ὡς τὴ θάλασσα ζοῦν καμιὰ εἰκοσαριὰ χιλιάδες Ἕλληνες, ποὺ δὲν ἄφησαν ποτὲ νὰ κατοικήσῃ στὰ μέρη τους ἀλλόθρησκος! Ζήσαν τοὺς πέντε αἰῶνες τῆς τούρκικης σκλαβιάς μ' ἐλευθερία, διατηρώντας τὰ παλιὰ τους ἔθιμα καὶ ἀκμαῖο τὸ ἐθνικὸ τους φρόνημα.

Τὰ ροῦχα, ποὺ φοροῦν ἐδῶ οἱ γυναῖκες, εἶναι ἡ μεγαλοπρεπέστερη ἐλληνικὴ λαϊκὴ φορεσιά, μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ κεφαλόδεσμο, τὸ «κατσούλι», ποὺ εἶναι μίμηση τῆς περικεφαλαίας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ μὲ τὶς ἀσημένιες πούλιες τοῦ ζωναριοῦ, ποὺ θυμίζουν ἀρχαῖο θώρακα.

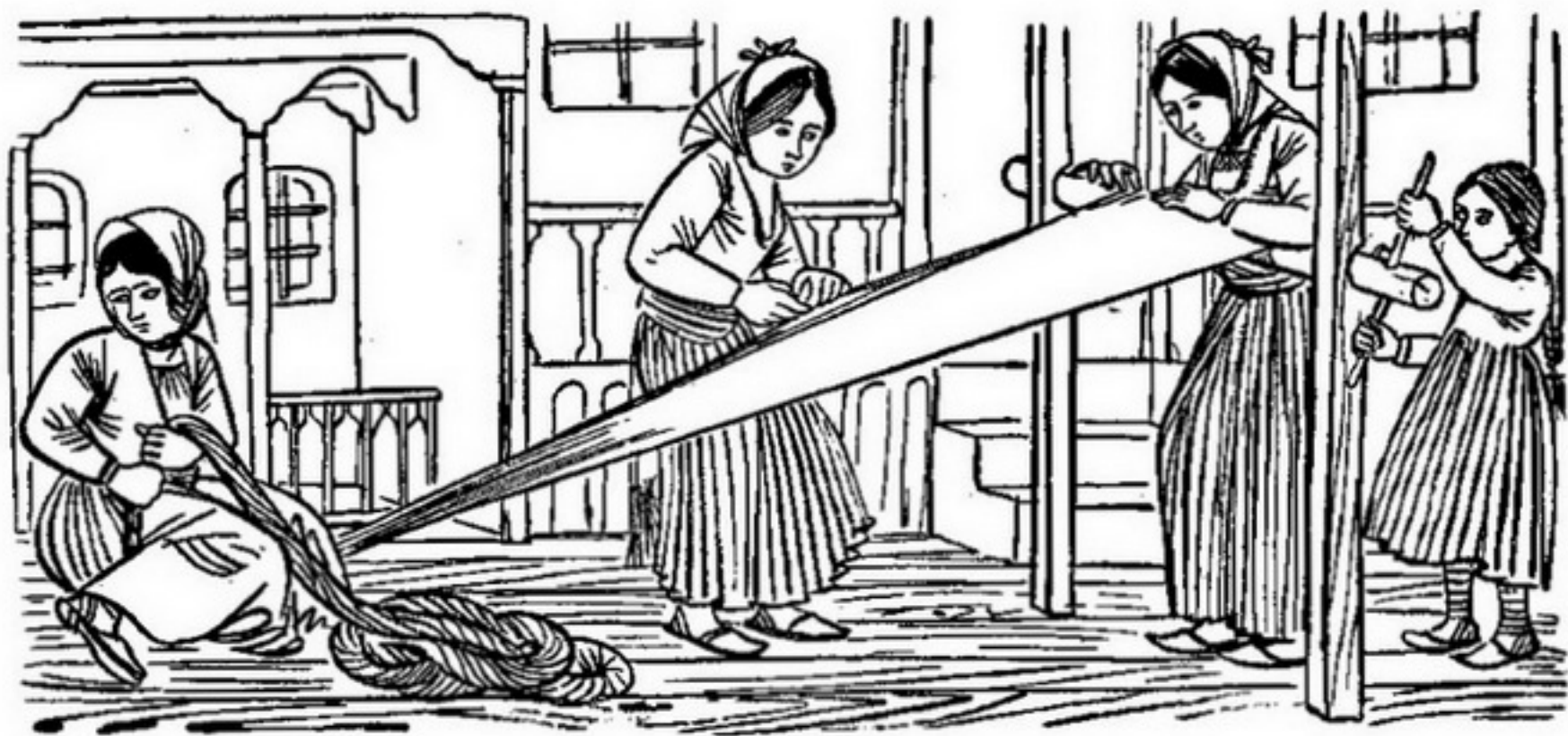
Βλέποντας χωριάτισσες τοῦ Ρουμλουκιοῦ νὰ χορεύουν τὸν κυκλικὸ χορὸ τους νιώθεις πόση γραφικότητα εἶχαν τὰ παλιὰ ντυσίματα, τόσο πολύχρωμα κι ὅμως εὐγενικά, τόσο διαφορετικὰ μεταξύ τους κι ὅμως ὅλα ὡραῖα.

Ἱστορία. Πρὶν περάσῃ μισὴ ὥρα, εἶχαμε ἀνεβῆ στὴ Νάουσα, ποὺ παινεύεται, πῶς εἶναι τὸ Σούλι τῆς Μακεδονίας, ἐπειδὴ πότισε μὲ πολὺ αἷμα τὴν Ἐλευθερία. Πολέμησε δυνατὰ πρῶτα τὸν Ἀλήπασα, ποὺ θέλησε νὰ τὴν ὑποτάξῃ. Ὑστερα ὅταν κηρύχθηκε ἡ Ἐπανάσταση, ἐπαναστάτησε κι αὐτὴ μὲ ντόπιους ἀρχηγούς, ἂν καὶ τὰ πολλὰ προνόμια, ποὺ εἶχε, τῆς ἐξασφάλιζαν σχετικὴ ἐλεύθερη ζωὴ.

Ἀπομονωμένη ὅμως ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐπαναστατικὰ κέντρα ἔπειτα ἀπὸ γενναία ἀντίσταση ὑπέκυψε στὸν πολυάριθμο ἐχθρό. Πολλές χιλιάδες κάτοικοι σφάχτηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους· θὰ σφάζονταν ἀκόμη καὶ ἄλλοι γιὰ παραδειγματισμό, ἂν στὴ ση-

μερινή πλατεία τών ήρώων, όπως λέει ή παράδοση, δέν γινόταν τò θαύμα, τήν τετάρτη ήμέρα τής σφαγής, νά σηκωθῇ καί νά περπατήσῃ ἀκέφαλο πτώμα.

Ἄλλὰ μιὰ ἄλλη μεγαλύτερη θυσία τής Νάουσας ἔλαμψε τότε σάν περίλαμπρο ἄστρο καί φώτισε ὅλον τόν κόσμον. Οἱ Ναουσιανές, γιά νά μὴν αἰχμαλωτισθοῦν, γκρεμίστηκαν — 6 τοῦ Ἀπρίλη 1822 — μέ τὰ παιδιά τους στὸν γκρεμὸ τοῦ Σουμπάνου, σάν Σουλιώτισσες!

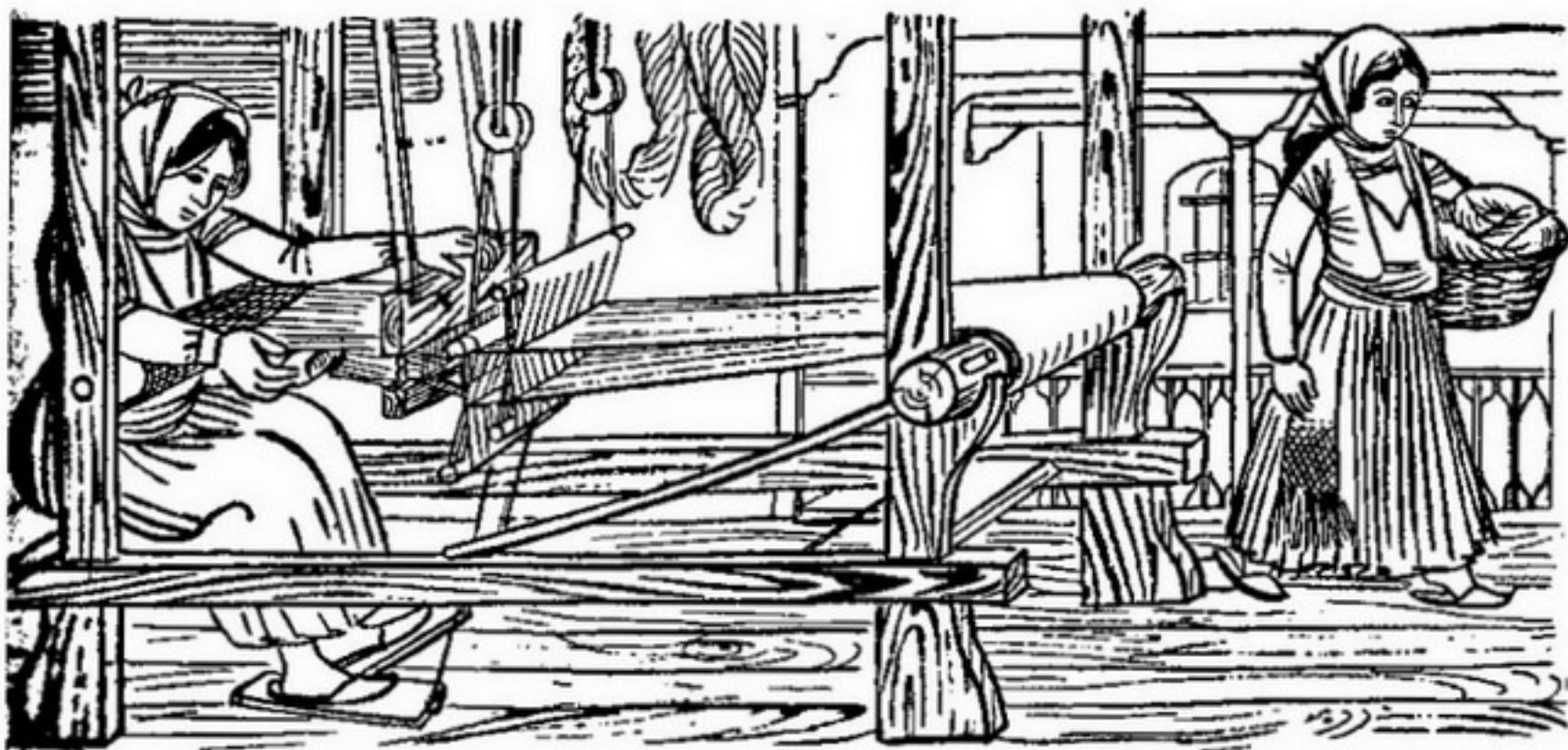
Ἡ Νάουσα εἶναι πόλη παλιά· τὸ ὄνομά της πελασγικά σημαίνει — λένε οἱ εἰδικοί — τόπο ψηλὰ στημένον, αἰωρούμενο, ἀπὸ τὴν ἴδια ρίζα ποὺ ἔγινε ἡ λέξη «ναῦς», ἐπειδὴ καί τὸ πλοῖο αἰωρεῖται στὴν κορυφὴ τών κυμάτων.

Κατὰ τὰ τέλη τής Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας σὲ τέτοιο βαθμὸ εἶχε ξεπέσει ἡ Νάουσα, ὥστε, ὅταν ὁ Τοῦρκος Ἐβρενὸς πασάς ἦρθε νά τὴν καταλάβῃ, βρῆκε τοὺς λίγους κατοίκους μισόγυμνους. Ὁ Ἐβρενός, ποὺ βοηθοῦσε τοὺς Χριστιανούς, γιατί καί ὁ ἴδιος ἦταν ἐλληνικῆς καταγωγῆς, τοὺς ἔχτισε νέα πόλη καί τοὺς παραχώρησε διάφορα προνόμια. Ἡ σχετικὴ αὐτὴ ἀσφάλεια στάθηκε ἀρκετὴ, γιά νά δημιουργηθῇ ἀμέσως εὐπορὴ κοινωνία, ποὺ ὁλοένα πλούταινε ἀπὸ τὶς δύο βιομηχανίες τοῦ τόπου, τὴν ὑφαντουργία καί τὸ κρασί.

Οἱ δύο βιομηχανίες.

Δὲν ξέρω ποῖος ἄλλος λαὸς ἀγάπησε τὴν ὑφαντικὴ περισσότερο ἀπὸ τὸν ἐλληνικό· σ' ὅλα τὰ μέρη του, ἀπὸ τὴ Μακεδονία ὡς τὴν Κρήτη, βρέθηκαν παντοῦ ἀδράχτια, σὲ στρώματα μάλιστα νεολιθικά, ἑξὶ χιλιάδες χρόνια πρὶν Χριστοῦ.

Ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ὀμήρου κάθε σπίτι εἶχε τὸν ἱστῶνα του, δωμάτιο ποὺ δούλευαν τ' ἀργαλειά. Οἱ νοικοκυρὲς περνοῦσαν ἐκεῖ τίς μέρες τους ἐτοιμάζοντας τὰ ροῦχα τοῦ ἀνδρός

καὶ τῶν παιδιῶν τους· χαρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι ὅταν χανόταν κανέναν γυιὸς, γιὰ νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν, τοῦ ζητοῦσαν νὰ θυμηθῇ τί ροῦχα τοῦ εἶχε ὑφάνει ἢ μάνα του, ὅπως ρώτησε ἡ Ἥλέκτρα τὸν Ὀρέστη· καὶ ὅταν χανόταν ὁ ἄνδρας ρωτοῦσαν πάλι γιὰ τὰ ροῦχα του, ὅπως ρώτησε ἡ Πηνελόπη τὸν ἄγνωστο ξένο της, τί ροῦχα φοροῦσε ὁ Ὀδυσσεύς.

Οἱ φτωχὲς γυναῖκες γιὰ νὰ κερδίζουν λίγα χρήματα ἔκαναν συλλόγους μεταξύ τους καὶ ἔπαιρναν παραγγελίες ἐμπόρων γιὰ ἐξαγωγή. Τὶς ὠνόμαζαν «ἐργαστῖνες». Τόση σημασία ἔδιναν στὸ καλὸ πλέξιμο τοῦ ὑφάσματος, ὥστε εἶχαν νόμο, ποὺ ὠριζε βαρεῖες τιμωρίες γιὰ τοὺς σκλάβους, ἂν ἔκαναν παραφασάδες, ὠριζε θάνατο ἂν κατάστρεφαν ὁλόκληρο τόπι πανί...

Ἐδῶ, στὴ Νάουσα, γίνονταν τὰ τρίψιλα ὑφάσματα, ἐκεῖνα

τὰ προκλητικά, πού οἱ Βυζαντινοί τὰ ἔλεγαν «ἀνεμίτσια» καί ἡ Ἐκκλησία τὰ ἀπαγόρευε στίς Χριστιανές, γιατί ἦσαν πολύ ψιλοφασμένα. Ἀκόμη σήμερα ὁ λαός ὀνομάζει τὰ ἀραχνοῦφαντα φορέματα «ἀγερινά» ἢ «ἀεράτα», πού εἶναι τὸ ἴδιο μέ τῇ λέξει «ἀνεμίτσια».

Μέ τὸν ἴδιο τρόπο, πού ὑφαίνουν τώρα οἱ χωρικές μας στὰ χειροκίνητα ἀργαλειά, μέ τίς ἴδιες ὀνομασίες, δούλευαν καί οἱ ἀρχαῖες ἐλληνίδες. Ὅπως καί σήμερα, προτιμοῦσαν τὸ στημόνι στριμμένο, ἐνῶ τὸ ὑφάδι τὸ κρατοῦσαν ἀπαλό.

Ἡ Νάουσα ἀπὸ πάντα, χιλιάδες χρόνια, βάσταξε ὀρθή τὴν παράδοση τῆς Ὑφαντικῆς· χάρη στὰ νερά της, πού ἄλλοτε κινοῦσαν νερόμυλους καί τώρα ἠλεκτρικά ἐργοστάσια ἐριουργίας, νηματουργίας, σχοινοποιίας, ἔχει σπουδαία βιομηχανία. Χωρίς νὰ ξοδεύη οὔτε λεπτό σὲ συνάλλαγμα ἐξωτερικοῦ γιὰ κινητήρια δύναμη, κάνει μεγάλη ἐξαγωγή ἐμπορευμάτων καί χιλιάδες ἐργατικά χέρια κερδίζουν τὸν ἄρτο τῆς οἰκογενείας των.

Ἀλλὰ ἡ πόλη τούτη ἔγινε γνωστή ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὄχι τόσο ἀπὸ τὰ ὑφάσματα, ὅσο ἀπὸ τὰ περίφημα κρασιά της, πού ἦσαν καί στὴν ἀρχαιότητα ὅμοια μέ τὰ τωρινά. Καθὼς ἀνεβαίναμε τὸν ἀνήφορο, συναντήσαμε πολλὰ ἀμπέλια μέ τίς κλάρες φορτωμένες σταφύλια. Ἄν ποτὲ χάνονταν ἀπὸ τὸν κόσμο ὅλα τ' ἀμπέλια κι ἀνθοῦσαν τοῦτα μόνο τὰ κλήματα, πάλι τὸ κακὸ δὲν θὰ μοῦ φαινόταν μεγάλο!..

Ριζωμένη ἡ παμπάλαιη τούτη πολιτεία στὰ πόδια τοῦ Βερμίου ἔχει δυὸ μεγάλες ἀρετές. Εἶναι κυψέλη ἐργασίας καί προκοπῆς ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, δροσιὰ καί πανόραμα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Νερόχαρη καί καταπράσινη ὥς εἶναι μέ τὴν ἄφθονη καί ποικίλη βλάστηση τῶν ἄγριων καί ἡμερων δένδρων της μαγεύει τὸν περαστικὸ καί ξεκουράζει τὸν ντόπιο.

«Τὸ Περιβόλι τῶν Θεῶν»

Χρήσιμος Ζαλοκώστας

ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ ΧΩΡΑ

Δόξες, δόξες. Ένα πρωί, στά μέσα τοῦ Μαΐου, ξεκίνησε ὁ ἐκδρομικός μας ὄμιλος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ τὸ σιδηρόδρομο γιὰ τὶς Μυκῆνες, τὴν ἀρχαία πολιτεία τῶν Ἀχαιῶν.

— Λίγη Ἑλλάδα θέλομε νὰ ἰδοῦμε· εἶπε ὁ πρόεδρος μας στὸν ὑπάλληλο, βγάζοντας τὰ ὀγδόντα εἰσιτήρια τῶν ἐκδρομέων.

Ναί, λίγη Ἑλλάδα ἠθέλαμε νὰ ἰδοῦμε καὶ νὰ θαυμάσωμε, ποὺ κάθε κομμάτι της, φωτεινὸ καὶ ὠραῖο, εἶναι ποτισμένο, τέσσερες χιλιάδες τώρα χρόνια, μὲ δόξα καὶ πολιτισμό.

Γρήγορα ἡ ἐκδρομὴ μᾶς προσέφερε τὰ πρῶτα ἀναψυκτικά. Δὲν εἶχαμε καλὰ καλὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, καὶ στὴ γόνιμη γῆ τῆς Ἑλευσίνας τὰ μεστωμένα στάχυα μᾶς θύμισαν τὸ χαριτωμένο μῦθο τῆς Δήμητρας καὶ τῆς κόρης της Περσεφόνης, ποὺ δίδαξε ἡ μάνα τὸ βασιλέα τῆς χώρας Τριπτόλεμο τὴν καλλιέργεια τοῦ σίτου. Βλέποντας τὴν ἀπέραντη πεδιάδα, ἐννοοῦμε τὴν προτίμηση τῆς θεᾶς.

Ὁ μοναδικὸς λόφος τῆς κυριαρχεῖ ὑπερήφανος στὸ περίφημο «Θριάσιον πεδῖον» καὶ ἐποπτεύει γαλήνιος στὸ μεγάλο κόλπο, ὅπου δόξασαν τὴν Ἑλλάδα οἱ Σαλαμινομάχοι. Ἀλλὰ δὲν παύει καὶ νὰ φωνάζη, ὅτι στοὺς βράχους τοῦ γεννήθηκαν τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια μὲ τὶς ὑψηλότερες ἠθικὲς ἰδέες τῆς ἀρχαίας θρησκείας.

Περνώντας τὰ Μέγαρα, δὲν προκάνομε νὰ θυμηθοῦμε τὴν ἄλλη ἔνδοξη ἱστορία των, παρὰ τὴν ξακουστὴ ἀποικία τους, τὸ Βυζάντιο, ποὺ ὡς πρωτεύουσα τῆς μεσαιωνικῆς μας αὐτοκρατορίας γιὰ χίλια χρόνια δόξασε τὸν ἑλληνισμό. Ἀλλὰ ὁ σιδη

ρόδρομος τρέχει και ή γαλανή θάλασσα, ό γαλάζιος ούρανός, τὰ πράσινα βουνά και οί θεριεμένοι βράχοι, που κατεβαίνουν ως τὰ κύματα ανάμεσα από τὰ πευκα, μᾶς φέρνουν στήν τωρινή, αλλά και αιώνια όμορφιὰ τῆς Ἑλλάδας.

Με ιδιαίτερη εὐλάβεια σταθήκαμε στο δρόμο μας έμπρός σε δύο δόξες τῆς νεώτερης Ἑλλάδας, μία εἰρηνική και μία πολεμική.

Στή στενή λουρίδα τοῦ φαλακροῦ Ἰσθμοῦ με ὑπερηφάνεια χτυπᾷ ή καρδιά μας. Με ὑπομονή και ιδρώτα ή ξαναζωντανεμένη Ἑλλάδα διχοτόμησε έδώ και 60 χρόνια, τήν κατάξερη και σκληρή τούτη γῆ, για νά ένωση τίς δυό θάλασσες, που κρατοῦσε χωρισμένες ή Φύση.

Σε 50 μέτρα βάθος βλέπομε τή διώρυγα, που ἤσυχά ἀπλώνει τὰ γαλανά νερά της· θαυμάζομε τὸ εἰρηνικό μεγαλούργημα. Ἄλλά γρήγορα περάσαμε τή γέφυρα και τὸν Ἰσθμό· ή μηχανή δέν καταλαβαίνει από τέτοια. Τὸ όμορφο θέαμα χάθηκε από τὰ μάτια μας, ή καρδιά μας όμως εἶναι ἀνάλαφρη για τὸ μεγάλο έργο. Κάθε πλοίο, εἴτε έλληνικό· εἴτε ξένο, που περνᾷ τῇ διώρυγα, ὑπενθυμίζει με τήν παρουσία του στὰ πέρατα τοῦ κόσμου τή νεώτερη αὐτὴ δόξα τῆς πατρίδας μας.

Ἀφήνοντας τώρα πίσω τήν Κόρινθο, φθάσαμε στὰ Δερβενάκια, τὸ μισοάγριο, αλλά ώραῖο τοπίο· ή καρδιά μας συγκινημένη ξαναχτυπᾷ δυνατά, αλλά σε ἄλλο ρυθμό. Μία ολόλαμπρη σελίδα τοῦ Εἰκοσιένα προβάλλει φωτεινὴ έμπρός μας. Ὁ καθηγητής, που ἦταν στή συντροφιά μας, μᾶς εἶπε λίγα λόγια για τὰ στενά, που ἔγιναν στὰ 1822 ὁ τάφος για μιὰ ολόκληρη τουρκική στρατιά, τῇ φοβερῇ στρατιά τοῦ Δράμαλη. Ὁ χαμός της ἔσωσε από τὸ μεγαλύτερο ως εκείνη τήν ὥρα κίνδυνο τήν επαναστατημένη χώρα.

—Ἀπάνω τους, Ἕλληνες! Χτυπᾷτε τους! Σὰ ν' ἀκούεται ἀκόμη ή βροντερὴ προσταγή τοῦ στρατηλάτη Γέρου τοῦ Μωριά.

Τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἀι-Σώστη, ψηλὰ από τήν πλαγιά τοῦ βουνοῦ ὑψώνει τὸ Σταυρό του και εὐλογεῖ «τοὺς ὑπὲρ πίστεως και πατρίδος ἀγωνιζομένους». Και οί καμπανοῦλες του, που ἤχοῦν στὸν ὀρθο και τὸν έσπερινό, νομίζεις, ὅτι ψάλλουν, και τώρα ἀκόμη, τὸν εὐχαριστήριο ὕμνο στοὺς γενναίους και στο λυτρωτὴ τῆς Πελοποννήσου, τὸν ἀρχιστράτηγο Κολοκοτρώνη.

Μυκῆνες. Σὲ λίγο προσπερνοῦμε τὰ στενὰ καὶ ἀντικρύζομε τὴν ἀργολικὴ πεδιάδα. Κλείνουν τώρα οἱ νέες καὶ ἀνοίγουν οἱ παλιές, οἱ πολὺ παλιές πύλες τῆς χώρας, ποὺ μᾶς παρουσιάζουν τὴν πρώτη πρώτη Ἑλλάδα, τὴν προϊστορικὴ, μὲ τὶς Μυκῆνες, ποὺ γι' αὐτὲς ἀκριβῶς ξεκινήσαμε.

Ἀπὸ τὸ σταθμὸ τοῦ σιδηροδρόμου, τὰ Φίχτια, ἓνας καλὸς καὶ ἀσφαλτοστρωμένος δρόμος ἴσιος μᾶς φέρνει ἀνατολικά στὸ μικρὸ χωριὸ Μυκῆνες, ποὺ πρῶτα τὸ ἔλεγαν Χαρβάτι. Οἱ πικροδάφνες τοῦ μᾶς εὐφραίνουν μὲ τὸν ἄφθονο ἀνθὸ τους. Ἀπὸ τὸ χωριὸ ὁ δρόμος μας ἐξακολουθεῖ, ἀνηφορικὰ πιά, γιὰ τὴν πολιτεία τῶν Ἀχαιῶν.

Στὰ πόδια δυὸ βουνῶν, τοῦ Ἀι-Λιά καὶ τῆς Σάρας, ἐκεῖ ὅπου ἐνώνονται, ὑψώνεται ὁ λόφος, ποὺ εἶναι ἡ ἀκρόπολις τῶν Μυκηνηνῶν. Ἐδῶ εἶχαν ἄλλοτε οἱ φημισμένοι Ἀτρεΐδες, οἱ βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν, τὴν ἔδρα καὶ τὰ ἀνάκτορά των. Ἀπὸ τὴν πολιτεία αὕτῃ ξεκίνησε τὰ παλιὰ τὰ χρόνια καὶ ὁ πανίσχυρος Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων, ὡς ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων, γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ὑπερήφανους καὶ ὑβριστὲς τῆς Ἑλλάδας Τρῶες.

Σήμερα δὲν ζοῦν πιά οἱ Μυκῆνες· εἶναι καὶ αὕτῃ μιὰ νεκρὴ πολιτεία, ἀνάμεσα σὲ τόσες ἄλλες ἐλληνικές. Ὁ χρόνος καὶ οἱ βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς τὴν μετέβαλαν σὲ ἐρείπια καὶ σωροὺς ἀπὸ χώματα. Καὶ ὅμως ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ ἄλλοι ποιητὲς, ποὺ ὕμνησαν τὰ κατορθώματα, τοὺς θρύλους καὶ τὸ μεγάλο πολιτισμὸ τῆς, τὴν ἐμφανίζουν ἀκέρια καὶ ὀλοζώντανη σὰ νὰ τὴν ἔχωμε ἐμπρὸς στὰ μάτια μας. Δὲν τὴν ἄφησαν νὰ πεθάνῃ!

Πραγματικὰ δὲν πέθανε· τὸ ζωντανὸ δράμα ἔγινε καὶ ζωντανὴ πραγματικότης. Οἱ θαυμαστὲς τῆς φήμης τῆς καὶ οἱ σοφοὶ τῆς περασμένης γενιᾶς, ξένοι καὶ δικοὶ μας, ἐρεῦνησαν μὲ πόθο καὶ λαχτάρια τὰ ἐρείπια καὶ τὰ χώματα, γιὰ νὰ εὗρουν τὰ μυστικὰ τῆς πεθαμένης ἐποχῆς, ποὺ πολλοὶ ἄρχισαν νὰ φωνάζουν, ὅτι ἦταν ἓνα τερπνὸ παραμῦθι. Ἔτσι ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ἀλαλῆς γῆς φανερώθηκε ὁ ὕμνημένος πολυθόρυβος λαμπρὸς πολιτισμὸς τῆς, ποὺ δόξασε τὴν εὐλογημένη τούτῃ χώρα τῶν μεγάλων καὶ τῶν ὀραίων.

Ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια, μόνο τὰ κυκλώπεια τείχη μένουν ὀρθία, γιὰ νὰ δείχνουν μὲ τὸν ὄγκο των τὴ φοβερὴ τὴ δύναμη τῶν Ἀχαιῶν· ἡ περίφημη πύλη των, ἡ Πύλη τῶν Λεόντων, ποὺ σὰν ἀπὸ θαῦμα σώθηκε ἀπὸ τὴν καταστροφή, μᾶς ἀφήνει ἀνοιχτὴ τὴν εἴσοδο. Τὰ δύο τῆς λιοντάρια στέκονται ὀρθωμένα ἐπάνω στὸ τριγωνικὸ ἀνάγλυφό της, λὲς καὶ εἶναι ἔτοιμα, ἂν καὶ ἀκέφαλα, νὰ βρυχηθοῦν καὶ νὰ σπαράξουν κάθε ἐχθρὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ἀπὸ τὴν ἐπίσημη αὐτὴ πύλη μπαινόβγαιναν ἐπάνω στὰ ὀλόχρυσά ἄρματα των οἱ Ἀτρεΐδες βασιλεῖς μὲ τὰ χρυσὰ τὰ ὅπλα. Οἱ βαρεῖς τροχοὶ των εἶναι χαραγμένοι ἀκόμη στὸ πέτρινο κατώφλι της!

— Καὶ ἂν ὅλα τοῦτα ἔλειπαν, καὶ πάλιν οἱ Μυκῆνες θὰ ἦσαν γιὰ μᾶς ἡ πιὸ τιμημένη καὶ σεβαστὴ πόλη· μᾶς εἶπε ὁ κ. καθηγητής. Γιατὶ στὴν προϊστορικὴ αὐτὴ πολιτεία φύτρωσε καὶ ἀνθίσε τὸ πρῶτο ὀλόλαμπρο ἑλληνικὸ ἄνθος τῆς θυσίας γιὰ τὴν πατρίδα. Ἀπὸ τίς Μυκῆνες κατάγεται ἡ πρώτη ἐθνικὴ μας ἡρωΐδα, ἡ κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονα Ἰφιγένεια.

Δέχθηκε ἡ ὡραία κόρη νὰ θυσιάσῃ ἐπάνω στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδας τὰ νιάτα καὶ τὴ ζωὴ της γιὰ τὴ ζωὴ ὅχι τῆς γενετέρας της ἀλλὰ τῆ ζωὴ ὅλης τῆς Ἑλλάδας. Μὲ τὴ δικὴ της θυσία ἐξιλέωσε τὴν ὀργισμένη θεά, γιὰ νὰ δώσῃ οὖριο τὸν ἄνεμο στοὺς Ἕλληνες νὰ πλεύσουν στὴν Τροία. Ποιὸς ἔχει καὶ πέτρινη καρδιά, ποὺ νὰ μὴ δακρύσῃ ἀκούοντας τὰ λόγια της:

«... Κι ἂν ἡ Ἀρτεμις τὸ σῶμα τοῦτο θέλῃ γιὰ τιμὴ
 πῶς μπορεῖ θνητὴ κορούλα μιὰν θεὰ νὰ τὴν μποδίζει;
 Τό'χει ἀνάγκη; Τὸ χαρίζω στὴν Ἑλλάδα τὸ κορμί!
 Σφάξετέ με καὶ νικᾶτε! Τ' ἄριστο τῶν μνημοσύνων,
 θὰ εἶν' αὐτὸ γιὰ μένα, δόξα, παιδιὰ, γάμος καὶ γιοριή.
 Ἕλληνες ν' ἄρχουν βαρβάρων, ὅχι βάρβαροι Ἑλλήνων,
 πρέπει!...».

(Εὐριπίδου «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι», μετάφρ. Σ. Μενάρδου)

Οἱ τρεῖς πόλεις. Τί τοποθεσία ὑπέροχη! Ἀπὸ τίς Μυκῆ-
νες, σὰν ἀπὸ ὑψηλῆ σκοπιά, βλέπεις ν' ἀ-
σπρίζῃ ἀπέναντι τὸ Ἄργος, ποὺ ἡ ἱστορία του καὶ ἡ δύναμη
ζοῦν ἀπὸ τὰ πανάρχαια τὰ χρόνια ἕως σήμερα.

Σὲ τούτῃ τὴν πολιτεία πρωτόλαμψε καὶ ἀποθεώθηκε ἡ θεία
ιδέα τῆς μάνας καὶ ἡ στοργὴ τῶν παιδιῶν. Ποιὸς μπορεῖ νὰ
λησμονήσῃ τὴν Κυδίππη, τὴ σεβάσμια ἰέρεια τῆς Ἥρας καὶ τὰ
δύο τῆς παιδιά; Ἡ ἰέρεια ἔπρεπε νὰ πάῃ βιαστικὰ στὸ Ἡραῖο,
τὸ ναὸ τῆς θεᾶς, ἀλλὰ ἔτυχε νὰ μὴν εἶναι κοντὰ τὴν ὥρα ἐκεῖ-
νη τὰ βόδια, ποὺ ἔσερναν τὴν ἄμαξα. Καὶ τότε τὰ παιδιά τῆς,
ὁ Κλέοβις καὶ ὁ Βίτων, ἔσυραν ἐκεῖνα τὴν ἄμαξα μὲ τὴ μάνα
ὡς τὸ ναό, γιὰ νὰ πεθάνουν αὐτά! Ἀποκαμωμένα ἀπὸ τὸν
κόπο ἔγειραν τὸ κεφάλι σὲ αἰώνιο ὕπνο, ἐνῶ ἐπάνω τους φτε-
ρουγίζει ἡ εὐλογία τῆς μητέρας γιὰ τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴν τιμὴ,
ποὺ τῆς πρόσφεραν οἱ νεαροὶ βλαστοὶ τῆς!

Γύρω στὸ Ἄργος, ἀνάμεσα ἀπὸ βουνά—ἀνατολικά καὶ δυ-
τικά—ἀπλώνεται ὁλοπράσινη πεδιάδα, ὁλόφωτη καὶ καρπερὴ
χειμῶνα καλοκαίρι. Εἶναι ἡ περίφημη Ἀργολικὴ πεδιάδα, ἡμε-
ρη, μὲ χῶμα ἀφράτο καὶ παχύ· ἡ γῆ τῆς μὲ τοὺς ἄφθονους μη-
τρικοὺς χυμούς, παραδομένη στὴν καθημερινὴ παραγωγὴ, τρέ-
φει μὲ τὰ κηπουρικὰ καὶ δενδροκομικά τῆς τὴν πρωτεύουσα τῆς
Ἑλλάδας καὶ ἄλλες ἀκόμη πόλεις! Τούτῃ ἡ πεδιάδα, γιὰ νὰ
γίνῃ πλουτοφόρα εἶδε ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια τὰ πρῶτα
παραγωγικὰ ἔργα. Ἐδῶ ὁ Ἡρακλῆς σκότωσε τὸ τέρας τοῦ
ἔλους, τὴν πολυκέφαλη Λερναία Ὕδρα, δηλαδὴ ξεκαθάρισε τὸ
ἔλος καὶ τὸ παρέδωσε στὴν καλλιέργεια.

Στὸ βάθος, στὰ νότια, κόβεται ἡ πεδιάδα καὶ λαμποκοπᾷ ἡ
γαλανὴ θάλασσα. Ἀπ' αὐτὴ ἀπέπλεαν τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν,
γιὰ νὰ τὴν ὁργώσουν ὡς τὴν Κρήτη καὶ τὴν Ἀσία. Ἐφερναν
ὡς ἐκεῖ τὴν κυριαρχία τῶν Ἀτρειδῶν καὶ ἔπαιρναν, μὲ τὸ καλὸ
ἢ μὲ τὴ βία, τὰ φημισμένα ἀγαθὰ τῶν μακρινῶν αὐτῶν χωρῶν,
γιὰ νὰ τὰ φέρουν πίσω στὰ ἀνάκτορα τῶν δυνατῶν καὶ πλού-
σιων Μυκηνῶν.

Στὸ ἄκρο τοῦ τοπίου, φράζοντας τὴν πεδιάδα στὰ ἀριστε-
ρά, προβαίνει ἀπὸ τὴ στεριά μιὰ πέτρινη γλῶσσα καὶ βουτᾷ
μέσα στὴ θάλασσα, σὰ νὰ θέλῃ νὰ μετρηθῇ μὲ τὸ ἀνήμερο

πέλαγος. Στὴ μικρὴ αὐτὴ χερσόνησο εἶναι χτισμένη ἐπάνω ἢ πανάρχαιη Ναυπλία, τὸ σημερινὸ Ναύπλιο. Οἱ ἄγριοι βράχοι τῆς δίνουν στὴν πολιτεία ὁμορφιά, ἀλλὰ καὶ ρώμη ἀνδρική ἀπὸ τὴ δική τους ρώμη.

Καὶ τί νὰ τῆς πρωτοθυμηθῇ κανεὶς!

Ἀπὸ τὴν πανάρχαιη τῶν Ἀργοναυτῶν πολιτεία, τὴ Βυζαντινὴ, τὴ Φραγκοκρατούμενη, τὴν Ἑνετοκρατούμενη, ἕως τὸ ἐπαναστημένο τοῦ Εἰκοσιένα Ἀνάπλι, κάθε βράχος τούτης τῆς πολιτείας, καὶ κάθε πετρούλα ἔχουν νὰ σοῦ διηγηθοῦν καὶ ἀπὸ μία δοξασμένη ἱστορία· ὧρες μονάχα νὰ διαθέτης, γιὰ ν' ἀκοῦς.

Δὲν συγκινεῖ ὅμως ὀλιγώτερο καὶ ἡ εἰρηνικὴ προσφορά τῆς. Στὴν καρπερὴ γῆ τῆς πρωτοκαλλιέργησαν καὶ πρωτοκλάδεψαν τὸ γλυκοστάφυλο ἀμπέλι, γιὰ νὰ κάμουν χρήσιμο καὶ περιζήτητο τὸν καρπὸ του. Στὰ βράχια τοῦτα δημιουργήθηκε ἡ πρώτη πολιτισμένη κοινωνία τῆς ἀναγεννημένης Ἑλλάδας καὶ ἐδῶ συγκεντρωμένοι οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ οἱ γραμματισμένοι τοῦ ἔθνους στὶς πρῶτες δύσκολες ὧρες τῆς ἐπαναστάσεως κατηύθυναν τὸν ἑλληνισμό στουὺς δρόμους τῆς νέας, ποὺ ἄνοιγε, ζωῆς. Καὶ στὴν πολιτεία τούτῃ ἔβαλε ὁ Καποδίστριας τὰ θεμέλια τοῦ νέου πολιτισμοῦ μας στερεὰ σὰν τὰ βράχια τῆς.

Πόσο εὐχάριστεῖται, καὶ δὲν χορταίνει τὸ μάτι, μὲ τὸ θέαμα τῆς Ἀργολικῆς πεδιάδας! Ἀλλὰ καὶ πόσο ὁ νοῦς μένει θαμβωμένος μὲ τὴ μεγάλη ἱστορία τῶν τριῶν δοξασμένων πόλεων τῆς Ἑλλάδας, ποὺ λέγονται: Μυκῆνες, Ἄργος, Ναύπλιο! Ἀλήθεια, κοιτίδα ἡρώων καὶ πολιτισμῶν!

Εὐλογημένη χώρα! Κάθε τόπος σου εἶναι μία ὁμορφιά καὶ μία δόξα!

Ν. Α. Κοντόπουλος

ΠΑΤΡΙΔΑ

— Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιὸς εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις;

— Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια.
Στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια
κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιᾶς τῇ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι.
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξή γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων της βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πρὶν ἡ σκλαβιά πλακώση,
τὴ δόξασε ἡ παλληκαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνώση.
Καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευτεριά σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη!

— Φτάνει!.. Τὴ χώρα πού μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!...

Ο ΛΟΥΡΟΣ

Καθώς αναρριχᾶται τὸ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα εἰς τὴν Φιλιππιάδα, λαχανιασμένο, βιαστικό, ἀσύλληπτο, τυλιγμένο μέσα σὲ σύγνεφα σκόνης, σταματᾷ αἰφνης μιὰ στιγμή στὴ μέση τοῦ δρόμου νὰ ξεκουραστῇ λίγο. Κουράζονται καὶ τὰ αὐτοκίνητα, καὶ θέλουν, ὅπως τὰ ἄλογα, νὰ . . . ποτισθοῦν κάποτε.

Εἴμαστε караβάνι τῆς ἐρήμου, ποὺ φθάνει σὲ ὄαση. Ἐνα βλέμμα γύρω ὁλόγυρα: βουνά, πολλὰ βουνά, ἄγρια βουνά, ἀπότομα βουνά, ἀλλεπάλληλα βουνά, ἄλλα ἄσπρα, κάτασπρα, ἄλλα γκρίζα, ἄλλα γαλάζια, ἄλλα μουντά, σὲ πολλές δίπλες, τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο, μᾶς περιζώνουν τόσο σφιχτά, καὶ ἀπορεῖ κανεὶς, πῶς ἀνοίξαμε στράτα μέσα σ' αὐτά! Λαβύρινθος ἀπὸ βουνά ἢ «εὐάνδρος» Ἡπειρος, εἶναι ἢ Ἑλβετία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἥλιος πολὺ δύσκολα ξετρυπώνει ἀπὸ μιὰ λωρίδα καὶ ἀσημώνει κάτι πλαγιές.

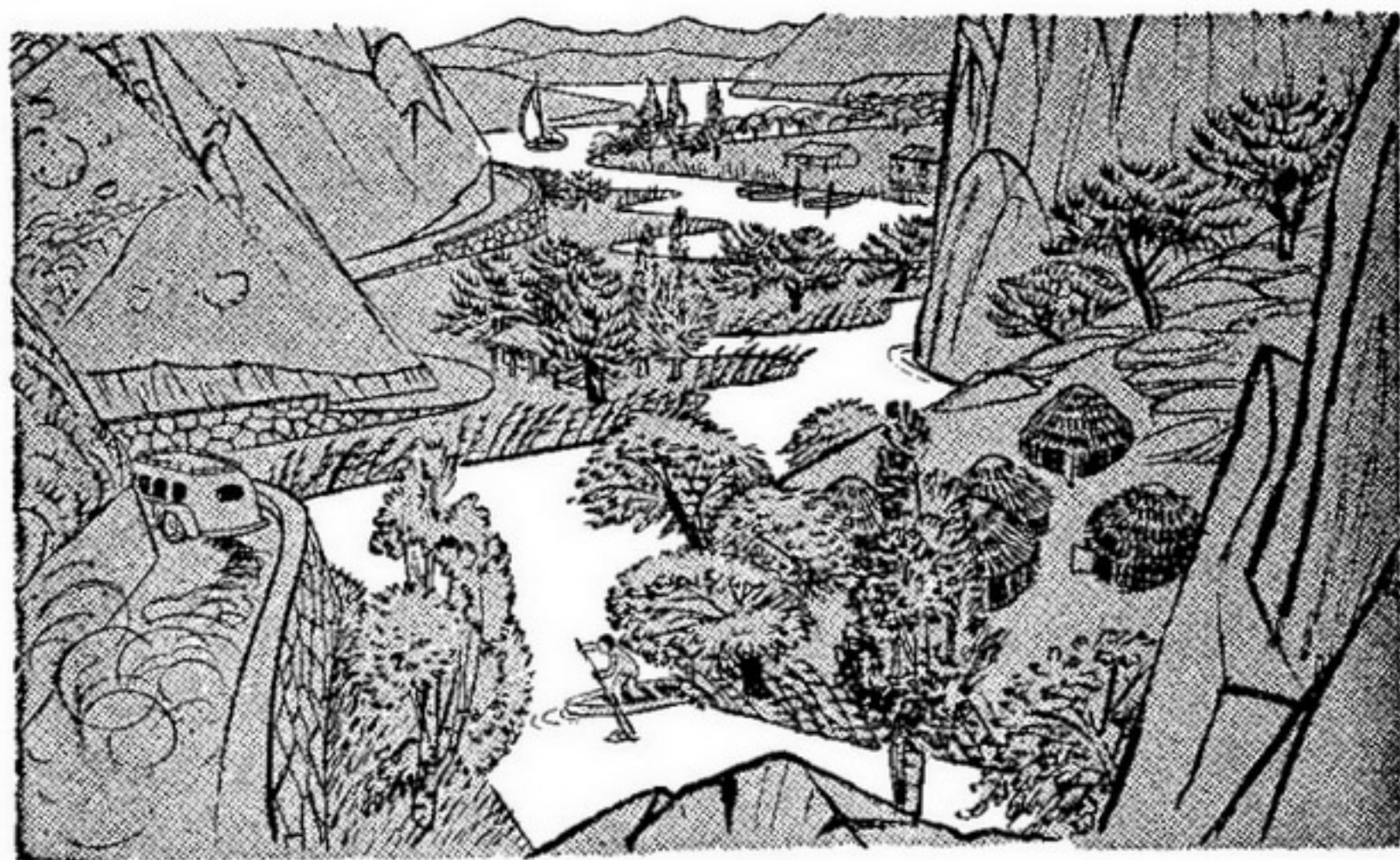
Ὁ Λοῦρος, ἓνας συνοικισμὸς τσοπάνηδων ἐρημωμένος, γιατί οἱ κάτοικοί του ἔχουν σκαρφαλώσει στὶς κορυφές μὲ τὰ κοπάδια τους. Καλεῖ ὁ ἥλιος, καὶ ὅμως εἶναι γεγονός, ὅτι κρυώνομε. Δύσκολα ἀνακαλύπτομε τὸ ποτάμι. Ἐχει κρυφθῇ ντροπαλά πίσω ἀπὸ τὴν πρασινάδα. Στὴν ὄχθη τοῦ ἓνα καλό, φιλόξενο μαγαζάκι μᾶς δροσίζει τὰ σωθικά μ' ἓνα ρακοπότηρο. Νερὸ πίνομε ἀπὸ τὸ ποτάμι, εἶναι τοῦ πάγου! Ἀλλὰ ἐδῶ εἶναι ἓνας κόσμος, ποὺ δὲν τὸν εἶχαμε ἰδεῖ. Καίτκια ἀρμενίζουν μὲ τὰ πανάκια τους στὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ!

Ὑπάρχει καὶ λιμάνι ὁλόκληρο, καὶ στρατός, τί κίνηση! Ὁ Λοῦρος ἔχει βάθος τέσσαρα - πέντε μέτρα καὶ εἶναι ὁδὸς ἐφοδιασμοῦ τῆς Ἡπείρου. Τὰ ἱστιοφόρα παίρνουν τὸ φορτίο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰ πλοῖα εἰσορμοῦν στὴν ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ, ἀντίθετα πρὸς τὸ ρεῦμα, καὶ πλέουν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ βουνά!!..

Ὁ Λοῦρος εἶναι ποτάμι καταπράσινο. Παίρνει τὸ χρῶμα ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα, ποὺ ἀκουμποῦν καὶ καθρεφτίζονται

στο κρούσταλλό του. 'Από πάνω, από πολύ ψηλά, τὸν κοιτάζουν ἡρώϊκὰ οἱ βράχοι τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Ζαλόγγου καὶ καθρεφτίζουν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀταραξία τους ἀπαλὰ καὶ ἀχνὰ στὰ βάθη τῶν νερῶν του. 'Εκεῖ μέσα τρέμουν πότε - πότε, ὅμως εἶναι ψέματα, γιατί τρέμει τὸ ὑδάτινο ἀντιφέγγισμά τους. Αὐτοὶ εἶναι ἀκλόνητοι καὶ σοβαροὶ σὰν νὰ πρόκειται ν' ἀντιταχθοῦν ἄλλη μιὰ φορά στὴ βία. 'Υψώνονται οἱ βράχοι σὰν ἀνδριάντες στὸ τρομακτικὸ ὕψος των.

Καὶ στὰ κράσπεδά του, βάθρα οἱ κάμποι, ἐκτάσεις καλοποτισμένες, ποὺ τὶς ἀρδεύει τὸ ποτάμι καὶ ποὺ τὶς κλαίω, καθὼς μένουν ἄχρηστες καὶ χέρσες· λείπουν τὰ χέρια· ξενιτεμένοι οἱ 'Ηπειῶτες ζητοῦν νὰ θησαυρίσουν μακριὰ ἀπὸ τὰ εὐλογημένα χώματα τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ποὺ τοὺς ἐχάρισε ὁ Θεός!...

Γοργοί, ἀστεῖρευτοι, ἄοκνοι, οἱ παραπόταμοι προστρέχουν ἀπὸ χίλιες μεριές, ἀνοίγουν τόπο καὶ ξεχύνονται ἐδῶ κι ἐκεῖ στὸ μεγάλο ποτάμι, καὶ τὸ ρεῦμα δυνατώτερο τραβάει τὸ δρόμο τῆς αἰωνίας μοίρας του πρὸς τὴν ἀχάριστη ἀπεραντοσύνη τῆς θάλασσας. 'Αρωμα φρεσκάδας σμίγουν καὶ σκορποῦν τὸ

ποτάμι καὶ οἱ ἄγροί. Ἀπὸ τὶς χαράδρες κατεβαίνουν πρόσχα-
ρα τὰ νεράκια, στεφανωμένα ἀπὸ θυμάρι καὶ ἀγριλιές. Πλατά-
νια πλατύφυλλα παίρνουν τὴν πνοὴ τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν σφυρη-
λατοῦν στὰ κλαδιά τους. Καλύβες κάπου κάπου ἀλλόκοτες, μὲ
σχήματα θολωτά, δίνουν σημεῖα ζωῆς στὸν ἔρημο τόπο. Ἀγριό-
παπιες πετοῦν κάθε τόσο.

Πάρε με, Λοῦρε, στὰ γυρίσματά σου! Στὶς ἄκρες τοῦ πο-
ταμοῦ ὅλα γέρνουν, λές καὶ τὰ τραβάει τὸ μυστήριο τοῦ νεροῦ·
γέρνουν γυναῖκες, ποὺ λευκαίνουν μὲ τὸν κόπανο τὰ πανιά
τους, καὶ γέρνουν καὶ οἱ ἱτιές, ποὺ καθρεφτίζουν τὸ φύλλωμά
τους στὰ νερά...

Στὸ πέρασμά μας, δυὸ χαριέστατα πουλαράκια τρομάζουν,
καὶ σὰν νὰ μὴν ἔχη ὁ δρόμος ἄκρες, τὰ κακόμοιρα τρέχουν ὁ-
λόϊσα χαροτρομαγμένα ἀπὸ τὸ σκιάχτρο τοῦ αὐτοκινήτου, ποὺ
τὰ καταδιώκει· τρέχει τὸ ἴδιο ἔξαλλη καὶ μιὰ μικρὴ Ἑπειρώτισ-
σα βοσκοπούλα καὶ τὸ μαντήλι τῆς ἀνήσυχο ἀνεμίζει στὸν ἀέ-
ρα! Ὅταν ὁ κίνδυνος ζυγώνει κοντά, τότε μονάχα παραμερί-
ζουν μηχανικῶς, πρῶτα τὸ νιώθουν τὰ πουλαράκια καὶ ὕστερα
ἡ βοσκοπούλα! Τί ἀριστούργημα! Ἐμεῖς περνᾶμε ἀφήνοντας
σύννεφο τῇ σκόνῃ μας, καὶ ἡ βοσκοπούλα, ἀνεξίκακη, μᾶς χα-
μογελᾷ ἢ καημένη μὲ ἀθωότητα ἀγγελική.

Καὶ ὁ Λοῦρος ἄλλοτε ἤρεμος, πλατὺς, καὶ ἄλλοτε θυμωμέ-
νος μὲ ἀφροὺς στὸ στόμα γιὰ τὶς πέτρες, ποὺ τοῦ κόβουν τὴ
γραμμὴ, πάντα κυλάει ὁ ἴδιος καταπράσινος, ἄλλοτε χάνεται
μυστικά, σὰν παιδάκι ποὺ παίζει κρυφτούλι, καὶ ἄλλοτε ξανα-
φαίνεται ξαφνικά, ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸν περιμένεις. Ἀπὸ ψηλά, πολὺ
ψηλά, σκύβομε σὲ ἱλιγγιώδες βάθος νὰ τὸν ἀγναντέψωμε, καὶ
τὸ νερό του μᾶς εἶναι στὸ ἀνιαρὸ ταξίδι γλυκεῖα παρηγοριά.

Ἐφημερὶς «Ἐλεύθερον Βῆμα»

Κ. Ἀθάνατος

ΜΕΡΟΣ Β΄

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ὁ Πέτρος εἶχε τὸ ἐργαστήριόν του εἰς ἓνα ὑπόγειον.

Ὁ Πέτρος, ὁ διορθωτὴς ὑποδημάτων, ἐζοῦσε εἰς μίαν μικρὰν πόλιν καὶ εἶχε τὸ ἐργαστήριόν του εἰς ἓνα ὑπόγειον. Τὸ ὑπόγειον αὐτὸ εἶχεν ἓνα μόνον παράθυρον πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Πέτρος ἔβλεπε σπανίως τοὺς διαβάτας, καὶ συνήθως μόνον τὰ πόδια των. Δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν συνοικίαν ἄνθρωπος νὰ μὴν ἀγαπᾷ τὸν Πέτρον, διότι εἰργάζετο εὐσυνειδήτως καὶ παρέδιδε τὴν ἐργασίαν του, ὅπως εἶχεν ὑποσχεθῆ καὶ ἀκριβῶς τὴν ὥραν, ποῦ εἶχεν ὀρίσει.

Τοῦ Πέτρου εἶχαν ἀποθάνει τὰ παιδιά, καὶ τέλος καὶ ἡ σύζυγός του, ἀφοῦ τοῦ ἄφησε τὸν Κωστάκη, ἑπτὰ ἐτῶν. Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς, καὶ ὁ Κωστάκης ἤρχισε νὰ βοηθῇ τὸν πατέρα του. Δυστυχῶς ὁμῶς ἡσθένησεν ἀργότερα καὶ ὁ Κωστάκης καὶ μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀπέθανεν.

Ὁ Πέτρος δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ παρηγορηθῇ καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν πάρῃ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν.

— Γιατί, ἔλεγε, νὰ μὴν πεθάνω ἐγώ; Γιατί νὰ μοῦ πεθάνῃ τὸ μόνο μου στήριγμα. Τί τὴν θέλω τέτοια ζωὴ;

Μίαν ἡμέραν, τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα, τὸν ἐπεσκέφθη ἓνας γέρος ἱερεὺς, γνωστός του. Ὁ Πέτρος ἀνεκοίνωσε καὶ εἰς τὸν σεβάσμιον ἱερέα τὰς σκέψεις του. Αὐτὸς ὁμῶς τοῦ εἶπε:

— Πολὺ ἄσχημα κάνεις, Πέτρο. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακριβώσωμε γιατί ὁ Θεὸς ὥρισε νὰ πεθάνῃ ὁ Κωστάκης σου. Ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον μᾶς ἔφερε νὰ ζοῦμε μόνον δι' Αὐτόν.

— Καὶ τί πρέπει νὰ κάμω γιὰ νὰ ζῶ γιὰ τὸν Θεόν; ἠρώτησεν ὁ Πέτρος.

Ὁ σεβάσμιος ἱερεὺς τοῦ ἔδωσε μίαν Καινὴν Διαθήκην καὶ τὸν συνεβούλευσεν, ὅταν εὐκαιρῇ, νὰ τὴν διαβάζῃ.

Ὁ Πέτρος συνεμορφώθη μὲ τὴν συμβουλήν τοῦ ἱερέως καὶ ἐγινόταν ὁλονὲν διαφορετικός.

Ἡ παραβολὴ τῆς μελλούσης Κρίσεως ἦτο ἡ ἀδυναμία τοῦ Πέτρου. Ἐκεῖ γίνεται λόγος διὰ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Κυρίου, τοὺς «ἐλαχίστους». Καὶ ὅτι πολλοὺς ὁ Κύριος τοὺς ἐπισκέπτεται καὶ ἐκεῖνοι τὸν βλέπουν «πεινῶντα καὶ διψῶντα καὶ γυμνητεύοντα καὶ ἀσθενῇ καὶ ἐν φυλακῇ» καὶ ὁμῶς ἀδιαφοροῦν.

— Ἀραγε μ' ἐπεσκέφθη καὶ ἐμένα ὁ ἴδιος ὁ Κύριος; ἐσυλλογίζετο ὁ Πέτρος.

Μίαν ἐσπέραν — ἐνῶ εἶχε κατακλιθῆ καὶ ἐξηκολούθει νὰ σκέπτεται — τοῦ ἐφάνη ὅτι ἤκουσε καθαρά :

— Πέτρο, πρόσεχε. Αὔριο θὰ σὲ ἐπισκεφθῶ !

Ἐστρεψε νὰ ἰδῇ ποῖος ἦτο, ἀλλὰ δὲν εἶδε κανένα. Ἐπειτὰ πάλιν ἤκουσε — δὲν ἐνεθυμεῖτο ὅμως, ἂν πραγματικὰ ἦ εἰς τὸ ὄνειρόν του — :

— Μὴν ἀμφιβάλλης, Πέτρο, αὔριο θὰ μὲ ἰδῇς.

Τὴν ἐπομένην ἤρχισε τὴν ἐργασίαν του, ἀφοῦ πρωτύτερα ἔβαλε τὸ φαγητόν του νὰ βράζῃ καὶ ἠτοίμασεν ἀρκετὸν χαμομήλι, διὰ νὰ πῇ. Εἰργάζετο ὅμως ὄχι καὶ τόσον γρήγορα, διότι διαρκῶς ἐκοίταζεν ἔξω, καὶ τοῦ ἐφαίνετο, ὅτι ἤκουε καὶ πάλιν :

— Μὴν ἀμφιβάλλης. Θὰ σὲ ἐπισκεφθῶ.

Ἔτσι εἶδε τότε τὸν ὁδοκαθαριστήν. Ἐφύσα βόρειος σφοδρὸς ἄνεμος. Ὁ δυστυχὴς ὁδοκαθαριστὴς ἔτρεμε ἀπὸ τὸ πολὺ ψυχρός.

Ὁ Πέτρος τὸν ἐφώνασε νὰ ἔλθῃ μέσα, ἀφοῦ μάλιστα εἶχε τελειώσει τὴν ἐργασίαν του. Τοῦ ἔδωσε χαμομήλι. Ὑστερα τοῦ ὠμίλησε μὲ συμπάθειαν καὶ ἐνδιαφέρον. Ὁ ὁδοκαθαριστὴς εἶχε ζεσταθῆ καί, ὅταν ἔφυγεν, εἶπε :

— Πέτρο, μὲ ἐζέστανες μὲ τὸ χαμομήλι. Πιὸ πολὺ ὅμως μὲ ἐζέστανες μὲ τὰ ὠραῖα λόγια σου. Σ' εὐχαριστῶ.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ εἶδε μίαν γυναῖκα μὲ πτωχὰ φορέματα καλοκαιρινά. Ἐπερίμενεν ἐκεῖ ἔξω εἰς τὸ κρύον καὶ ἐκρατοῦσεν εἰς τὴν ἀγκυλιάν της ἓνα βρέφος, ποὺ ἔκλαιεν. Ἡ δυστυχὴς προσπαθοῦσε νὰ τὸ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ ψυχρός, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο. Ὁ Πέτρος τὴν ἐλυπήθη, τὴν ἐφώνασε καὶ τὴν ἐπῆρε μέσα νὰ ζεσταθῇ. Τὴν ἔβαλε κοντὰ εἰς τὴν θερμάστραν καὶ τῆς ἔδωσε ψωμί, κρέας καὶ σοῦπα νὰ φάγῃ. Ἐπειτα ἔμαθε τὴν ἱστορίαν της, ὅτι ἔχει καιρὸν νὰ μάθῃ διὰ τὸν ἄνδρα της ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ ζήσῃ, καὶ ὅτι τώρα ἦτο χωρὶς ἐργασίαν καὶ εἶχε βάλῃ ἐνέχυρον τὰ μάλλινα φορέματά της καὶ ἓνα σκέπασμα.

Ὁ Πέτρος μὲ δυσκολίαν ἐκρατοῦσε τὰ δάκρυά του. Ἐψάξε καὶ εὗρηκεν ἓνα παλαιὸν μάλλινον σκέπασμα, ποὺ ἠμποροῦσε νὰ τὸ στερηθῇ χωρὶς πολλὴν βλάβην.

— Πάρε αὐτὸ νὰ τυλίξῃς τὸ παιδί σου, εἶπεν ὁ Πέτρος.

Καί ὕστερα ἀπὸ μικρὰν σιωπὴν τῆς ἔδωσε καὶ μερικά χρήματα λέγων :

— Καὶ αὐτά. Θὰ σέ βοηθήσουν, ἕως νὰ εὕρης ἐργασίαν.

— Εὐχαριστῶ, παππού, εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Χωρὶς ἄλλο, ὁ Θεὸς μὲ ἔφερεν ἐδῶ, ἔλεγεν ἡ πτωχή.

— Ἀληθινὰ τὸ λέγεις, ὁ Θεὸς σέ ἔφερε, αὐτὸς ποὺ κανέναν μας δὲν ἀφήνει νὰ χαθῇ, εἶπεν ὁ Πέτρος παρηγορῶν τὴν πτωχὴν γυναῖκα.

Ὁ Πέτρος, ἀφοῦ ἔφαγε καὶ αὐτός, ἤρχισε πάλιν νὰ ἐργάζεται. Δὲν εἶχε περάσει πολλὴ ὥρα καὶ εἶδε νὰ κάθεται ἀπέναντι μία γραῖα μὲ δύο καλάθια. Εἰς τὸ ἓνα εἶχε λεμόνια καὶ εἰς τὸ ἄλλο πορτοκάλια. Εἶχε πωλήσει τὰ περισσότερα καὶ φαίνεται, ὅτι ἐκάθισε ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμῃ καὶ τὸν λογαριασμόν. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἓνα μικρὸ παιδί ἐπλησίασε χωρὶς θόρυβον καὶ ἤρπασε κρυφὰ ἓνα πορτοκάλι. Ἡ γερόντισσα ὅμως τὸ ἀντελήφθη, ἐπρόφθασε νὰ τὸ πιάσῃ, καὶ ἤρχισε νὰ τοῦ τραβᾷ τὰ μαλλιά καὶ νὰ τὸ δέρνη.

Ὁ Πέτρος ἔτρεξεν ἀμέσως τότε καὶ ἠλευθέρωσε τὸ παιδί ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γραίας. Τὸ ἠλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπέπληξε μὲ πολλὰς ἐπιπλήξεις καὶ συμβουλὰς ἀληθινὰ πατρικοῦ περιεχομένου. Τέλος τοῦ εἶπε :

— Ζήτησε συγγνώμη, παιδί μου, ἀπὸ τὴν καλὴ γριούλα. Καὶ σύ, καλὴ μου γερόντισσα, συχώρεσέ το. Δὲν θὰ τὸ ξανακάμῃ.

Ὁ Πέτρος ἔπειτα ἐδιάλεξε τὸ καλύτερον πορτοκάλι, τὸ ἐπλήρωσε καὶ τὸ ἐχάρισεν εἰς τὸ παιδί.

— Ἐπρεπε νὰ τὸ δείρῃς, νὰ σέ θυμᾶται ὅλη του τὴ ζωὴ, καὶ ὅχι νὰ τοῦ χαρίζῃς καὶ πορτοκάλια, εἶπεν ἡ γραῖα καταθυμωμένη.

— Ἀσχημα κάνεις, καλὴ κυρούλα, νὰ σκέπτεσαι ἔτσι. Ἄν πρέπη τόσο πολὺ νὰ τιμωρηθῇ τὸ παιδί γιὰ ἓνα πορτοκάλι, τότε πῶς πρέπει νὰ μᾶς τιμωρήσῃ ἐμᾶς ὁ Θεὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας ;

— Δὲν λέω, δίκαιον ἔχεις. Βιάζομαι ὅμως μὲ περιμένουν καὶ ἐμένα τὰ ἐγγονάκια μου, εἶπεν ἡ γραῖα.

Τὸ παιδί ἔδωσε τὸ ἓνα καλάθι εἰς τὴν γερόντισσαν καὶ τὸ ἄλλο, τὸ βαρύτερον, ἀφοῦ τὸ ἐπῆρεν εἰς τὸν ὄμον του, εἶπεν :

—“Αφησε νά τὸ πάρω ἐγώ, κυρούλα. Κι ἐγὼ πρὸς τὰ ἐκεῖ πηγαίνω.

Ἡ γερόντισσα ηὐχαριστήθη καὶ ἐξηκολούθησε νὰ βαδίζη μαζί με τὸν μικρὸν καὶ νὰ συνομιλῇ. Ἦτο μία συγκινητική εἰκὼν ἡ συντροφιά τῶν δύο πρὶν ἐχθρῶν ποὺ τώρα ἀπεμακρύνοντο ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας συμπαθείας καὶ ἀλληλοβοηθείας. Ὁ Πέτρος τοὺς παρηκολούθησε μετὰ τὸ βλέμμα του, ἕως ὅτου ἔστρεψαν εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρόμου. Τοὺς παρηκολούθησε μετὰ στοργὴν καὶ ψυχικὴν ἱκανοποίησιν. Κατόπιν ἐπὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του.

Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγην ὥραν ἤρχισε νὰ νυκτώνῃ. Ὁ Πέτρος ἔβαλε τὰ ἐργαλεῖα του εἰς τὴν θέσιν των, ἐσκούπισε καλὰ τὸ ἐργαστήριόν του, ἐπλύθη, ἤναψε τὴν λάμπαν καὶ ἐκάθησε νὰ διαβάσῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Μόλις ὅμως ἤρχισε νὰ διαβάζῃ, ἐνεθυμήθη τὸ χθεσινόν του ὄνειρον. Ἐνόμισε τότε ὅτι ἤκουσε νὰ κινῆται κάποιος εἰς τὴν θύραν. Στρέφεται καὶ μέσα στὸ ἡμίφως τοῦ ἐφάνη ὅτι διέκρινε μίαν σεμνὴν μορφήν ποὺ τοῦ ὠμίλει :

— Πέτρο, δὲν μ' ἐγνώρισες ;

— Ποῖος εἶσαι ;

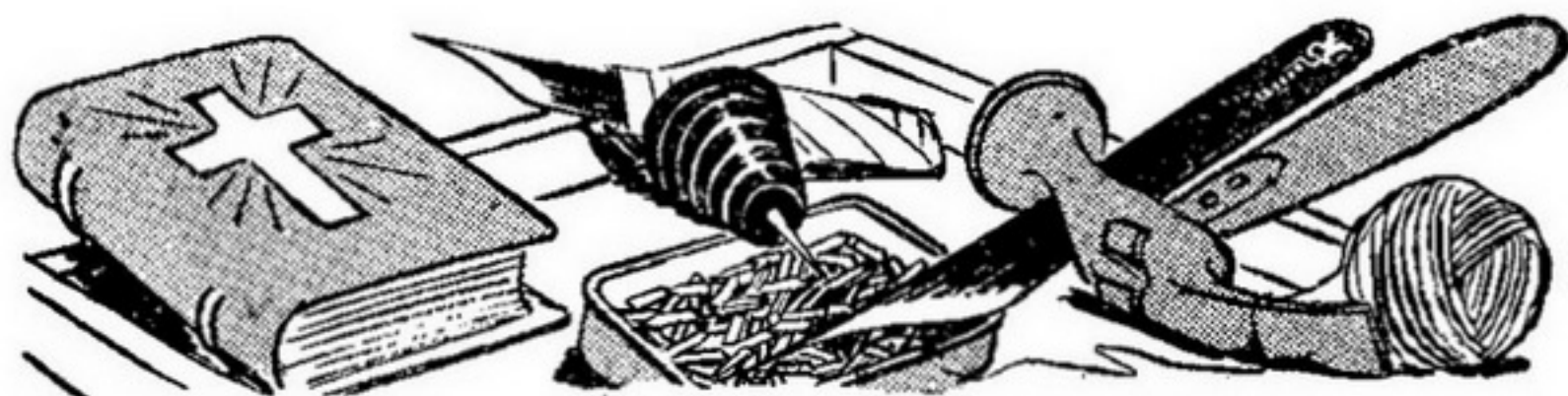
— Ἐγὼ εἶμαι, ἀπεκρίθη ἡ φωνή.

Καὶ ὁ Πέτρος εἶδε τότε νὰ προβάλλῃ καθαρὴ ἡ μορφή τοῦ ὁδοκαθαριστοῦ καὶ ἔπειτα νὰ διαλύεται σὰν καπνὸς καὶ νὰ ἐξαφανίζεται.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶδε κατόπιν τὴν γυναῖκα μετὰ τὸ βρέφος της καὶ τέλος τὴν γραῖαν μετὰ τὸ παιδάκι. Εἶδεν ὅλους νὰ τοῦ χαμογελοῦν καὶ ἔπειτα νὰ γίνωνται ἄφαντοι.

Τώρα ὁ Πέτρος ἐννόησε πολὺ καλὰ ὅτι ἀληθινὰ τὸν εἶχεν ἐπισκεφθῇ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ Κύριος.

(Διασκευὴ Κ. Ρωμαίου)

ΟΝΕΙΡΟΝ ΕΚΠΛΗΡΟΥΜΕΝΟΝ

**Εἰς τὸν ναὸν
τῆς Βηθλεέμ.** Ὡτο ὠραιότατη χειμερινὴ ἡμέρα πρὸς τὴν
δύσιν, ὅτε ἡμεθα ἐγγύτατα τῆς Βηθλεέμ. Ἴδου
ἡ πόλις Ἰούδα, ἡ πόλις Δαβίδ. Τὴν βλέπομεν
καὶ σκιρτᾷ ἡ καρδιά μας. Κεῖται ἐπάνω εἰς ἓνα μικρὸν βουνὸν
μὲ τὰ σπιτάκια τῆς κολλημένα εἰς τὸν βράχον.

Ἀνεπαισθήτως ὅλοι ταχύνομεν τὸ βῆμα ποῖος νὰ πρωτοέμ-
βῃ εἰς τὴν Ἀγίαν Πόλιν, ποῖος νὰ πρωτοπάρῃ ἁγιασμὸν καὶ
εὐλογίαν, ὄνειρα σεπτὰ, ὅπου τόσα ἔτη ὠνειρεύετο ἡ ψυχὴ ἐκά-
στου. Ὁ καθεὶς μας εἶχε τὸ τρυφερὸν ὄνειρόν του.

Ἄλλος δεκάρα δεκάρα κατήρτισε τὸ μικρὸν ἀποθεματικὸν
τοῦ κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον τὸν φέρει τώρα εἰς τὸ μέγα προσκύ-
νημα. Ἄλλος μὲ δάκρυα νύκτα καὶ ἡμέραν παρακαλοῦσε τὸν
Θεὸν νὰ εὐδοκήσῃ νὰ τακτοποιηθοῦν αἱ ὑποθέσεις τοῦ τὸ ταχύ-
τερον καὶ νὰ ὑπάγῃ μίαν ἡμέραν νὰ προσκυνήσῃ. Ἄλλος ἔτα-
ξεν ἐνὸς ἔτους εἰσόδημα τῶν ἀγρῶν τοῦ νὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὸν
Ἅγιον Τάφον καὶ νὰ ἀξιωθῇ μίαν ἡμέραν, πρὶν ἀποθάνῃ, νὰ
προσκυνήσῃ τοὺς Ἁγίους Τόπους.

Καὶ νὰ ὅπου ἦλθεν ἡ ποθητὴ ἡμέρα!..

Εἰσελθόντες εἰς τὴν Βηθλεέμ κατηυθύνθημεν ἴσα πρὸς τὸν
περίφημον Ναόν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ ἐρωτῶμεν καθὼς
οἱ Μάγοι: Ποῦ ὁ βασιλεὺς γεννᾶται. Διότι μακρόθεν ἦσαν κα-
ταφανῇ πλέον τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ τεῖχη.

Ἀμέσως μᾶς ἐπιβάλλεται σεμνὴ καὶ ἀρχαιοπρεπὴς ἡ Ἐκ-
κλησία αὕτη, ἡ ὀνομαστὴ διὰ τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς ρυθμόν, τῶν
παλαιῶν Βασιλικῶν. Ἀφοῦ δὲ διὰ τοῦ Νάρθηκος, πρώτου καὶ
δευτέρου, εἰσῆλθομεν εἰς τὸν κυρίως Ναόν, εἰς τὸ Ἅγιον τῆς
Βηθλεέμ Καθολικόν, ἔκθαμβοι πάντες ἀνεφωνήσαμεν:

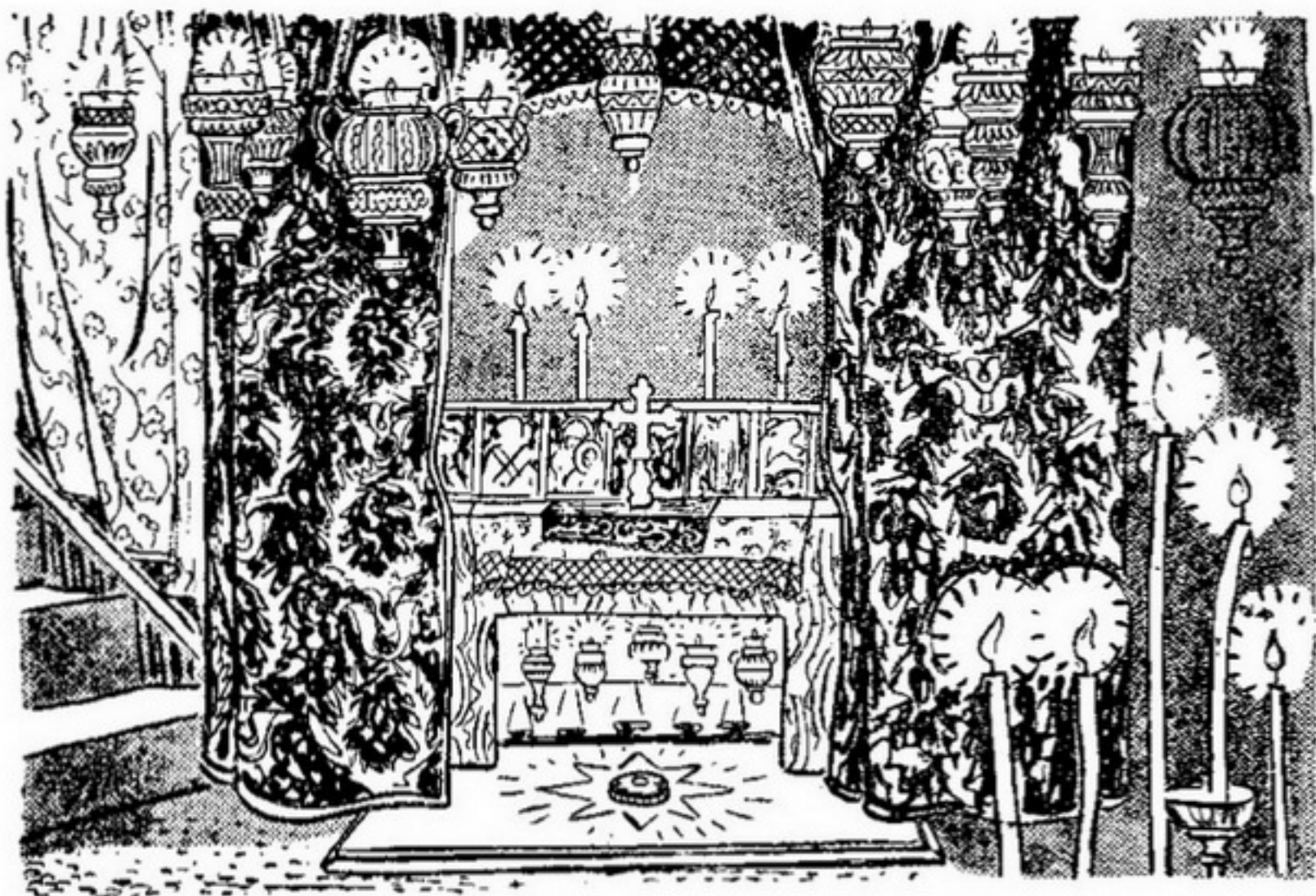
— Πῶ! Πῶ! Τί κολῶνες!

Εἶναι ἡ πρώτη ἐκπληξις τοῦ προσκυνητοῦ. Καὶ ἀληθῶς αἱ
τέσσαρες σειραὶ τῶν 46 κιόνων κατὰ μῆκος τοῦ εὐρυχωροτάτου
Ναοῦ παρέχουν ἓνα ἀνερμήνευτον σεβασμόν· μόλις θὰ ἤμπο-
ροῦσε νὰ τὸν ἐρμηνεύσῃ κανεὶς, ἂν ἑξαφνα ἔβλεπε σήμερον κα-
νένα ἀρχαῖον ἐλληνικὸν ναὸν ἀκέραιον μὲ τοὺς κίονάς του γύ-
ρω. Ἠξευραν οἱ ἀρχαῖοι, βλέπετε, ἔχοντες ἔμφυτον τῆς καλλι-

τεχνίας τὸ αἶσθημα, νὰ ἐπιβάλλωνται ἀμέσως καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων.

Πολυτελέστατα ἀναθήματα στολίζουν τὴν ὡραιότεραν καὶ ἱερωτέραν Ἐκκλησίαν τῆς Ὁρθοδοξίας...

Οἱ προσκυνηταί, καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὁρῶν, ἐξηκολούθουν νὰ μένουν εἰς τὸν Ναὸν νὰ μὴ χάσουν τὴν θέσιν των, ἀναμένοντες τὴν νυκτερινὴν λαμπρὰν Ἀκολουθίαν κάτω εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον. Ἄλλοι ἀνεγίνωσκον τὴν Μετάληψιν, ἐτοιμαζόμενοι νὰ κοινωνήσουν, καὶ ἄλλοι προσήχοντο.

Γενικῶς δὲ εἰς τὰ πρόσωπα ὄλων ἦτο χυμένη μία παιδρό-
 τάτη εὐχαρίστησις, διότι ἔβλεπον τὸν τόπον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον
 πρῶτα πρῶτα ἐθώπευσε μὲ τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα τοῦ ὁ Μο-
 νογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀνέμενον δὲ ὅλοι μὲ χαρὰν τὴν ὥραν,
 ὅπου λαμπαδηφοροῦντες θὰ κατήρχοντο εἰς τὸ Ἅγιον
 Σπήλαιον...

Εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον. Τὸ μεσονύκτιον ἀκριβῶς ἤρχισε μία ἀνεκλάλητος, μία ἀπερίγραπτος κωδωνοκρουσία. Χριστοῦγεννα!

Γλυκυτέραν κωδωνοκρουσίαν δὲν εἶχον ἀκούσει εἰς τὴν ζωὴν μου. Οὔτε εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, οὔτε εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον. Ἦτο μία συναυλία κωδῶνων παντός μεγέθους.

Πάραυτα ὁ Ναὸς ἐφωταγωγήθη ὅλος. Καὶ ἐν τῷ ἅμα ὅλοι οἱ προσκυνηταὶ εὐρέθησαν νὰ λαμπαδηφοροῦν.

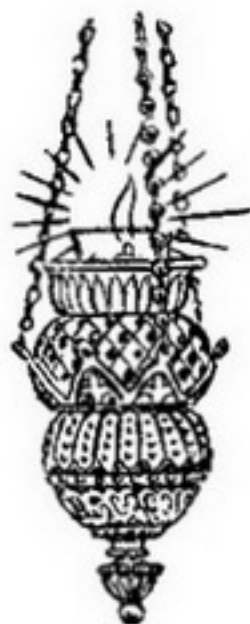
— Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός... ἔψαλλον συνενωθέντες εἰς ἓνα χορὸν οἱ ψάλται. Ἀκολουθήσωμεν πιστῶς ἔνθα ὁδεύει ὁ Ἀστήρ...

Ἐμπρὸς προηγεῖται χρυσοστόλιστος ὁ Μητροπολίτης Βηθλεέμ, ἔχων γύρω του ὅλον τὸν κλῆρον τῆς Ἀγίας Πόλεως. Ἀκολουθεῖ ὁ ποταμὸς τῶν προσκυνητῶν καὶ κατέρχονται ὅλοι κάτω εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, καὶ τὴν Ἀγίαν Φάτνην, τὰ ὅποια κεῖνται ἀκριβῶς ὑποκάτω τοῦ Καθολικοῦ τοῦ Ναοῦ. Ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Ἰησοῦς Χριστός...

Ἀκόμη δὲν εἶχον συνέλθει ἀπὸ τὴν ἐκπληξιν, τὴν ὅποیان ἤσθάνθην ἀπὸ τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, καὶ ἰδοὺ ἑξαφνα ἤκουσα, ὥς οἱ ἀγραυλοῦντες ποιμένες ἀπὸ ὕψηλά, τὴν πολύφωνον καὶ παναρμόνιον δοξολογίαν: «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!..»

«Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα» Τόμος Δ'

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΗΛΙΑΝ

Τὸ παρατηρητήριόν του. Ἦλθε καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ προφήτου Ἡλία, τὴν ὁποίαν μὲ πόθον ἀνεμένομεν. Θὰ ἀνεβαίνομεν εἰς τὸ γειτονικὸν βουνόν, ὅπου εἶναι ἡ ἐκκλησούλα του. Τί χαρὰ ἐκεῖ ἐπάνω, ἐσκεπτόμεθα, μᾶς περιμένει!

Ἀπὸ τὸ βράδυ προηγήθη γενικὴ καθαριότης, καὶ πρωτὶ πρωτὶ εἶχομεν ἐγερτήριο. Ἐβάλαμεν ἀμέσως φορέματα καθαρὰ καὶ φρεσκοπλυμένα. Ὅλα κι ὅλα, ἡ μανούλα μας ἤθελε νὰ εἵμεθα καθαροὶ πάντοτε, ἀλλὰ, ὅταν ἐπρόκειτο διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἤθελε νὰ λάμπωμεν.

Ὅταν ἐπήραμεν τὸν ἀνήφορον, ἡ μητέρα μᾶς ἔλεγεν, ὅτι ἡ λαϊκὴ παράδοσις ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ προφήτης ἦτο θαλασσινός. Ἐβαρύνθη ὅμως τόσον τὴν θάλασσαν καὶ τὴν κακοτροπίαν της, ὥστε ἐπῆρε τὰ κουπιὰ εἰς τὸν ὄμιον καὶ ἔφυγε μακράν.

Ἐφευγεν, ἔφευγεν, ἕως ὅτου ἀνέβη ὕψηλὰ εἰς τὰ βουνὰ καὶ τοὺς λόφους, διὰ νὰ μὴ δύναται νὰ τὸν φθάσῃ ἡ θάλασσα. Ἐκεῖ ἐγένεν ἀσκητὴς καὶ ἡγίασεν. Δι' αὐτὸ τὰ ἐκκλησιάκια του εἶναι εἰς τὰς κορυφὰς τῶν λόφων καὶ τῶν μικρῶν βουνῶν.

Ὅταν ἀνέβημεν εἰς τὴν κορυφήν, ὅπου εἶναι ὁ μικρὸς ναός, μᾶς ἐπερίμενε ἔκπληξις, ποὺ δὲν εἶχομεν σκεφθῇ. Τί μαγεία ἦτο ἐκείνη! Ἡ πεδιάς ἦτο ἀπλωμένη κάτω πλατεῖα καὶ καταπράσινος ἀπὸ τὰ ἀμπέλια καὶ τὰ δένδρα, καὶ ἄλλοι ἀργυρόξανθος ἀπὸ τὰ θερισμένα χωράφια. Τὰ χωριά συγκεντρωμένα γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἄλλα εἰς λόφους καὶ ἄλλα εἰς τὴν πεδιάδα, εἰς τὸ μέσον πυκνοφύλλων δένδρων, ὁμοιάζον μὲ πρόβατα, ποὺ βόσκουν εἰς κήπους ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ καλοῦ ποιμένος των. Καὶ πέραν ἡ θάλασσα, ἀκύμαντος ἐκείνην τὴν ὥραν, ἐφαίνετο ὡς ἀν παμμέγιστος γαλάζιος καθρέπτης.

Ἐκεῖ ἐπάνω, ὕψηλὰ, ἔχει στήσει τὸ παρατηρητήριόν του ὁ προφήτης τῆς ἐρημίας, ὡς μέγας καὶ ἀγαθὸς βασιλεύς, διὰ νὰ φρουρῇ καὶ προστατεύῃ τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους του.

Ἡ ἑορτὴ του. Μιὰ γερόντισσα βελανιδιὰ ἐσκέπαζε μὲ τοὺς μακροὺς κλώνους της τὴν ἐκκλησίαν, ἓν μικρὸν τετράπλευρον οἰκοδόμημα μὲ τὴν κόγχην. Ἡ καμπανούλα της ἦτο κρεμασμένη ἀπὸ ἓνα κλώνον τοῦ ὑπερηφάνου δένδρου· εἰς

τὴν ζωὴν μου δὲν εἶδα ἐπιβλητικώτερον ἀπὸ αὐτὸ κωδωνοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησαν αἱ χεῖρες τοῦ Θεοῦ.

Εἰσῆλθομεν μὲ εὐλάβειαν. Λευκοὶ ἦσαν οἱ τοῖχοι τῆς, μικραὶ αἱ ὀλίγαι εἰκόνες τῆς. Ἀλλὰ πόσον μεγάλη ἡ πίστις ἐκεῖ μέσα!

Ἀπὸ ὅλην τὴν γύρω περιφέρειαν εἶχον συρρεύσει οἱ χωρικοὶ νὰ προσκυνήσουν. Μερικοὶ εἶχαν φέρει καὶ τάματα εἰς τὸν ἅγιον. Δύο ἱερεῖς, λευκοφορεμένοι καὶ ἐκεῖνοι, ἔλεγον μὲ πολλὴν κατάνυξιν τὰς δεήσεις των, ἐνῶ ὁ αὐτοσχέδιος χορὸς ἔψαλλε τὰ τροπάρια τῆς ἡμέρας.

Ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν μικρὰν καὶ λευκὴν ἐκκλησίαν, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἤσθάνθην ὅλον τὸ θεῖον μεγαλεῖον. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω «τὴν καλὴν τὴν ἐκκλησιούλα». Ἐταπείνωσα τὴν ψυχὴν μου ἐμπρὸς εἰς τὸν Παντοδύναμον, τὸν ὁποῖον μᾶς ἐκάλει ὁ ἱερεὺς νὰ προσκυνήσωμεν.

—Σὺ (εἶσαι) ὁ λύχνος μου, Κύριε,

Καὶ Κύριος ἐκλάμψει μοι τὸ σκότος... (Βασιλειῶν Β, κεφ. κβ').

Ὅταν ἐτελείωσεν ἡ λειτουργία, οἱ χωρικοὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἤρχισαν νὰ χορεύουν. Τὶ ὥραϊα καὶ τὰ τραγούδια καὶ ὁ χορὸς των! Τὰ τραγούδια ἦσαν ὅλα ἀπὸ τὴν ζωὴν των· τὴν ζοῦν καὶ τὴν τραγουδοῦν· πόσον εἶναι ἐνθουσιασμένοι μαζί της!

Καὶ ὁ προφήτης Ἡλίας τοὺς εὐλογεῖ καὶ τοὺς προστατεύει. Αὐτὸ τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος ἄλλοτε εἰς χήραν γυναῖκα, ἡ ὁποία τοῦ ἔδωκε ὕδωρ καὶ ἄρτον νὰ πῖν καὶ νὰ φάγῃ.

...Καὶ ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου δὲν θὰ κενωθῇ καὶ τὸ λαδικὸν δὲν θὰ ὀλιγοστεύσῃ... Καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου δὲν ἐκενώθη καὶ τὸ λαδικὸν δὲν ὀλιγόστευσε... (Βασιλειῶν Γ, κεφ. ιζ').

Ἡ καμπανούλα διελάλει εἰς τὰ πέρατα τὴν χαρὰν των. Τὰ παιδιὰ, ὅλα τὰ παιδιὰ, μὲ τὴν σειρὰν μας, διεδέχετο τὸ ἐν τὸ ἄλλο εἰς τὴν εὐχάριστον κωδωνοκρουσίαν μὲ τὴν εὐχήν:

—Καὶ τοῦ χρόνου! Βοηθειά μας ὁ ἅγιος!

ΑΪ-ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάση,
μᾶς ἀφήκαν οἱ γονιοὶ μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτιασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι.
Τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσά.

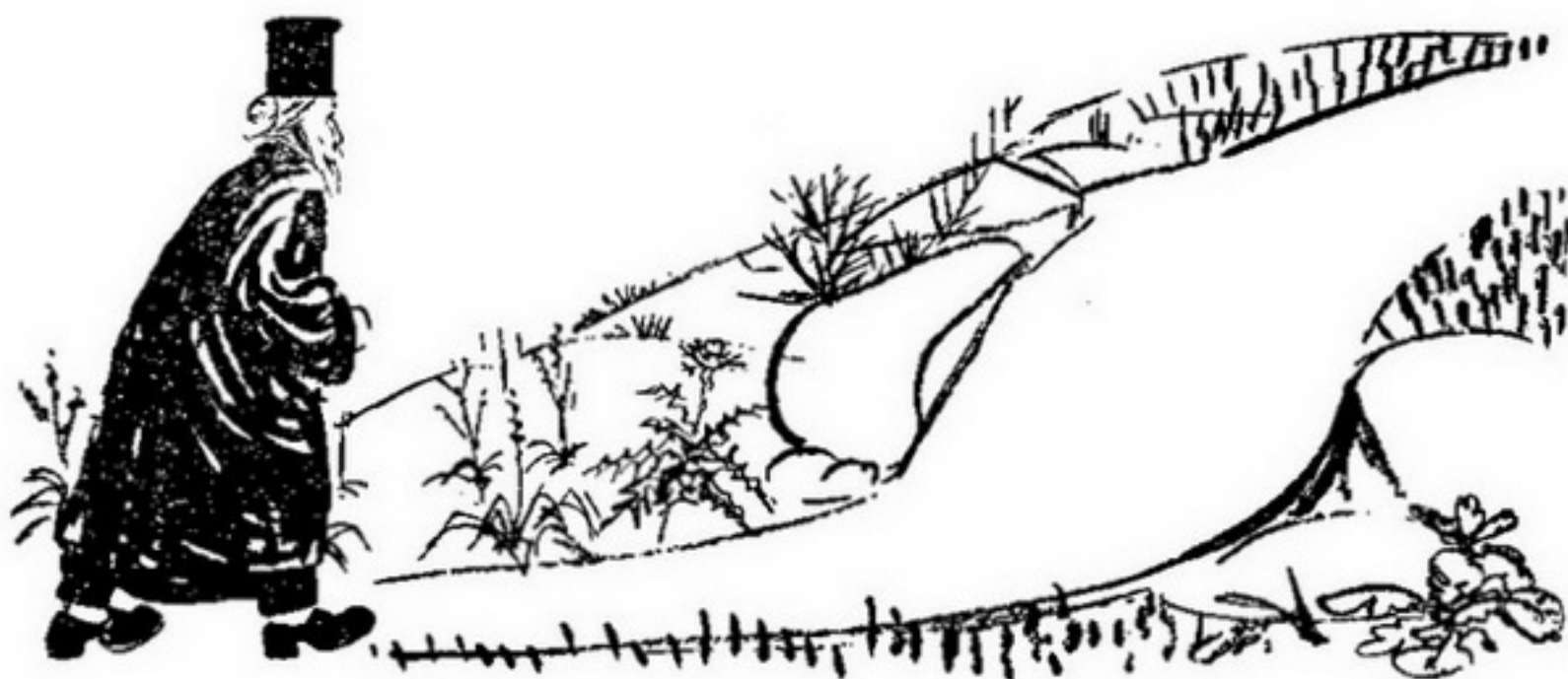
Φτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπάδες.
Ταπεινοὶ κι οἱ δυό τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες.
Στὸν Ἀφέντη Ἀι-Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ!

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χῶρο, ποὺ ὅλους κι ὅλους δὲ μᾶς πιάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο τὸ αἰσθανόμαστε τρανό.
Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲ σπιθάει πιὸ φωτεινὸ.

Τὴν καλὴ μας ἐκκλησοῦλα! Ὅλοι μας ἐκεῖ στὴ μέση
Χριστιανοὶ στὴν κολυμπήθρα γίναμε κλαψαριστά.
Θὰ γελάσωμε μιὰ μέρα καὶ γαμπροὶ στὴν ἴδια θέση,
θὰ σωπάσωμε μιὰν ἄλλη μὲ τὰ μάτια μας κλειστά...

Καὶ στὸν Ἀδῆ, ποὺ ἡ ψυχὴ μας φτερωτὴ θὰ περιτρέχη,
θὰ γυρεύωμε νὰ ἴδοῦμε τοὺς Ἀγίους τοὺς σεβαστοὺς,
ἀπαράλλαχτους, ἀλήθεια, ἔτσι ὅπως αὐτὴ τοὺς ἔχει,
στὶς ξυλένιες τῆς εἰκόνες φτωχικὰ ζωγραφιστοὺς!

Γ. Ἀθάνας

ΣΤΑ ΞΩΚΚΛΗΣΙΑ

ὦ σπλαχνικές μου Παναγίτσες κι ἁγίες μου Ἐλεοῦσες
σκαρφαλωμένες ἄφοβα στὰ κορφοβούνια τοῦ νησιοῦ,
σᾶς δέονται οἱ νησιωτοποῦλες χαμηλοβλεποῦσες,
ποὺ ἀρωματίσαν τὰ ξωκκλήσια σας μὲ νέφη λιβανιοῦ.
Ἄς γίνουν καλοπρόσδεχτες σὰ θύμιασμα κι οἱ εὐχές τους.
Προσεύχονται γιὰ ναυτικούς οἱ μάνες κι οἱ ἀδελφές τους.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΠΟΙΜΕΝΩΝ

—Παππού! Ἦ παππού! ἐφώναξεν ὁ Νάσος θίγων αὐτὸν διὰ τοῦ ποδός.

—Τί 'ναι;

—Σήκω νὰ ἰδοῦμε τὴν Ἀνάστασι...

Ὅτε ἐξηλθον τῆς καλύβης, ἠκούοντο καθ' ὅλην τὴν κοιλάδα καὶ τὰς πέριξ ράχεις φωναὶ συγκεχυμέναι. Οἱ βλάχοι ὅλης τῆς περιφέρειας ἐκείνης ἦσαν ἐπὶ ποδός, στολισμένοι, μὲ τὰ κηρία εἰς χεῖρας, ἀναμένοντες τὴν Ἀνάστασιν.

Ὅλη ἐκείνη ἡ περιφέρεια ἐκ λοφίσκων κυματοειδῶν καὶ μικρῶν κοιλάδων, πλουσία εἰς βλάστησιν καὶ εἰς νερά, κατέχει τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ δήμου Βουπρασίων. Οἱ βλάχοι ἔχουν κατασκηνώσει ἐκεῖ πολυάριθμοι, ἄλλοι εἰς μικροὺς συνοικισμούς, ἄλλοι μεμονωμένοι κατὰ οἰκογενείας καὶ ἄλλοι ἀναμίξ μετ' ἐντόπιων, κατοικοῦντες μικρὰ χωρία ἐκ δέκα ἕως εἴκοσιν οἰκίσκων ἕκαστον.

Οἱ βλάχοι ἔρχονται ἐκεῖ καὶ ξεχειμάζουν, ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου δὲ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου μὲ τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ ποιμνιά των ἀναχωροῦν διὰ τὰ βουνά, ὅπου ξεκαλοκαιριάζουν. Δὲν εἶναι δυνατόν διὰ τοῦτο ν' ἀπαντήσῃ τις καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἑκτασιν ἐκκλησίας παρὰ μικρὰς μόνον ὡς κελλία εἰς τὰ πέριξ χωρία.

Τὰ χωρία ὅμως αὐτά, ἂν ἔχουν ἐκκλησίας, δὲν ἔχουν ἱερεῖς· διότι οἱ χωρικοί, ἀνθρακεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὑλοτόμοι, εἶναι τόσον πτωχοί, ὥστε μόλις νὰ ἐξοικονομοῦν τὴν πενιχρὰν τροφήν των καὶ τὴν πενιχροτέραν ἐνδυμασίαν των.

Διὰ νὰ μὴ λησμονήσουν ὅμως καθόλου τὸν Θεόν, συνεφώνησαν ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐκάλεσαν ἕνα ἱερέα, ὁ ὁποῖος ὑπεχρεοῦτο εἰς κάθε ἑορτὴν νὰ λειτουργῇ κατὰ σειρὰν καὶ εἰς ἕν χωρίον. Καὶ οἱ βλάχοι τῶν πέριξ συνοικισμῶν συνεισφέρουν, ἐφ' ὅσον καιρὸν μένουν ἐκεῖ κί, ὁπότεν ὁ ἱερεὺς λειτουργῇ εἰς

τὸ πλησιέστερον χωρίον, πηγαίνουν ὅσοι θέλουν νὰ λειτουργοῦνται.

Ἄλλ' ἡ ἀνάστασις πρέπει νὰ γίνεται εἰς ὅλους ταυτοχρόνως καὶ νὰ μετέχουν ὅλοι τῆς ἱερωτέρας καὶ μεγαλυτέρας ἐορτῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Διὰ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ ἐγείρωνται παράπονα προτιμήσεως καὶ διὰ νὰ μετέχουν ὅλοι, καὶ οἱ πλέον ἀπομεμακρυσμένοι, τῆς ἱερᾶς τελετῆς, τελοῦν αὐτὴν ἔξω εἰς τὸ ὑπαιθρον ὑπὸ τὸν διάστερον οὐρανὸν καὶ τὸν εὐρὺν ὀρίζοντα.

Ἦδη εἶχε πλησιάσει ἡ ὥρα.

Οἱ βλάχοι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά των ἴσταντο ἕτοιμοι, ἕκαστος ἔξω τῆς καλύβης του. Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία εἶχον ἀνέλθει εἰς τὰ ὑψώματα, νέοι ζωηροὶ, γέροντες λευκόμαλλοι, παιδιά, γυναῖκες νέαι καὶ γραῖαι, ὅλοι προσηλωμένους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ὀρίζοντος. Διότι ἐγνώριζον, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους ὑψοῦτο ὑψηλὴ ράχis, ἐπὶ τῆς ὁποίας θ' ἀνεφαίνετο ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν λαμπάδα εἰς τὰς χεῖρας, διὰ νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Αἱ μεγάλαι πυραὶ ἐλαμπάδιζον εἰς τὰ ὕψη, ρίπτουσαι ροδόχρουν χροιάν ἐπὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν καθαρῶν ἐνδυμάτων τῶν χωρικῶν καὶ τῶν βλάχων.

Ἡ καρδιά ὅλων ἐβροντοκτύπα ἀνυπόμονος εἰς τὴν ἐγγιζούσαν μεγάλην καὶ ἱερὰν δι' αὐτοὺς στιγμὴν. Κάθε ἄστρον, τὸ ὁποῖον προέκυπτεν ἀπὸ τὴν ράχιν, τὸ ἐνόμιζον ὡς τὴν λαμπάδα τοῦ ἱερέως καὶ ἀνεκραύγαζον καὶ ἀνεπήδων οἱ νεώτεροι μετὰ χαρᾶς.

— Νά το, ἐφάνηκε! Νά το, ἐφάνηκε!

— Ἀμ' ποῦ ἀκόμη! . . ., ἔλεγαν οἱ γεροντότεροι καὶ διηγοῦντο παραμύθια διὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα.

— Νά το! Νά το! Ἐκεῖο εἶναι, ἐφώνασέ τις αἴφνης περιχαρῆς.

Τῷ ὄντι πρὸς ἀνατολὰς ἐφάνη φῶς λαμπάδος, τρεμοσβήνον εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν πνοήν. Διέσχισε τὴν σκοτίαν καὶ ἐπέριπτε παρήγορον καὶ ἐλαφρὰν τὴν λάμψιν του πέριξ ὡς ἡ ἰδέα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἥτις διέλυσε τὰ ἄγρια σκότη τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς βαρβαρότητος.

Οἱ βλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη πέριξ συνεκέντρωσαν ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἔτεινον τὴν ἀκοήν των.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!

Ἡ φωνὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὴν ράχιν ἔντονος καὶ παρατεταμένη. Ἀναπαλλομένη ἔφθασεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀξέστων ἀκροατῶν ὅλων καὶ ἐπέχυσεν ἐπ' αὐτῶν γλυκύτητα καὶ συγκίνησιν.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!

Ἡ φωνὴ ἤχησεν ἔντονωτέρα. Οἱ βλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἔκλινον τὴν κεφαλὴν καὶ ἔκαμαν τὸν σταυρόν των. Ὅλη ἐκείνη ἡ ἐκτεταμένη περιφέρεια ἦτο κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εὐρύτατος ναός, ὅπου ἐδοξάζετο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!

Ἡ φωνὴ ἠκούσθη ἐκ τρίτου. Συγχρόνως παρὰ τὸ φῶς τῆς λαμπάδος ἐφάνη ἀναλαμπὴ πυρολίθου καὶ μετὰ μίαν στιγμήν διεχύθη ἀνὰ τὴν ἑκτασιν βαρὺς κρότος πυροβόλου. Ὁ ἱερεὺς, ὀλίγον διαφέρων κατὰ τὴν παιδείαν τῶν πέριξ ἀκροατῶν του, ἀφελής, ὅπως αὐτοί, δοξολογῶν τὸν Θεόν του, ὅπως καὶ οἱ ποιμένες καὶ οἱ ὑλοτόμοι καὶ οἱ ἀνθρακεῖς, μὲ τοὺς ὁποίους

ἔζησε καὶ ἀνετράφη, ἔδιδεν ἀπ' ἐκεῖ πρῶτος μετὰ τὸ ἄγγελμα τῆς Ἀναστάσεως τὸ σύνθημα τῶν πυροβολισμῶν καὶ τῆς χαρᾶς.

Εὐθύς, ὡσὰν ὅλη ἐκείνη ἡ ἔκτασις νὰ κατείχετο ὑπὸ πολυαρίθμου στρατοῦ παραμονεύοντος καὶ ἐπιπίπτοντος αἵφνης κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, πλεῖστοι ἠκούσθησαν πυροβολισμοί, φωτίσαντες μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα πρασίνας ράχεις, λαγκάδια καθαρὰ, δένδρα καὶ καλύβας, πρόβατα καὶ μανδριά. Οἱ βλάχοι ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ μετέδιδον πρὸς ἀλλήλους τὴν εὐχάριστον εἴδησιν τῆς Ἀναστάσεως.

— Χριστὸς ἀνέστη, ἀδέρφια!..

— Ἀληθῶς ἀνέστη!.. Ἀληθῶς ἀνέστη!..

— Ζῆ καὶ βασιλεύει!.. Ζῆ καὶ βασιλεύει!..

Ἦδη πολυάριθμα μικρὰ φῶτα ἐπλανῶντο κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Τὰ βλαχόπουλα ἔσπευδον προθύμως νὰ μεταφέρουν εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ἅγιον φῶς, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἀπὸ τὴν λαμπάδα τοῦ ἱερέως.

Ἀπὸ ἐκάστην καλύβην τὰ καριοφίλια καὶ αἱ ἀσημοπιστόλαι ἤστραπτον καὶ ἐβρόντων, καὶ αἱ σφαῖραι διεσταυροῦντο εἰς τὰ ὕψη συρίζουσαι. Τὰ ἐντὸς τῶν μανδριῶν πρόβατα ἐβέλαζον καὶ ἐπήδων φοβισμένα ἐκ τῶν κρότων· οἱ σκύλοι ὑλάκτουν· οἱ ἵπποι ἐχρεμέτιζον καὶ ὅλη ἡ ἔκτασις ἦτο πλήρης συμμιγοῦς καὶ ἀκαταλήπτου θορύβου.

Ἡ ράχis, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεφάνη τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἦτο ἤδη κατάφωτος. Εἴκοσιν ἕως εἰκοσιπέντε βλάχοι ἀσκεπεῖς μὲ τὴν λαμπάδα ἀναμμένην εἰς χεῖρας ἐγονυπέτουν πέριξ τοῦ ἱερέως, ὁ ὁποῖος ὀρθίος ἐκεῖ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐκίνει τὴν λαμπάδα τοῦ ἄνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ψάλλων τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ φωτός, ὡς ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ τῶν ἀστραπῶν τοῦ Σινᾶ.

« Διηγήματα »

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσαν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρε
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρὰ σου γύρω
μόλις ἐφύτρωναν πτωχὰ χορτάρια.

Ἡ φρίκη στήν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ ματοκυλισμένα σου λιθάρια.

Ἦσαν σπαρμένο μέ ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἁμαρτία
μέσ' στὸν ἀφωρεσμένο σου ἀγέρα.

Μά, φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὄμο,
ὡσάν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα
κι ἀπὸ τὴν ὥραν ἁγιάσες ἐκείνη.

Γιατὶ μέ τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο,
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο,
στά ὕψη σου, ὦ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

Ἀριστομένης Προβλέγγας

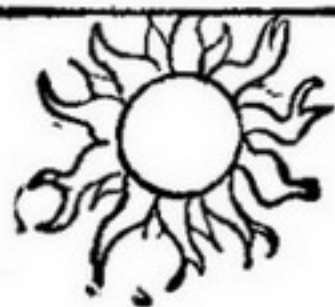

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομνηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δέν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποὺ λές καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
—γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὄλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστήτε·
μέσα στὲς ἐκκλησίες, τὲς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτήτε·
ἀνοίξετε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε : Χριστὸς Ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΕΡΟΠΟΡΟΙ

Α'

Κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Δαίδαλος.

Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος τεχνίτης τῆς ἐποχῆς του καὶ κατεσκεύασε πρῶτος πολλὰ ἐργαλεῖα, ὅπως τὸν διαβήτην καὶ ἄλλα. Ἐπίσης κατεσκεύασεν εἰς πολλὰ μέρη ἔργα θαυμαστά διὰ τοὺς συγχρόνους του.

Ὁ Δαίδαλος ἦτο καὶ γλύπτης, τὰ δὲ ἀγάλματά του ἦσαν τόσον τεχνικά, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἔλεγαν ὅτι εἶναι ἔμψυχα, καὶ ὅτι βλέπουν καὶ βαδίζουν.

Εἰς τὴν Κρήτην ἐβασίλευε τότε ὁ Μίνως, ὁ ὁποῖος ἔμαθε τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ Δαιδάλου καὶ τὸν προσεκάλεσεν ἐκεῖ. Ὁ Δαίδαλος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν μὲ προθυμίαν. Ὁ βασιλεὺς τὸν ἐτίμησε μὲ μεγάλας τιμὰς καὶ τοῦ ἀνέθεσε νὰ ἐκτελέσῃ πολλὰ μηχανικὰ ἔργα.

Ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα θαυμαστὰ οἰκοδομήματα ὁ Δαίδαλος κατεσκεύασεν εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὸν περίφημον Λαβύρινθον. Ἦτο δὲ ὁ Λαβύρινθος ἓνα βαθὺ καὶ σκοτεινὸν σπήλαιον μὲ δρόμους τόσον πολλοὺς καὶ τόσον περιπλόκους, ὥστε ὁ εἰσερχόμενος εἰς αὐτὸ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐξέλθῃ.

Β'

Ὁ Δαίδαλος, ἀφοῦ ἔμεινεν ἄρκετὸν καιρὸν εἰς τὴν Κρήτην, ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ὁ Μίνως δὲν ἠθέλησε νὰ ἀφήσῃ τὸν καλλιτέχνην νὰ τοῦ φύγῃ. Διέταξε δὲ ὅλα τὰ πλοῖα τῆς νήσου νὰ μὴν τὸν παραλάβουν.

Ὁ Δαίδαλος ἐπεθύμει πάρα πολὺ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Τὰ δὲ ἐμπόδια ἐμεγάλωναν ἀκόμη περισσότερο τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτήν. Νύκτα καὶ ἡμέραν ἐσκέπτετο πῶς νὰ φύγῃ. Τέλος ἐφώνασε μὲ χαράν :

— Εὐρῆκα τὸ μέσον νὰ σωθῶ ! Ὁ Μίνως ἠμπορεῖ νὰ φυλάσῃ τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, ὁ ἀέρας ὅμως μένει ἐλεύθερος. Θὰ φύγω λοιπὸν διὰ τοῦ ἀέρος, ὅπως τὰ πτηνά !

Καὶ πράγματι εἰς ἓνα ἐρημικὸν σπήλαιον, μακρὰν ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν ἀνθρώπων, ὁ Δαίδαλος κατεσκεύασε δύο μεγάλας πτέρυγας μὲ τὰ πτερὰ πτηνῶν ποὺ τὰ ἐκόλλησε μὲ κερί. Αὐτὰς τὰς πτέρυγας τὰς ἐφόρεσεν εἰς τὸ σῶμα του, τὰς ἐκίνη-

σε μέ τὰ χέρια του, καὶ τέλος κατώρθωσε νὰ πετᾷ σὰν πτηνόν.

Γ'

Εἰς τὴν Κρήτην ὁμῶς εἶχε παρακολουθήσει τὸν Δαίδαλον καὶ ὁ υἱὸς του Ἴκαρος. Κατεσκεύασε λοιπὸν καὶ ἓνα ἄλλο ζεῦγος πτερύγων, ποὺ ἐταίριαζαν ἀκριβῶς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἰκάρου. Μέσα εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἐδίδαξε καὶ τὸν Ἴκαρον πῶς νὰ πετᾷ.

Ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ἡ πολυπόθητος ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως. Ὁ Δαίδαλος ἔδωσε τὰς πτέρυγας εἰς τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ του. Κατόπιν τοῦ ἔδωσε τὰς τελευταίας συμβουλὰς.

— Παιδί μου Ἴκαρε, τοῦ εἶπε, πρόσεχε πολύ. Αὐτὴν τὴν φορὰν τὸ ταξίδι μας δὲν εἶναι ὅπως αἱ δοκιμαὶ τῶν προηγουμένων ἡμερῶν. Εἶναι ταξίδι μακρυνόν, πολὺ μακρυνόν. Ἐγώ, ἐπειδὴ γνωρίζω τὸν δρόμον, θὰ προχωρῶ ἐμπρός. Σὺ θὰ ἀκολουθῇς πλησίον μου. Πρόσεχε ὁμῶς. Κυρίως πρόσεχε οὔτε πολὺ ὕψηλὰ νὰ ἀνεβαίνης μήπως ὁ ἥλιος λυώσῃ τὸ κερί ἀπὸ τὰ πτερὰ σου, οὔτε πάλιν πολὺ χαμηλὰ πρὸς τὴν θάλασσαν νὰ κατεβαίνης, μήπως τὰ πτερὰ σου βραχοῦν ἀπὸ τὰ κύματα καὶ γίνουν βαρύτερα.

Ἀφοῦ ἔδωσε τὰς ὁδηγίας αὐτὰς εἰς τὸν υἱόν του, ὁ Δαίδαλος ἐφόρεσε καὶ τὰς ἰδικὰς του πτέρυγας, ἔσφιξε τὸν Ἴκαρον εἰς τὴν ἀγκάλην του, τὸν ἐφίλησε μὲ πολλὴν συγκίνησιν καὶ ἔπειτα ἐπέταξεν εἰς τὸν ἄερα. Πίσω ἀπὸ τὸν Δαίδαλον ἐπέτα ὁ υἱὸς του.

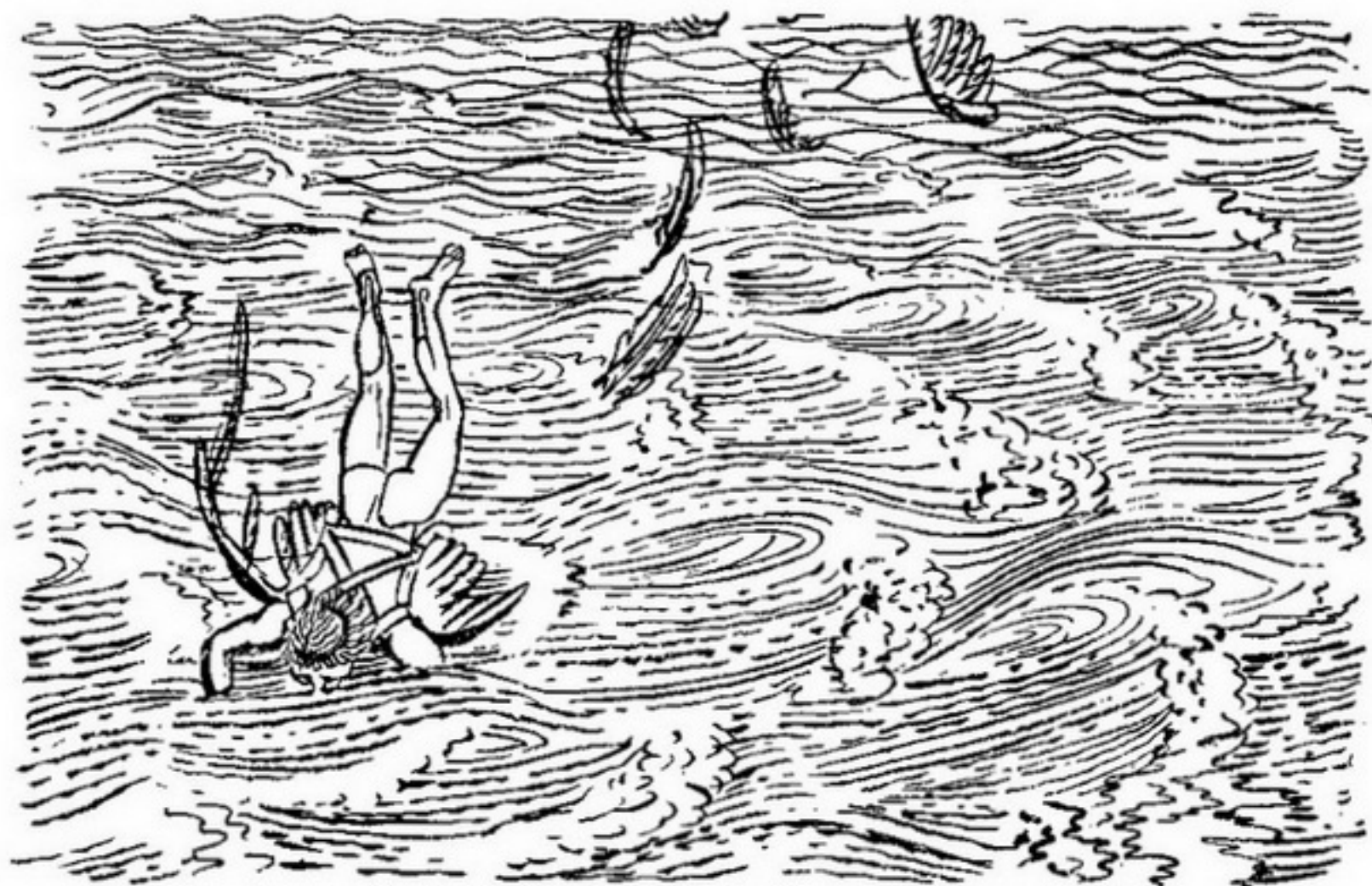
Δ'

Διέσχιζαν ταχέως καὶ οἱ δύο τὸν ἄερα. Ἀφῆκαν ἤδη πίσω τὰ ὕψηλὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. Κάτω ἐξετείνετο κατ' ἀρχὰς ἡ θάλασσα. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε δυνατὸς ἐκ δυσμῶν καὶ τοὺς παρέσυρε ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνατολικώτερον. Μετ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ φαίνωνται κάτωθὲν τῶν αἱ Κυκλάδες.

Ὁ κόσμος ἔμενεν ἑκθαμβος διὰ τὸ θαῦμα. Οἱ ναῦται ποὺ εὕρισκοντο εἰς τὰ πλοῖα, οἱ ἄλιεῖς, οἱ γεωργοί, οἱ ποιμένες, ὅλοι ἔστεκαν ἐκπληκτοί. Οἱ ναῦται ἐκοίταζαν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐλησμόνουν τὰ πλοῖα τῶν ἀκυβέρνητα. Οἱ ἄλιεῖς δὲν ἔσυραν ἔξω τὰ δίκτυα, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐπηδοῦσαν τὰ πιασμένα ψάρια. Οἱ γεωργοὶ δὲν ἐκέντριζαν τὰ βόδια τῶν μέ τὴν

βουκέντραν, οἱ ποιμένες δὲν ἔπαιζαν τὴν φλογέραν των.

Ὅλοι ἔστρεφαν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μεῖ ἄπληστα βλέμματα περετήρουν τὰ δύο παράδοξα καὶ πρωτοφανῆ ἐκεῖνα πτηνά.

Ε'

Κατ' ἀρχάς ὁ Ἴκαρος ἐπέτα πλησίον τοῦ πατρὸς του. Ὅλιγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἐπῆρε πρὸς πολὺ θάρρος ἀπὸ τὴν ἐλαφρότητα τοῦ πετάγματος καὶ ἠθέλησε νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλότερα.

— Τί θὰ πάθω ; εἶπε καθ' ἑαυτόν. Οἱ φόβοι τοῦ πατέρα μου εἶναι ἀδικοιολόγητοι. Τὰ πτερά μου εἶναι πολὺ στερεά. Ὑστερὰ ὁ δροσερὸς ἄνεμος μετριάζει τὴν θερμότητα τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Καὶ ἔπειτα, πόσον ὠραιότερον θὰ εἶναι τὸ θέαμα, ἐὰν ἀνεβῇ κανεὶς ὑψηλότερα !

Αὐτὰ ἐσκέπτετο καὶ, ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη βαθμηδόν, ἤρχισε νὰ ἀνεβαίνει ὅλον ἐν ὑψηλότερα.

Ἀλλ' ἐτιμωρήθη σκληρῶς. Ἐκεῖ ὑψηλὰ τὸ κερί τῶν πτερῶν του ἀνελύθη ἀπὸ τὴν πολλὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου. Τὰ πτερά διελύθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν ἀπὸ τὸν ἄνεμον. Καὶ ὁ Ἴκαρος ἤρχισε νὰ πίπτῃ βαρὺς ὅπως μολύβι.

— Πατέρα, πατέρα! ανέκραξεν ὁ δυστυχῆς μὲ σπαρακτικὴν φωνήν.

Ἀλλὰ πρὶν ὁ πατὴρ ἀκούσῃ, τὰ κύματα ἔκλεισαν διὰ παντὸς τὸ στόμα τοῦ ἀπειθάρχου υἱοῦ καὶ ἡ θάλασσα σκληρῶς τὸν κατέπιεν.

ΣΤ'

Κάποτε, ἀργότερα, ὁ Δαίδαλος ἐστράφη νὰ ἴδῃ τὸν υἱόν του. Δὲν εἶδεν ὅμως αὐτὸν καὶ ἀμέσως ἐφώναξεν ἔντρομος:

— Ἰκαρε! Ἰκαρε! Παιδί μου Ἰκαρε, ποῦ εἶσαι;

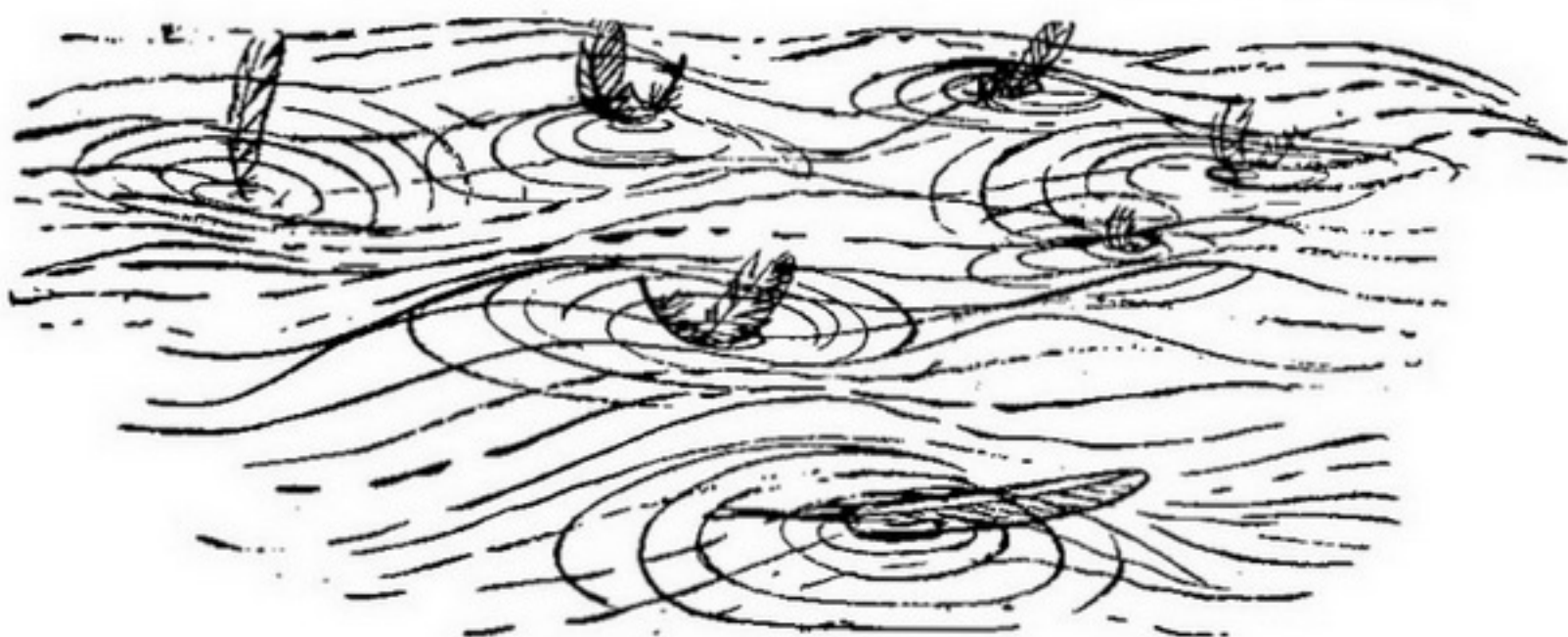
Ὡραν πολλὴν καὶ μὲ ἀγωνίαν περιέφερε τὰ βλέμματα ὁ δυστυχῆς Δαίδαλος ἄνω κάτω καὶ πέριξ. Κάποτε διέκρινεν ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης πτερὰ, ποὺ ἐφέροντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τὰ κύματα. Τότε ἐνόησεν ὅτι ὁ ἀγαπημένος του Ἰκαρος εἶχε πλέον πνιγῇ.

Περίλυπος μέχρι θανάτου ὁ Δαίδαλος κατέβη εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον νῆσον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τὰ κύματα θὰ ἔχουν φέρει ἴσως εἰς τὴν ξηρὰν τὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ του. Ἐπὶ ἡμέρας ἀπαρηγόρητος ἔψαχνεν εἰς ὅλας τὰς ἀκτάς.

Τέλος ἀνεῦρε τὸ πτώμα τοῦ Ἰκάρου, ποὺ τὰ κύματα τὸ εἶχαν ρίξει ἔξω, ἐπάνω εἰς τὴν ἀμμουδιάν.

Μὲ θρήνους καὶ ὀδυρμοὺς ὁ Δαίδαλος ἔθαψε τότε εἰς τὴν ἐκεῖ νῆσον τὸ προσφιλές του τέκνον. Καὶ τὸ μὲν πέλαγος, ὅπου ἐπνίγη ὁ Ἰκαρος, ὠνομάσθη Ἰκάριον Πέλαγος, ἡ δὲ νῆσος ὅπου οὗτος ἐτάφη ὠνομάσθη Ἰκαρία.

Ἀρ. Κουριίδης
(Διασκευὴ Κ. Ρ.)

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

Α'

Ύψηλά εἰς τὸ Πήλιον, μέσα εἰς μέγα σπήλαιον, πλησίον εἰς δροσεράν πηγὴν, ἐκεῖ ἦτο τὸ σχολεῖον τῶν ἡρώων. Πυκνόφυλλα δένδρα ἐσκίαζαν πηγὴν καὶ σπήλαιον. Ύψηλότερα, πρὸς τὴν κορυφὴν, ὑπερήφανοι ἐπετοῦσαν ἀετοὶ καὶ ἰέρακες.

Ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου ἐφαίνετο ἐμπρὸς ἡ γαληνιαία ἑκτασις τοῦ γαλανοῦ Παγασητικοῦ κόλπου. Δεξιὰ, πίσω ἀπὸ χαμηλοὺς λόφους, ἡ ἀχανὴς Θεσσαλικὴ πεδιάς.

Πρὸ τοῦ σπηλαίου, κάτω ἀπὸ πυκνόφυλλον δρῦν, παράδοξον ἐκάθητο πλάσμα. Ἄνθρω καὶ ἵππος μαζί. Ἀπὸ τὴν κεφαλὴν ἕως τὴν μέσην εἶχε μορφήν ἀνθρώπου. Τὸ ὑπόλοιπον σῶμα του ὁμοίαζε μὲ ἵππον. Ἦτο ἓνας ἱπποκένταυρος καὶ ὠνομάζετο Χείρων.

Τὰ λευκὰ μαλλιά του ἐκυμάτιζαν ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὤμους του. Καὶ τὰ χιονόλευκα γένεια του ἐσκέπαζαν τὸ πλατὺ τοῦ στήθος. Οἱ μεγάλοι τοῦ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἡμεροὶ καὶ γλυκεῖς, τὸ μέτωπόν του ὑψηλόν. Αὐτὸς ἦτο ὁ διδάσκαλος τῶν ἡρώων.

Β'

Ἀλλὰ ποῦ ἦσαν οἱ μαθηταί;

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ ἠκούσθησαν παιδικαὶ φωναί. Ὁ Χείρων ἐστράφη καὶ εἶδε νὰ προβάλλουν μακρὰν εἰς τὴν ράχιν οἱ μαθηταί του. Ἐμπρὸς ἔτρεχεν ὁ Ἡρακλῆς. Ἦτο ἀκόμη μικρὸ παιδί, ἀλλ' ἐξαιρετικῶς εὖρωστον. Ἡ ὅλη σωματικὴ του διάπλασις ἔκαμνεν ὀλοφάνερον εἰς τί εἶδους ἥρωα θὰ ἐξελλίσσετο ἀργότερα τὸ μικρὸν ἐκεῖνο παιδί.

Μόλις ἔφθασε πλησίον τοῦ Χείρωνος, κατέβασεν ἀπὸ τοὺς ὤμους του ἓνα ζωντανὸν ἀγριόγιδο, ποῦ τὸ εἶχε συλλάβει ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ βράχου. Τὸ ἀγριόγιδο μόλις ἐπάτησε κάτω, ὥρμησε νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ὁ μικρὸς ἥρως τὸ ἐκράτησεν ἀπὸ τὰ τοξοειδῆ του κέρατα τόσον δυνατὰ, ὥστε τὸ ζῶον δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ οὐδὲ τὴν παραμικρὰν κίνησιν.

Ἐν τῷ μετὰ ξέφθασαν καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ τοῦ Χείρωνος, ὁ Καϊνεύς, ὁ Πηλεὺς, ὁ Ἰάσων καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ὁ Καϊνεὺς ἐκρατοῦσε δύο μικρὰ τέκνα ἄρκτου, τὰ ὅποια ἐπροσπαθοῦσαν νὰ τὸν δαγκάσουν, χωρὶς ὁμῶς καὶ νὰ τὸ κατ-ορθώσουν. Ὁ Πηλεὺς εἶχε φονεύσει μεγάλην ἔλαφον, καὶ τὴν ἔσυρεν ἐπὶ μεγάλου κλάδου, διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ τὸ δέρμα τῆς καὶ τὸ τρίχωμά της.

Ὁ Χείρων ἐχάϊδεψε τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν καθένα κάποιον ἔπαινον. Τελευταῖος ἀπὸ ὅλους ἔφθασεν ὁ Ἀσκληπιός. Ἐκρατοῦσεν εἰς τὰ χέρια τοῦ διάφορα βότανα καὶ ἐφαίνονταν συλλογισμένος. Ἐπλησίασε τὸν Χείρωνα, ἔδειξε τὰ βότανά του καὶ εἶπεν :

— Αὐτὸ τὸ βότανο, διδάσκαλε, θεραπεύει τὸ δάγκωμα τοῦ φιδιοῦ. Εἶδα μιὰ γίδα δαγκωμένη ἀπὸ φίδι νὰ τρώῃ τοῦτο τὸ βότανο, καὶ ὕστερα ἔμαθα ὅτι ἐθεραπεύθη. Αὐτὸ πάλι εἶναι καλὸ γιὰ τὶς πληγές, σταματᾷ τὸ αἷμα καὶ βοηθεῖ στὴ γρήγορη θεραπείᾳ.

— Εὖγε, Ἀσκληπιέ, υἱὲ τοῦ Ἀπόλλωνος, εἶπεν ὁ Χείρων καὶ ἐθώπευσε μὲ στοργὴν τὸν μικρὸν μαθητὴν του. Οἱ θεοὶ σοῦ ἔδωκαν μεγάλα χάρισμα. Θὰ γίνῃς ἰατρός, εὐεργέτης τῶν ἀνθρώπων. Θὰ εἶσαι φρόνιμος ὅπως «τὸ φίδι τοῦ σπιτιοῦ», ἄγρυπνος ὅπως ὁ πετεινός, καὶ πιστός καὶ ἔξυπνος ὅπως ὁ σκύλλος.

Καὶ ἀληθινὰ αὐτὰ τὰ ζῶα, ἰδίως τὰ δύο πρῶτα, ἔγιναν ἀργότερα τὰ σύμβολα τοῦ θεοῦ τῆς ἰατρικῆς καὶ τὰ βλέπομεν πολὺ συχνὰ εἰς εἰκόνας καὶ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων νὰ συνοδεύουν τὸν Ἀσκληπιόν.

Γ'

Οἱ μικροὶ ἥρωες ἔπειτα ἤναψαν μόνοι των πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῆς ἐλάφου. Κατόπιν ἐλούσθησαν εἰς τὴν γειτονικὴν πηγὴν, καὶ ἔφαγαν.

Ὁ ἥλιος ἔγερνε πλέον πρὸς τὴν δύσιν του. Τότε ὁ Χείρων ἐπῆρε τὴν λύραν του, ἐστράφη πρὸς τὸν δύοντα ἥλιον καὶ ἤρχισε νὰ κτυπᾷ ἀρμονικὰ τὰς χορδὰς τῆς. Οἱ μαθηταὶ γύρω του ἐστάθησαν καὶ αὐτοὶ μὲ σεβασμὸν καὶ ἤρχισαν νὰ ψάλλουν τὸν ἑσπερινὸν ὕμνον, κατόπιν ἐξηπλώθησαν ἔξω ἀπὸ τὸ σπήλαιον,

ἐπάνω εἰς τὰ χόρτα καὶ τοὺς κλάδους, ποὺ εἶχαν ἐπίτηδες μαζεύσει. Ἀνωθέν των ἔλαμπαν οἱ ἀστέρες καὶ ὁ Χείρων ἐξηγοῦσεν εἰς τοὺς μαθητάς του τὰς κινήσεις των καὶ τοὺς ἐμάνθανε τὰ ὀνόματά των. Τὸ μάθημα αὐτὸ ἐξηκολούθει, ἕως οὗ καταλάβη τοὺς μικροὺς ἥρωας ὁ ὕπνος. Τότε καθένας ἐσκεπάζετο μὲ τρία-τέσσαρα δέρματα ἀγρίου ζώου καὶ ἀπεκοιμᾶτο.

Δ'

Τὸ πρωτῖ, πρὶν ἀκόμῃ ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ, ὁ Χείρων ἐσάλπισε μὲ κέρας. Οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐσηκώθησαν ἀμέσως καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν νὰ λουσθοῦν. Ἐπειτα ἐστάθησαν ὅλοι μὲ τὸ βλέμμα πρὸς ἀνατολὰς καὶ, ἐνῶ ὁ Χείρων ἐκτυποῦσε τὴν λύραν του, ὅλοι ἔψαλλαν ὕμνους πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐπρογευματίσαν μὲ ψωμί, μὲ βούτυρον, μὲ γάλα καὶ μὲ μέλι, ἐξεκίνησαν κατόπιν διὰ τὸν καθημερινὸν μακρυνὸν των περίπατον.

Κατὰ τοὺς μακροὺς αὐτοὺς περιπάτους, ἄλλοτε πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Πηλίου καὶ ἄλλοτε πρὸς τὰς βαθεῖας κοιλάδας καὶ τὰς ἀποτόμους κλιτῆς, ὁ σοφὸς κένταυρος ἐδίδασκεν ἄπειρα πράγματα εἰς τοὺς μαθητάς του. Τοὺς ἐδίδασκε πῶς νὰ

γνωρίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰς καλὰς ἢ τὰς κακὰς ιδιότητάς των. Τοὺς ἐδείκνυε τὰ ἴχνη τῶν ζώων καὶ τοὺς ἐμάνθανε τὰς συνηθείας των.

Ὅταν ἐπέστρεφαν εἰς τὸ σπήλαιον, ἤρχιζε τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς. Κάθε μαθητὴς εἶχε τὴν λύραν του. Μετὰ τὴν μουσικὴν ἤρχιζε τὸ μάθημα τῆς ἠθικῆς. Ὁ Χείρων ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του νὰ εἶναι ἐνάρετοι, πιστοὶ εἰς τοὺς φίλους των, δίκαιοι πρὸς ὅλους ἀνεξαιρέτως καὶ ἐπίσης προστάται παντὸς ἀδικουμένου.

Κατὰ τὸ δειλινὸν οἱ μαθηταὶ τοῦ κενταύρου ἐγυμνάζοντο ἢ μετέβαιναν εἰς κυνήγιον, διὰ νὰ ἐξασκοῦνται εἰς τὴν καταδίωξιν ἀγρίων ζώων.

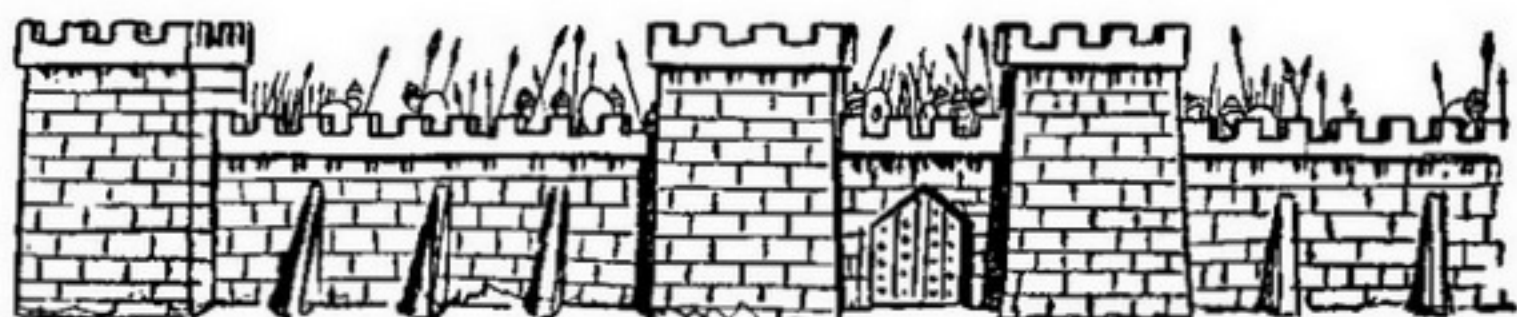
Ε'.

Αὐτὸ ἦτο τὸ σχολεῖον τῶν ἡρώων. Ἐπάνω εἰς τὸ κατάφυτον Πήλιον μὲ τὰς δροσεράς πηγὰς καὶ μὲ τὰς σκιεράς λόχμας ἐξεπαιδεύοντο οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες. Ἐξοῦσαν ἀπὸ μικροὶ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπαίθρου καὶ ἀνέπνεαν τὸν ζωογόνον ἀέρα του. Ἐβλεπαν τοὺς λάμποντας ἀστέρας, τὴν γλαυκὴν καὶ πλατεῖαν θάλασσαν, τὴν χρυσὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ τὴν ροδόχρουν δύσιν του. Ἐβλεπαν ὅλα αὐτὰ καὶ ἐνεπνέοντο μὲ ἀνάτασιν ψυχῆς καὶ φιλοδοξίαν εὐγενῆ. Ἠγάπησαν τὴν πατρίδα των καὶ εἰργάσθησαν μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τὴν καθάρσουν ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα θηρία, ἀπὸ τοὺς ἐπικινδύνους χειμάρρους, ἀπὸ τὰ ἔλη, ἀπὸ τοὺς ληστάς. Εἰργάσθησαν διὰ νὰ δημιουργήσουν κοινωνίαν ἀληθινὰ πολιτισμένην. Ἐπίσης ἔδωσαν τὰ ὠραιότερα παραδείγματα ἀρετῆς καὶ φιλίας.

Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς ἔμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὸν Ἡρακλέα, τὸν Ἴάσονα, τὸν Ἀχιλλέα;

(Διασκευὴ Κ. Ρωμαίου)

© ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

‘Ο Πρίαμος μέσ’ στὴ σκηνὴ μπαίνει τοῦ ‘Αχιλλέα.

Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει:

—«Θυμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.

»Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γύρω

»καὶ νὰ μὴν ἔχη βοηθό. Μὰ ζῇ μὲ τὴν ἐλπίδα

»νὰ ἴδῃ τὸ λατρευτὸ τοῦ γυιό. Μ’ ἀλίμονο σὲ μένα,

»ὁποῦ ‘χασα τόσα παιδιά! Καὶ τὸ καλύτερό μου

»τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τὸ ‘θελε ἡ μοῖρα,

»ἐκείνου ποῦ μ’ ὀρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...

»Λυπήσου με καὶ πάρτηνε τὴν πλούσια ξαγορά μου

»καὶ δώσ’ μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι».

Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ ‘Αχιλλέας.

Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸ φίλο,

κλαίει καὶ ὁ γέρος βασιλιάς γιὰ τ’ ἄμοιρο παιδί του.

Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκ’ ὁ ‘Αχιλλέας

καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:

«Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου

»νὰ ‘ρθῇς ἐδῶ σὲ μένανε, ποῦ σοῦ ‘χω σκοτωμένα

»τόσ’ ἀντρειωμένα σου παιδιά; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.

»Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει

»τίς λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας».

—«Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἴδῶ τὸ γυιό μου!

»Δώσ’ μοῦ τον, παλληκάρι μου, καὶ πάρε μὲ χαρά σου

»τὰ πλούσια δῶρα πού ‘φερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν

»πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου, γιὰ τὸ καλὸ ποῦ κάνεις.»

Τότε λοξὰ τὸν κοίταξε καὶ τοῦ ‘πε ὁ ‘Αχιλλέας:

—«Μὴ μ’ ἐρεθίζης, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανιώσω,

»κεῖνο ποῦ θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.»

Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δέν εἶπε λόγο.

Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθύς ἀπ' τῆ σκηνῇ του βγαίνει
 κι οἱ παραγυιοὶ του πᾶν κοντά. Ξεζεύουνε τ' ἀμάξι
 καὶ παίρνουνε τοῦ Ἑκτορα τὴν ξαγορά τὴν πλούσια.
 Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναξε καὶ πρόσταξε τίς σκλάβες
 καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀλείψουν λάδι,
 ἐκεῖ κάπου παρόμερα μὴν τὸν ἴδῃ ὁ γέρος.
 Καὶ οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλείψαν
 καὶ τὸν ὁμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
 μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρώμα
 κι οἱ παραγυιοὶ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι.

- Ὑστερα μπαίνει στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρονί του
 κι εἶπε στὸ γέρο - Πρίαμο, ποῦ ἀμίλητος καθόταν:
- «Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
 »ἦσυχο ἐκεῖ στὸ στρώμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
 »πάρτο καὶ σῦρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.»
 Εἶπε· κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀρνάκι,
 τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νὰ φᾶνε.
 Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα
 τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψη
 κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου
 καὶ τὴ γλυκειά του τὴ λαλιά καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.
 Κι ἀφοῦ ἤπιανε κι ἀπόφαγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει:
- «Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε πές τους νὰ μοῦ ἐτοιμάσουν
 »λίγο κι ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι
 »ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.»
 Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἐτοίμασαν καὶ ρώτησε τὸ γέρο:
- «Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἑκτορα νὰ κλάψῃς,
 »νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος;». Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε:
 «Μέρες ἐννιὰ τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μέσ' στὸν πύργο,
 »στὶς δέκα θὰ τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
 »τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνημα.»

Τ' ἄλλο πρωτὶ σηκώθηκεν ὁ πικραμένος γέρος,
 πήρε τοῦ γυιοῦ του τὸ κορμί καὶ γύρισε στὴν Τροία,
 κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἐγίναν ὅλα.

“ΟΥΔΕΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΘΕΟΝ ΛΑΝΘΑΝΕΙ
ΑΥΤΟΣ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΓΙΝΩΣΚΕΙ...”

Τὰ Ἴσθμια ἦσαν ἀγῶνες, οἱ ὅποιοι ἐτελοῦντο κατὰ τριετίαν πλησίον τοῦ Ἴσθμου τῆς Κορίνθου.

Ἕλληνες ἀγωνισταὶ καὶ μουσικοὶ καὶ παλαισταὶ κατέφθαναν ἐγκαίρως ἐκεῖ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ διαγωνισθοῦν καὶ βραβευθοῦν.

Καὶ ὁ Ἴβυκος, περίφημος κιθαρωδός, σπεύδει ἀπὸ τὸ Ρήγιον, τὴν λαμπρὰν Ἑλληνικὴν πόλιν τῆς Ἰταλίας, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας, καθὼς διηγοῦνται οἱ ἀρχαῖοι παροιμιόγραφοι.

Ἀποβιβάζεται ὁ Ἴβυκος παρὰ τὴν Σικυῶνα· προσεύχεται μὲ εὐλάβειαν εἰς τὸ ἐκεῖ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος· καὶ προχωρεῖ διὰ μέσου πυκνοῦ δάσους πρὸς τὸ μέρος, ὅπου τὰ Ἴσθμια, τὸ Στάδιον καὶ οἱ ἀγῶνες.

Τὰ πάντα γύρω του εἶναι ἤσυχα. Ἡ εὐάρεστος φθινοπωρινὴ αὔρα καὶ ὁ γλυκὺς ψίθυρος τῶν φύλλων τοῦ δάσους κάμνουν εὐχάριστον τὴν πορείαν τοῦ Ἰβύκου. Καὶ στίφος γερανῶν πετᾷ ἄνωθέν του, ὥς ἐάν τὸν συνώδευεν εἰς τὴν πορείαν του.

Ἀγαπᾷ πολὺ ὁ Ἴβυκος τοὺς γερανούς καὶ ἀποδίδει εἰς ἀγαθὸν οἶωνόν τοῦ θεοῦ τὴν τυχαίαν συνοδείαν των εἰς τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποῖαν ἀκολουθεῖ ὁ ἴδιος.

Καὶ προχωρεῖ παιδρὸς ὁ Ἴβυκος καὶ ταχύνει τὸ βῆμα του! Ὅτε ἔξαφνα δύο κακοῦργοι ἀναπηδοῦν ἀπὸ παρακειμένην λόχμην καὶ τοῦ φράσσουν τὸν δρόμον.

Πῶς νὰ ἀμυνθῇ ὁ καλλιτέχνης κατὰ τῶν κακούργων! Ζητεῖ βοήθειαν! Ὑψώνει φωνὴν πρὸς τὸν Θεόν! Ἄλλ’ εἰς μάτην! Δὲν φαίνεται γύρω του ψυχὴ ζῶσα. Καὶ ἀπελπισία καταλαμβάνει τὸν Ἴβυκον.

Τραυματίζεται βαρέως ὁ Ἴβυκος ὑπὸ τῶν κακούργων καὶ πίπτει. Τὸ βλέμμα του σκοτισμένον διακρίνει ὕψηλὰ τὸ ἀγαπη-

πητόν του στίφος τῶν γερανῶν νὰ πετᾷ καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν :

« Ἀπὸ σᾶς, ἀγαπητά μου πτηνά, ἀπὸ σᾶς, ἐάν οὐδεμία ἀν-

θρωπίνη φωνὴ ἀκουσθῇ, ἄς ὑψωθῇ τρομερὰ ἡ κατηγορία κατὰ τῶν δολοφόνων μου».

Καὶ κλείει διὰ παντός τοὺς ὀφθαλμοὺς του ὁ διάσημος καλλιτέχνης.

Τὸ πτώμα τοῦ Ἰβύκου εὐρέθη καὶ ἀνεγνωρίσθη! Οἱ ξένοι τῶν ἀγώνων καὶ οἱ ἀγωνισταὶ συνεκινήθησαν βαθύτατα. Ἡ Ἑλλάς ὅλη ἠσθάνθη θλίψιν μεγάλην, καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἐγκλήματος.

Ἀλλὰ ποῖος νὰ μαρτυρήσῃ; Ποῖος νὰ ὑποδείξῃ τοὺς ἐλεεινοὺς δολοφόνους;

Μόνον ὁ ἥλιος, ὁ ὁποῖος καταλάμπει τὴν γῆν καὶ βλέπει

τὰ πάντα, μόνον αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τοὺς κακούργους!

Εἶναι ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποῖαν τελοῦνται αἱ καθιερωμέναι θυσίαι διὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἀγώνων!

Καὶ ποῖος ἐγγυᾶται ὅτι καὶ ὁ μισητὸς δολοφόνος δὲν κυκλοφορεῖ μεταξὺ τοῦ προσευχομένου πλήθους καὶ δὲν μολύνει τὰς θυσίας διὰ τῆς παρουσίας του;

Εἶναι ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποῖαν τὰ πλήθη ἀκούουν μὲ κατάνυξιν νὰ ψάλλεται ὁ ἁρμονικώτατος ὕμνος πρὸς τὴν πανσοφίαν τοῦ Θεοῦ:

« Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει!

Αὐτὸς τὰ πάντα γινώσκει!

Οὐδὲν τὸν ἄγρυπνον ὀφθαλμὸν του διαφεύγει.

Αὐτὸς τὰ πάντα βλέπει.

Οὐδέποτε οὐδὲν κακούργημα ἔμεινεν ἀτιμώρητον.

Πάντοτε ὁ δίκαιος Θεὸς τιμωρεῖ πᾶσαν ἁμαρτίαν ».

ὅτε αἴφνης ἀνησυχία διατρέχει τὰς τάξεις τῶν θυσιαζόντων καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβύκου φέρεται εἰς τὰ στόματα ὅλων τῶν θεατῶν, ἐνῶ στῖφος γερανῶν συσκοτίζει τὸν οὐρανὸν ἄνωθέν των.

—Τιμόθεε! Τιμόθεε, ἰδὲ τοὺς γερανοὺς τοῦ Ἰβύκου, εἶπε κάποιος εἰς παρακαθήμενόν του θεατὴν.

Καὶ οἱ παρακαθήμενοι ὅλοι ὑποψιάζονται. Ἐπαναλαμβάνουν ἀσυναισθήτως τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβύκου καὶ ὑποδεικνύουν εἰς τὰς Ἀρχάς τοὺς δύο θεατάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀντηλλάγησαν αἱ φράσεις αὗται.

Οἱ δύο συνομιλεῖται συνελήφθησαν καὶ ὠδηγήθησαν ὥχροι καὶ συντετριμμένοι εἰς τὸ Δικαστήριον, ὅπου δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποκρύψουν τὴν ἐνοχὴν των εἰς τὸ φρικτὸν κακούργημα.

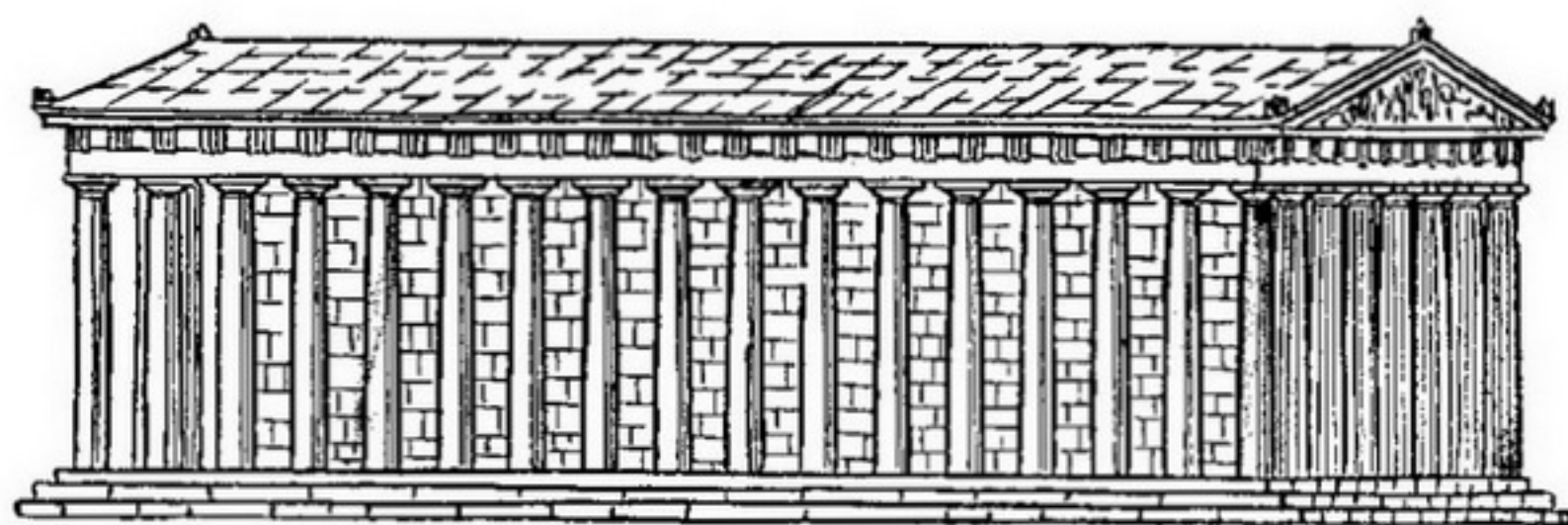
Τὰ πλήθη κατάπληκτα ἀνεφώνησαν!!

« Ὅντως οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει ».

Χ. Παπαμάρκος

(Διασκευὴ Χ. Δημητρακοπούλου)

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν Αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ Κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἔμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ νέα θρησκεία ἦτο ἀκόμῃ ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

Ὅταν ὁμῶς ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγινεν Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ πράγματα ἥλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ Κράτους. Καὶ ἡ ἀρχαία ἔσβησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὁπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ ἄλλαχοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Εὐτυχῶς ὁμῶς τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς Χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτοτρόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἐξ ὧν τῶν ναῶν ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολά-

τρας καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενών. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἐγένεν ἴσως ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκτίσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἐγέναν μερικαὶ μεταρρυθμίσεις, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς Χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἠνοίχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνίτις καὶ ἄλλα.

Ἀναμφιβόλως ἐβλαψαν ἄρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὐταὶ τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενῶν νὰ εἶναι ὁ ὠραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὁποία ἐλατρεύετο εἰς αὐτόν, ὠνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὡσὰν νὰ ἦτο αὐτὴ ἡ κατ' ἐξοχὴν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρεχθεῖον καὶ ὁ Ναὸς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς Χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα ὅμως τμήματα τῶν κτηρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ αἰτώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ Αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τούλάχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. Ὅταν ὅμως ἦσαν—ὅπως συνέβη συχνά,—ἀδύνατοι, ἢ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ· διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλεηλάτουν αὐτήν· πειραταὶ ἀπεβίβαζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἥρπαζον ὅ,τι εὔρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὐταὶ πολλὰ ἀπὸ διαφορῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας ὁμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι, ἀνέβαινον εἰς τὸν

ιερόν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἐκατόμβην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1019 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῇ.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασίλειόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὕρισκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του, ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ἠὺχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσὴ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχὴν, ὁλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφός της.

Ὁ Ἕλλην Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφοῦ κατέστρεψεν ἓνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερῶσιν μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Ἐκ τοῦ βιβλίου « Ἀκρόπολις » 1918

Χρ. Τσοῦντας

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΘΕΛΗΜΑΤΑΡΙΟΣ

**Αυτόκλητος
ἀγγελιοφόρος**

Τὸ θέρος τοῦ 1261 μ. Χ. στρατοπεδεύει εἰς τὴν θρᾱκικὴν Σηλυβρίαν ὁ στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Μιχαὴλ Παλαιολόγου Ἀλέξιος Στρατηγόπουλος. Ἀπέναντί του προσμένει ἡ σκλαβωμένη βασιλεύουσα. Ὁ ζυγὸς τῶν Φράγκων βαρύνει τὰ στήθη της. Καὶ ἡ ἀτυχὴς ὀνειρεύεται ἡμέραν καὶ νύκτα τὸν ποθητὸν ἐλευθερωτὴν.

Ὁ στρατηγὸς ὁμως μένει ἀργός. Εἶναι ἀσυγκίνητος ἀπὸ τὴν τραγικὴν μοῖραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Ὁχι! Τὸν δεσμεύει ἡ ἐντολὴ τοῦ αὐτοκράτορος, ποὺ εἶναι ρητὴ. Μὴ ἐπιχειρήσης νὰ πάρῃς τὴν Πόλιν. Ὁ στρατὸς σου εἶναι ὀλίγος· οἱ ἐχθροὶ εἶναι πολλοὶ καὶ τὰ τείχη ἀπόρθητα. Πρέπει ἀκόμη ν' ἀναμένωμεν. . . »

Ἐν τούτοις αἱ πληροφορίες εἶναι διαφορετικαί. Οἱ ἐντόπιοι λέγουν, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι σχεδὸν ἀφρούρητος. Ὀλίγοι μόνον φρουροὶ ἀγρυπνοῦν εἰς τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας. Ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος — λέγουν οἱ ἴδιοι — εὐρίσκεται εἰς τὸ γειτονικὸν Δαφνούσιον. Θέλουν οἱ Φράγκοι νὰ προσθέσουν καὶ ἄλλον ἀδάμαντα εἰς τὸ φραγκικὸν στέμμα τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ μὲ προδοσίαν ἤρπασαν ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς.

Ὁ καῖσαρ — τιμητικὸν ἀξίωμα ποὺ ἔλαβεν ὁ Στρατηγόπουλος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα διὰ τοὺς ἀγῶνας του — συλλέγει μὲ προσοχὴν τὰς πληροφορίες τῶν ἐντοπίων. Ἡ ἰδέα, ὅτι ἡμπορεῖ ν' ἀνακτήσῃ τὴν Πόλιν, γαργαλίζει τὸν πόθον του. Σκυμμένος λοιπὸν ἀργὰ μίαν νύκτα ἐπάνω εἰς τὴν ξυλίνην τράπεζαν τῆς σκηνῆς του κάμνει πρόχειρα σχέδια τῶν τειχῶν καὶ τὰ μελετᾷ. Ἀπὸ ποῦ ἄρᾳ γε θὰ πρέπη νὰ κτυπήσῃ;

Ἀλλὰ ἡ ἐντολὴ τοῦ Παλαιολόγου, ποὺ κλωθογυρίζει εἰς τὸν νοῦν του, τοῦ ἀφαιρεῖ κάθε ὀρεξιν δι' ἐργασίαν. Μὲ ἓνα μορφασμὸν δυσαρρεσκείας ἐσήκωσε τὰ μάτια του βαρύθυμος καὶ

έστάθη, ώσάν νά ώνειρεύετο. Τί νά ώραματίζετο εκείνην τήν στιγμήν;

Μικρός θόρυβος έξω από τήν σκηνήν τοῦ ἔκοψε τὸ όνειρο-πόλημά του. Μὲ δύο βήματα εὐρέθη έξω. Τί τρέχει; Τί συμβαίνει;

Μία προχωρημένη νυκτοφυλακὴ ώδηγοῦσε εἰς τὸν στρατηγὸν ἓνα μικρὸν—ἦτο δὲν ἦτο 16-17 ἔτων—ποῦ ἐζητοῦσε νά τὸν ἴδῃ.

—Θέλω τὸν στρατηγό! Νά ἰδῶ τὸν στρατηγό! Ἐφώναζεν.

—Ἐλα ἐδῶ, τοῦ λέγει ὁ καῖσαρ· ἐγὼ εἶμαι· τί θέλεις;

Τὰ μάτια τοῦ μικροῦ ἐσπινθηροβόλησαν μέσα εἰς τὸ σκότος ἀπὸ χαράν! Ἐπροχώρησε καὶ εἶπεν εἰς τόνον ἀποφασιστικόν:

—Θέλω νά σᾶς εἰπῶ!

—Ἀκολουθήσέ με, τοῦ εἶπεν ὁ στρατηγὸς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τήν σκηνήν του. Εἰσῆλθε καὶ ὁ μικρός.

—Λέγε τώρα τί θέλεις· εἴμεθα οἱ δύο μας. Εἶπεν ὁ καῖσαρ.

—Εἶμαι ἑλληνόπουλο ἀπὸ τήν Πόλιν καὶ ἦλθα νά πολεμήσω θεληματάριος—ἐθελοντής—διὰ τήν πίστιν μου καὶ τήν πατρίδα· θέλω νά φύγουν οἱ Φράγκοι ἀπὸ τήν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ στρατηγὸς ἔμεινε κατάπληκτος ἀπὸ τὸ θάρρος τοῦ παιδιοῦ καὶ ἠρώτησεν:

—Καὶ καλὰ πῶς ἐπέρασες τὰς πύλας; Πῶς σὲ ἄφησαν οἱ γονεῖς σου;

—Εἶμαι ὀρφανός. Ἀπὸ ἀγρότας ποῦ ἔβγαιναν ἀπὸ μίαν κρυφὴν ὑπόγειον στοάν, διὰ νά πηγαίνουν εἰς τὰ κτήματά των, ἔμαθα, ὅτι ἐδῶ εἶναι στρατὸς τοῦ ἑλληνος βασιλέως. Ἐβγῆκα λοιπὸν καὶ ἐγὼ καὶ ἦλθα. Θέλω νά πολεμήσω μαζί σας νά πάρωμεν τήν Πόλιν. Ναί, θά τήν πάρωμεν! Οἱ Φράγκοι ἔχουν ἐκστρατεύσει εἰς τὸ Δαφνούσιον. Ὀλίγοι φρουροὶ φυλάσσουν τὰς πύλας· εἰς τοῦ Ρωμανοῦ τήν πόρταν 20, εἰς τήν Χρυσόπορταν 20, εἰς τήν Πόρταν τῆς Πηγῆς (Ζωοδόχου) 10... καὶ ἀπηρίθμησε μίαν μίαν τὰς πύλας καὶ τοὺς φρουρούς!

Ἐπειτα μὲ ἀπίστευτον εὐχέρειαν ἐσυνέχισεν:

—Δι' αὐτὸ δὲν ἦλθετε, στρατηγέ; Μὴ μοῦ τὸ κρύβετε. Γνωρίζω καλὰ τήν στοάν νά σᾶς ὀδηγήσω μέσα. Ἐννοια σας δὲν θά μᾶς ἰδῇ κανεὶς. Νά, διατὶ ἦλθα.

Ἐδῶ ἔσταμάτησε. Τὰ ἔξυπνα μάτια του ἐπλημμύρισαν ἀπὸ φῶς.

— Εὖγε, παιδί μου! Ἡ Ὁδηγήτρια ἄς δικαιώσῃ τὸν πόθον σου. Τώρα πῆγαινε ν' ἀναπαυθῇς. Καὶ ἔδωσε διαταγὴν νὰ τὸν περιποιηθοῦν, ὅπως ἤρμοζεν εἰς τὴν γενναιοψυχίαν του.

Ὁδηγός. Ὅταν ὁ Στρατηγόπουλος ἔμεινε μόνος, ἔπεσε πάλιν εἰς βαθεῖς λογισμούς.

Βέβαια, ἓνας βυζαντινὸς τὸ ἔχει εἰς τὸ αἷμα του νὰ εἶναι γενναιόψυχος, ἔσκέπτετο. Ἀλλὰ τί θάρρος ἦτο ἐκεῖνο τοῦ μικροῦ! Τί αὐτοπεποίθησις! Τί σπινθηροβόλα μάτια εὐφυίας!

Ἀλλὰ καὶ τί πολύτιμοι πληροφορίες! Οὔτε κατάσκοπος θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι τόσον καλὰ πληροφορημένος. Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἔρημος ἀπὸ φρουρούς... Καὶ ἔπειτα κρυφὴ στοά... Ἀσφαλῶς εἶναι εὐκαιρία νὰ δώσω τέλος εἰς τὸ δράμα τῶν Ἑλλήνων..., ἐσυλλογίζετο.

Ἡ ρητὴ ὁμῶς ἐντολὴ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ ἦλθε πάλιν εἰς τὸν νοῦν καὶ τοῦ παρέλυσε τὰς σκέψεις.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἄλλη νυκτοφυλακὴ ὠδήγησεν ἐμπρὸς τοῦ δεύτερου Κωνσταντινουπολίτην· τὸν συνέλαβαν καὶ αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐγινεν ἀνάκρισις. Αἱ ἱδρυαὶ ἀκριβῶς πληροφοροῦνται: Ἡ Πόλις εἶναι ἀφρούρητος. Ἡ στοὰ διευκολύνει τὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν ἐξοδὸν.

Αἱ ἀμφιβολίαι καὶ οἱ δισταγμοὶ διελύθησαν πλέον. Ἦλθεν ἡ ὥρα ν' ἀνακτῇ τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἐσκέφθη ὁ καῖσαρ, θὰ μοῦ συγχωρήσῃ τὴν παρακοήν. Ἡ διαταγὴ τοῦ ἡγνόμενου τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας εὐρίσκεται σήμερον ἡ Πόλις. Ἄν τὰς ἐγνώριζε, θὰ ἦτο διαφορετικὴ.

Πεντήκοντα ἐκλεκτοὶ ἄνδρες ἀκολουθοῦντες τὸν μικρὸν θεληματάριον εἰσῆλθαν ἀπαρατήρητοι ἀπὸ τὴν στοάν. Ἡ πρώτη πύλη πίπτει εἰς χεῖρας τῶν· οἱ φρουροὶ τῆς ἐξουδετερώθησαν εὐκόλως. Ὁλος ὁ στρατὸς εἰσέρχεται τώρα ἀπὸ τὴν ὁλάνοικτον πύλην καὶ ἐλευθερώνει τὴν ποθητὴν βασιλεύουσαν.

Ὁ φίλος μας θεληματάριος ἀναβαίνει εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ καρφώνει τὸν κοντὸν μὲ τὸν δικέφαλον. Ἐπειτα μὲ τὰ δύο τοῦ χέρια ἀρπάζει τὰ γλωσσίδια ἀπὸ τοὺς κώδωνας καὶ κρούει θριαμβευτικῶς: ντάγγ, ντάγγ, ντάγγ!... Πανηγυρίζει ἀπὸ ἐκεῖ ὑψηλὰ τὸ χαρμόσυνον γεγονός. Καὶ ὅμως δὲν ὑποπτεύεται, ὅτι τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς αὐτὸν καὶ ὅτι αἱ πανηγυρικαὶ ἐκεῖναι κωδωνοκρουσαὶ διαλαλοῦν τὴν εὐψυχίαν τῶν βυζαντινῶν παιδιῶν.

Τὰ βασιλικά παράσημα τοῦ Φράγκου αὐτοκράτορος, ποῦ ἐδραπέτευσε τρομαγμένος, τὰ παραδίδουν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐν θριάμβῳ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν. Τὸ Βυζάντιον ἐπανευρίσκει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ καὶ τὸν βασιλέα του. Πόδι Φράγκου κυριάρχου δὲν ἐμόλυνε πλέον τὰ χῶματα τῆς θεοφυλάκτου πόλεως.

Ν. Α. Κοντόπουλος

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΙΣ ΤΑ 1821

**Τὰ μέτρα
τοῦ πασᾶ.**

Ὄταν ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 21, ὁ Πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης Γιουσούφμπεης προβλέπων τὴν ἐπέκτασιν τῆς καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς δικαιοδοσίας του ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα.

Κατὰ πρῶτον ἐκάλεσε εἰς τὸ πασαλίκι του τοὺς θρησκευτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἄρχοντας τῶν Ρωμιῶν τῆς περιφερείας του, τοὺς ὁποίους κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον τῆς ἐποχῆς του ἐκράτησεν ὡς ὁμήρους πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας.

Δὲν ἐστάματησεν ὁμως ἐκεῖ. Τὸν ἀνησυχοῦσαν πολὺ τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ὁ Πολύγυρος. Εἰς τὸ πρῶτον ἐγνώριζεν, ὅτι εἶχε καταφύγει ὁ δαιμόνιος Σερραῖος φιλικὸς Μανώλης Παπάς, ὁ ὅποιος εἶχεν ἀποκτήσει πολλοὺς ὁπαδοὺς καὶ εἶχε γίνει πολὺ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν. Εἰς τὸν Πολύγυρον ἐπίσης κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν κατασκόπων του ἡ κατάστασις ἦτο ἀνήσυχος καὶ ἐγκυμονοῦσεν αἰφνιδιασμούς. Ὅλα τὰ χωρία προητοίμαζον ταραχάς, καὶ ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπον νὰ προλάβῃ τὰ γεγονότα.

Διὰ νὰ μὴ χάνῃ λοιπὸν καιρὸν ἔστειλεν ἰσχυρὰν δύναμιν στρατοῦ πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους μὲ αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ ὑποβάλλῃ εἰς βασανιστήρια τοὺς κατοίκους. Διέταξεν ὁμως νὰ μὴ προχωρήσῃ ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὰ ἐδάφη τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὰ ὁποῖα δυνάμει παλαιῶν προνομίων ἦσαν ἀπαραβίαστα καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τὰ πατήσουν Ὀθωμανικὰ στρατεύματα.

Πρὸς τὸν Πολύγυρον ἔστειλε δύο στρατηγοὺς, τὸν Τσιρίμπασην καὶ τὸν Χασάν ἀγάν μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ συλλάβουν τοὺς προεστοὺς, ν' ἀφοπλίσουν τοὺς κατοίκους καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν μὲ τὰ στρατεύματά των εἰς τὴν κωμόπολιν.

**Τὰ πρῶτα
κρούσματα.**

Οἱ Πρόκριτοι τοῦ Πολυγύρου ἐπληροφορήθησαν ἐγκαίρως τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Τούρκων, καὶ ἐπειδὴ ἐκινδύνευαν νὰ συλληφθοῦν, ἔδωσαν τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας εἰς τοὺς ἄλλους κατοίκους καὶ ἐπῆραν τὰ βουνά.

Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κωμόπολιν συμφώνως μὲ τὰς διαταγὰς τοῦ Γιουσούφμπεη τὴν 17ην Μαΐου. Ἀλλὰ ἡ φωτιά ἄναψε εἰς τὸν Πολύγυρον πολλὰς ὥρας προτοῦ φθάσῃ ὁ στρατὸς τοῦ πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς 16ης Μαΐου 1821 συνέβησαν τὰ πρῶτα δραματικὰ γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὸν Πολύγυρον. Ἀποφασισμένοι οἱ κάτοικοι ἐπῆραν τὰ ὅπλα καὶ ἐπολιόρκησαν τὸ διοικητήριον. Ἐφόνευσαν τὸν διοικητὴν καὶ δεκαοκτὼ στρατιώτας καὶ ἀφοῦ ἐξησφάλισαν τὰ νῶτα τῶν ὀργάνωσαν διὰ νυκτὸς ἐκστρατεῖαν. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐξῆλθον κατὰ τοῦ Τσιρίμπαση καὶ ἄλλοι κατὰ τοῦ Χασάν ἀγᾶ, οἱ ὁποῖοι ἐβάδιζον ὁ εἰς ἓκ τῶν ὑψωμάτων καὶ ὁ ἄλλος ἓκ τῆς πεδιάδας κατὰ τοῦ Πολυγύρου. Ἀκράτητοι καὶ γενναῖοι οἱ Πολυγυριῶται, μαχόμενοι ὡς λέοντες «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν», ἐτσάκι-

σαν καὶ διέλυσαν καὶ τοὺς δύο στρατοὺς καὶ ἠνάγκασαν τοὺς δύο στρατηγοὺς νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν.

Ὁ ἀντίκτυπος. Τὰ πρῶτα αὐτὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ Πολυγύρου εἶχον ἄμεσον ἀντίκτυπον εἰς Θεσσαλονίκην. Ὁ Γιουσούφμπεης τὰ ἔμαθεν ἀμέσως καὶ ἀπεθηριώθη. Αὐτοστιγμὴν διέταξε νὰ φονευθοῦν δύο ἐκ τῶν ὁμήρων, τοὺς ὁποίους εἶχε κρατήσει ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν προκρίτων τοῦ Πολυγύρου.

Κατόπιν ἐκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον Κιτρῶν εἰς τὸ Σεράϊ του, τὸν προσέβαλε, τοῦ ἀπέκοψε τὴν γενειάδα, τὸν ἐχλεύασε καὶ τέλος διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Ὁ ἀτυχὴς ἱεράρχης ἀποκεφαλιζόμενος ἐφώνασε πρὸς τὸν αἰμοβόρον πασάν :

— Τὸ κεφάλι μου εἶναι δικό σου, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ μου δὲν σοῦ ἀνήκει !

Ἀδυσώπητος κατόπιν ὁ Γιουσούφμπεης διέταξε καὶ ἀπεκεφάλισαν καὶ ἄλλους Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὁπαδοὺς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Δύο χιλιάδες χριστιανοὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸν ναὸν καὶ τὴν αὐλὴν τῆς Μητροπόλεως καὶ αἱ περισσότεραι οἰκίαι τῶν Ἑλλήνων ἐλεηλατήθησαν ἀπὸ τὰ ὄργανά του.

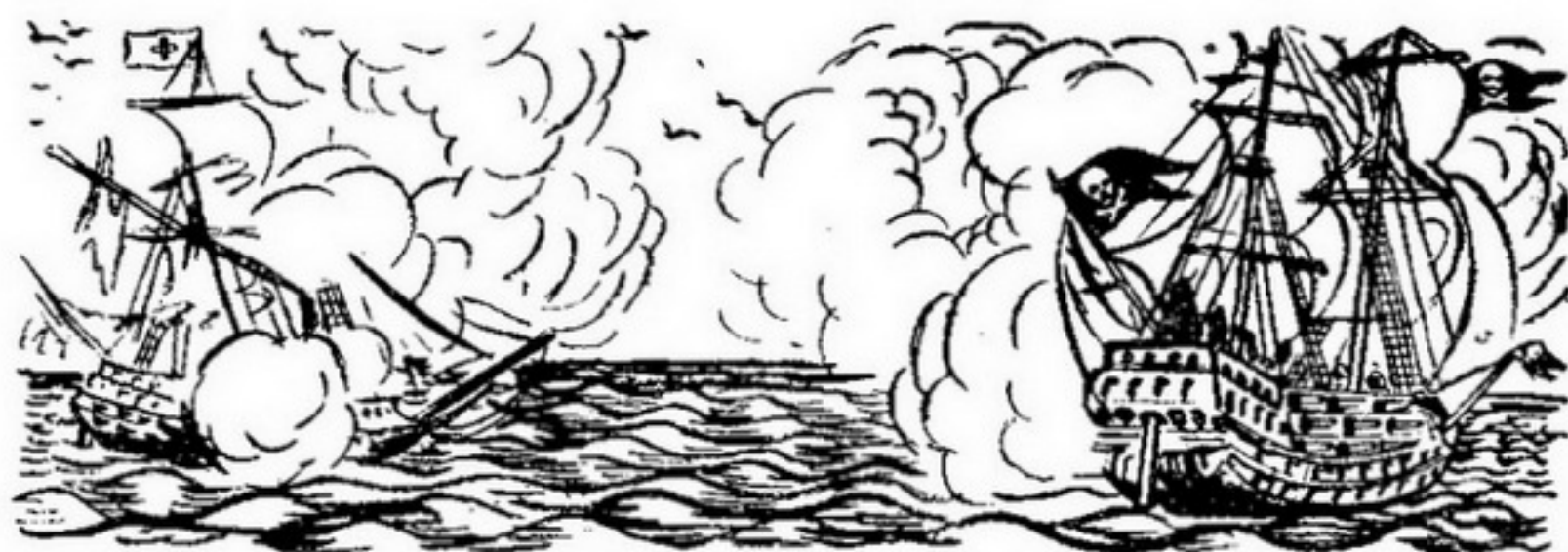
Ἡ ἐκδίκησις δὲν ἤργησε νὰ ἔλθῃ. Τὸ ἥρωϊκὸν σύνθημα τοῦ Πολυγύρου ἐξήγειρεν ὅλα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας. Ἀπὸ τὸν συναγερμὸν τῶν Ἑλλήνων συνεστήθησαν δύο τοπικὰ στρατόπεδα κατὰ τῶν Τούρκων, τὸ ἓν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τοὺς καλογήρους τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Τὰ δύο αὐτὰ σώματα, τὸν ἓν μὲ ἀρχηγὸν τὸν Μανώλην Παπὰν καὶ τὸ ἄλλο μὲ τὸν Κασσανδραῖον ὀπλαρχηγὸν Χάψαν, ἐμετρήθησαν ἐπανειλημμένως μὲ τοὺς Τούρκους καὶ κατετσάκισαν κυριολεκτικῶς τὰ « ὀρδιὰ » τοῦ Γιουσούφμπεη.

« Τὰ 100 ἑλληνικὰ χρόνια »

Δ. Γατόπουλος

ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΑΣ

**Αίχμάλωτοι
τῶν πειρατῶν.**

Τὸ μεγάλον Ὑδραϊκὸν ἱστιοφόρον «Ἁγία Τριάς» ἐπέστρεφε τὸ 1813 ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν φορτωμένον ἐμπορεύματα. Πλοίαρχός του ἦτο ὁ Ἀντώνης Κριεζῆς καὶ διαχειριστὴς ὁ ἀδελφὸς τοῦ καπετάνιου Γιάννης.

Ἄς ἔλθωμεν ὀπίσω εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἡ κατηραμένη πειρατεία ἐμάστιζε τὴν θάλασσαν· τὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἐταξίδευαν εἶχον διπλοῦν κίνδυνον, τὴν τρικυμίαν καὶ τοὺς φοβεροὺς πειρατάς. Κατὰ τὸν πλοῦν λοιπὸν τὸ Ὑδραϊκὸν συνηντήθη ὀλίγον κάτω τῆς νήσου Σαρδηνίας μὲ ἓν πειρατικὸν ἀπὸ τὸ Ἀλγέριον τῆς Ἀφρικῆς· εἶχε στήσει ἐκεῖ ἐνέδραν νὰ συλλάβῃ διερχόμενα πλοῖα.

Δὲν ἤργησεν ἡ μάχη. Οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἦσαν συνηθισμένοι εἰς τοιαύτας ἐπιδρομὰς πειρατῶν· καὶ ὅπως πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἐπολέμησαν μὲ πεῖσμα καὶ ἀνδρείαν. Τεσσαράκοντα ναῦται τοῦ Ὑδραϊκοῦ ἦσαν νεκροὶ καὶ πληγωμένοι εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἄνισον πάλην· ἐν τούτοις τὸ πλοῖον ἐπέμενε νὰ μάχεται.

Ἀλλὰ κάποτε ἔχασε τοὺς ἰστούς καὶ τὰ ἱστία του καὶ ἔμεινεν ἀπροστάτευτον ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Τὸ ἐπάτησαν τότε οἱ Ἀλγερίνοι καὶ τὸ ὠδήγησαν αἰχμάλωτον εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πειρατικοῦ καπετάν Μεχμέτ ἐγέλα κάτω ἀπὸ τοὺς πυκνοὺς καὶ μαύρους μύστακάς του διὰ τὸ πολύτιμον λάφυρον.

Ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅσοι ἔμειναν ζωντανοί, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ κάτεργα· οἱ δύο ἀδελφοὶ Κριεζῆ ἐξηναγκάσθησαν νὰ ἐργασθοῦν εἰς ἔργα ναυτικά, ἕως ὅτου μετὰ τρία

ἔτη ἀπηλευθερώθησαν με λύτρα καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἐξόφλησις. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ Ἑλλάς ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της, διὰ τὴν ὁποῖαν ἔχυσαν καὶ τὰ τέκνα τῆς Ὑδρας τὸ αἷμα των.

Εἰς τὸ 1841 ἔν φορτηγὸν πλοῖον Ἀλγερινὸν με γαλλικὴν σημαίαν — τὸ Ἀλγέριον ἦτο πλέον ἀποικία τῆς Γαλλίας — εἰσέπλεε εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς· ἀπὸ κακὸν ὁμῶς χειρισμὸν ἐκάθισεν εἰς τὰ ρηχὰ καὶ ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ.

Ἡ λιμενικὴ ὑπηρεσία ἔσπευσε νὰ τὸ βοηθήσῃ, καὶ πρῶτος ὁ λιμενάρχης, ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι ὁ γνωστός μας Γιάννης Κριεζῆς. Ἐπειτα ἀπὸ μεγάλους κόπους, τὸ ξένον πλοῖον, ἐντὸς μιᾶς μόνης ἡμέρας, εἶχεν ἀνελκυσθῇ· ὁ καπετάνιος τοῦ δὲν εὗρισκε λόγους νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Ἕλληνα λιμενάρχην Πειραιῶς.

Ὁ Κριεζῆς, ἂν καὶ εἶχον περάσει τόσα ἔτη, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεγνώρισε τὸν παλαιὸν μαῦρον πειρατὴν, ὁ ὁποῖος τοὺς εἶχε πάρει τὸ πλοῖον καὶ τοὺς εἶχεν αἰχμαλωτίσει· ὅταν δὲ ἔμαθε, ὅτι τὸν λέγουν καὶ Μεχμέτ, ἐπείσθη ἀπολύτως. Χωρὶς νὰ τοῦ εἴπῃ τίποτε, ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνην, πρωθυπουργὸν τότε καὶ ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε νὰ ἴδῃ καὶ αὐτὸς τὸν πειρατὴν.

Ὁ λιμενάρχης, χωρὶς πάλιν νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν καπετάν - Μεχμέτ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ὑπουργοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ εἶπε μίαν ἡμέραν:

— Μοῦ εἶπες, φίλε μου Μεχμέτ, ὅτι μᾶς χρεωστᾷς μεγάλην χάριν διὰ τὸ καλὸν ποὺ σοῦ ἐκάμαμεν καὶ σοῦ ἐσώσαμεν τὸ πλοῖον σου. Ἀλλὰ καλύτερα θὰ εἶναι νὰ ἔλθῃς νὰ τὰ εἴπῃς αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς.

Ὁ Μεχμέτ ἐδέχθη με χαρὰν τὴν πρότασιν.

Τὸν παίρνει ὁ Γιάννης Κριεζῆς τὸν φίλον καὶ πηγαίνουν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ὁ Μεχμέτ ἤρχισε νὰ τὰ χάνῃ, ὅταν εἶδε τόσους ἀξιωματικοὺς καὶ ναύτας, ἴσως μάλιστα καὶ κάτι νὰ ὑπωψιάσθῃ· ἀλλὰ δὲν ἔδειξε τὴν ταραχὴν του, ἔμεινε ψυχραῖμος.

Ὁ Ὑπουργὸς ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην ὁμιλίαν, φιλικὴν πάντοτε, ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ ἐννοήσῃ ὁ ξένος καπετάνιος, ὅτι τὸν ἀνεγνώρισεν· εἰς τὸ τέλος τοῦ εἶπε καθαρὰ :

— Σαράντα χιλιάδες τάληρα μᾶς ἐπῆρες τότε, Μεχμέτ !

Ὁ Μεχμέτ τώρα τὰ ἔχασε κυριολεκτικῶς. Ἐγίνε κατακίτρι-νος ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἡ γλῶσσα του ἐκόλλησεν εἰς τὸ στόμα του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ. Κάποτε συνῆλθε καὶ προσεπά-θησε νὰ δικαιολογηθῇ. Ἐβεβαίωνε μὲ ὅρκους τὸν Ὑπουργόν, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν ἐκείνην τὸ μερίδιόν του ἦτο μηδαμινόν, διότι αὐτὸς ἦτο εἰς ἀπλοῦς καπετάνιος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιπειρατοῦ τῆς Ἀλγερίας καὶ ὅτι ἀκόμη ἦτο πτωχὸς ἔπειτα ἀπὸ σκληρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ἐργασίαν τόσων ἐτῶν.

Καὶ γνωρίζων ἐξ ἰδίας πείρας γονατίζει ἐμπρὸς εἰς τὸν Ὑ-πουργόν καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ κατ' ἄλλον τρό-πον. Ἐξέρραψεν ὅλα του τὰ φορέματα, ὅπου εἶχε κρυμμένα χρή-ματα, τὰ ρίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀντώνη Κριεζῆ καὶ τὸν πα-ρακαλεῖ νὰ τὸν λυπηθῇ λέγων :

— Πάρε αὐτὰ τὰ χρήματα, ποὺ ἔχω τώρα· ἀπὸ τὸ Ἀλγέρι θὰ σοῦ στείλω καὶ ὅσα ἄλλα ἔχω, μὰ τὸν Προφήτην· ἀλλὰ χάρισέ μου τὴν ζωὴν !

Ὁ Ὑπουργός, ὥς νὰ τὰ εἶχε λησμονήσῃ ὅλα, ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμά του γελαστός καὶ τοῦ εἶπεν :

— Μὴ φοβεῖσαι, φίλε μου Μεχμέτ ! Σήκω καὶ μάζεψε τὰ χρή-ματά σου. Ἐδῶ εἶναι Ἑλλάς, δὲν εἶναι Ἀλγερία. Καὶ ἡ Ἑλλάς ὅταν ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της, ἐχάρισεν ὅλα ὅσα τῆς ὠφει-λαν ἕως τότε. Ἐξώφλησε τοὺς λογαριασμούς της μὲ μίαν μονο-κονδυλιάν. Τὰ τέκνα της εἶναι γενναῖοι καὶ γρήγορα λησμονοῦν τὴν κακίαν τῶν ἄλλων !

Καὶ συνώδευσε μὲ φιλοφροσύνην ἕως τὴν θύραν τὸν πα-λαιὸν πειρατὴν, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε ληστεύσει καὶ βασανίσει.

(Διασκευὴ ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον ὁρχεῖον τῆς οἰκογενείας Κριεζῆ)

N. A. K.

Ο ΚΕΡΚΕΖΟΣ

Α'

Εἰς τοῦ Σαΐτονικολῆ ἐμοίραζαν τοὺς πρώτους σισανέδες, ποὺ ἔφερε τὸ «Πανελλήνιον». Μαζί με τοὺς ἄλλους ἐπῆγε καὶ ὁ Ἀνδρουλιὸς νὰ πάρη, ἀλλ' ἐνῶ ἔφθασεν ἐκ τῶν πρώτων, ἐπλησίασε με τοὺς τελευταίους, ὅταν ἔμεναν ἀκόμη τέσσαρα ἢ πέντε μόνον τουφέκια καὶ οἱ ἀπαιτηταὶ ἦσαν δεκαπέντε καὶ περισσότεροι. Ὁ Ἀναγνώστης ὁ Πλατῆς, καθήμενος, κατέγραφεν ἐκείνους, ποὺ ἐλάμβανον ὅπλα, ὁ δὲ Σαΐτονικολῆς, ὄρθιος, τὰ ἐμοίραζεν, ἀπευθύνων εἰς ἕκαστον μίαν εὐχὴν:

—Καλορίζικο! Τιμημένο νὰ τὸ βαστάς καὶ τιμημένο νὰ σὲ βγάλη! καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ὁ Ἀνδρουλιὸς, ὑποχωρῶν εἰς ὅλους, ἀπωθούμενος καὶ ἀπωθῶν, ἐκινδύνευε νὰ μὴ πάρη τίποτε· ἀλλ' ἐπὶ τέλους εὐρέθη ἐνώπιον τοῦ Σαΐτανονικολῆ, ὅστις ἦτο γυρισμένος τὴν στιγμὴν ἐκείνην πρὸς τὴν γωνίαν, ὅπου εἶχον τοποθετηθῇ τὰ ὅπλα καὶ ὅστις ἐστράφη κρατῶν ἓνα σισανέν. Ἦνοιγε δὲ τὸ στόμα νὰ εἴπῃ τὴν ἀπαραίτητον εὐχὴν καὶ ὁ Ἀνδρουλιὸς ἐκινήθη νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι, ὅτε ὁ Σαΐτονικολῆς τὸν εἶδε καὶ ἔκαμε κίνημα ἐκπλήξεως καὶ δισταγμοῦ.

—Μωρέ, δὲν ἀφήνεις, καημένε Ἀνδρουλιό, νὰ τὸ πάρῃ κανεὶς ἄλλος; τοῦ εἶπε με δυσφορίαν ἀνθρώπου, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ φανῇ σκληρός. Ἐσύ, τί νὰ σοῦ πῶ;...

Ὁ Σαΐτονικολῆς ἤθελε νὰ εἴπῃ:

—Ἐσύ τί νὰ τὸ κάμῃς;

Καὶ ὁ Ἀνδρουλιὸς, ὅσον καὶ ἂν ἦτο πρᾶος καὶ ταπεινός, ἐταράχθη. Δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε, ἀλλ' ἀπесύρθη ἀποσβολωμένος εἰς μίαν ἄκρην, ὥς νὰ μὴ ἔβλεπε τὴν θύραν, διὰ νὰ φύγῃ. Ὁ Σαΐτονικολῆς μετενόησεν ἀμέσως καὶ ἐλυπήθη διὰ τὴν σκληράν του φράσιν. Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά, διότι ἄλλοι ἔσπευσαν καὶ ἤρπασαν τὰ ὑπολειπόμενα τουφέκια, χωρὶς μάλιστα νὰ περιμένουν τὴν εὐχὴν.

—Τὸ πίστεψες αὐτὸ ποῦ σοῦ 'πα, 'Ανδρουλιό, κι ἀφήκες νὰ πάρη ἄλλος τὸ τουφέκι; ἐφώναξε πρὸς αὐτὸν γελῶν, διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὸ πρᾶγμα. 'Εγὼ σὲ θαρροῦσα γιὰ πιὸ ξυπνητό. 'Ακοῦς ν' ἀφήσῃ νὰ τοῦ πάρη ἄλλος τὸ τουφέκι!

—Δὲν θέλω σισανέ, καπετὰν Νικολή, ἀπήντησεν ὁ 'Ανδρουλιός. Καλύτερα ποῦ τὸν πῆρε ἄλλος, ἔχω μιὰ παλιολαζαρίνα ἐγώ... κάνει κι αὐτὴ δουλειά.

Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ χωρὶς πικρίαν, χωρὶς παράπονον. 'Εμειδία μάλιστα τώρα τὸ σύννηθες καλοκάγαθον μειδιαμά του, ἀλλ' εἰς τὰ γαλανὰ του μάτια ἐκυλίστο ἐν δάκρυ.

Β'

'Ο 'Ανδρουλιός ἦτο νέος ἄνθρωπος, τριάντα περίπου ἐτῶν, κοντὸς μὲ παχὺ ξανθὸν μουστάκι καὶ μὲ κνήμας ἰσχνάς.

'Αλλ' ἄς μὴ ὑποθέσῃ κανεὶς, ὅτι ὁ 'Ανδρουλιός ἦτο ἐλαφρὸν καὶ μάταιον ὑποκείμενον. 'Ολίγοι ἦσαν φιλόπονοι ὡσὰν αὐτὸν εἰς τὸ χωριό. 'Αμα ἐτελείωνε τὰς ἀγροτικὰς του ἐργασίας, ἐπηγγέλλετο ἐπὶ τινὰς μῆνας τὸν κτίστην, εὑρίσκει δὲ καιρὸν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἐπιτηρῇ καὶ τὸν νερόμυλον, τὸν ὁποῖον εἶχε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. 'Εθεώρει θεάρεστον ἔργον νὰ ἐκτελῇ χρέη νεωκόρου, νὰ κρούῃ τὸν κώδωνα τῆς ἐκκλησίας, νὰ φέρῃ φωτιὰν διὰ θυμιατόν, νὰ ἀνάβῃ καὶ νὰ περιποιηθῇ τὰ κανδήλια, νὰ βοηθῇ τὸν ἱερέα κατὰ τὰ βαπτίσια. 'Ελυπεῖτο δέ, διότι δὲν ἐγνώριζε γράμματα, διὰ νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ χρέη ψάλτου, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε καθ' ὅλην τὴν λειτουργίαν δὲν ἔπαυε νὰ συνοδεύῃ μὲ σιγανὸν μουρμούρισμα τὴν ψαλμωδίαν.

Δὲν περιωρίζετο δὲ ἡ εὐσέβειά του μόνον εἰς αὐτὰ ἀλλ' εἶχεν ἀληθεῖς χριστιανικὰς ἀρετάς. 'Απὸ τὸ στόμα του δὲν ἐξήρχετο ποτὲ ψυχρὸς λόγος καὶ τόσον ἦτο καλοκάγαθος καὶ ταπεινός, ὥστε οἱ χωριανοὶ τὸν ἐφαντάζοντο ὡς μὴ δυνάμενον νὰ κακοποιήσῃ καὶ Τοῦρκον ἀκόμη.

Δὲν εἶχε κανένα ἐχθρόν, φυσικά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἐνέπνεε, δὲν ἔλειπεν ὀλίγη εἰρωνία. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλει πρὸ πάντων ἡ κατασκευὴ του, ἡ σχεδὸν καχεκτικὴ καὶ τὸ μικρόν του ἀνάστημα. Καὶ ὅταν εἰς τὸν χορὸν ἐπεδείκνυεν εὐστροφίαν καὶ ἐχοροπήδα, αἱ γυναῖκες ἐδάγκωναν τὰ χεῖλη των διὰ νὰ μὴ ξεκαρδισθοῦν.

‘Αλλ’ ὁ ‘Ανδρουλιός, καὶ ὅταν φανερά ἔβλεπεν, ὅτι τὸν ἐχλεύαζον, δὲν ὠργίζετο οὐδέ ἐδυσθύμει. Ἐνίοτε μάλιστα συνεμερίζετο τοὺς γέλωτας τῶν ἄλλων, ὥς διὰ νὰ διασκεδάζῃ περισσότερο τοὺς θεατάς.

Δὲν γνωρίζω, ἂν διὰ τῶν ὑπερβολικῶν τούτων χοροπηδημάτων τοῦ ἤθελε νὰ ἐπιδείξῃ παλληκαρισμόν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οὐδέποτε ἐπροκάλεσε φιλονικίαν καὶ ἂν ποτὲ ἄλλοι τὸν προεκάλουν, αὐτὸς ὑπεχώρει.

Γ’

Ἐγέλα λοιπὸν ὁ κόσμος μαζί του. Ὅταν δὲ ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις καὶ ἠκούσθη, ὅτι ὁ ‘Ανδρουλιός θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον, ἐγέλασαν καὶ τὰ νήπια.

— Πάει ἡ Τουρκιά!

Τινὲς ἐξέφραζον τὸν φόβον, ὅτι δὲν ἤξερε νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ τουφεκιοῦ καὶ ἄλλοι ὅτι θὰ τὸ γέμιζε μέχρι στομίου.

Κάποιος μὲ ἐβεβαίωνεν, ὅτι ὁ ‘Ανδρουλιός ἐξελάμβανε τὸν πόλεμον ὥς χειροπάλημα καὶ ὅτι εἶχε κόψει τὰ μαλλιά του σὺρριζα, διὰ νὰ μὴν τὸν πιάνουν ἀπ’ αὐτὰ οἱ Τοῦρκοι.

Ὡς εἶδομεν, καὶ αὐτὸς ὁ καπετάνιος Σαῖτονικολῆς δὲν εἶχε καλυτέραν ιδέαν. Ἀλλ’ ὁ ‘Ανδρουλιός δὲν ἐμνησικάκησε, μετὰ τινὰς ὥρας μάλιστα ἐφαίνετο ὥς νὰ εἶχε παντελῶς λησμονήσῃ τὴν πικρὰν τοῦ ὀπλαρχηγοῦ φράσιν. Καὶ εἰς τὴν πρώτην ἀψιμαχίαν ἔλαβε μέρος μὲ τὴν λαζαρίναν του. Τί γέλια ἔγιναν μ’ ἐκείνην τὴν παλιολαζαρίναν, τῆς ὁποίας τὸ σπασμένο κοντάκι ἦτο δεμένον μὲ σπάγγους καὶ ἡ ὁποία εἶχε μακρὸς τριῶν πήχεων!

— Μωρ’ αὐτό, ‘Ανδρουλιό, εἶναι τοῦ Διγενῆ τοῦ Σαραντάπηχου τὸ τουφέκι! εἶπε κάποιος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης τὸν ἔχασαν. Εἶχεν ἀναμειχθῇ ἴσως μὲ ξενοχωριανοὺς ἢ πιθανώτερον εἶχε κρυφθῇ. Μόνον δὲ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τὸν ἐπανεῖδον καὶ τὸ φέσι τοῦ ἦτο τρυπημένον ἀπὸ δύο σφαίρας. Ἐξάπαντος τὸ εἶχε κρεμάσει καὶ τὸ ἐπυροβόλησε μὲ τὴν λαζαρίναν του. Τούλάχιστον ἐξησκεῖτο εἰς τὴν σκοποβολήν. Ἔτσι ἔλεγαν οἱ ἄλλοι.

‘Αλλ’ εἰς τὴν ἐπομένην μάχην ἡ κακολογία ἐβουβάθη. Ὁ ‘Ανδρουλιός ἐμάχετο ὀρθίος, ἐντελῶς ἀπροφύλακτος. Ἐνόμι-

σαν, ὅτι τὸ ἔκαμνεν ἀπὸ ἄγνοιαν τοῦ κινδύνου καὶ τοῦ ἐφώναζαν νὰ πιάσῃ μετερίζι. Ἄλλ' ὁ Ἀνδρουλιὸς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ.

—Ἐμένα δὲν μὲ πιάνει μπάλα, εἶπε μετὰ τὴν μάχην.

—Δὲν σὲ πιάνει μπάλα; Πῶς τὸ κατέχεις;

—Ἐχω τίμιο ξύλο.

—Ἀλήθεια;

—Ἐχω αὐτό, ἀπήντησεν ὁ Ἀνδρουλιὸς σοβαρῶς καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του. Δὲν τὸ κατέχετε; Ὅποιος κάνει τὸ σταυρό του, ἄρμα ἔχει στὸ πλευρό του.

Δ'

Μετὰ τινὰ καιρὸν ἀπεβιβάσθησαν ἐθελονταὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Ἀμέσως ὅμως στρατὸς τουρκικὸς πολυάριθμος τοὺς κατεδίωξε μέχρι τοῦ ὁροπεδίου τοῦ Λαπάθου, ὅπου τοὺς περιέκυκλωσεν. Ἐθελονταὶ ἐφονεύθησαν πολλοί· θὰ ἐξωλοθρεύοντο δὲ ὅλοι, ἂν δὲν τοὺς ἐβοήθει ἡ ὁμίχλη καὶ ἂν ἔλειπαν οἱ ἐντόπιοι ἐπαναστάται, οἵτινες ὑπεστήριξαν τὴν ὑποχώρησίν των καὶ τοὺς ὠδήγησαν νὰ διαφύγουν δι' ἀτραπῶν καὶ χαραδρῶν.

Μεταξὺ τῶν Κρητῶν ἦτο καὶ ὁ Ἀνδρουλιὸς, ὁ ὁποῖος πολλοὺς ἐθελοντάς ἔσωσεν. Εἰς τὸ ἀνακάτωμα δὲ ἐκεῖνο καὶ ἐντὸς τῆς ὁμίχλης διέκρινεν ἐγγύτατα ἓνα φοροῦντα ὑψηλὸν σκοῦφον.

—Ἀπὸ δῶ πατριώτη! τοῦ φώναξε. Μὴν πᾶς ἀπ' αὐτοῦ, θὰ πέσης στοὺς Τούρκους.

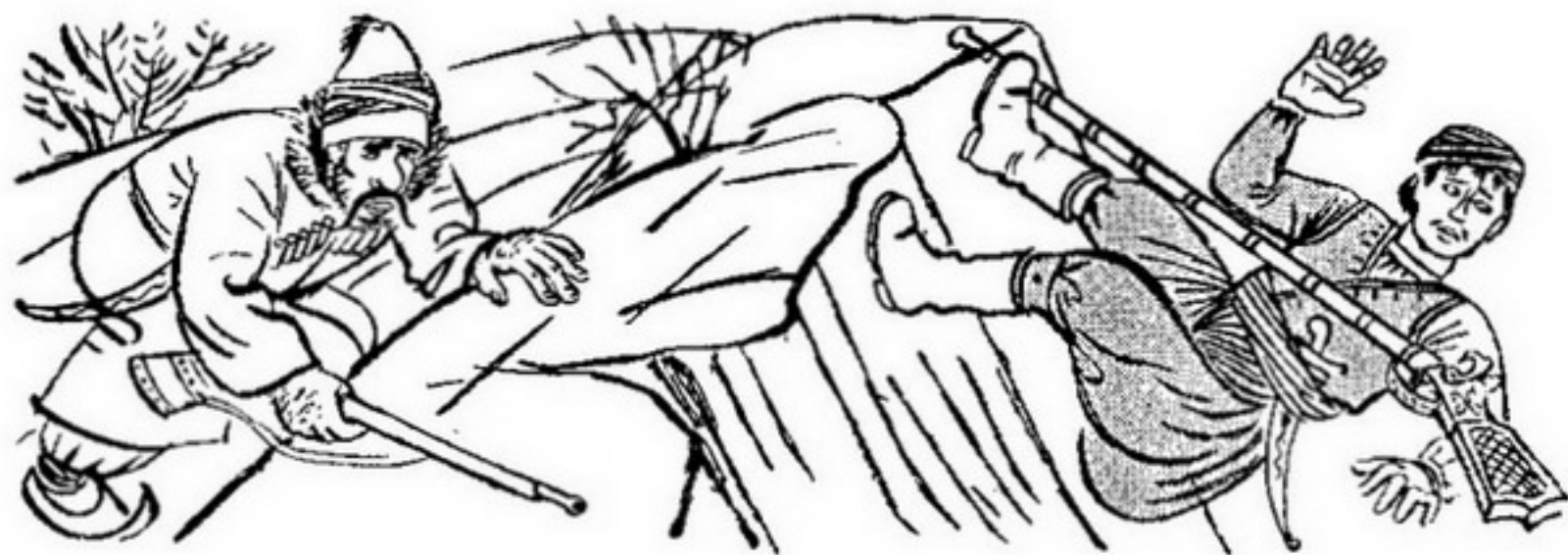
Ὁ φορὼν τὸν ὑψηλὸν σκοῦφον διηυθύνθη πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασεν, ὁ Ἀνδρουλιὸς διέκρινεν ὅτι ἦτο Κιρκάσιος. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ τὸ καλοσκεφθῇ καὶ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον κατ' ἀρχὰς εἶχε νομίσει ὡς ἐθελοντήν, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ μὲ τὴν λόγχην.

Ὅπισθεν τοῦ Ἀνδρουλιοῦ ἦτο κρημνὸς στρωμένος μὲ χαλίκια. Ἡ δὲ ἀπόστασις ἢ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κιρκασίου ἦτο τόσον μικρά, ὥστε δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ στρέψῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τὴν μακρὰν λαζαρίναν του.

Ἡ λόγχη ἐπήρχετο κατὰ τοῦ στήθους του, ἀλλ' ὁ Ἀνδρουλιὸς συγχρόνως ἐρρίπτετο εἰς τὸν κρημνὸν μὲ μίαν ἀναφώνησιν:

— Θεέ μου!

Καὶ μετὰ πατάγου, παρασύρων τοὺς χάλικας, κατεκυλίσθη εἰς τὸν κρημνόν, προπορευομένης μὲ τὸν μεταλλικόν της θόρυβον τῆς λαζαρίνας. Εἰς τὸ κάτω μέρος ἔμεινεν ἀκίνητος. Ὁ δὲ Κιρκάσιος, ἀφοῦ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὸν ἔβλεπε κατακυλιόμενον, τώρα ἐζήτει μέρος διὰ νὰ κατέλθῃ μέχρις αὐτοῦ καὶ νὰ αἰχμαλωτίσῃ ἢ νὰ τὸν ἀποτελειώσῃ. Ἐπὶ τέλους εὔρε μονοπάτι καὶ ἤρχισε νὰ κατεβαίνη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκινήθη καὶ ὁ Ἀνδρουλιός. Ὁ Θεὸς εἶχε βοηθήσει, ὥστε μόνον ἀσημάντους τινὰς ἐκ-

δοράς καὶ ἐλαφρὰν ζάλην εἶχε πάθει. Ἀλλὰ μόλις ἐσηκώθη, ἤκούσθη πυροβολισμὸς καὶ μία σφαῖρα ἐπέρασε πλησίον του. Ἡ λαζαρίνα ἦτο ἐνώπιόν του καὶ ὁ Ἀνδρουλιὸς τὴν ἤρπασεν, ἔρριψε ταχὺ βλέμμα εἰς τὴν πιάστραν καὶ κράκ-κράκ! τὴν ἔστρεψε κατὰ τοῦ Κιρκασίου.

Νέος πυροβολισμὸς ἀντήχησεν εἰς τὴν χαράδραν καὶ ὁ Κιρκάσιος κατεκυλίσθη μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ Ἀνδρουλιοῦ νεκρός.

Ε'

Τὴν ἐπιοῦσαν ἑξαφνα ἐνέσπειρε πανικὸν εἰς τὸ χωριὸ ἡ κραυγὴ:

— Τοῦρκοι! Κερκέζοι!

Ὁ κόσμος ἐγίνεν ἄνω κάτω. Καὶ ἄλλοι μὲν ἔτρεχον νὰ πάρουν τὰ τουφέκιά των, ἄλλοι νὰ προφυλάξουν τὰ παιδιὰ των, ἄλλοι νὰ ἀποκρούσουν τὴν εἰσβολήν. Ἀλλ' ἀντὶ Τούρκων καὶ Κιρκασίων εἶδον ἓνα μόνον Κιρκάσιον, ὅστις παραδόξως ἔφε-
ρεν ἐπ' ὤμου δύο τουφέκια, ἔνευε δὲ μακρόθεν καθησυχαστικῶς καὶ ἐφώναζεν ἑλληνιστί!

— Μώρ' ἐγώ' μαι. 'Εγώ' μαι! μὴ φοβᾶσθε!

Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τὸν θαυμασμόν καὶ ἔπειτα τὴν εὐθυμίαν τῶν χωριανῶν, ὅταν ἀνεγνώρισαν τὸν 'Ανδρουλιὸν ἐντὸς τοῦ κερκασιανοῦ ἱματισμοῦ, ὁ ὁποῖος, σημειώσατε, τοῦ ἤρχετο ὀλίγον μακρὺς καὶ ὑπὲρ τὸ δέον πλατὺς.

Τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ ἀλαλαγμὸν χαρᾶς καὶ περικυκλώσαντες αὐτὸν τὸν ἡρώτων, ἐνῶ συγχρόνως μετὰ περιεργείας ἐξήταζον τὸν καυκάσιον ἱματισμόν του, τοῦ ὁποῖου τὸ στήθος ἐκάλυπτον ἀλλεπάλληλοι σειραὶ φυσιγγιοθηκῶν.

Παρακάτω συνήντησαν τὸν καπετάνιον Σαΐτονικολὴν καὶ ὁ 'Ανδρουλιὸς τοῦ προσέφερε τὸ ὄπλον τοῦ Κερκασίου λέγων:

— Αὐτὸ τὸ σισανεδάκι πρέπει νὰ τὸ 'χῃς τοῦ λόγου σου, καπετάν Νικολῆ.

Ὁ Σαΐτονικολὴς παρετήρησε μὲ θαυμασμόν καὶ πόθον τὸ ὥραϊον καὶ ἐλαφρὸν ὄπλον. 'Αλλ' ἐνθυμηθεῖς ἴσως τὴν προσβολὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε πρὸς τὸν 'Ανδρουλιόν, τοῦ εἶπε μὲ φωνὴν στενοχωρημένην:

— Ὁχι! Ὁχι! 'Εσὺ τὸ πῆρες, ἐσὺ νὰ τὸ 'χῃς.

Ὁ 'Ανδρουλιὸς ἀπήντησε ἡρεμώτατα καὶ φυσικώτατα.

— 'Εγὼ θὰ πάρω ἄλλο, καπετάνιο.

'Απὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ 'Ανδρουλιὸς ἐπωνομάσθη Κερκέζος.

Ἰωάννης Κονδυλάκης

Τ Ο Α Ρ Κ Α Δ Ι

Ἐπανάστασις τοῦ 1866. Πηγαίνετε εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας καὶ καθήστε ἡσυχοὶ· μὴν ἀκοῦτε τοὺς κατεργαρέους τῆς Ἑλλάδος, διότι θ' ἀφανισθῇτε, χωρὶς νὰ ὠφεληθῇτε τίποτε!

Μὲ τὴν περίεργον αὐτὴν φράσιν προσεπάθησεν ὁ σερασκέρης Μουσταφὰ πασὰς τῆς Κρήτης εἰς τὸ Νῆπος τοῦ Ἀποκορώνου νὰ ζητήσῃ ὑποταγὴν ἀπὸ τοὺς Σφακιανούς, ποὺ ἐπήραν τ' ἄρματα εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866.

Ἀλλὰ οἱ Σφακιανοὶ ἀτρόμητοι, ἄκαμπτοι καὶ φλογεροὶ πολεμισταί, ὅταν ἔλαβαν αὐτὰ τὰ μηνύματα ἀπήντησαν εἰς τὸν πασὰν περιφρονητικά.

—Ἐπαδὰ εἵμαστε, κι ἐλᾶτε νὰ μᾶς πιάσετε· ἀλλ' ὁ πασὰς θὰ φτύσῃ αἷμα!..

Εἰς τὸ διάστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἐκθαμβωτικαὶ λάμπεις ἐφώτισαν κατ' ἐπανάληψιν τὸν σκοτεινὸν κρητικὸν ὁρίζοντα.

Στὰ 1833, 1841 καὶ 1858 οἱ μεγαλόψυχοι Κρητεῖς ἐξηγέρθησαν πάνοπλοι καὶ ὀρμητικοὶ καὶ ἀνύψωσαν ὑπερήφανα τὴν κεφαλὴν κατὰ τοῦ τυράννου. Εἰς τὰ ἀπρόσβλητα ὄρη τῆς ὠραίας νύμφης τῆς Μεσογείου οἱ «ἐνδοξοὶ σύντροφοι» συνέγραψαν τὰς ὠραιότερας σελίδας τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, καὶ ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας ἀνέτειλε κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τῶν γραφικῶν κορυφῶν τῶν Λευκῶν Ὀρέων καὶ διέλυσε τὴν καταθλιπτικὴν ὀμίχλην, ποὺ ἐπῆζε τὴν μεγαλόνησον. Ἡ ἐπανάστασις ὅμως τοῦ 1866, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐχύθησαν ποταμοὶ κρητικοῦ αἵματος, ἐξέπληξε διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τῶν πολεμιστῶν τῆς ὅλον τὸν κόσμον.

Τότε, μὲ τὸ Ἀρκάδι τῆς, ἔδωσε τὴν ὠραιότεραν λάμπην εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ἡ Κρήτη οὐδέποτε ἐκουράσθη. Τὰ παλληκάρια τῆς προσεφέροντο ἀδιάκοπα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος. Καὶ τὸ κρητικὸν αἷμα δὲν ἐχύθη εἰς μάτην.

“Όταν εἰς τὴν Κάνδανον (πρώτη μάχη τοῦ 1866) ἐφονεύθησαν δύο ἀδελφοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ Κριάρη, ὁ γενναῖος Κρητικὸς ὀπλαρχηγός, ἀσυγκίνητος, εἶπε!

—Δὲν πειράζει· παιδιὰ ἔχουνε...

**Ἀνατίναξις
Ἀρκαδίου.**

Ἄγριον αἱματοκύλισμα ἐπεκράτησε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1866 εἰς ὅλην τὴν νῆσον.

Κατόπιν ὁ Μουσταφὰ πασάς, λυσσαλέος καὶ ἐκδικητικὸς, ἐστράφη (Νοέμβριος τοῦ 1866) κατὰ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου, κέντρου ἐπαναστατικοῦ τοῦ τμήματος Ρεθύμνου. Οἱ πολεμισταί, ποὺ ἦσαν κλεισμένοι εἰς τὸ Μοναστήρι, ἀπέρριψαν μέ περιφρόνησιν τὰς προτάσεις τοῦ Τούρκου στρατάρχου καὶ τοῦ παρήγγειλαν, ὅτι εἶχον ἄρκετὰ ὅπλα διὰ νὰ τιμωρῇσουν τὸν ἐχθρόν, ποὺ θ’ ἀπεπειρᾶτο νὰ παραβιάσῃ τὸ ἄσυλον αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν τῶν.

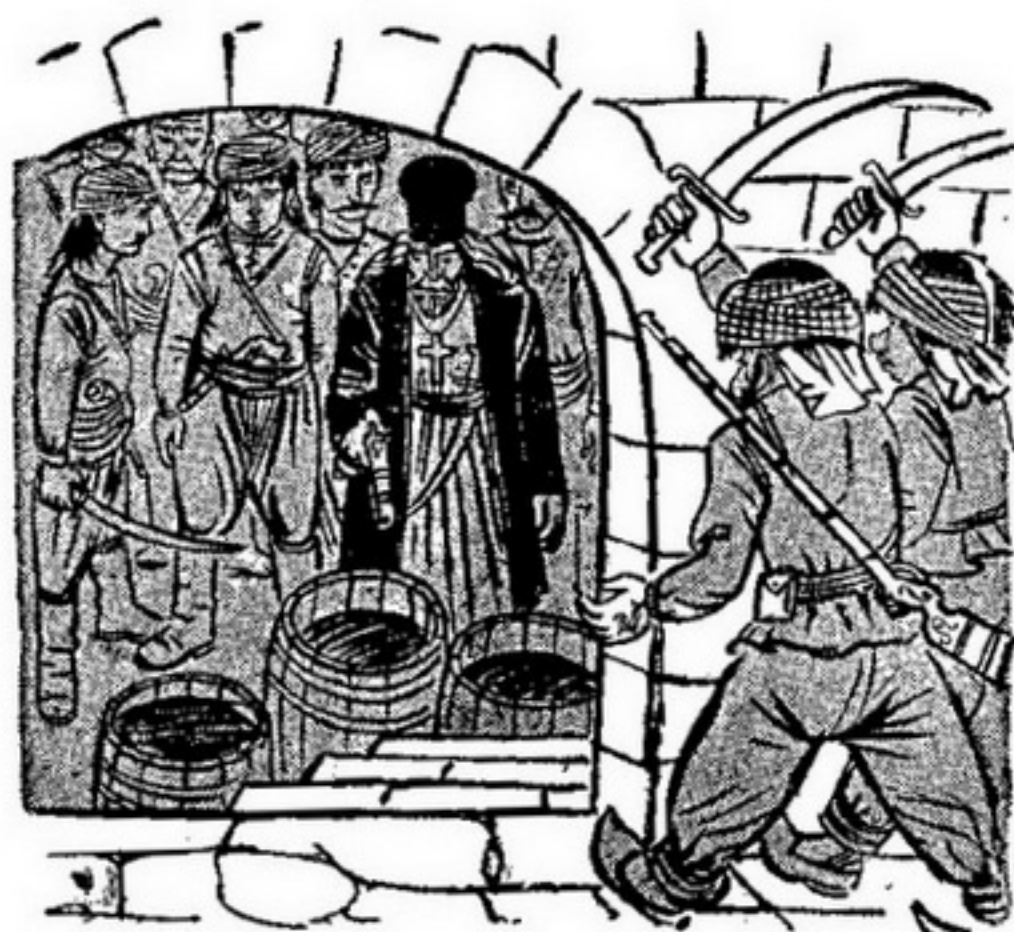
Τὸ συμβούλιον τοῦ Μοναστηριοῦ ἔγραψεν εἰς τὸν Τούρκον σερασκέρην :

«Ὁ ὄρκος καὶ τὸ σύνθημά μας εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς Κρήτης μετὰ τὴν Ἑλλάδα ἢ ὁ θάνατος. Πλὴν τούτου, δὲν θέλομεν ν’ ἀκοῦσωμεν τίποτε ἄλλο».

Αὐτὰ τὰ μηνύματα τῶν ἐπαναστατῶν ἐξώργισαν τὸν πα-

σάν. Ἡ θυελλώδης ὀργή του ἐξεδηλώθη ἀμέσως διὰ τοῦ σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ τῆς μονῆς.

Τὰ πολυάριθμα «ὀρδιά του» — 22 χιλιάδες ἄνδρες — ἐπέτεθησαν κατὰ φάλαγγας κατὰ τοῦ ὀχυρώματος τῶν πολιορκουμένων, ἀλλὰ τὸ Ἀρκάδι ἀπαντοῦσεν ἀδιάκοπα εἰς τὰ πυρὰ τῶν Τούρκων. Γύρω

ἀπὸ τὸ μοναστήρι τὸ ἔδαφος εἶχε καλυφθῇ ἀπὸ πτώματα Ὀθωμανῶν στρατιωτῶν.

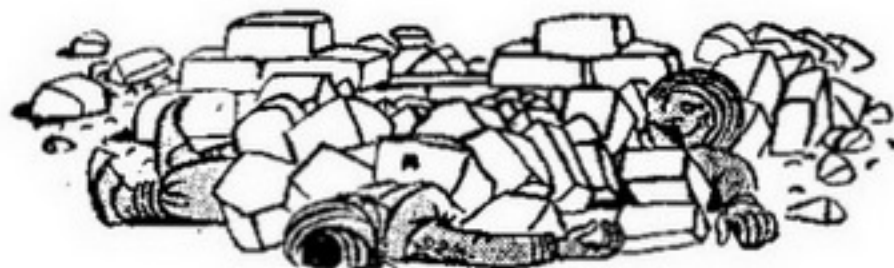
Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Γαβριήλ, γενναῖος καὶ φλογερὸς ἀγωνιστής, ἔτρεχεν εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου τῆς Μονῆς, διανέμων πολεμοφόδια καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς πολεμιστάς.

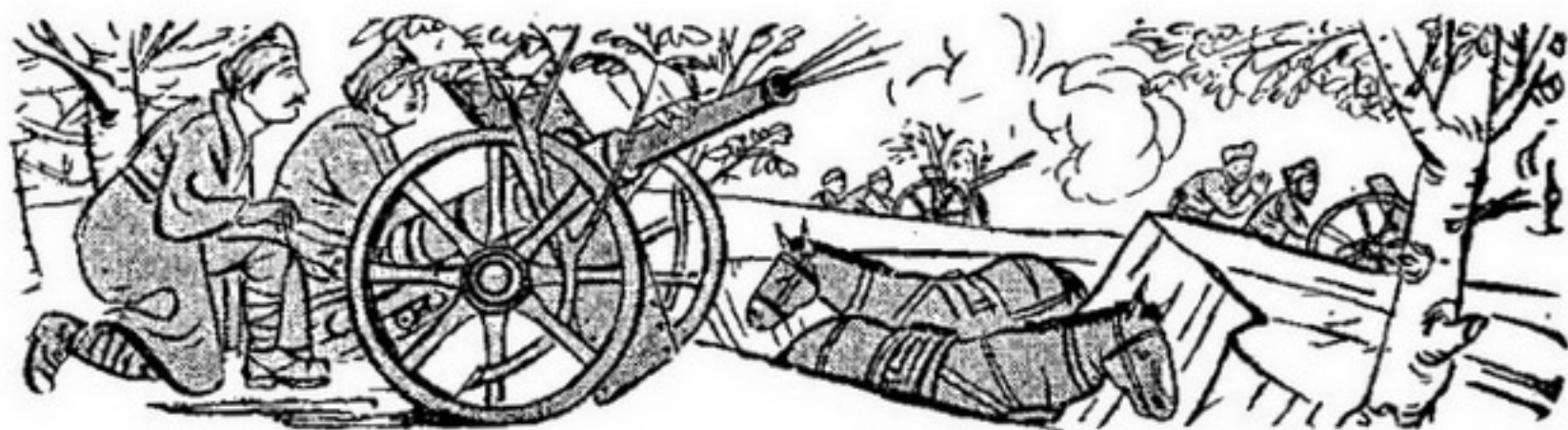
Ἐξαφνα, τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς φοβερᾶς πολιορκίας, ἓνα μέγα μέρος τοῦ τείχους, τοῦ φρουρίου ὑπεχώρησεν εἰς τὰ βλήματα τῶν τοπομαχικῶν τοῦ Μουσταφᾶ. Οἱ Τοῦρκοι, ὑπὸ τὸ ραγδαῖον πῦρ τῶν πολιορκουμένων, ὥρμησαν νὰ εἰσέλθουν διὰ τοῦ ρήγματος εἰς τὸ Μοναστήρι. Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ὁ περίβολος ἐγένευσεν ἀπὸ πολεμιστάς καὶ κρατερὰ μάχη ἠκολούθησεν ἐμπρὸς εἰς τὸ ρήγμα μεταξὺ τῶν πολιορκουμένων καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μουσταφᾶ.

Ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην, συνεγράφη μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ νεοελληνικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Γαβριήλ, ὅταν εἶδε τὴν βεβήλωσιν τοῦ Ἀρκαδίου ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ πολιορκητοῦ σερασκέρη, κατήλθεν ἀμέσως εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. Ἀναψεν ἓνα κερί καὶ ἀνέπεμψε τὴν τελευταίαν δέησιν. Κατόπιν ἔδωκε τὸ δραματικὸν τέλος. Ἐπλησίασε τὴν μικρὰν φλόγα τοῦ κηρίου εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ τὸ μοναστήρι ἐτινάχθη εἰς τὸν ἀέρα.

Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι πολεμισταί, καλόγηροι καὶ καλογεροπαῖδια, ἐτάφησαν ὅλοι ὑπὸ τὰ ἐρεῖπια, μαζὶ μὲ τὰς οἰκογενείας ποὺ εἶχον καταφύγει εἰς τὸ Μοναστήρι.

Διασώζεται ἀκόμη εἰς τὴν Κρήτην μία παράδοσις ἀπὸ τὸ Ἀρκάδι. Ὅλην τὴν νύκτα τῆς καταστροφῆς, διέττοντες ἀστέρες ἐφώτιζαν μ' ἐξαιρετικὴν λαμπρότητα τὸ στερέωμα. Ὁ Κρητικὸς λαὸς ἐπίστευεν, ὅτι ἦσαν στρατιαὶ ἀγγέλων, ποὺ συνώδευον εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς ψυχὰς τῶν ὀλοκαυτωθέντων πιστῶν τοῦ Ἀρκαδίου.

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΣ

[Είναι γνωστοί οί σκληροί αγῶνες, πού διεξήγαγεν ὁ ἑλληνισμός εἰς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν—ιδίᾳ ἀπὸ τὰ 1903 - 1908—ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιζήσῃ καὶ νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν πατρίδα. Τοὺς αγῶνας αὐτοὺς ἐξηκολούθησαν οἱ Μακεδόνες μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς των. Τέκνον Μακεδονομάχου εἶναι καὶ ὁ μικρὸς ἥρως τοῦ διηγήματος, πού συνεχίζει τὴν πατρικὴν κληρονομίαν τῆς πάλης ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος του. Τὸ διήγημα ἐβραβεύθη εἰς τὸν διαγωνισμόν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν κατὰ τὸ 1913 μὲ τὴν ψευδώνυμον ὑπογραφὴν Δημ. Φλίσβης, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα παραμένει ἀκόμη ἄγνωστον]

**Εἰς τὴν
ἐκκλησίαν.**

Ἐπαιζαν εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς. Αἱ φωναὶ των ἐγέμιζαν ἀπὸ χαρὰν τὸν ἀέρα καὶ οἱ θόλοι τοῦ περιστευλίου τοῦ ναοῦ ἐπανελάμβαναν καὶ ἐπολλαπλασίαζαν τὴν εὐθυμον ἐκείνην βοήν, ὅπως ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος λέγει καὶ ξαναλέγει κάτι εὐχάριστον, τὸ ὁποῖον ἤκουσεν.

—Ἐ, παιδιὰ! Εἶπε τὸ μεγαλύτερον ἀπ' ὅλα, ἐλᾶτε νὰ παίξωμε τὰ σκλαβάκια.

—Ναί, ναί, τὰ σκλαβάκια, τὰ σκλαβάκια, ἐφώναξαν ὅλοι μαζί.

Καὶ ἤρχισαν νὰ χωρίζωνται εἰς δύο στρατούς, ὁ καθεὶς μὲ τὸν καπετάνιον του.

Ἐνα παιδί δώδεκα ἐτῶν, ὠχρόν, ἔτρεξε καὶ αὐτὸ νὰ ταχθῇ μὲ τὸ ἓνα μέρος.

—Ἐξω, ἐξω, ἐφώναξαν μὲ μίαν φωνὴν ὅλα τὰ παιδιὰ. Θὰ μᾶς τὰ χαλάσῃς.

—Ὅχι, δὲν σᾶς τὰ χαλῶ, ἐπιθύρισε δειλά.

—Εἶσαι μιᾶς μπουκιᾶς ἄνθρωπος! Δὲν κάνεις γιὰ μᾶς. Πήγαινε μὲ τοὺς ἄλλους.

Τὸ παιδί ἔσυρε τὰ βήματά του δειλά πρὸς τὸν ἄλλον στρα-

τόν καί ἐστάθη παράμερα, φοβισμένον μή τὸ διώξουν καί ἀπ' ἐκεῖ.

— Μπά! Σ' ἐμᾶς ἦλθες, κιτρινιάρικο, εἶπεν ὁ καπετάνιος, μόλις τὸ ἀντελήφθη. Φύγε ἀπ' ἐδῶ.

Δὲν ἀπεκρίθη ὁ μικρὸς Κώστας, ἀλλὰ δακρυσμένος ἀπεσύρθη καί ἐστάθη πρὸς τὸν τοῖχον, πλησίον ἐνὸς ρακενδύτου πτωχοῦ καί ἐκοίταζε σχεδὸν μὲ φθόνον τὰ ροδοκόκκινα καὶ ζωηρὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια τόσον σκληρὰ τὸν ἐστέrouν τοῦ παιγνιδιοῦ, αὐτὸν τὸν ἀδύνατον, τὸν ὠχρόν.

Τὸ παιγνίδι ἐν τούτοις δὲν ἤρχιζε. Τὰ παιδάκια ἔπρεπε νὰ χωρισθοῦν εἰς "Ελληνας καὶ Βουλγάρους· κανεῖς δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ Βούλγαρος· καὶ τέλος ἡ τύχη ἀπεφάσισε. Κορώνα οἱ "Ελληνες, γράμματα οἱ Βούλγαροι.

Ὁ Βούλγαρος καπετάνιος ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν. Ἐμάζευσεν τοὺς στρατιώτας του καὶ ἦτο ἕτοιμος ν' ἀρχίσῃ, ὅταν ἀντίκρυσεν τὸν Κώσταν.

— Ἐλα ἐδῶ, τοῦ ἐφώνασεν. Τώρα ποῦ εἵμαστε Βούλγαροι, κάνεις γιὰ τὴν παρέα μας.

Ὁ Κώστας ἐκοίταξε τὸν Βούλγαρον καπετάνιον μὲ ὀργήν, ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίθη.

— Ἐλα, Κώστα, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνος, ἔλα καὶ θὰ σὲ κάνωμε καὶ Σαβῶφ.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ μὲ κάνετε Σαβῶφ ἐμένα. Ἐγὼ εἶμαι ὅ,τι εἶμαι. Εἶμαι "Ελληνας. Γελάτε ὅσο θέλετε μ' ἐμένα, ἀλλὰ ἐγὼ ἔχω πατέρα σκοτωμένο γιὰ τὸν τόπο μας ἀπάνω στὰ βουνὰ καὶ δὲν καταδέχομαι νὰ σᾶς ἀπαντήσω.

Τὰ παιδιὰ ἐγέλασαν. Μόνον ὁ πτωχός, ὁ ὅποῖος ἐκάθητο πλησίον τοῦ Κώστα, ἐδάκρυσεν.

— Φύγε, παιδί μου, τοῦ εἶπεν. Ἐδῶ δὲν εἶναι δουλειά σου. Ἐλα μέσα στὴν ἐκκλησίαν, ἔχω κάτι νὰ σοῦ εἰπῶ.

Ὁ πτωχὸς ἔρριψεν εἰς τὸν ὄμον τὸ σακκούλι του μὲ τὰ ξεροκόμματα καὶ ἔσυρε βραδὺ τὸ βῆμα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ μικρὸς σκεπτικός, ἀμίλητος, ἠκολούθει.

Εἰσῆλθαν ἀπὸ τὴν μεγάλην θύραν καὶ διηυθύνθησαν πρὸς τὸ στασίδι τοῦ ψάλτου, ἐμπρὸς εἰς τὸ ἱερόν. Κανεῖς δὲν ἦτο

έκει. Ένα κανδήλι έκαιεν εἰς τὸ τέμπλον, ἔμπρὸς εἰς μίαν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία ἐκοίταζε τὸ παιδί Της μὲ τρομαγμένην στοργὴν καὶ λαχτάραν μητέρας, ποὺ δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ τὸ χάσῃ, καὶ νὰ τὸ χάσῃ, ἀφοῦ βασανισθῇ μὲ ὅλα τὰ μαρτύρια τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ σώσῃ Αὐτὸ τὴν ἀνθρωπότητα...

Τὰ μάτια τοῦ πτωχοῦ καὶ τοῦ Κώστα ἔπεσαν εἰς τὴν εἰκόνα. Τὸ λάδι τῆς κανδήλας ἔτελείωνε καὶ ἡ μικροσκοπικὴ φλόγα ἐσάλευε καὶ ἐσπινθήριζε τριγύρω τῆς νὰ δώσῃ μίαν τελευταίαν φορὰν ὅλην τὴν φωτεινὴν τῆς δύναμιν. Τὰ μάτια τοῦ Κώστα ἐξηκολούθουν νὰ μένουν καρφωμένα ἐπάνω εἰς τὴν εἰκόνα. Ὁ ἥλιος ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καθὼς ἐχαμήλωνε πρὸς τὴν δύσιν, ἔβαψεν εἰς τὸ πολύχρωμον παράθυρον τῆς ἐκκλησίας μερικὰς ἀκτῖνας τοῦ καὶ τὰς ἔρριψεν ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κώστα. Τὸ πρόσωπόν του ἐφωτίσθη καὶ ἔλαμψε

Τὸ μεγάλο
μυστικόν.

Ὁ πτωχὸς ἔλυσε τὴν σιωπὴν μὲ φωνὴν χαμηλήν, σχεδὸν σβησμένην:

— Πῶς σὲ λένε, παιδί μου;

— Κώστα.

— Εἶπες ἔξω, πῶς ἔχεις πατέρα σκοτωμένον γιὰ τὸν τόπο. Πῶς ἔλεγαν τὸν πατέρα σου;

— Γεώργη Δρόσο. Ὁ κόσμος τὸν ἔλεγε καπετὰν· Πρινάρη.

— Εἶσαι γυιὸς τοῦ καπετὰν· Πρινάρη, ἐσύ, ἐσύ; Αὐτοῦ τοῦ λεονταριοῦ, ποὺ σκοτώθηκε, γιὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν δολοφονίαν τοῦ καπετὰν Ἄγρα;

— Ναί, ἐγὼ εἶμαι. Δὲν μὲ πιστεύεις, βλέπω. Εἶμαι μιᾶς μπουκιᾶς ἄνθρωπος, ὅπως ἔλεγαν τὰ παιδιά. Ἔχεις δίκιο.

Κάτι ἠθέλησε νὰ προσθέσῃ, ἀλλ' ἓνας λυγμὸς δυνατὸς τὸν ἠμπόδισε, καὶ δάκρυα ἀργοκύλητα ἔφυγαν ἀπὸ τὰ μάτια του, δάκρυα μετаноημένα, διότι δὲν ἐκρατήθησαν κρυμμένα.

— Μὴν κλαῖς, Κώστα, εἶπεν ὁ πτωχός· μὴν κλαῖς, παιδί μου. Τὰ παιδιά μποροῦν νὰ λένε ὅ,τι θέλουν. Ἐσὺ εἶσαι τὸ παιδί τοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ τὸν ἔκλαψεν ὅλος ὁ κόσμος, ποὺ τὸν ἔκλαψα κι ἐγώ. Ἦμουν μαζί του, ἐπολεμήσαμε μαζί, ἔπεσε δίπλα μου. Δὲν εἶσαι μιᾶς μπουκιᾶς ἄνθρωπος ἐσύ. Τὸν ἄνθρωπο τὸν

λογαριάζουν κατά τήν καρδιά του. 'Εσύ τὸ εἶδα, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή πού σ' ἀντίκρυσσα, ἔχεις μεγάλη καρδιά. "Ελα, σκούπισε τὰ δάκρυά σου. Γιὰ πές μου, Κώστα, ἔχεις μητέρα, ἀδελφία;

— Εἶμαι ἔρημος. 'Αδελφία δὲν εἶχα. Τὴ μάνα μου τὴν ἐσκότωσαν οἱ Βούλγαροι περνώντας ἀπὸ τὸ χωριό, οἱ ἴδιοι πού ἐσκότωσαν καὶ τὸν πατέρα μου. Πέντε χρόνια τώρα εἶμαι ἔρημος. Κάποιοι καλοὶ γείτονες, πού εἶναι χωρὶς παιδιά, μ' ἐπῆραν μαζί τους καὶ μὲ στέλνουν καὶ στὸ σχολειό. Θέλω νὰ μεγαλώσω νὰ γίνω κι ἐγὼ σὰν τὸν πατέρα μου. Θέλω νὰ κάνω κάτι γιὰ τὴν πατρίδα μας. Πόσο μισῶ τοὺς φονιάδες τῶν γονέων μου!

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιμένῃς νὰ μεγαλώσῃς, γιὰ νὰ κάνῃς καλὸ στὸν τόπο σου. Καὶ τώρα ἀκόμη μπορεῖς νὰ κάνῃς πολλά.

— Ποιός; 'Εγὼ νὰ κάνω πολλά; "Ας ἡμποροῦσα νὰ κάνω καὶ ἓνα πράγμα καὶ ἄς μοῦ περνοῦσαν κι ἐμένα τὸ κεφάλι μου ἐπάνω στὸ σουβλί.

— Κοίταξέ με καλὰ στὰ μάτια, εἶπεν ὁ πτωχός. Ναί, ἔτσι. Εἶπες, πὼς θέλεις νὰ κάνῃς καλὸ στὴν πατρίδα. 'Εγὼ θὰ σοῦ τὸ εἰπῶ αὐτὸ τὸ καλὸ, μὰ δὲν πρέπει νὰ μάθῃ κανεὶς τίποτε. Οὔτε οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, πού σ' ἔχουν στὸ σπίτι τους. Εἶσαι μικρὸς ὅμως· δὲν θὰ κρατήσῃς τὸ μυστικόν, ὅχι, καὶ τότε πολὺς κόσμος θὰ πάῃ χαμένος ἄδικα.

— Τὸ παιδί τοῦ καπετάν-Πρινάρη δὲν γίνεται προδότης.

— Δὲν εἶπα, πὼς θὰ γίνῃς προδότης· ὅχι. Μπορεῖ ὅμως νὰ σοῦ φύγῃ ἄθελα ἓνας λόγος κι αὐτός ὁ λόγος νὰ φέρῃ μεγάλη συμφορά.

— "Αν ἔχῃς κάτι νὰ μοῦ εἰπῇς, λέγε το, μὴ μὲ βασανίζῃς. Τὸ μυστικὸν θὰ τὸ κρατήσω. Μὴ φοβᾶσαι. Σοῦ τ' ὀρκίζομαι στὰ κόκκαλα τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς μάνας μου.

— Λοιπὸν ἄκουσε. Πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ εἶναι ὁ ἐλληνικὸς στρατός καὶ περιμένουν τὴν ὥρα νὰ στήσουν κι ἐδῶ τὴν σημαία τῆς ἐλευθερίας. Θέλουν νὰ τελειώσουν ἐκεῖνο πού ἄρχισε ὁ πατέρας σου. Θέλεις νὰ τοὺς βοηθήσῃς;

— 'Εγὼ; Πῶς;

— Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται εἶναι ἐδῶ κοντά. 'Εσύ πρέπει νὰ

μαθαίνης καλά πού βρίσκονται, πόσοι έδω, πόσοι εκεί, αν έφθασαν και άλλοι και πόσοι είναι, που έχουν τα κανόνια τους, πόσα κανόνια έχουν. Όλα αυτά είναι ανάγκη να ξέρουν οι δικοί μας. Έμένα που με βλέπεις έδω, δεν είμαι ζητιάνος, όπως θα με νομίζης. Είμαι αξιωματικός.

— Αξιωματικός!

— Ναί. Βλέπεις, σου είπα ένα μεγάλο μυστικό. Αν το μάθουν οι Βούλγαροι θα με σκοτώσουν. Αυτό δεν με μέλει. Το κακό θα είναι, πως δεν θα μπορέσω να κάνω εκείνο, που πρέπει να κάνω για την πατρίδα μας.

— Το μυστικό αυτό έδω, έδω μέσα στην καρδιά μου, θα μείνη για πάντα!

— Τώρα, εξηκολούθησεν ο πτωχός, είμαστε οι δυό μας. Βλέπεις, πως σε λογαριάζω. Έσύ θα με βοηθήσης πολύ. Πρέπει να μάθω πόσοι Βούλγαροι φυλάγουν έδω, που βρίσκονται, πόσα κανόνια έχουν. Αύριο το πρωί θα σε περιμένω στο μύλο του Βροντή. Τον ξέρεις; Εκείνον τον μισογκρεμισμένο...

— Πως δεν τον ξέρω!

— Θα σου δώσω ένα πανέρι με κουλούρια, θα το κρεμάσης στο λαιμό σου και καθώς θα τα πουλῆς στους Βουλγάρους στρατιώτες, θα προσέχης καλά τί γίνεται γύρω σου.

— Μά πως θα μ' αφήσουν έμένα έλληνόπουλο να πλησιάσω;

— Θα σου δώσω ρούχα Βουλγάρικα και ένα καλπάκι να περνῆς για Βουλγαρόπαιδο κι έτσι δεν θα προδοθῆς. Θα ξέρης και Βουλγάρικα ε;

— Ξέρω κάτι λίγα τα καταραμένα, που τ' άκούω από τους γέρους.

— Ωραία! Λοιπόν, Κώστα, έσυλλογίσθηκες καλά τί θα κάνης; Είναι δύσκολο και έχει τους κινδύνους του.

— Αύριο θα με δοκιμάσης.

— Καλά, παιδί μου, έλα να σε φιλήσω.

Ο πτωχός έσκυψε και έφίλησεν εις το μέτωπον τον Κώστα και κατόπιν έβγαλεν από τον λαιμόν του ένα σταυρόν και του τον έκρέμασε λέγων:

— Ο Θεός να σε φυλάγη, παιδί μου!

Ο Κώστας ήσθάνετο την καρδίαν του να κτυπᾷ από συγ-

κίνησιν. Ἦτο λοιπὸν δυνατόν, αὐτός, τὸ κιτρινιάρικο, ποὺ κανεῖς δὲν τὸν ἤθελε εἰς τὸ παιγνίδι, νὰ κάμῃ κάτι, τὸ ὁποῖον νὰ ἐνθυμίζῃ τίνος εἶναι τέκνον; Τάχα ἦτο ἀλήθεια; Μήπως ἦτο ὄνειρον; Ἀλλ' ὅχι εἰς τὸν λαιμόν του ἤσθάνετο κρεμασμένον τὸν σταυρόν. Ἐφερε τὴν χεῖρα του ἐπάνω του καὶ ἔσφιξε τὸν σταυρόν εἰς τὸ στήθος του νὰ τὸν αἰσθανθῇ καλὰ, νὰ πεισθῇ ὅτι ἦτο πραγματικῶς ἐπάνω του.

Ἡ δοκιμὴ. Ὁ μικρός, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τὸν πτωχόν, ἔτρεξε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ σπίτι του, ἤνοιξε τὰ βιβλία του καὶ ἐφαίνετο βυθισμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἐνῶ πράγματι ὁ νοῦς του ἐταξίδευε πολὺ μακράν· τὰ γράμματα, τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, τοῦ ἐφαίνοντο ὥσάν ἀτελείωτος σειρά Ἑλλήνων στρατιωτῶν, καὶ τὰ κεφαλαῖα γράμματα κάθε τόσον ὥσάν ἀξιωματικοὶ ἐπὶ κεφαλῆς των.

Ἐπὶ τέλους ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Ἐφαγε τὸ λιτὸν φαγητόν του, ἐκαληνύκτισε τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀνέτρεφον, ἐπῆγεν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ.

Ἀλλὰ πῶς νὰ κοιμηθῇ! Πόσα πράγματα ἐβασάνιζαν τὸ μικρόν του κεφάλι...

Δὲν εἶχε πατέρα, δὲν εἶχε μητέρα, καὶ ὁμῶς πόση καλωσύνη τὸν ἐτριγύριζε! Μία καλωσύνη τόσον μεγάλη, ὥστε τοῦ ἔφερε τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ ποὺ εἶχε μυστικὸν ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς ὁποῖους τοῦ ἔδωσεν ἡ ὀρφάνια του. Καὶ ἐσυλλογίζετο, ὅτι ἴσως αὐτός, τὸν ὁποῖον ἐπῆραν με κρυφὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ δώσῃ μίαν ἡμέραν κάποιαν χαρὰν εἰς τὸ σπίτι των, θὰ τοὺς πληρώσῃ διὰ τὰς φροντίδας, τὰς ἀνησυχίας, τοὺς κόπους των, με λύπην καὶ με δάκρυα.

Καὶ αἱ σκέψεις αὐταὶ τὸν ἐβασάνιζαν καὶ τὸν ἐλυποῦσαν. Ἐβλεπε μαῦρα, ὅλα μαῦρα τριγύρω του. Αἴφνης ἓνα μειδίαμα γλυκύ, πολὺ γλυκὺ ἐφάνέρωσεν, ὅτι τὸ σκότος ἦλθε νὰ τὸ διαλύσῃ κάποιον φῶς, βγαλμένον ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας του. Ὅχι, δὲν ἦτο ἀχάριστος. Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγαποῦσαν ὥς τέκνον των, θὰ εἶχον πάντοτε τὴν παρηγορίαν, ὅτι ἀνέθρεψαν ἓνα τίμιον παιδί, ἓνα παιδί γενημένον ν' ἀπο-

θάνη, εάν ήτο ανάγκη, διά τήν πατρίδα του.

Με τās σκέψεις αὐτάς έπερνούσε τώρα ή ώρα ταχύτερα... 'Ο Κώστας έσηκώθη μίαν στιγμήν καί έπλησίασε πρὸς τὸ παράθυρον· αντίκρυσε τότε έκπληκτος τὸν Αὐγερινόν, ὁ ὁποῖος έπρόβαλε ὡσάν καλόκαρδος βοσκός, διά νά μαζεύσῃ ὅλον τὸ φωτεινόν εκείνο ποῖμνιον τῶν ἄστρον καί νά τὸ ὀδηγήσῃ κάπου ἄλλοῦ νά βοσκήσῃ. Καί τὸ ποῖμνιον ήλαττώνετο καί έχάνετο, έχάνετο ἀδιάκοπα.

'Ο Κώστας τήν ἄλλην ήμέραν κατὰ τήν συμφωνίαν έφθανεν εἰς τὸν μύλον τοῦ Βροντή. Μέσα ἀπὸ τὰ χαλάσματα του έπρόβαλε σιγὰ σιγὰ ὡσάν φάντασμα ὁ πτωχός. 'Ο μικρὸς έτάχυνεν ἀκόμη τὸ βήμα του καί μετ' ὀλίγον έκκλημέριζεν εκείνον, ὁ ὁποῖος έμελλε νά τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τήν ἀθανασίαν.

'Εφόρεσε τὰ ροῦχα, έβαλε τὸ καλπάκι, έκρέμασεν εἰς τὸν λαιμόν του τὸ καλαθάκι με τὰ κουλούρια, έλαβε τās τελευταίας ὀδηγίας καί έπήρε τὸν δρόμον, ποῦ τὸν έφερεν εἰς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον.

'Οταν έπλησίασεν, έστάθη ὀλίγον ν' ἀναπνεύσῃ. 'Η καρδούλα του έκτυποῦσε δυνατά. Δέν έφοβεῖτο διά τήν ζωήν του· έφοβεῖτο, έτρεμε με τήν ιδέαν, ὅτι ήμποροῦσε νά ἀποτύχῃ εἰς ὅ,τι ἀνέλαβεν. 'Εκαμε τὸν σταυρόν του τρεῖς φορές καί ήσθάνθη μίαν δύναμιν ἀνίκητον. 'Επροχώρησε πλέον με ἀπόφασιν πρὸς τὸ στρατόπεδον καί ήρχισε νά διαλαλῇ τὸ έμπόρευμά του:

— Κουλούρια! Κουλούρια καί τυρί!...

Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται ήρχισαν ν' ἀγοράζουν τὰ καλοψημένα κουλούρια καί τὸ κασέρι τοῦ Κώστα, ένῳ αὐτὸς έκκυκλοφοροῦσε παντοῦ ὡσάν παλαιὸς καί γνώριμος πωλητής. 'Ο,τι έβλεπεν έκαρφώνετο καλὰ εἰς τὸν νοῦν του. 'Απ' έδῶ τὸ πεζικόν, ἀπ' εκεί πυροβόλα ἀληθινά, ἄλλα κρυμμένα με έπιμέλειαν, ἄλλα τοποθετημένα φανερά, ἄλλα πάλιν πυροβόλα ψεύτικα, κατασκευασμένα ἀπὸ κορμούς δένδρων καί βαμμένα, ὥστε ν' ἀπατοῦν εύκόλως τὸν έχθρόν. "Ολα τὰ εἶδεν· καί τās έκρηκτικὰς ὕλας καί τὰ κιβώτια με τὰ πολεμοφόδια καί... καί...

Κατάκοπος έπήρε πάλιν τὸν δρόμον πρὸς τὸν μύλον. 'Ο πτωχὸς τὸν έπερίμενεν εκεί ἀνήσυχος. 'Απὸ μακράν, πρὶν ἀν-

ταλλάξουν ἀκόμη λέξιν, μέ μίαν ματιάν ὁ ἕνας ἐννόησε τὸν ἄλλον.

Ὁ πτωχὸς τοῦ εἶπεν:

—Γειά σου, Κώστα, καλὰ τὰ κατάφερες.

—Καὶ πόσα ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ! Ἦτο ἡ ἀπάντησις.

Σιγά, μὴ τοὺς ἀκούσουν καὶ οἱ τοῖχοι, ὠμίλησαν ἐκεῖ εἰς τὰ χαλάσματα τοῦ μύλου πολλὴν ὥραν. Ὁ ἀξιωματικὸς παρηκολούθει μέ προσοχὴν ὅσα τοῦ ἔλεγεν ὁ Κώστας καὶ τὰ ἐσημείωνε μέ ἐπιμέλειαν εἰς τὸν χάρτην. Ἦτο εὐχαριστημένος. Αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν, ἦσαν πολύτιμοι καὶ κάθε τόσον ἐχάϊδευε τὸν μικρὸν ἥρωα, ὁ ὁποῖος, χθὲς ἀκόμη ζαρωμένος καὶ κίτρινος, ἐλάμβανε σήμερον ἀνάστημα.

Ὅταν ἐτελείωσαν, ὁ ἀξιωματικὸς λέγει τοῦ Κώστα:

—Τώρα, παιδί μου, βγάλε τὰ ροῦχα καὶ τὸ καλπάκι, ἄφησε τὸ καλάθι καὶ πήγαινε στὸ σπίτι σου. Γρήγορα θὰ ἔλθω νὰ σὲ ἀνταμώσω πάλιν ἐδῶ, ὅταν ἀκούσης νὰ βροντοῦν κανόνια.

Δὲν ἐπέρασαν πολλαὶ ἡμέραι, καὶ ἔξαφνα ἠκούσθη δυνατὴ βροντή. Δευτέρα, τρίτη... τετάρτη...

Πότε ὁ Κώστας εὐρέθη εἰς τὸν μύλον τοῦ Βροντῆ; Ἄ, ὁ πόλεμος ἤρχιζεν καὶ ὁ Κώστας ἠσθάνετο μίαν ἐπιθυμίαν ἀκράτητον νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον νὰ ἰδῇ τί γίνεται. Ἀλλ' ὅχι, εἶχε διαταγὴν νὰ περιμένῃ εἰς τὸν μύλον. Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ἠμποροῦσε νὰ τὸν χρειασθῇ...

Μία μουσικὴ περίεργος ἐγέμιζε τὸν ἀέρα. Ὁμοβροντίαι πυροβόλων, συμπυρσοκροτήσεις ὀπλων, συρίγματα δαιμονιώδη. Ἐξαφνα ἕνας κρότος δυνατὸς ἐκάλυπεν ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ἔσεισεν ὁλόκληρον τὸν μύλον ὡς σεισμός. Ἐπειτα μιά μεγάλη στήλη καπνοῦ, ὑψώθη εἰς τὸν ἀέρα. Χωρὶς ἄλλο θὰ ἐπῆρε φωτιάν ἡ ἀποθήκη τῶν πυρομαχικῶν. Ὁ καπνὸς ἀνέβαινεν ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰπεῖ εἰς τὸν ἀξιωματικόν.

Τώρα μία σειρὰ ἀπὸ ἀμάξια ἤρχισε νὰ περνᾷ ὀλίγον δεξιά του. Οἱ Βούλγαροι μετέφερον πληγωμένους...

Μίαν στιγμὴν τὰ βουλγαρικὰ πυροβόλα, ἐσιώπησαν. Δὲν ἤργησε ν' ἀναφανῇ σειρὰ ὁλόκληρος ἀπὸ μεταγωγικά, τὰ ὁποῖα ἤρχοντο πρὸς τὸν μύλον βιαστικά. Κατόπιν ἔφθασαν πυροβόλα,

στρατιῶται, ἄλογα φορτωμένα. "Ολοι μέ μεγάλην ἀταξίαν προσεπάθουν ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον χθές ἀκόμη κατεῖχαν. Μία ὀχλοβοὴ ἐγέμιζε τὸν ἀέρα. "Ο στρατὸς ἔφευγε μετ' ὀλίγον ἐν ἀποσυνθέσει. "Οπλα, γυλιοί, κάθε βάρος ἐσπείρετο εἰς τὸν δρόμον.

Δὲν ἐβράδυνε ν' ἀκουσθῇ καὶ πάλιν τὸ ἄγριον μούγκρισμα τοῦ πυροβολικοῦ. Αὐτὴν τὴν φορὰν θὰ ἦσαν μόνον ἐλληνικὰ πυροβόλα, διότι ἡ σύγχυσις ἐγένεν ἀκόμη μεγαλυτέρα. Τὸ πῦρ ἐπὶ τέλους ἔπαυσε καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκούοντο μόνον ἀραιοὶ πυροβολισμοί.

"Ο Κώστας κάθε τόσον ἐσήκωνε μέ προσοχὴν τὴν κεφαλὴν του ὀπίσω ἀπὸ τὸν μισοκρημνισμένον μύλον νὰ ἴδῃ τί συμβαίνει. "Ἦτο ὄνειρον; "Ἦτο πραγματικότης; "Αλλος στρατὸς ἤρχετο κατὰ τὸν μύλον. "Ενα τραγούδι πολεμικὸν ἐγέμιζε τὸν ἀέρα.

Μαύρ' εἶν' ἡ νύχτα στὰ βουνά.
Στοὺς βράχους πέφτει χιόνι...

Εἶναι λοιπὸν ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς; Εἶναι ἡ παρηγορία τῶν σκλάβων; "Ο Κώστας δὲν εἶχε πλέον τίποτε νὰ φοβηθῇ. "Ο ἐχθρὸς τοῦ τόπου του εἶχε φύγει νικημένος. Οἱ φονεῖς τοῦ πατέρα του καὶ τόσων ἄλλων "Ελλήνων εἶχον πληρώσει ἐπὶ τέλους τὰς κακουργίας αἰώνων. "Εσηκώθη λοιπὸν καὶ ἔτρεξε πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς πατρίδος του.

—Γειά σου, Κώστα παιδί μου! Τοῦ εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς, ὁ ὁποῖος ἐπροπορεύετο καὶ ἔσπευσε νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ. Εἶσαι παλληκάρι, σὰν τὸν πατέρα σου!...

« Πολεμικὰ διηγήματα »

Δημ. Φλίσβης

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Α'

Εἰς ὅλον τὸ χωρίον δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικός. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ ὅστις θὰ ἀνέβαινε εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινε εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικόν, ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαινας τὸ σπίτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βῆμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ.

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοσπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γέρο - Παγούρη μετὰ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εὗρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, μετὰ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλὼν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κ' ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλικάντζαροι ἐλ λ ο χ ε ὕ ο ν τ ε ς καὶ караδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κύμα ὑποκώφως ἐφλοίσβιζεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, καὶ ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὰς ἀποθαλασιές του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατῆς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γέρο - Παγούρη, καὶ ἀντικρύζουσα μετὰ τὸ τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελείωτος οἰκοδομή, μετέσσαρας τοίχους ὀρθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος, μετὰ τὰς ξυλώσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μετὰ τὴν στέγην καταρρέουσαν, μετὰ φαιοὺς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκαλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδιά ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνήρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἔρμαριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἔρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόπον τοὺς ἐπροξένει τὴν νύκτα, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπάδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου, μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας δρόμους καὶ μαγαζιά, καὶ διώκοντες τοὺς καλικαντζάρους, ἐλησμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἀγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχην ἐγκαταλειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρῇ ὁ οἰκοκύρης ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἦτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλικαντζάρων.

Β'

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» ὅσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα - Ἀννίκαν, ὡραίαν, ὑψηλήν, μὲ χρυσόξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἠρραβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευούσῃ, καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸν καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὡραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλά ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμη ἀξίαν τῆς ἀβρᾶς Κοκκώνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἀλλ' ἡ οἰκία δὲν ἔμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἔμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκώνα ὀκτῶ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινεν ἀτελείωτη, ἔρημη καὶ ἄχαρη, ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνώδη βράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης οἰκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸ ὄνομα «τῆς Κοκκώνας τὸ Σπίτι».

Γ'

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδία κατήρχοντο μὲ ζωηρά βήματα τὸ λιθόστρω

τον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα τὰ ὅποια εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἔκαμνον μέγαν κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἷς ἐκράτει φανὸν μετὰ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νύξ ἀστροφεγγὴς καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφιχτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένους θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν τοῦ. Τὰ παιδία ἐμάλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

—Ἐγὼ εἶδα π' σόδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ Ἀγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἓν.

—Ὅχι, μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο· μιὰ πεντάρρα μόδωκε. Νά τηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων τοῦ μίαν πεντάρραν.

—Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὅποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποὺ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ με γελᾷς.

—Ὅχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρρα σοῦ λέω.

—Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

—Θά σ' πέσῃ τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἦσαν δεκαετεῖς τὴν ἡλικίαν) εὐθὺς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκιῶν ὅπου ἀνέβαινον κι ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρρα καὶ πεντάρρα καὶ κανεῖς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶνε κάσσα μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῇ τὸν Ἀγγελῆν.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσῃ ὅτι ἔφθασαν εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὗρισκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπίτι τῆς Κοκκῶνας, ὅπου ἔβγαιναν τὰ φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσει καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχνῃ τὸν Ἀγγελῆν.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐνόσφ ὁ ἄλλος ἠρεῦνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἔπιασεν ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον τοῦ ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσην, καὶ τὸ ἔσφιγγε μετὰ ὅλην τὴν δύναμιν

του, ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω!

— Ἀφησέ με! δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης!

Ὁ Ἀγγελῆς ὕψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης!

Ἐλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη, καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὄντος, μελανοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσοσυρμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε.

— Τί μαλώνετε βρέ;

Δ'

Τὰ δύο παιδιά ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ἀφήνοντας τὸ φανάριον καταγῆς. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον ὄν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὁποῖον ἔσβησεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιά.

— Ποιὸς εἶνε κάσσα, βρέ;

Τὰ δύο παιδιά ἤσπαιρον κ' ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δώστε μου τοὺς παράδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

Ἐψαξε τὶς τσέπες τῶν δύο παιδίων καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσο-

γείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὁπόθεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὠχύρωσε τὸ ἄνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμά του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελῆν. Εὔρε δεκαπέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἷτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὔρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. Ἀκολουθῶς ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδία.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἄλλη φορὰ νὰ μὴ μάλώνετε.

Ε'

Ὁ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα, ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἦτο συνήθως ἄεργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλιές, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν εἰς τὰς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἀλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάριδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν «σηκώσει» κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιὰρα μέρα; Τί ἐσοφίσθῃ;

Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδία τῆς πολίχνης, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπᾶδες ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυροὺς, ἦτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ καλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδία τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδίων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκιά των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον—μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας πρωϊμώτερον τὴν ἀποκριάν,—ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας. τὰς σχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκῶνας, καὶ ἐχώθη

μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἡ πρώτη συνωρίς τῶν ἁδόντων παιδίων, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἦλθαν βολικά τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατῴρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτῆς μεταξὺ τῶν παιδίων ποὺ ἐμάλωναν.

Ἀφ' οὗ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, αἰσθανόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδία, εἶτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνὰς των, καὶ ἐψιθύριζε:

—Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἣτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλωναν, ἀλλ' ἐσχεδιάζαν μεγαλοφώνως τί νὰ τὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδειάν.

—Νὰ φτιάσωμε κ' ἓνα σκεπαρνάκι, βρέ.

—Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

—Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

—Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

—Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραγκός, κ' ἐγὼ πρωτομάστορας.

—Βρέ! καλῶς τοὺς μαστόρους! ἠκούσθη ἔξαφνα μιὰ φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν, ἀπὸ τὴν κρύπτην του.

Ὁ Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἠθέλησαν νὰ φύγουν. Ἀλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

—Εἶναι ἄλλη ζυγιά; ἠρώτησεν εἶτα.

Τὰ παιδία τὸν ἐκοίταξαν μὲ ἀπλανῆ ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. Ἀλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετῆς καὶ ξυπνητός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξύ, ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. Ὁ φόβος του ἐμετριάσθη, καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρην.

—Εἶνε κι ἄλλη ζυγιά; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

—Τί ζυγιά; ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

—Εἶνε ἄλλα παιδιὰ νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἀπάνω μαχαλᾶ;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην, ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπείσθη, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδία. Ἀλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσο καλὰ, ὥστε «ἐγύριζε μέσ' στὸ νοῦ του» ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπείχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνώριση.

— Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶνε κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

— Δὲν ξέρουμε, ἐπανέλαβεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδία ἐλεύθερα.

ΣΤ'

Παρήλθον δέκα λεπτά τῆς ὥρας, καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἤρχισε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ξυλώσεις καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφ' αὐτῶ τοῦ πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λιθοὶ, μὲ ὑπόκωφον δοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδίων εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἐξετέλει φοβερὰν ἔφοδον κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδία, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ ἔφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρε οὔτε τὴν φωνήν, οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα, οὔτε βρυκόλακας, καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ, θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλικάντζαρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν; Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδίων ἔφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἴτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδία δὲν ἤργησαν νὰ συνεννοηθῶσιν ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρότεινε καὶ ὅλοι ἐψήφισαν νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἔφοδον κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας, τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀπο-

φασίσει πλέον ν' αποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Παναγίας, καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἕτοιμος νὰ φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενεν, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώνασε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανέλαβον ἐν χορῶ τὰ παιδία.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργὰ τώρα.

Ἀπεφάσισε νὰ ἀρπάξῃ μιὰν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν ὡς σπάθην ἄμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἔξοδον διασχίζων τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἔκαμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν βραχίονα.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώνασεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἠλλάλαξαν τὰ παιδία.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου, στηρίξας τὰ νῶτα εἰς τὸν τοῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινὰ δοκὸν τοῦ πατώματος, σύρριζα εἰς τὸν τοῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖ, μέγας λίθος, κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληξε μετὰ μετρίας βίας εἰς τὸν ὄμον.

—Βρέ, ἀπὸ σπόντα, ἐμουρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου. Λείψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετείνετο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν ὅπαί ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τὲς ξυλωσιές τῆς οἰκοδομῆς) πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς ὀπὴν. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γέρο-Παγούρη.

Ἦτον ὡς δύο μπόγια ὑψηλά, ὅχι περισσότερον. Διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας σπιθαμὰς ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

Ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρύς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνε-
τράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του, καὶ βεβαιωθείς ὅτι δὲν
τοῦ εἶχε σπάσει κανέν κόκκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν, τρέχων
πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογήρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περι-
βολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην, συγκοινωνῶν πρὸς τὴν
αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ὁ δοῦπος τῆς πτώσεώς του ἠκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου
τῆς αὐλῆς.

Ὁ Στάμος ἐφώναξεν «ἐμπρός»! καί, δοκιμάσας τὸ μάνδα-
λον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου, εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή.
Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παιδιά τὸν ἠκολούθησαν.

Ἡ πτώσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη, ἐκτὸς τοῦ δούπου της,
καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν
πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐγύρισεν ὀπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδίων, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν με-
ταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὁ-
ποῖον εἶχον πέσει τὰ κέρματα, καὶ κύψας καὶ ψηλαφῶν ἤρχισε
νὰ τὰ μαζώνῃ μετὰ τὴν φύχταν, ἐνῶ τὰ ἄλλα παιδιά ἔτρεχαν
κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα, ρίπτοντα λίθους καὶ κρίζοντα.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

Ζ'

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἠκούσθη ἤδη εἰς τὸν οἰκί-
σκον τοῦ γέρο-Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἔφο-
δον, τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του,
ἤνοιγε τὸ παράθυρον καὶ ἠρώτα ἑκπληκτος.

—Τί εἶναι; τί τρέχει;... ποῖος εἶνε;... ποιοὶ εἰστε;... ἔ!
δὲν ἀκοῦτε;

Ἐνῶ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψει ἤδη ὅλα τὰ λεπτὰ ὅσα ἦν
καὶ ἔφευγεν ὀπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παιδιά
κατεδίωκον πέραν τοῦ βορεινοῦ φράκτου εἰς τὸν βρόντο τὸν Πα-
λούκαν, ὅστις εἶχε γίνῃ ἀφαντος ἤδη, ἐπαναλαμβάνοντα:

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

Ἡ θειὰ - Ἀχτίτσα.

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἐκπληξιν ἡ γειτόνισσα, ἡ Ζερμπινιώ, ὅταν εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θειὰ - Ἀχτίτσαν νὰ φορῇ καινούργη μανδήλαν καὶ τὰ δύο ἐγγονάκια της, τὸν Γέρον καὶ τὴν Πατρώναν, μὲ καθαρὰ ὑποκαμισάκια καὶ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ τῆς ἐφάνη παράξενον, διότι ἦτο γνωστότατον, ὅτι ἡ κόρη τῆς θειὰ - Ἀχτίτσας καὶ ὁ γαμβρός της εἶχον ἀποθάνει καὶ τῆς εἶχον ἀφήσει τὰ δύο ὀρφανὰ ὡς κληρονόμιαν. Ἦτο δὲ ἀκόμη χήρα καὶ ἔρημος καί, διὰ νὰ θρέψῃ τὰ δύο ὀρφανὰ, εἰργάζετο νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς παντὸς εἵδους ἐργασίαν.

Ἡ γειτόνισσα, ἡ Ζερμπινιώ, ἐλυπεῖτο μὲ ὅλην τὴν καρδίαν της διὰ τὰς στερήσεις τῆς γραίας καὶ τῶν δύο ὀρφανῶν. Ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὕτῃ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ βοηθὸς καὶ παρήγορος!

Ὁ υἱὸς τῆς Ἀχτίτσας ἐξενιτεύθη καὶ εὕρισκετο, ἔλεγον, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. «Πέτρα ἔρριξε πίσω του.» Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσε; Τί νὰ εἰπῇ κανεὶς!

Τί νὰ κάμῃ ἡ θειὰ - Ἀχτίτσα; Ἔβαλε τὰ δυνατὰ της καὶ ἐπροσπαθοῦσεν ὅπως ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο ὀρφανὰ. Τί ἀξιολύπητα τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν, ἐμάζευνεν ἐλαίας, ἐξενοδοούλευεν. Ἐμάζευε κούμαρα καὶ ἔβγαζε ρακὴν. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, ὀλίγος ἀραβόσιτος ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποιεῖ.

Ἐπειτα τὸν Ὀκτώβριον, ἅμα ἡνοιγον τὰ ἐλαιοτριβεῖα, ἐγύριζεν εἰς ὅλα καὶ ἀπὸ τὰς ἀποθήκας, ὅπου κατεστάλαζον αἱ ὑποστάθμαι τοῦ ἐλαίου, ἐμάζευε τὴν μούργαν. Μὲ τὴν μέθοδον αὐτὴν οἰκονομοῦσεν ὅλον τὸ ἔλαιον τῆς χρονιάς διὰ τὴν κανδήλαν καὶ τὸ λυχνάρι της.

Ἀλλὰ τὸ πρῶτιστον εἰσόδημα τῆς θείας - Ἀχτίτσας προήρχετο ἀπὸ τὸ σταχομάζωμα. Τὸν Ἰούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον καὶ ἀπεβιβάζετο εἰς Εὐβοίαν. Ἐκεῖ μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν ἡσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχυα, ποὺ ἔπιπτον ἀπὸ τὰ χερόβολα τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τὰ φορτώματα καὶ ἀπὸ τὰ ἀμάξια.

Κατ' ἔτος τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκῶμμα :

— Νά! « ἡ σταχομαζώχτρα! » Μᾶς ἦρθε πάλι « ἡ σταχομαζώχτρα ».

Ἀλλ' αὕτη ἔκυπτεν ὑπομονητική, σιωπηλή, καὶ συνέλεγε τὰ ψυχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου. Ἐγέμιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους, ὁλόκληρον ἐνιαυσίαν ἐσοδείαν δι' ἑαυτήν καὶ τὰ δύο ὀρφανὰ, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώως καί, ἀφοῦ ἀπέπλεεν, ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

Ὁ Γέρος καὶ ἡ Πατρῶνα. Πλὴν ἐφέτος, δηλαδή τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τὸν ἑλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατοικοῦσεν ἡ θεία - Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα· ἀφορία παντοῦ.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τὸν Νοέμβριον μῆνα, χωρὶς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἤρχισε νὰ χιονίζῃ. Μόλις ἔπαυε ἡ μία χιονιά καὶ ἤρχετο ἄλλη. Ἐνίοτε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἀκόμη περισσότερον τὰ χιόνια, τὰ ὁποῖα δὲν ἔλυωναν εἰς τὰ βουνά. « Ἐπερίμεναν ἄλλα ». Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμία ἡμέρα καλή, οὐδεμία ἀκτίς ἡλίου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23ης Δεκεμβρίου ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὐρίου ἔπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν « φύλακα » ἀπὸ τῆς μασχάλης του, πεινασμένος ὁ Γέρος ἔνοιξε τὸ ἐρμάριον, ἀλλ' οὐδὲ ψυχίον ἄρ-

του εὔρεν ἐκεῖ. Ἡ γράϊα εἶχεν ἐξέλθει ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου.

Ἡ ἀτυχὴς Πατρώνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβηστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, διότι ἐνόμιζε μὲ τὴν παιδικὴν τῆς ἀφέλειαν — ἦτο μόλις τετραετὲς τὸ πτωχὸν κοράσιον — ὅτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ἰδιότητα νὰ θερμαίνει, καὶ ἄς μὴ καίη.

Ὁ Γέρος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐπταετὴς μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ διότι δὲν εὔρισκε ψυχίον διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πείναν του, ἤνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, τὸ ὁποῖον εἶχε τριῶν σπιθαμῶν μῆκος. Ὁ οἰκίσκος ὅλος ἦτο χαμηλὸς καὶ εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυιῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

Ἀνεβίβασεν ἔπειτα σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθυροφύλλου, ὕψωσε τὴν δεξιὰν καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον ἐκ χιόνος ἀπὸ τὰ κρεμάμενα ἐκ τῆς στέγης. ἤρχισε νὰ τὸ ροφᾷ βραδέως καὶ ἡδονικῶς, καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρώναν νὰ φάγῃ. Ἐπείνων τὰ κακόμοιρα!

Ἡ γράϊα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε κάποιον πρᾶγμα τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον τῆς. Ὁ Γέρος, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας, ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωνον οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἀνεπήδησε καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ στήθος τῆς, ἐνεβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν οἰκονομήσει καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἢ καλὴ, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά, μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἐξευτελισμῶν καὶ δια πόσων παρακλήσεων!

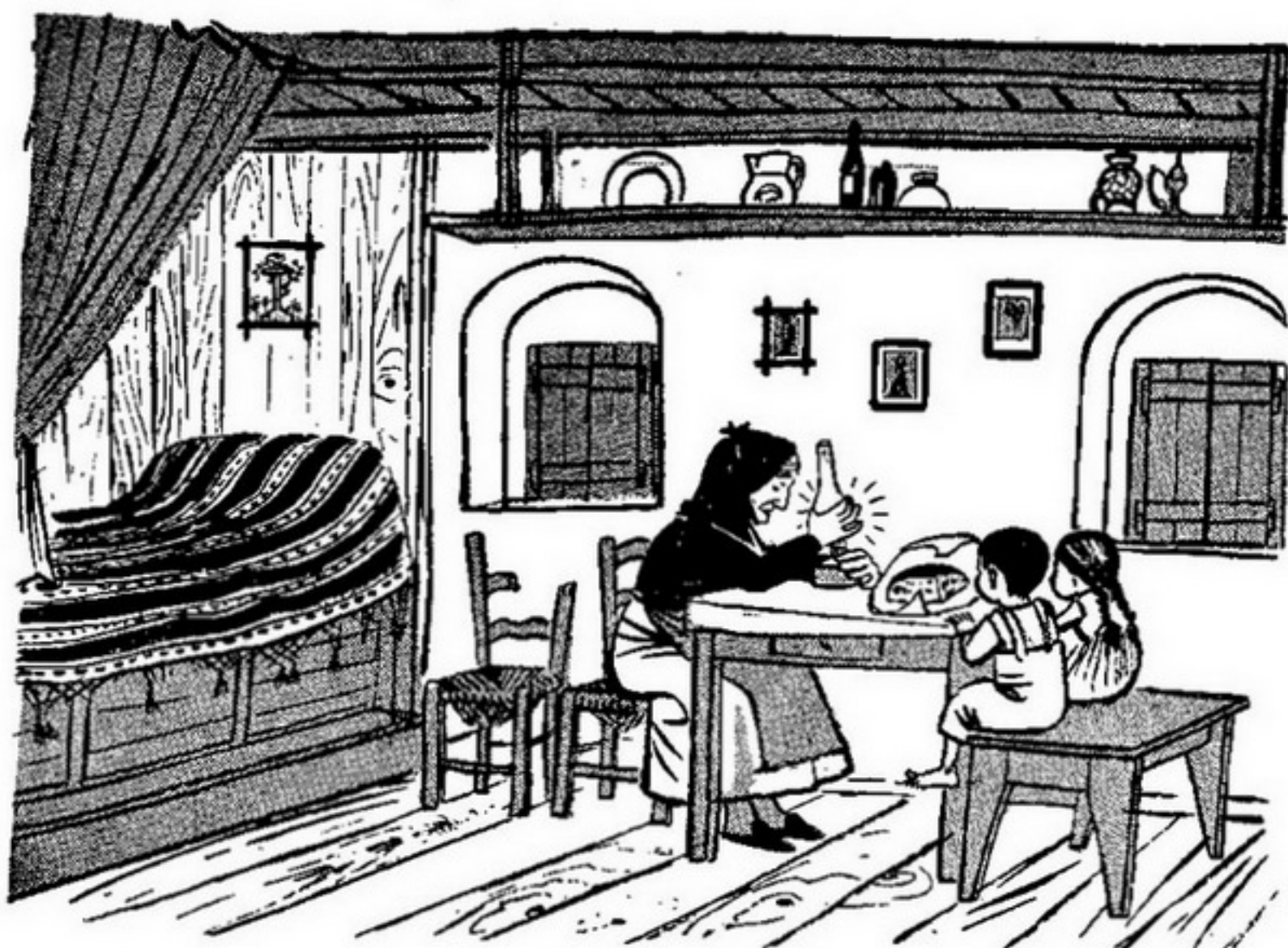
Καὶ τί δὲν ἠθέλεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας θὰ ἠδύνατο νὰ ὀπισθοδρομήσῃ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν δύο φορὰς παιδιὰ δι' αὐτήν, ἀφοῦ ἦσαν τέκνα τοῦ τέκνου τῆς!

Ἐκάλει τὸν ἄρρενα «Γέρον», διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου τῆς, τοῦ μακαρίτου μπαρμπα-Μιχαλίου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπὶ νῦν ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἐκάλει Πατρώναν θωπευτικῶς, διότι δὲν ἠθέλε νὰ ἀκούῃ νὰ τὸ λέγουν Ἀργυρῶ. Ἦτο τὸ ὄνομα τῆς κόρης τῆς αὐτό, τὸ

ὁποῖον ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὀρφανόν, διότι ἐκείνη ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν.

Πλὴν τοῦ ὑποκοριστικοῦ τούτου οὐδεμίαν ἄλλην τρυφερότητα ἐδείκνυεν εἰς τὰ δύο πτωχὰ πλάσματα, ἀλλὰ μᾶλλον πρακτικὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὀρφανὰ νὰ κοιμηθοῦν καὶ κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των, ἀφοῦ προσηυχήθη. Ἐμεινεν ὁμως ἄυπνος πέραν τοῦ μεσονυκτίου, διότι ἐσυλλογίζετο τὴν πικρὰν τύχην της.

Ἡ συναλλα-
γματική.

Τὸ πρωὶ μετὰ τὴν λειτουργίαν — ἦτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων — ὁ παπα-Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης της, παρουσιάσθη αἴφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἐδέχθης, τῆς εἶπε μειδίων.

Καλῶς τὰ ἐδέχθη αὐτή! Καὶ ἀπὸ ποῖον ἐπερίμενε τίποτε;

— Ἐλαβα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρον Ιερεὺς, τινάσσων τὴν χιόνα ἀπὸ τὸ ράσον του.

—'Ορίστε, δέσποτα. Καί μήπως ἔχω τὴ φωτιά, ἐψιθύρισε μέσα της, ἢ τὸ γλυκὸ καὶ τὴ ρακὴ νὰ τὸν φιλέσω;

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ εἰσῆλθεν, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἠρεύνησε τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φάκελον μὲ πολλάς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

—Γράμμα εἶπες, παπά, ἐπανελάβεν ἡ Ἀχτίτσα, διότι τότε μόλις ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

—Χθὲς ἔφθασε τὸ ταχυδρομεῖον, εἶπεν ὁ ἱερεὺς· μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαινα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ἀφοῦ ἔβαλε τὴν χεῖρα του ἐντὸς τοῦ φακέλου, ἐξήγαγε διπλωμένον χαρτίον.

—Τὸ γράμμα εἶναι πρὸς ἐμέ, προσέθεσεν, ἀλλὰ σὲ ἀποβλέπει.

—'Εμένα; 'Εμένα; ἐπανελάβεν ἐκπληκτος ἡ γραῖα.

Ὁ παπα-Δημήτρης ἐξεδίπλωσε τὸ χαρτίον.

—Εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γυιὸς σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν.

—'Απ' τὴν Ἀμερικὴ; ὁ Γιάννης! ὁ Γιάννης! Μὲ θυμήθηκεν; Ἀνέκραξε περὶ χαρῆς, ἐνῶ ἔκαμνε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἡ γραῖα. Καὶ ἔπειτα προσέθεσε:

—Δόξα σοι ὁ Θεός!

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδοκίμασε νὰ ἀναγνώσῃ.

—Εἶναι κακογραμμένα καὶ δυσκολεύομαι νὰ τὰ διαβάσω, ἀλλὰ θὰ προσπαθῶ νὰ βγάλω νόημα.

Καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας τὴν ἀνάγνωσιν:

«Παπα-Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἷσιον τῆς υἱείας σου, ἂν ἐρωτᾷς καὶ δι' ἡμᾶς, καλῶς υἱαίνομεν. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν. Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιά, εἰς τὸν Παναμάν, καὶ δὲν συνήντησα ἄλλους πατριῶτες, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ δὲν ἤξεύρω τί γίνονται εἰς τὸ σπίτι μας.

»'Εάν ζῇ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ τὸ καλὸν πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ

εἰς κακὸν πολλές φορές βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δύο φορές ἀπὸ κακὰς ἀσθένειες τοῦ τόπου ἐδῶ καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ νοσοκομεῖα. Τὸ ὅτι εἶχα καὶ δὲν εἶχα, ἐπῆγαν καὶ μόλις ἐγλίτωσα τὴν ζωὴν μου. Καὶ ἄλλο καλύτερον δὲν ζητῶ, παρὰ νὰ πιάσω ὀλίγα χρήματα νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἂν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου, νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴ βαρυνωμοῦν, διότι, ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν ἔμπορεῖ ἄνθρωπος νὰ προκόψῃ.

» Σοῦ στέλλω ἐδῶ ἓνα συνάλλαγμα 10 λιρῶν ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ ὑπογράψῃς ἡ ἀγιωσύνη σου καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἐὰν ζοῦν. Καὶ ἂν, ὃ μὴ γένοιτο, εἶναι ἀποθαμένοι, νὰ τὸ ἐξαργυρώσῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανέν ἄνιψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχά. Καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἐὰν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμένοι, ἓν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα ».

Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ της. Ὁ κοιμώμενος σπινθὴρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἀνεπήδησεν ἐκ τῶν σπλάγχχνων εἰς τὸ πρόσωπόν της καὶ ἡ γεροντική, ρυτιδωμένη ὄψις της ἔλαμψε μὲ ἀκτίνα νεότητος καὶ καλλονῆς.

Τὰ δύο παιδία, ἂν καὶ δὲν ἠννόουν περὶ τίνος πρόκειται, ὅταν εἶδον τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νὰ χοροπηδοῦν.

Καὶ ἰδοὺ διατί ἡ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καινουργῇ μανδήλαν, τὰ δὲ δύο ὀρφανὰ εἶχον καθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἰσχνὰ μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

Ὁ Χριστὸς εἶχε φέρει εἰς τὰ ἐγγόνια της ὃχι μόνον ἄρτον, ἀλλὰ καὶ ζεστὰ φορέματα.

« Σταχομαζώχιστα »

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης

ΜΑΝΑ

«Μάνα» κράζει τὸ παιδάκι
«μάννα» ὁ νιὸς καὶ «μάννα» ὁ γέρος,
«μάννα» ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος.
"Α, τί ὄνομα γλυκό.

Τὴ χαρὰ σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάννα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύη,
σὰν τὴ μάννα, ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάννα, ποὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάννα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο, π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο, ποὺ φιλεῖ.

"Οπου τρέχεις πάντα ἡ μάννα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει,
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάννα σ' ἀπανταίνει
μὲ ὁλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχὴς ὅποιος τὴ χάνει!
"Ο καημὸς εἶναι μεγάλος.
Σὰν τὴ μάννα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμο θησαυρός.

Κι ὅποιος μάννα πλιά δὲν ἔχει,
«μάννα» κράζει στ' ὄνειρό του,
πάντα «μάννα» στὸν καημό του
εἶναι ὁ μόνος στεναγμός.

« Τραγούδια »

Γ'. Μαρινέλλης

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάνα εἶχε τέσσερα παιδάκια κατωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Καὶ τὰ ἔζησε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἓνα, ἓν x
μ' εὖθυμη καρδιά.

Καὶ βρῆκε καὶ τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό!

Καὶ κεῖνα σπιτωθήκανε καὶ γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάνας τους τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἄσχημην εὐχή.

Καὶ πέθανεν ὁ γέρος τῆς! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα καὶ φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰ νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα
μιὰ κακὴ βραδυά!

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νὰ ῥθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γυιόκα μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἦρθε καὶ λαλεῖ: — Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ!
Δὲν ἔχει καιρό.

— Οἱ βάτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμα του, εἶπε κείνη,
γιὰ παντοτεινά!

Καὶ ἀπὸ τότε ὁ κακογυιὸς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἤμπορῶ!

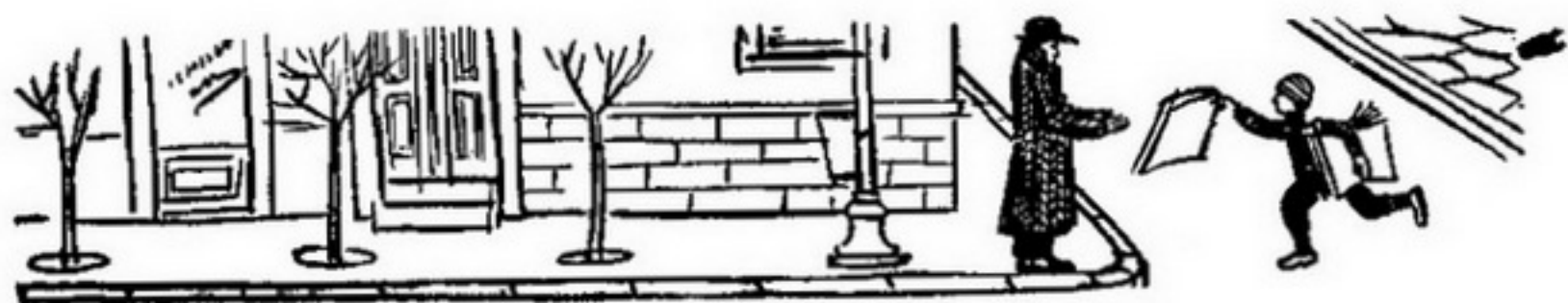
Πῆγε καὶ ἦρθε καὶ λαλεῖ: — Ὑφαίνει τὸ μετάξι!
Δὲν ἔχει καιρό!

— Νὰ ὑφαίνῃ καὶ νὰ διάζεται, καὶ νὰ ᾽ναι, εἶπε κείνη,
μὲ χωρὶς πανί!

- Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιοπονεῖ!
- Νὰ πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἤμπορῶ!
- Πῆγε καὶ ἦρθε καὶ λαλεῖ: — Θὰ πλύνῃ καὶ θ' ἀλλάξῃ
Δὲν ἔχει καιρό!
- Ἡ σκάφη πὰ στὴ ράχη τῆς νὰ γείρῃ, εἶπε κείνη,
ἄπλυτ' ἀλλαγὴ!
- Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῆ.
- Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου, νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἤμπορῶ.
- Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῇ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξει.
Εἶχε αὐτὴ καιρό.
- Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμᾶρι
κι ἄλευρα ἐδῶ;
- Ἐζύμωνα, μανούλα μου, μὰ εἶδησι ἔχω πάρει
κι ἦρθα νὰ σὲ ἰδῶ.
- Ἀνθόσκονη τ' ἀλεύρι σου, κ' ἡ σκάφη σου κυψέλη.
Βρῆκες τὸν καιρό!
- “Ὅσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνῃς μέλι,
μέλι γλυκερό!
- Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
γιὰ παντοτεινά!
- Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη τῆς ἐγίνη
καὶ καλοπερνᾷ.
- Γυρνᾷ σ' ὄλα τὰ λούλουδα καὶ σ' ὄλα τ' ἄνθη μπαίνει
μ' εὐθυμὴ ψυχὴ.
- Κι ἀπ' ὄλα εἶναι τὰ πλάσματα ἡ πιὸ εὐλογημένη,
γιατ' ἔχει τὴν εὐχή.

Ι. Βιζυηνός

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΠΩΛΗΣ

Α'

Ήτο πρωία χειμῶνος. Ἐφυσοῦσε βόρειος ὀρμητικὸς ἄνεμος καὶ τὸ ψυχὸς ἦτο ἀνυπόφορον. Ἄν καὶ ἐπλησίαζεν ἡ ἐνάτη, οἱ δρόμοι ἦσαν ἔρημοι. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἔβλεπες κανένα διαβάτην. Τόσον ἦτο τὸ ψυχὸς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ καστανάδες δὲν ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των, εἰς τὰς γωνίας τῶν κεντρικῶν δρόμων καὶ εἰς τὰς παρόδους.

Ἐνῶ ἐβάδιζα κατάμονος, παρατήρησα εἰς τὴν γωνίαν παρόδου τὸν φίλον μου Πέτρον. Περιτυλιγμένος εἰς τὸ ἐπανωφόρι τοῦ ἐβάδιζεν ἐπάνω καὶ κάτω εἰς τὸ πεζοδρόμιον καὶ ἐκτυποῦσε δυνατὰ τὰ πόδια του, διὰ νὰ ζεσταθῇ. Ἐφαίνετο, ὅτι κάποιον ἀνέμενε καὶ ἀνυπομονοῦσε, διότι δὲν ἤρχετο.

Τὸν ἐπλησίασα, τὸν ἐχαιρέτησα καὶ τὸν ἠρώτησα τί τοῦ συνέβη.

Πρὶν μοῦ ἀπαντήσῃ, ἠκούσθῃ ἀπὸ κάποιαν πάροδον μιὰ καθαρὴ καὶ κρυστάλλινη φωνή:

— Ἐφημερίδες!

— Μιὰ στιγμή, μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου καὶ ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος, ἀπὸ ὅπου ἠκούσθῃ ἡ φωνή.

Ἐνας μικρὸς ἐφημεριδοπώλης ἤρχετο τρέχων καὶ ἔδωσεν εἰς τὸν φίλον μου δύο ἐφημερίδας. Ἦτο μικροῦ ἀναστήματος μὲ τὴν κεφαλὴν χωμένην ὅλην μέσα εἰς ἓνα σκοῦφον.

— Ἀργησες, τοῦ εἶπεν ὁ φίλος μου.

— Ναί, ἀπήντησε. Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Πέτρο, ποὺ σὰς ἔκαμα νὰ περιμένετε.

— Συμβαίνει τίποτε σοβαρό;

— Ὁχι. Εἶχα νὰ κάμω κάποιο βιαστικὸ θέλημα.

— Καλά, ἐξηκολούθησεν ὁ φίλος μου, εἶχα ἀνησυχήσει. Πάρε αὐτὸ τὸ εἰκοσιχιλιόδραχμο καὶ αὔριο μοῦ δίδεις τὰ ρέστα.

Καὶ τοῦ εἶπε τί ἔπρεπε νὰ ψωνίσῃ διὰ τὸ σπῖτι του.

Ὁ μικρὸς ἀπήντησεν, ὅτι ἤμποροῦσε νὰ φέρῃ τὸ ὑπόλοιπον

εἰς τὸ γραφεῖον του μαζί με τὰς ἀπογευματινὰς ἐφημερίδας καὶ ἔφυγε τρέχων καὶ κραυγάζων:

—'Εφημερίδες!

Β'

“Όταν μετ’ ὀλίγον ἐπαίρναμεν μαζί με τὸν φίλον μου ἓνα ποτήρι γάλα εἰς τὸ καφενεῖον, μοῦ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν.

‘Εφημεριδοπώλην, μοῦ εἶπεν, ἤλλαξε πρὸ τριετίας. ‘Αφορμὴ ἦτο ἡ ἐξῆς: Νὰ φαντασθῶ, λέγει, τὸν μικρόν, ποῦ εἶδα — ἀφοῦ καὶ τώρα, ποῦ εἶναι δωδεκαετῆς, φαίνεται ὡς ἑννέα ἐτῶν — πῶς ἦτο τότε! Μιᾶς σπιθαμῆς ἀνθρωπάκος. ‘Ητο ἀκόμη ἀνυπόδητος, τὸ ἓνα σκέλος τοῦ παντελονιοῦ του ἔφθανεν ἕως τὸ γόνατο καὶ τὸ ἄλλο ἕως τοὺς ἀστραγάλους! Καὶ τὸ σακάκι του ἦτο γεμάτο τρύπες, σακάκι κάποιου μεγαλυτέρου του με ἀνασκουμπωμένα τὰ μανίκια. ‘Ητο καὶ τότε χειμὼν καὶ τὸ ψῦχος ἴσως πλέον διαπεραστικὸν καὶ ἀνυπόφορον. ‘Ο ἄνεμος ἔφερε καὶ μικρὰς νιφάδας χιονιοῦ, ποῦ ὅταν ἔπεφταν εἰς ἀκάλυπτα μέρη, ἐτρυποῦσαν ὡς βελόναι.

Καθ’ ἣν στιγμὴν ὁ φίλος μου Πέτρος ἔπαιρνε τὴν ἐφημερίδα του ἀπὸ τὸν τότε ἐφημεριδοπώλην, ἐπλησίασεν ὁ σπιθαμιᾶτος αὐτὸς μικρὸς με ἀφάνταστον θάρρος καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἐφημεριδοπώλην:

—Κώστα, δώσε μου ἐφημερίδες νὰ πουλήσω. Μὴ φοβᾶσαι. Εἶμαι τίμιος ἐγώ! ‘Ας εἶμαι μικρός.

‘Ο Κώστας ἐδίστασε. ‘Ο φίλος μου ὁμως ἔτσι ἀπὸ περιέργειαν τοῦ ἔκαμε νόημα νὰ δώσῃ εἰς τὸν μικρόν ἐφημερίδας καὶ θὰ εἶναι αὐτὸς ὑπόλογος.

Ὁ Κώστας τὸν ἠρώτησε τὸ ὄνομά του καὶ ὁ μικρὸς τοῦ ἀπήντησε :

— Σπύρος, Σπύρος Γιαννόπουλος.

Ὁ Κώστας τοῦ ἔδωσεν ἕως πενήντα φύλλα ἀπὸ διαφόρους ἐφημερίδας.

Ὁ μικρὸς Σπύρος τὰ ἤρπασε καὶ ἔτρεξε φωνάζων :

— Ἐφημερίδες !

Ὁ φίλος μου Πέτρος εἶπεν εἰς τὸν Κώσταν, τὸν ἐφημεριδοπώλην του, νὰ παρακολουθήσῃ τὸν μικρὸν καὶ νὰ μάθῃ τί τὰ ἤθελε τὰ χρήματα. Βέβαια ἐφαινόταν, ὅτι εἶχε μεγάλην ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα. Ἀλλὰ τόσον μικρὸς καὶ νὰ δείξῃ τόσον θάρρος ! Τοῦτο ἦτο κάτι πολὺ περίεργον ! Μήπως κανεὶς μεγάλος τὸν ἐξεμεταλλεύετο ; Νὰ προσπαθήσῃ λοιπὸν νὰ μάθῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

Γ'

Καὶ ὁ Κώστας τὴν ἄλλην ἡμέραν τοῦ εἶπε :

— Ὁ μικρὸς Σπύρος ἐφάνη ἄξιος καὶ τίμιος.

Πράγματι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐπώλησεν ὅσας καὶ ὁ Κώστας ἐφημερίδας. Μὲ τὰ κέρδη ἠγόρασεν ἕνα καρβέλι καὶ λίγο τυρί. Ἐφθασεν εἰς ἕνα ὑπόγειον καί, μόλις εἰσῆλθεν, ἐφώναξεν :

— Ἐφερα ψωμί ! Πολὺ ψωμί ! Καὶ τυρί !

Μιά μικρὴ ἔτρεξε καὶ ὁ Σπύρος τῆς ἔκοψε καὶ τῆς ἔδωσεν ἕνα κομμάτι. Τὸ ἄλλο τὸ ἔδωσεν εἰς τὴν μητέρα του. Μία ἀδυνατισμένη φωνὴ ἠκούσθη :

— Ποῦ τὸ ἡῶρες ;

Ἦτο ἡ φωνὴ ἐνὸς ἀνδρός, ποὺ ἔμενεν ἐξηπλωμένος εἰς ἕνα

κρεβάτι καὶ ἔτρεμεν. Ἐκρύωνε καὶ ἦτο ἀσθενής.

— Ἀλήθεια, παιδί μου, ποῦ τὸ ηὔρες; εἶπε καὶ ἡ μητέρα του. Ἐγὼ ἐφοβήθηκα πὺ ἐφυγες.

— Δὲν ἤθελα νὰ πεινῶ! Μήτε θὰ πεινάσω, εἶπεν ὁ Σπῦρος.

Καὶ τοὺς διηγήθη πῶς ἐκέρδισε τὸ ψωμὶ μὲ τὴν ἐργασίαν του.

Καὶ ὁ φίλος μου Πέτρος τελειώνων τὴν ἀφήγησίν του προσέθεσε:

— Καὶ τώρα, νομίζω, θὰ παραδεχθῇς, ὅτι ἀξίζει ὁ μικρός μου ἥρωας νὰ τὸν περιμένω κάθε πρωὶ καὶ νὰ τὸν περιβάλλω μὲ τόσῃ ἐμπιστοσύνην. Ἔσωσε τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τὴν τρέφῃ. Εἶναι ἀφάνταστη ἡ ἀντοχή του καὶ ἡ ἐπιμονή του νὰ κερδίσῃ τὴν ζωὴν. Ἀπὸ πέρυσι ἐφρόντισα καὶ τὸν ἔγραψα στὸ Νυκτερινὸ Σχολεῖο τῆς γειτονιάς μας. Δουλεύει τὴν ἡμέρα καὶ σπουδάζει τὴ νύκτα, ἀληθινὸς Φρεάντλης! Εἶμαι ὁ κτεδεμόνας του καὶ οἱ δάσκαλοί του εἶναι ὅλο ἐπαίνους γι' αὐτόν!

— Θὰ γίνῃ μεγάλος, εἶπα.

— Εἶναι μεγάλος, μοῦ εἶπεν ὁ φίλος μου Πέτρος. Εἶναι μεγάλος ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ κερδίσῃ τὴν πρώτην νίκην.

— Ομολογῶ, ὅτι δὲν ἔχω καμμιάν ἀντίρρησην, ἀπήντησα, χωρὶς νὰ κρύβω τὸν θαυμασμόν μου διὰ τὸν μικρὸν ἥρωα.

— Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν ἔχεις, νὰ κάτσης νὰ γράψῃς τὴν ἱστορίαν αὐτῇ, νὰ τὴν διαβάζουν καὶ τ' ἄλλα φτωχὰ παιδιὰ, διὰ νὰ παίρνουν κουράγιο καὶ νὰ νικοῦν τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς.

Τοῦ τὸ ὑπεσχέθην. Καὶ σήμερα κρατῶ τὴν ὑπόσχεσίν μου. Μακάρι τοῦτο νὰ εἶναι αἰτία νὰ παίρνουν κουράγιο τόσα φτωχὰ παιδιὰ τῆς πατρίδας μου, τόσοι ἀφανεῖς καὶ ἀγνοὶ ἥρωες τῆς κοινῶνίας.

Κ. Ρωμαῖος

ΕΡΓΑΣΙΑ

Ξημερώνει ή αύγή δροσάτη,
μέ τὸ πρῶτο της πουλί
λές καί κράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὶν νὰ σβήση κάθε ἀστέρι,
μέ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καί γέροι,
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Πέρα ἐκείθεν οἱ φροντίδες
ᾶς πετάξουνε καθῶς
ξαφνιασμένες νυχτερίδες,
ὅπου ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

« Μικρὰ ταξίδια »

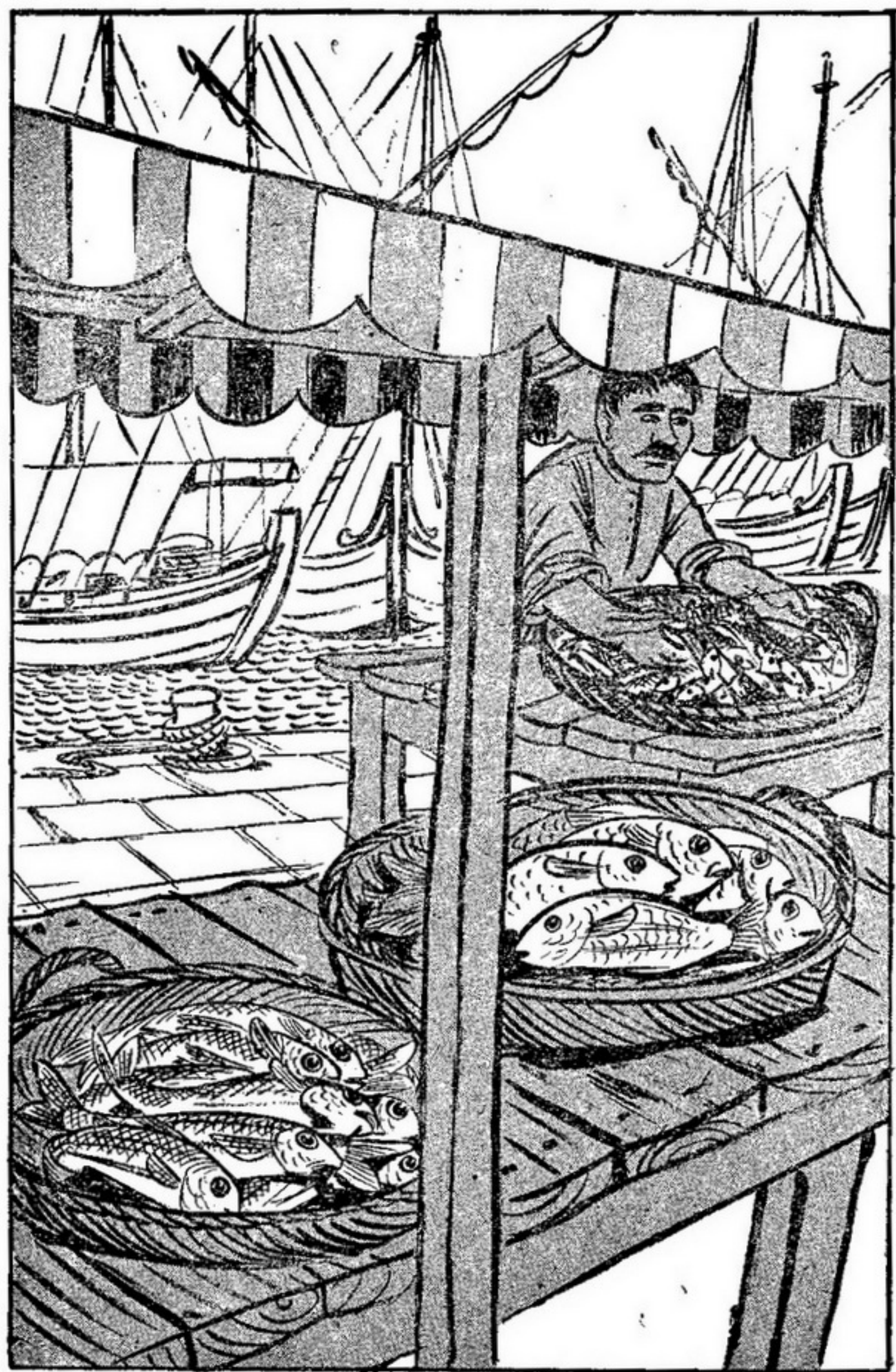
Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἐν' ἀγκάθι στὴν καρδιά,
πέστε ἀζήλευτα εἶναι τοῦτος
ἐργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε, ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἄφθονο καρπὸ,
ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζει
μ' ἓναν ἰδρωτὰ συχνό.

Πάντα, ναὶ τοῦ τίμιου κόπου
οἱ γλυκύτατοι καρποί,
νά' ναι οἱ μόνοι, ποὺ τ' ἀνθρώπου
σῶμα τρέφουν καί ψυχή.

Γεράσιμος Μαρκοῦδης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗ ΖΩΗΝ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΣΑΡΑΝΤΑΗΜΕΡΑ

Ἔχω τὴν ψυχὴν μου γεμάτην ἀπὸ ἀναμνήσεις τῆς ωραίας μου νήσου, ἡ ἀγορὰ τῆς ὁποίας τὰς ἡμέρας τοῦ Σαρανταημέρου ἦτο πλουσιώτατα στολισμένη με ποικιλωτάτην σπαρταριστὴν ἄγραν παντὸς εἴδους ἰχθύων, οἱ ὅποιοι ζωντανοὶ ἐχοροπηδοῦσαν πρωί, τακτοποιημένοι μέσα εἰς κάνιστρα καλαμόπλεκτα, ἀποστάζοντα θάλασσαν.

Σφυρίδες ζωνταναί, συναγρίδες σπαρταρισταί, λιθρίνια κατακόκκινα σὰν μεθυσμένα. Γοφάρια με διαμαντένια μάτια, μελανούρια τετράπαχα, χρυσίζουσαι τσιποῦρες· μπαρμπούνια με μουστάκια, ἀστακοὶ πάνοπλοι, καβουρομάγες γλυκύταται καὶ ἀκόμη ὅλη ἡ στιλπνὴ σωρεία τῶν ἰχθυδίων τῆς μικρᾶς ἀλιάδος. Ὅλα ἔκειντο εἰς τὴν παραλίαν ἐκεῖ ἀγοράν, ἐντὸς κανίστρων, σπαράσσοντα καὶ φρίσσοντα, σείοντα τὰ πτερύγια τῶν ἀκόμη, καὶ ὡς ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἀναπηδῶντα.

ὦ! τὸ φαιδρὸν καὶ εὐώδες Σαρανταήμερον τῆς μικρᾶς νήσου μου, ὅπου μόνον τὰ θαλασσινὰ καταλύουσι, τὸ φαιδρὸν ὡς τῶν ἰχθύων ἡ ἄγρα καὶ εὐώδες ὡς τῆς θαλάσσης τὰ φύκη! Πρωί-πρωί οἱ ἀλιεῖς, ὁ ἕνας κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον καταπλέοντες, ἀπέθετον τὴν ἄγραν τῶν τὴν εὐγενῇ καὶ λάμπουσαν ὡς ἀπὸ πολυτίμων μετάλλων.

— Νὰ τὰ βλέπη μόνον κανεῖς!

Μόλις ἐξήρχεσο τὴν αὐγὴν, ἐκαμάρωνες τὴν ἀλιεῖαν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἐπλήρου εὐωδίαν ὅλην τὴν κωμόπολιν, ἀπηρτισμένη καὶ πλουσιωτάτη ὥσάν μία τελειοτάτη ἐκθεσις ἀπὸ παντὸς γένους ἰχθύων.

Μόνον οἱ μὴ ἀνατραφέντες ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' εἰς χώρας σκοτεινὰς καὶ ψυχράς, μακρὰν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, καὶ μακρὰν τῆς εὐωδίας τῶν ἀκτῶν, μόνον αὐτοὶ δὲν ἠσθάσθησαν οὐδ' αἰσθάνονται τὴν εὐωδίαν μιᾶς τραπέζης Σαρανταημέρου, ἀποτελουμένης ἀπὸ ἐδέσματα, τὰ ὅποια ἠυλόγησεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐρράντισαν με τὸ ἄρωμά των τὸ ἀλησμόνητον τὰ ἑλληνικὰ παράλια...

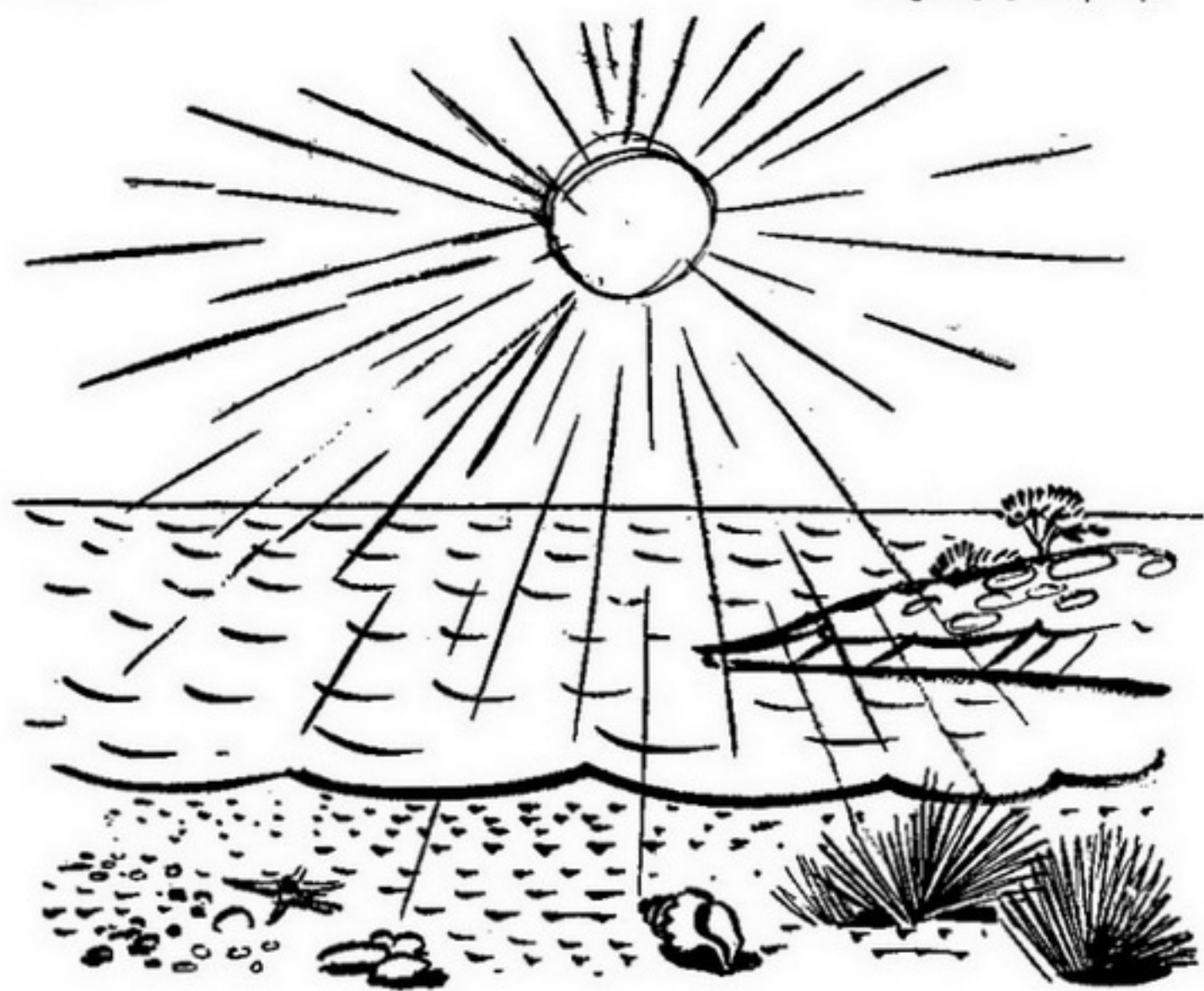
Ο ΗΛΙΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ ΜΑΣ

Πατρίδα, σάν τόν ἥλιο σου ἥλιος ἄλλοῦ δὲ λάμπει.
Πῶς εἰς τὸ φῶς του, λαχταροῦν ἡ θάλασσα κι' οἱ κάμποι,
πῶς λουλουδίζουν τὰ βουνά, τὰ δάση οἱ λαγκαδιές,
στέλνοντάς του θυμίαμα μυριάδες μυρωδιές!
Ἀφρολογοῦν οἱ ρεματιές καὶ λαχταρίζει ἡ λίμνη,
χίλιες πουλιῶν λαλιές ἤχοῦν, τῆς ὁμορφιάς του ὕμνοι,
σ' ἄπειρ' ἀστράφτουν χρώματα παντοῦ λογῆς - λογῆς
τ' ἀγέρα τὰ πετούμενα, τὰ σερπετὰ τῆς γῆς.
Κι' αὐτὸς σηκώνει τ' ἀλαφρὸ τῆς καταχνιάς μαγνάδι
κι' ἡ κάθε στάλα ἀπὸ δροσιὰ γυαλίζει σάν πετράδι,
κ' ἡ κάθε ἀχτίδα του σκορπᾷ μέ τὴν ἀναλαμπὴ
χαρά, ζωὴ καὶ δύναμη κι' ἐλπίδα ὅπου κι' ἂν μπῇ.

Φαντάζεις σάν τόν ἥλιο σου καὶ σύ, καλὴ πατρίδα,
καὶ μάγια σάν τὰ μάγια στὸν κόσμον ἄλλοῦ δὲν εἶδα.
Ἡ γῆ σου εἶναι παράδεισο, κι' αἰῶνια γαλανὸς
γύρω σου καθρεφτίζεται στὸ πέλαγ' οὐρανός.

« Ἔργα »

Λορέντζος Μαβίλης

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΝ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ

Ἀϊ-Δημήτρης. Τὰ πρωτοβρόχια, ἀφοῦ ἐκαθάρισαν τὴν γῆν ἀπὸ ὅλα τοῦ θέρους τὰ ξηρόχορτα, ἀφοῦ ἐσάρωσαν τοὺς χειμάρρους ἀπὸ ὅλα τὰ ξηρόκλαδα καὶ ἐπότισαν τοὺς ἀγρούς, διψασμένους τόσους μῆνας, ἰδοὺ ἤνοιξαν τώρα τὴν εἴσοδον εἰς τὸ «μικρὸ καλοκαιράκι». Ἔρχεται εἰς τὴν χώραν μας μὲ τὸν ἥλιον τὸν ζωογόνον καὶ θερμουργόν, μὲ τὰ χορταράκια τοῦ τὰ ὀλοπράσινα, τὰ ὅποια στολίζουν μὲ νέαν ἄνοιξιν τὰς αἶμασιὰς τῶν ἀγρῶν.

Ἔρχεται μὲ τὰ λουλούδια τοῦ ἐκεῖνα τὰ θυσανωτά, τ' Ἀϊ-Δημητριοῦ τὰ ἄνθη, τὰ δροσερά, τὰ ἑλληνικὰ χρυσάνθεμα, τὰ ὅποια τόσον ἄφθονα στολίζουν τὸν μῆνα τὸν Ὀκτώβριον, τὸν Ἀϊ-Δημήτην. Σιωπηλὸς καὶ γαλήνιος ὡς προσευχόμενος ἐρημίτης, περνᾷ ἀπὸ τὸ χωρίον τὸ νησιωτικόν, σπεύδων ἔξω βιαστικός νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἐλαιῶνας, μὲ χαρὰν καὶ μὲ θάλπος, ὅπου ὅλαι αἱ νησιωτοποῦλαι πρῶι - πρῶι ἐξέρχονται εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἐλαιοκάρπου.

Ἐλαιόκαρπος. Ὁρθρος βαθύς. Ὁ παπα-Κωνσταντῆς ἐσήμανεν ἤδη εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας. Αἱ οἰκοκυραὶ σπεύδουσι νὰ φέρωσι τὰς προσφοράς των, διὰ νὰ εὐλογήσῃ ὁ ἱερεὺς τὴν νέαν ἐσοδείαν τῶν ἐλαιῶν.

Τὴν ὥραν ὅπου ἡ Πούλια εὐρίσκεται εἰς τὸ μεσουράνημα, μὲ τὸν ἀστέρα τῆς ὀπίσω δέσμιον, τὸν λαμπρὸν Μεσονύχτην, τὴν ὥραν αὐτὴν αἱ νησιωτοποῦλαι ἐγερθεῖσαι ἔψησαν τὴν πλακόπιτταν καὶ ἐτηγάνισαν τὰ ψάρια, τὰ ὅποια μεσάνυκτα τὰ φέρει ὁ γέρων ψαράς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ πυροφάνι· ἔπειτα ἔλαβον εἰς τοὺς ὠμούς των τὰς κόφας μὲ τοὺς κενοὺς σάκκους, ἐπέρασαν καὶ τὰ καλάθια εἰς τὸ χέρι καὶ ἐξέρχονται συντροφιαὶ - συντροφιαὶ εἰς τοὺς ἐλαιῶνας. Εἰς τὸ χωρίον ἄφησαν μόνον τὸν μπαρμπα-Σαραφιανόν, ὅπου μόνος αὐτὸς ἐπιτηδεύεται ἀκόμη μὲ τὰ στέμφυλα, ἐξάγων τὴν ρακὴν παρὰ τὴν ἀκτὴν,

ὅπου ἔχει τὰ καζάνια του καὶ τὴν φωτιάν του, δίπλα εἰς τὸ κῦμα.

Εἰς τὸν ἐλαιῶνα τώρα, τὸν μῆνα τὸν Ἀΐ-Δημήτρην, γίνεται καθ' ἐκάστην ἡ συγκέντρωσις τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ τραγούδια καὶ χαρά, ἐκεῖ δουλειὰ καὶ γέλια, ἐκεῖ ὅλον τὸ χωρίον ξεσπιτωμένον.

Ἐκεῖ καὶ ὁ γερο-Δῆμος, ὁ πρῶτος οἰκοκύρης τοῦ χωρίου, ὅπου ἔχει τὰ περιβόλια τὰ μεγάλα καὶ τοὺς πολλοὺς τοὺς παραγυιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια. Χωμένος μέσα εἰς τοὺς ἐλαιῶνας ἐπὶ κεφαλῆς στρατιᾶς ἐργατριῶν, συνάζει ὁ γερο-Δῆμος τὸν πεσόντα ἐλαιόκαρπον· θέλει ν' ἀποστείλῃ εἰς Θεσσαλονίκην τὸ πρῶτον χέρι, «τὸ πριμαρόλι τῶν λαδιῶν του», μὲ τὸ κότερον τοῦ καπετάν Νικόλα, ὁ ὁποῖος ἔχει τάξει εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, πρῶτος αὐτὸς ἀπὸ ὅλα τὰ νησιά, νὰ πηγαίνη τὸ πρῶτον ἔλαιον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γερο-Δῆμου καὶ γελοῦν τὰ χεῖλη του, γελοῦν καὶ τὰ τεφρὰ μουστάκια του, τὰ μικρὰ καὶ ἀκανθωτά. Καὶ ἡ κυρα-Δῆμαινα, ἡ πρώτη τοῦ χωρίου οἰκοκυρά, ἡ σύζυγος τοῦ γερο-Δῆμου, ἐτοιμάζει τὸ γεῦμα τῶν ἐργατριῶν ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβόσπιτο· μαγειρεύει τὰ καβούρια, τὰ ὅποια τὴν νύκτα ἐσύναξεν ὁ γερο-Δῆμος μὲ δύο παραγυιοὺς εἰς τὸ ρεῦμα κάτω τῆς Κεχριάς, μὲ ἀναμμένον τὸ πυροφάνι, κοντὸς καὶ χονδρός, ὡς παράξενον «στοιχειὸ» τῶν χερσαίων ὑδάτων.

—"Α, κορίτσια μου! Γρήγορα καὶ μᾶς πῆρε ἡ νύκτα! Ἐνθαρρύνει ὁ γερο-Δῆμος τὰς ἐργατρίας εἰς τὸ μάζωμα, μὲ φωνὴν λαχταρίζουσαν ἀπὸ χαράν, καὶ ἀντηχεῖ ὅλον τὸ βουνὸν καὶ ὅλον τὸ βαθύρρευμα.

—"Α, κορίτσια, κι ἔγινε τὸ πιλάφι μας, κι ἔγιναν καὶ τὰ καβούρια μας! . . . Καὶ ἀνεμίζουν τὰ μικρὰ καὶ ἀκανθωτὰ μουστάκια τοῦ ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, ὡς καρκινοβατοῦντα νὰ φύγουν μὲ τὸν ἀέρα, ὅπου φυσᾷ εἰς τὰ ρεύματα τῆς Κεχρεᾶς τ' ἀνήλια.

Αἱ ἐργάτριαι, ὅλαι, χαρωπαί, ὡς νὰ εἶναι θυγατέρες τοῦ, σπεύδουν εἰς τὴν ἐλαφρὰν καὶ μονότονον ἐργασίαν. Μίαν-μίαν, συνάζουν τὰς ἐλαίας, γεμίζουν τὴν ποδιὰν των. Μὲ τὴν ποδιὰν των ἔπειτα γεμίζουν τὰ καλάθια καὶ τὰ ἀδειάζουν ἕν-ἕν εἰς τοὺς σάκκους, τοὺς μεγάλους καὶ ὑψηλοὺς.

Ὁ γερο-Δῆμος τοὺς φορτώνει εἰς τὰ ζῶα τοῦ καὶ παραδίδει τὰ φορτία εἰς τοὺς παραγυιούς τοῦ νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὰ ἐλαιοτριβεῖα τοῦ, ἐλαιοτριβεῖα μὲ τὸ ὄνομα. Τοῦ γερο-Δῆμου τὰ ἐλαιοτριβεῖα!

Αὐτὸς δὲ μὲ ἓνα κοντὸν χονδρὸν κάλαθον, μισοκόφινον καλογερικόν, ἀνιχνεύει ἔξω ἀπὸ τὰ ἀλώνια τῶν ἐλαιῶν, περιμαζεύων τὸν καρπὸν, τὸν ὁποῖον ἔσκόρπισαν μακρὰν τὰ ἀνεμόβροχα καὶ παρέσυραν τὰ ρεύματα μέσα εἰς τοὺς θάμνους.

—Νὰ κι ἄλλη μαυρομάτα, κορίτσια! κραυγάζει περιμαζεύων τὴν σκορπισμένην ἐλαίαν.

Καὶ τὰ κορίτσια ὅλα γελοῦν ἀπὸ τὴν χαρὰν των καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ αὐθέντου των.

Ἡ Κεχριά ὅλη, θαρρεῖς, γελᾷ, γελᾷ καὶ χαίρει διὰ τὴν χαρὰν καὶ τοὺς γέλωτας τῶν ἐργαζομένων...

Τραντάζει τώρα τὸ ρεῦμα τῆς Κεχριάς, ὅλον πέρα-πέρα. Κουδούνια καὶ διπλοκούδουνα ἡμιόνων ἤχοῦν, πατήματα κατρακυλοῦν ζώων πεταλωμένων εἰς τὸν κατηφορικὸν ἐλαιῶνα, τὰ ὅποια συμπαρασύρουν μαζί των πέτρας καὶ χώματα μὲ κρότον κρημνιζομένων ἐρειπίων. Στρατιὰ ὁλόκληρος κτηνῶν φορτωμένων μεταφέρει τὸν ἐλαιόκαρπον τοῦ γερο-Δήμου καὶ ὅλου τοῦ χωρίου.

Τὰ ζῶα χάνονται εἰς τὸ δάσος ὑπὸ τὰς κραυγὰς τῶν παραγυιῶν, οἱ ὅποιοι σπεύδουν νὰ φθάσουν εἰς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ ἔχουν καιρὸν οὐδὲ κανένα τραγουδάκι νὰ εἰποῦν... Νὰ κουβαλήσουν τὸν ἐλαιόκαρπον μὴ ἔμβη ὁ Σποριάς, ὁ μὴν Νοέμβριος, μὲ τὰ μεγάλα ἀνεμόβροχα...

Ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα βραδὺς ποδοβολητὸς πολλῶν ζώων ἀκούεται εἰς τὰ λιθόστρωτα τοῦ χωρίου, ὥσάν νὰ ἐκυλίωντο μυλόπετραι. Εἶναι τοῦ γερο-Δήμου τὰ μουλάρια, τὰ ὅποια φορτωμένα κατευθύνονται πρὸς τὰ περίφημα αὐτοῦ ἐλαιοτριβεῖα. Κουρασμένα ἀπὸ τὴν μακρὰν πορείαν, κουρασμένα ἀπὸ τὸ φορτίον, ἀργά-ἀργά βαδίζουν. Οἱ παραγυιοί, κουρασμένοι καὶ αὐτοί, παρακολουθοῦν ὀπισθεν σιωπηλοί...

Καὶ τὴν αὐγὴν θὰ ἐγερθῶσιν ὅλοι, οἰκοκυραῖοι, παραγυιοί, συλλέκτριαι τῶν ἐλαιῶν, διὰ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς ἄλλους ἐλαιῶνας νὰ συλλέξωσιν ἐν σπουδῇ ἄλλον ἐλαιόκαρπον καὶ νὰ κομίσωσιν ἄλλα φορτία εἰς τὸ χωρίον, μὴ ἔμβη ὁ Σποριάς μὲ τὰ μεγάλα ἀνεμόβροχα...

«Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα», σειρὰ Δ'

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

ΤΟ ΑΛΕΤΡΙ

Ζευγαρωμένα ταιριαστά
τὰ βόδια στὸ ζυγὸ
μέσ' στὰ βαθιὰ τὰ μάτια τους
τὴ συλλογὴ τους κρύβουν.
Καὶ στὸ χωράφι τ' ἄσπαρτο
σέρνουν μὲ βῆμ' ἄργό,
σέρνουν τ' ἀλέτρι πίσω τους
καὶ κάπου κάπου σκύβουν.

Κι ὀργώνει, ὀργώνει ὀλημερίς
τ' ἀλέτρι τὸ βαρὺ
καὶ πάει ἔμπρὸς καὶ πάει ἔμπρὸς
καὶ πίσω πάλι στρέφει,
γιὰ νὰ ῥθῃ ὁ σπόρος ὕστερα
νὰ πέσῃ καὶ νὰ βρῇ
βαθιὰ σκαμμένο καὶ ἀπαλὸ
τὸ χῶμα, ποὺ μᾶς τρέφει.

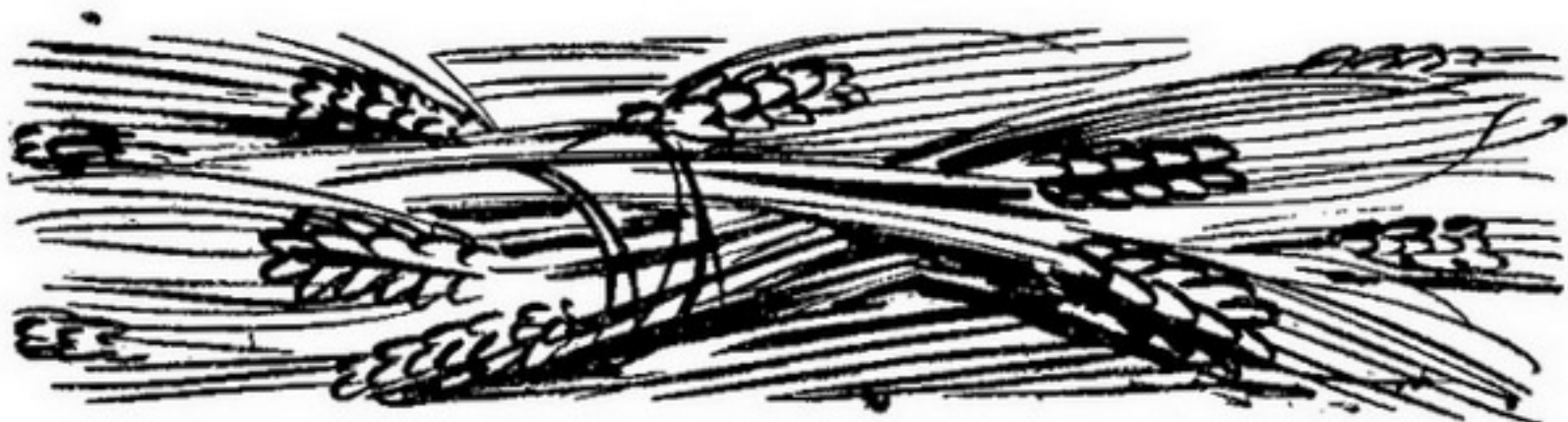

Καὶ θὰ φυτρώσῃ καὶ θὰ βγῇ
τὸ φύτρο τὸ χλωρὸ
καὶ πράσινο τὸ στάχυ του
τὸν ἥλιο θ' ἀντικρύσῃ,
καὶ θὰ μεστῶσῃ, θὰ ψηθῇ
μὲ τὸν καλὸ καιρὸ
καὶ θὲ νὰ πάῃ στὸ μυλωνά
κι ἀλεύρι θὰ γυρίσῃ.

Εὐλογημένο τρεῖς φορές
τ' ἀλέτρι τὸ βαρὺ,
εὐλογημένα τρεῖς φορές
τὰ βόδια, ὁ ζευγολάτης·
κι εὐλογημένη τρεῖς φορές
ἡ γῆ, ποὺ καρπερὴ
μὲ δίχως βαρυγκόμηση
μᾶς δίνει τὰ καλὰ της.

Ἰωάννης Πολέμης

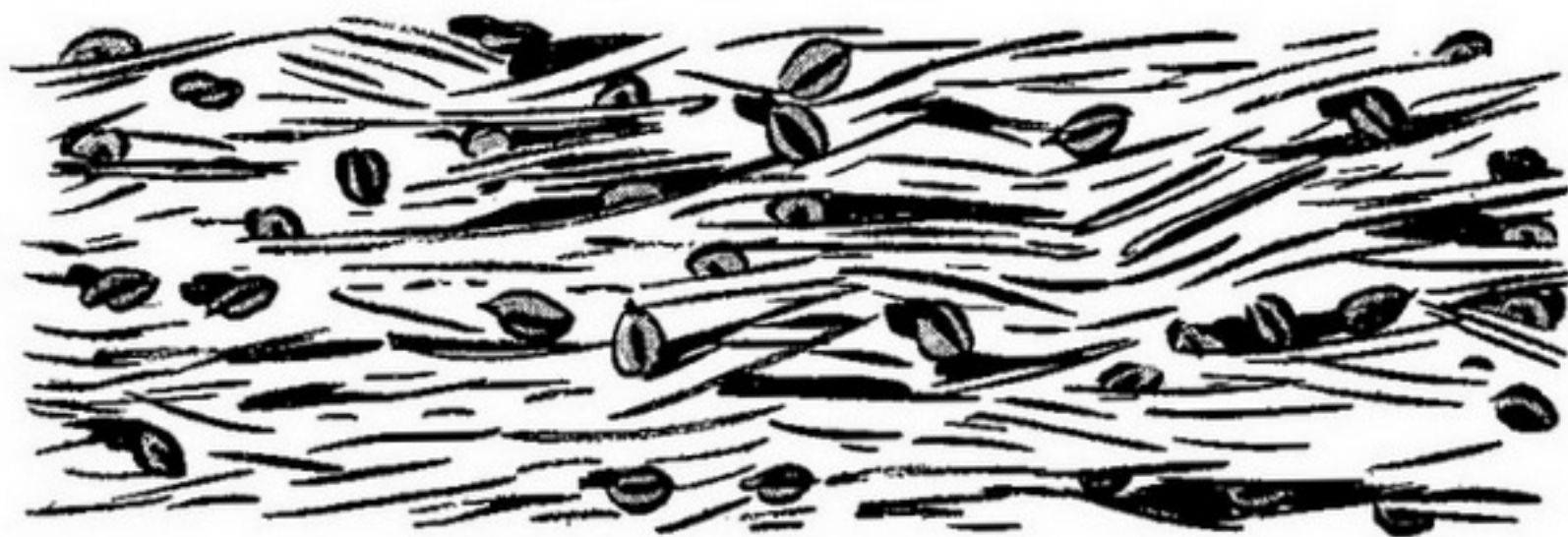
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΟΚΚΟΥ ΣΙΤΟΥ

Ἡ ἱστορία ἑνὸς κόκκου σίτου διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους, τὴν σποράν, τὸν θερισμὸν καὶ τὸ ἀλώνισμα.

Ἡ σπορά ἔχει κάτι τὸ μελαγχολικὸν καὶ τὸ μυστηριώδες. Οἱ βόες σύρουν μὲ κατήφειαν τὸ ἄροτρον ἐπὶ τοῦ φαλακροῦ ἀγροῦ· ὁ γεωργὸς προτρέπει αὐτοὺς μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντηχεῖ εἰς τὴν ἔρημίαν· αἱ μελανόπτεροι κορώναι πετοῦν μὲ κρωγμοὺς καὶ ραμφίζουν τὸ σπαρὲν ἔδαφος· τὰ δένδρα εἶναι ἄφυλλα, ὁ οὐρανὸς βαρὺς· ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν εἰκόνα τραγικὴν. Μετ' ὀλίγον θὰ πνεύσῃ παγερὸς βορρᾶς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἡ χιὼν θὰ καλύψῃ ὥς ἐπιτάφιος πλάξ τὴν γῆν.

Ἄλλ' ὁ γεωργὸς τότε, κλεισμένος εἰς τὸν ταπεινὸν οἰκίσκον τοῦ μεταξὺ τῆς οἰκογενείας του, προσατενίζει τὴν παρήγορον πυρὰν καὶ μειδιᾷ τὸ μειδίαμα τῆς προσδοκίας καὶ τῆς ἐλπίδος.

Εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς κατέθεσε τὴν τύχην του καὶ τὴν τύχην τῶν οἰκείων του. Οἱ θαμένοι ἐκεῖνοι χρυσόχροι κόκκοι διὰ τῶν δακρύων τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἀναστηθοῦν στάχυες ὑπερήφανοι, θαλεροί, μέχρις ὅτου τέλος κύψουν τὰς ξανθὰς κεφαλὰς ὑπὸ τὰ κυρτὰ δρέπανα. Εἶναι φιλόστοργος μήτηρ ἡ γῆ. Ἀποδίδει πολλαπλάσια ὅσα ἐμπιστεύονται εἰς τὴν φύλαξίν της. Ὁ ἀγρότης προσδοκᾷ, ὁ ἀγρότης ἐλπίζει.

Καὶ ἰδοὺ ἡ χιὼν τήκεται ὑπὸ τοῦ χρυσοβλεφάρου ἡλίου. Λεπτὴ χλόη καλύπτει τὴν γῆν. Ἡ λευκὴ νύμφη τοῦ ἔαρος, ἡ ἀμυγδαλῇ, ὀρθοῦται ἀνθοστόλιστος. Αἱ χελιδόνες λαλοῦν εἰς τὸν ἀέρα.

Οἱ πρώην ξηροὶ καὶ γυμνοὶ ἀγροὶ ἀπλοῦνται τώρα σμαράγδινοι καὶ ἡ εὐώδης πνοὴ τῆς αὐγῆς, πνέουσα ἐπ' αὐτούς, τοὺς παρουσιάζει ὡς κυματώδη θάλασσαν. Ὁ ἀγρότης δὲν ἐλπίζει πλέον, δὲν προσδοκᾷ· πιστεύει καὶ ἀνυπομονεῖ.

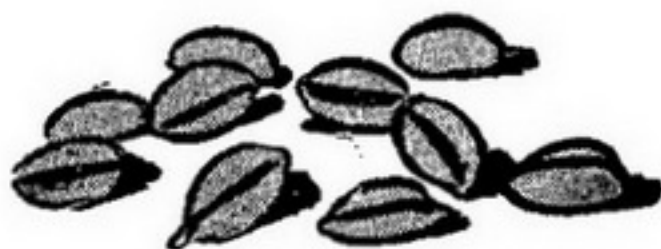
Ὑπὸ τὴν ἐπίμονον θέρμην τοῦ ἡλίου, ἡ γῆ χάνει κατὰ μικρὸν τὴν ἀμέριμνον αὐτῆς καλλονήν. Τὰ ἀνωφελῆ ἄνθη μαραίνονται κάτω, γίνονται καρποὶ ἐπὶ τῶν δένδρων, οἱ στάχυες λυγίζονται ξηροὶ καὶ μεστωμένοι.

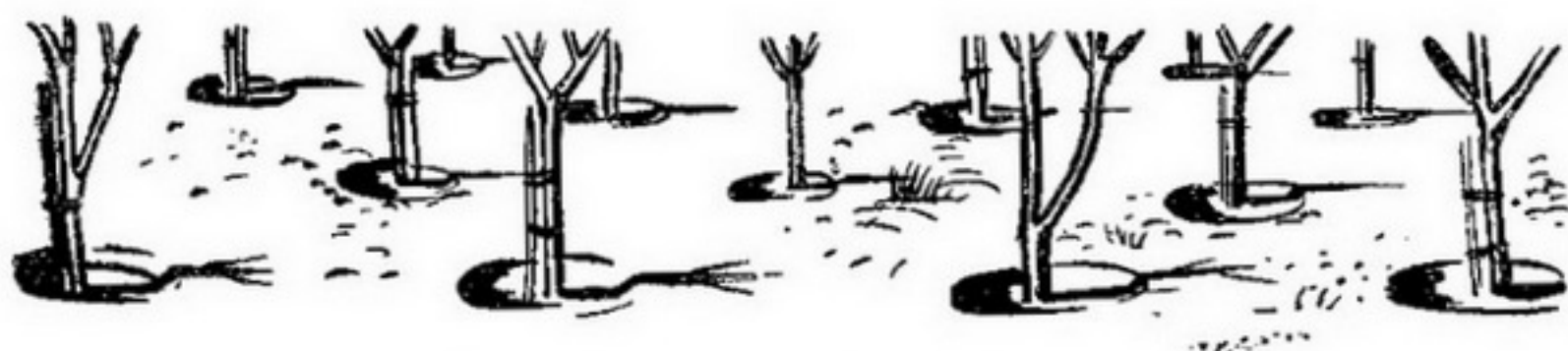
Χαρμόσυνος ἐκτυλίσσεται ἀνὰ τοὺς ξανθοὺς ἀγρούς ἡ δευτέρα φάσις, ἡ δευτέρα σκηνὴ τοῦ ἀγροτικοῦ δράματος, ὁ θερισμός. Λευκόσκεποι παρθένοι κατὰ στίχους γεμίζουν τὴν ἀγκάλην μὲ στάχεις, τοὺς ὁποίους δρέπουν μὲ τὰ κοπτερὰ δρέπανα.

Τὰ ζῶα μεταφέρουν εἰς τὸ ἀλώνιον τοὺς βαρεῖς θυσάνους καὶ ὁ ἀγρότης ὀδηγῶν αὐτὰ συρίζει ἢ τραγουδεῖ ἀπὸ χαράν.

Ἡ τρίτη καὶ τελευταία σκηνὴ εἶναι θορυβώδης καὶ πανηγυρική. Ἴπποι μὲ καλπασμὸν τρέχουν κυκλοτερῶς ἐπάνω εἰς τοὺς στρωμένους στάχεις. Κραυγαὶ παιδίων, φωναὶ ζώων, ἦχοι ὀργάνων, ᾄσματα χορευτῶν τοὺς παροτρύνουν εἰς τὸ ἔργον των.

Ἡ ἱστορία ἐνὸς κόκκου σίτου δὲν εἶναι τόσον ἀπλὴ ὅσον νομίζουν οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων.

ΔΙΑΤΙ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ Ο ΠΑΠΠΟΥΣ

Α'

Ὁ μικρὸς Λεωνίδας, δέκα περίπου ἐτῶν, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ διατί ἐργάζεται ὁ παππούς του. Ὁ πατέρας του εἶναι ἔμπορος καὶ κερδίζει ἀρκετά. Ὁ παππούς λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ζῇ μαζί τους εἰς τὴν πόλιν. Ἐκεῖ ἔχει ἰδῆ πολλοὺς γέροντας νὰ κάθωνται εἰς τὸ καφενεῖον ἢ νὰ πηγαίνουν περίπατον εἰς τοὺς δημοσίους κήπους, κάθε φορὰν ποὺ ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπει.

Ὁ παππούς ὅμως ζῇ μόνος εἰς τὴν ἐξοχὴν, μὲ μίαν γραῖαν ὑπηρέτριαν, τὴν κυρά-Δέσποιναν, καὶ τὸν κηπουρόν του, τὸν Στέφανον. Τὸν κήπον τὸν καλλιεργεῖ μᾶλλον ὁ παππούς του παρὰ ὁ κηπουρός. Ξυπνᾷ πολὺ πρῶι, ἀναπαύεται πολὺ λίγο τὸ μεσημέρι, καὶ τὸ βράδυ κοιμᾶται ἐνωρίς. Ἀπὸ τὴν μητέρα του ἔχει ὁ Λεωνίδας μάθει, ὅτι ὁ παππούς πλησιάζει τὰ ὀγδοήκοντα. Καὶ ὅμως εἶναι ροδοκόκκινος καὶ ἡ ἐργασία δὲν τὸν κουράζει.

Ἐπειτα ἔχει ἀκούσει πολλοὺς νὰ λέγουν, ὅτι πρέπει νὰ ἐργάζεται κανεὶς, ὅταν εἶναι νέος, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ, ὅταν θὰ γεράσῃ. Διατί λοιπὸν ἐργάζεται ὁ παππούς του, ἀφοῦ δὲν ἔχει ἀνάγκην; Διότι ὑπάρχουν βέβαια καὶ γέροι φτωχοί, ποὺ ἀναγκάζονται νὰ ἐργάζωνται διὰ νὰ ζήσουν.

Πρὸ πολλοῦ ἔχει ἀποφασίσῃ κάποτε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν παππὸν του. Ὅταν ἀκούῃ τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του ἢ τὴν ἀδελφὴν του ἢ Ἕλλη νὰ λέγουν, ὅτι ὅλοι τους θὰ πᾶνε νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν πάππον, παίρνει τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν ἐρωτήσῃ χωρὶς ἄλλο. Ὅταν ὅμως τὸν βλέπῃ μὲ πόσῃν εὐχαρίστησιν ἐργάζεται, ἀναβάλλει τὴν ἐρώτησιν δι' ἄλλην φορὰν. Φοβεῖται ὅτι ἤμπορεῖ νὰ δυσареστήσῃ τὸν παππὸν του. Καὶ αὐτὸ ὁ μικρὸς Λεωνίδας δὲν τὸ θέλει, ἐπειδὴ τὸν ἀγαπᾷ.

Β'

Ἦτο Παρασκευὴ πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου, ὅταν ἐξέκίνησαν ὁ Λεωνίδας, ἡ Ἑλλη καὶ ἡ μητέρα του διὰ τὸ κτῆμα τοῦ παπποῦ των.

Τὸν εὗρηκαν ἔξω ἀπὸ τὸν μανδρότοιχον τοῦ κήπου, εἰς τὸν χέρσον τόπον, νὰ ὁμιλῇ μὲ ἓνα ἐργάτην. Τοῦ ἔλεγεν ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἀγοράσει τὸν χέρσον αὐτὸν τόπον καὶ τώρα θὰ τὸν ἐκαλλιεργοῦσεν.

Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος θὰ ἐφύτευεν ἀμπέλι καὶ εἰς τὴν βορεινὴν πλευρὰν δύο πυκνὲς σειρὲς ἀπὸ κυπαρίσσια. Ἐπειτα μίαν σειρὰν ἐλαιόδενδρα καὶ τὸ ὑπόλοιπον θὰ ἐγίνετο κήπος μὲ ὁπωροφόρα δένδρα.

Τὰ ἐγγονάκια του, μόλις τὸν εἶδαν, ἔτρεξαν, τὸν ἐχαιρέτησαν καὶ τοῦ ἐφίλησαν τὸ χέρι.

Τὸ βράδυ ὁ Λεωνίδας ἠρώτησε τὸν παπποῦ πότε θὰ εἶναι ἔτοιμος ὁ νέος κήπος καὶ πότε θὰ ἔδιναν καρποὺς τὰ νέα δένδρα. Ὁ παπποὺς εἶπεν ὅτι, χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς ἐργάτας, ὁ κήπος θὰ εἶναι ἔτοιμος καὶ φυτευμένος τὸ πολὺ ἕως τὰ μέσα Φεβρουαρίου. Θὰ ἀρχίσῃ νὰ καρποφορῇ μετὰ τέσσαρα ἔτη, ἀλλὰ ἡ καρποφορία θὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ὕστερα ἀπὸ δέκα ἔτη. Οἱ ἐλιές ὅμως θὰ ἀργήσουν πολὺ περισσότερον. Τὸν πρῶτον καρπὸν θὰ τὸν δώσουν μετὰ δεκαπέντε ἔτη. Καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν των θὰ φθάσουν ὕστερα ἀπὸ πενήντα ἔτη. Θὰ ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ καρποφοροῦν ἴσως ἐπὶ αἰῶνας. Λέγουν ὅτι εἰς τὸν κήπον τῆς Γεθσημανῆ ὑπάρχουν ἐλαιόδενδρα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πεισιστράτου ἢ τοῦ Σωκράτους.

—Ἄ! ἐγὼ, ἐσυλλογίσθῃ ὁ Λεωνίδας, ποτὲ δὲν θὰ κάμω ἐργασίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ὠφεληθῶ ἀμέσως ἢ πολὺ σύντομα. Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ὅταν ἐξύπνησεν, ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸν κήπον. Καὶ πάλιν εὗρηκε τὸν παπποῦ του νὰ ἀνοίγῃ λάκκους. Τὸν εἶδε ὁ παπποὺς, ἄφησε τὴν ἀξίνα καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν κληματαριάν. Ἐκρεμόταν ἀκόμη τὸ τελευταῖον σταφύλι. Ὁ παπποὺς τὸ ἔκοψε, τὸ ἔπλυνε καὶ τὸ ἔδωσεν εἰς τὸν Λεωνίδαν.

Ἐνῶ ὁ μικρὸς τὸ ἔτρωγε μὲ εὐχαρίστησιν, ἠρώτησε:

—Γιατί ἀνοίγεις τοὺς λάκκους, παππού;

—Τὸν ἄλλο μῆνα θὰ φυτεύσω δένδρα.

—Πάλι δένδρα; ἀλλά...

Πρὶν ὅμως νὰ συμπληρώσῃ τὴν φράσιν του παρουσιάσθῃ

καὶ ἡ Ἑλλη. Ἐχαιρέτησε τὸν παπποῦ καὶ ἐκοίταξε τὸ σταφύλι.

Ὁ Λεωνίδας ἐμάντευσε τὸν πόθον τῆς καὶ τῆς τὸ ἔδωσε.

—Τί ἤθελες νὰ εἰπῆς; ἠρώτησεν ὁ παπποῦς τὸν Λεωνίδα.

Ὁ Λεωνίδας κάτι ἐδοκίμασε νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ ἐσταμάτησε. Φαίνεται, μετενόησεν. Ἴσως καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἐρωτήσῃ ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἑλλην.

Γ'

Ὁ παπποῦς ὅμως ἐσκέφθη ὅτι ἡ περίστασις ἦτο πολὺ κατὰλληλος.

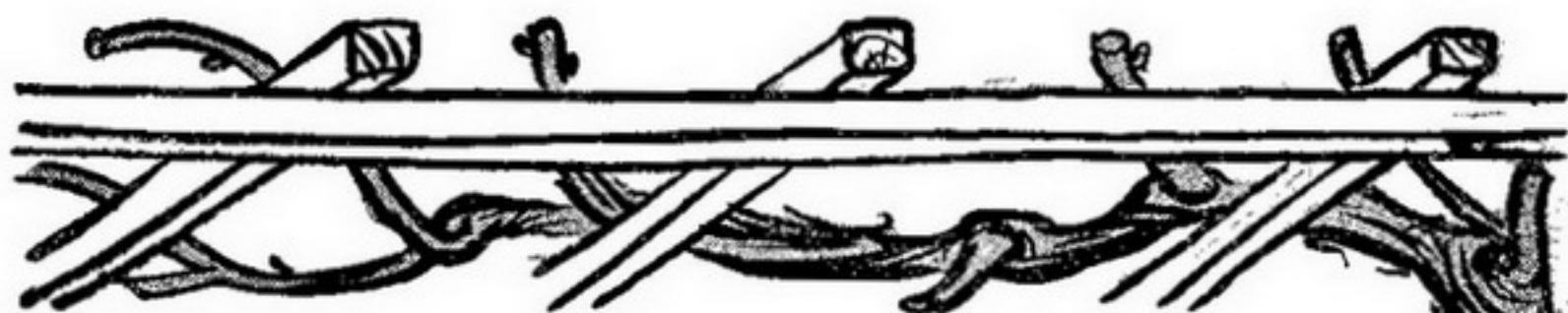
—Θέλεις νὰ εἰπῆς, Λεωνίδα μου, γέρος ἐγώ, γιατί φυτεύω δένδρα; Τί περιμένω; Ἔ; Ἀλλὰ θέλω καὶ ἐγώ μὲ τὴ σειρά μου νὰ σ' ἐρωτήσω: γιατί ἐχάρισες τὸ σταφύλι στήν Ἑλλη;

—Μὲ εὐχαριστεῖ, ἀπεκρίθη ὁ Λεωνίδας, νὰ τὴν βλέπω νὰ τὸ τρώῃ.

Καὶ ὁ παπποῦς εἶπε τότε, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἐφύλαξε τὸ τελευταῖον σταφύλι, διὰ νὰ εὐχαριστηθῇ, ὅταν θὰ βλέπῃ νὰ τὸ τρώγουν τὰ ἐγγονάκια του. Τὸν κῆπον ἤρχισε νὰ τὸν φυτεύῃ ὁ παπποῦς του καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐγεύθη ὁ πατέρας του. Ἀρκετὰ δένδρα εὐρήκεν ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ ἄλλα ἐφύτευσε καὶ θὰ φυτεύσῃ αὐτός. Τοῦ ἀρκεῖ ὁ γλυκύτερος καρπός, δηλ. ὅτι ὁ Λεωνίδας του καὶ ἡ Ἑλλη του, ὅταν αὐτὸς δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον εἰς τὴν ζωὴν, θὰ γεύωνται αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιὰ των τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων του.

Ἐπειτα ἀπὸ μικρὰν σιωπὴν ὁ παπποῦς προσέθεσε μὲ μελαγχολικὸν τόνον:

—Παιδιά μου, ὅλα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον περνοῦν, ὅλα σβήνουν, ὅλα χάνονται. Μόνον μιὰ χαρὰ διατηρεῖται ὡς τὸ τέλος. Εἶναι ἡ χαρὰ ποὺ αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν σκορπᾷ τὴν εὐτυχίαν γύρω του. Αὐτὴ ἡ χαρὰ ὑπάρχει σ' ὅλες τὶς ἡλικίες, βέβαια καὶ στήν ἰδική μου ἡλικία. Αὐτὴ μονάχα μοῦ κάνει τὴ ζωὴ εὐχάριστη! Τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ εἰπῇ κανεὶς «δὲν ἔχω τίποτε νὰ κάμω», εἶναι ἀπὸ τότε νεκρός, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχῃ τὰ μάτια του ἀνοικτά. Πῶς λοιπὸν μπορῶ νὰ παρατήσω αὐτὴ τὴ χαρὰ καὶ νὰ πάψω νὰ ἐργαζώμαι; Αὐτός, Λεωνίδα μου, καὶ ὅχι ἄλλος εἶναι ὁ λόγος, ποὺ μὲ κάνει διαρκῶς νὰ δουλεύω!

ΤΟ ΣΤΑΦΥΛΙ

Σ' ένα σπιτάκι πήγαμε· τὰ βάτα ἔχει γιὰ ζώνη
καὶ τὶς μοσκιές γιὰ ντύμα
καὶ ρίζωσε στὴν πόρτα του βαθιά καὶ σκαρφαλώνει
στὸν τοῖχο του ἓνα κλῆμα.

Ἦτανε κούρβουλο ἄχαρο, γυμνό, χλωμό τὸ κλῆμα
καὶ δίχως νὰ σαλεύη·
καὶ δὲν ὑποψιαζόσουνά, πῶς τῆς ζωῆς τὸ κύμα
στὰ σπλάχνα του δουλεύει.

Κι ὁ νοικοκύρης γέλασε καὶ μοῦ εἶπε: Λίγο ἀκόμα
καὶ τὸ παλιὸ αὐτὸ ξύλο,
τ' ἄδειο, ποὺ τὸ καταφρονεῖς, θ' ἀναστηθῇ μὲ χρώμα,
θὰ στολιστῇ μὲ φύλλο.

Θά' ρθῃ μιὰν ὥρα ἀρίφνητος καρπὸς νὰ τὸ μεστῶσῃ,
μελίχρωμα σταφύλια,
κι ὅλοι θὰ τὸ ματιάξουνε, γειτόνοι, ξένοι, πόσοι!
Καὶ θὰ τοὺς τρώῃ μιὰ ζήλεια.

Ζητώντας ὁ ἓνας θά' ρχεται νὰ τὰ μοσχαγοράσῃ
καὶ νὰ τ' ἀρπάξῃ ὁ ἄλλος,
καὶ δὲ θὰ μείνῃ χωριανὸς γι' αὐτὰ νὰ μὴν περάσῃ,
κι ὁ πόθος του μεγάλος.

Ὅλος ὁ κόσμος γυρευτῆς κι ἐγὼ θὰ πῶ τοῦ κόσμου:
«Ἀδέρφια μου σταθῆτε!
Χαρὰ μου εἶναι τὸ χάρισμα, δικός σας ὁ καρπός μου,
καὶ πάρτε κι εὐφρανθῆτε».

Κ. Παλαμᾶς

ΜΙΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα μικρὸν θόρυβον, ὥς νὰ ἔρριπτον λιθαράκια εἰς τὸ τζάμι τοῦ παραθύρου. Στρέφω καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην καθήμενον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου. Ἐγνώριζα ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν τοιαύτας ἐπισκέψεις ἐν καιρῷ χιονιᾶς. Ἀλλὰ πράγματι καὶ ὁ σπουργίτης αὐτὸς μοῦ ἔκαμνεν ἐπίσκεψιν; Αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸ τζάμι;... Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ ὁποῖον εἶδα. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησε καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάκευσεν. Ὁ καημένος ὁ σπουργίτης μὲ ἐθεώρει ἀνίκανον νὰ τὸν βλάψω καὶ ἱκανὸν νὰ τὸν λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ - σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον. Ὁ σπουργίτης, ἄφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα ὀπισθοδρομήσεως.

Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ ἠτένισε μὲ τὴν ἔντονον περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐνίοτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν. Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς, ὥς ὑπόκλισιν.

Ἀλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὸ χέρι μου πρὸς τὸν σύρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν.

Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάγμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη καθαρισθῇ ἀπὸ τὸ χιόνι, καὶ ἔκλεισα τὸ τζάμι καὶ τὸ παραπέτασμα. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανερχεται εἰς τὸ παράθυρον καὶ νὰ ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως

τὰ ψυχία. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέαν ὑπόκλισιν, ἔπειτα ἔρράμφισε τὸ τζάμι καὶ ἐκίνει τὴν κεφαλὴν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ὥς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ δ.ἄ. μέσου τοῦ τζαμιοῦ καὶ τοῦ παραπετάσματος. Ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασα νὰ ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψυχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα ὑπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθισα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου, ἀφήσας ἀνοικτὸν τὸ παράθυρον. Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτά καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δὲ δισταγμούς, ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἐκεῖ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ πάτωμα ψυχία, ἀνήσυχος ὅμως πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ. Ἐπειτα μὲ ἓνα πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖον μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει, μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια τοῦ ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος. Ἀλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὔτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερο ἀνοικτόν.

Ἐπερίμενα τὴν ἐπιοῦσαν, ἐπερίμενα καὶ τὴν μεθεπομένην νὰ ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ τζάμι. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουν ἐπίσης τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὅποιος συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς του. Ἀλλὰ δὲν ἦλθε...

Το ἀννης Κονδελάκης

ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

Καλῶς μᾶς ἦλθαν! Ἄν δὲν τὰ εἶδατε ἀκόμη, προσέξτε καὶ θὰ τὰ ἰδῆτε. Διότι ἦλθαν! Ἦλθαν μαζί με τὰ γεράνια, ὅπως ἔρχονται πάντοτε. Ἦ, ἀκριβέστερα, πρῶτα ἦλθαν τὰ γεράνια καὶ κατόπιν των τὰ χελιδόνια. Καὶ μαζί των ἦλθεν ἡ Ἀνοιξίς. Ζήτω ἡ Ἀνοιξίς με τὰ χελιδόνια!

Πολλοί, πραγματικῶς, ἔχουν τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ χελιδόνια ταξιδεύουν ἐπάνω εἰς τὴν ράχιν τῶν γερανίων· ὅτι δηλαδή τὰ γεράνια εἶναι τρόπον τινὰ τὰ πτερωτὰ ἄλογά των, ἀφοῦ μάλιστα ἔχουν καὶ ἓν κοίλωμα εἰς τὴν ράχιν, ὅπου, λέγουν, μαζεύεται καὶ διατηρεῖται νερόν, ἐπίτηδες διὰ τοὺς ἀναβάτας των! Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι λαϊκὴ πρόληψις.

Ὅπως ὅλα τὰ ἄλλα ἀποδημητικὰ πτηνά, καὶ τὰ χελιδόνια ταξιδεύουν με τὰ πόδια των, θέλω νὰ εἶπω με τὰ πτερά των. Πτωχὰ πουλιὰ πῶς θὰ ἠνείχοντο τὴν πολυτέλειαν τῶν πτερωτῶν ἀλόγων;

Ἀλλ' ἐπειδὴ συνήθως γεράνια καὶ χελιδόνια ἔρχονται μαζί κι ἐπειδὴ τὰ γεράνια εἶναι μεγάλα, ἐνῶ τὰ χελιδόνια εἶναι μικρά, ἡ σύμπτωσις αὐτὴ ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ γεννηθῇ ἡ πρόληψις καὶ νὰ πιστευθῇ, ὅπως πιστεύεται κάθε περίεργον.

Ἐφέτος τὰ χελιδόνια ἤργησαν νὰ μᾶς ἔλθουν. Ἐκινδυνεύσαμεν νὰ ἐορτάσωμεν τὴν 25ην Μαρτίου χωρὶς χελιδόνια· καὶ πῶς γίνεται 25η Μαρτίου χωρὶς τὸ πουλί τῆς Ἀνοιξέως, τῆς χαρᾶς, τῆς ἐλευθερίας;

Ἀλλὰ διατί ἤργησαν ἐφέτος τὰ χελιδόνια;

Ἡ ἐπικρατεστέρα γνώμη εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ἐφέτος ὁ χειμὼν παρετάθη δριμύς, τὰ χελιδόνια ἐφοβήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἀφρικανικὴν ζεστασιάν των καὶ νὰ μᾶς ἔλθουν πρὶν λυώσουν ἀκόμη τὰ χιόνια.

Θὰ εἰπῆτε: καὶ ποῶς τοὺς ἐτηλεγράφησεν ἐκεῖ κάτω, εἰς

τὴν Ἀφρικὴν, ὅτι ὁ Ὑμηττὸς εἶναι ἀκόμῃ χιονισμένος; Αὐτὸ πλέον δὲν τὸ ἡξεύρει κανεῖς. Ἀλλὰ τὰ χελιδόνια εἶναι προικισμένα μὲ ἓν ἔνστικτον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ θαύματα ἡμπορεῖ κανεῖς νὰ τὰ περιμένῃ.

Καὶ νά, μόλις ἔλυωσαν τὰ χιόνια, μόλις ἐγλύκανεν ὀλίγον ὁ καιρὸς, μόλις ἡ Ἀνοιξὶς ἤρχισε νὰ χαμογελᾷ, τὰ χελιδόνια μᾶς ἦλθαν. Αἱ παλαιαὶ φωλεαὶ ἐπανεῦρον τοὺς πρῶτους ἐνοίκους των καὶ ὁ ἀέρας ἐγέμισεν ἀπὸ χαρμόσυνα κελαδήματα.

Ἦτο καιρὸς! Τὴν 25ην Μαρτίου τὴν ἐωρτάσαμεν μὲ λόγους, μὲ ποιήματα, μὲ ᾠσματα, μὲ στεφάνια, μὲ σημαίας καὶ μὲ χελιδόνας. Ἄς εἶναι εὐλογημένα τὰ πουλάκια τὰ ἐλπιδοφόρα! Ὁ ἐρχομὸς των μᾶς ἀναγγέλλει τὴν ὠραιότεραν ἐποχὴν καὶ γεμίζει τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ ἀγαλλίαςιν. Ἡ Ἀνοιξὶς εἶναι ἐδῶ!

Θὰ εἰπῇτε: Ὁ οὐρανὸς εἶναι συννεφιασμένος. Ἀλλὰ τὰ σύννεφα περνοῦν, φεύγουν, διαλύονται. Καὶ ὀπίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, ὁ ἀνοιξιάτικος οὐρανὸς λάμπει καταγάλανος, καὶ ὁ ἀνοιξιάτικος ἥλιος σκορπίζει ἀκτῖνας θερμᾶς καὶ χρυσᾶς. Ὑπὸ τὸ φίλημά των ἀναβλαστάνει ἡ χλόη καὶ φυλλοστολίζονται τὰ δένδρα, καὶ ἀνθίζουν οἱ θάμνοι, καὶ γίνεται ἡ γῆ ὡς παράδεισος.

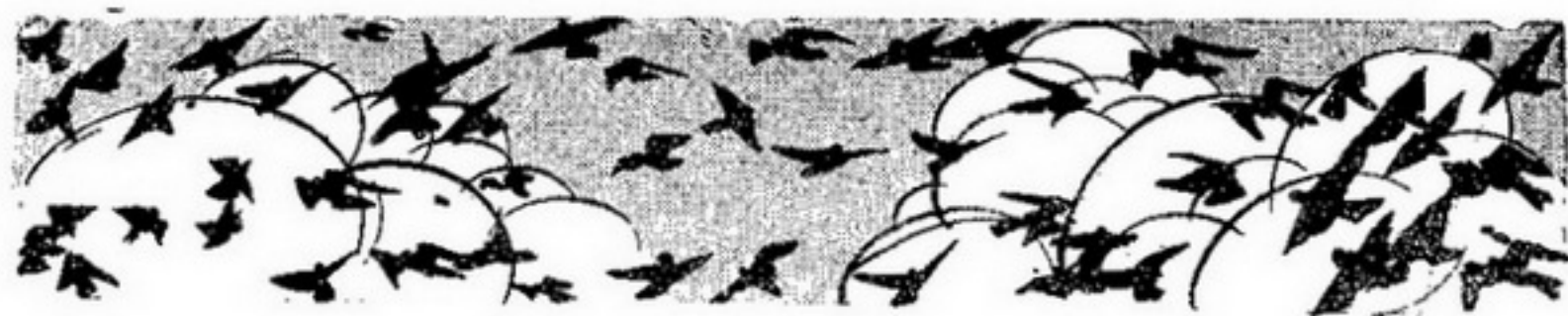
Εἶναι ἡ ζωὴ, ἡ νεότης, ἡ χαρὰ, ἡ εὐτυχία.

Ἄς ἀπολαύσωμεν λοιπὸν τὴν ὠραίαν αὐτὴν ἐποχὴν, εὐλογοῦντες τὸν Οὐράνιον Πατέρα, ὁ ὁποῖος μᾶς τὴν στέλλει πάντοτε εἰς τὴν ὥραν της.

« Διάπλασις τῶν Παίδων »

Γρηγ. Ξενόπουλος

ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τ' ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμέ — διατί, ἐνῶ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ζοῦν καὶ ν' ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἠμποροῦν νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα εἰς τὴν Μέσην καὶ ἄλλα εἰς τὴν Βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὁποῖα — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἢ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποὺ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπο μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν ἀνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἀλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίση ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλές φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίδουν συνολικὸ θάνατο ἢ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ

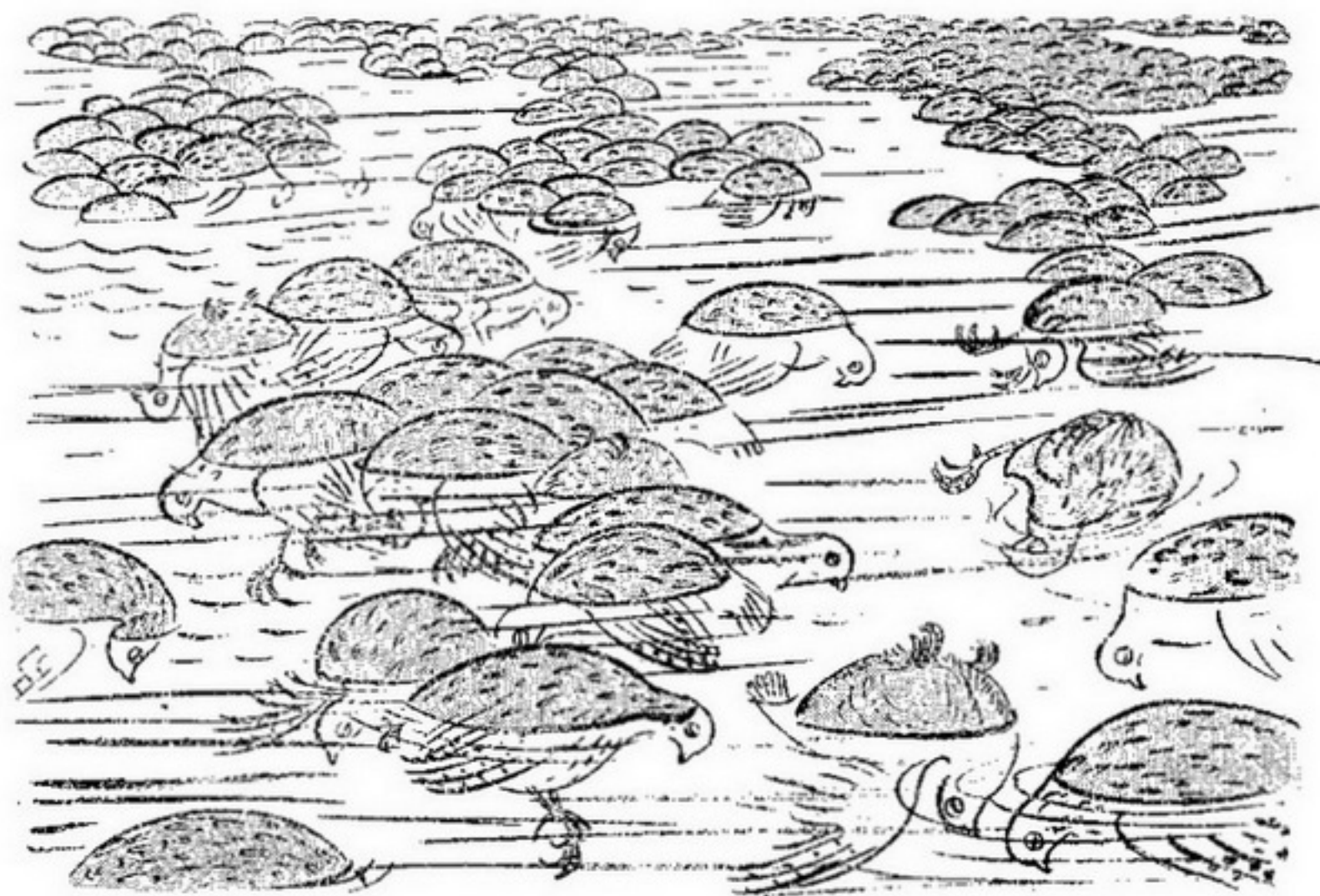
σύγνεφο, ἐξηντλημένα, ἀπάνω σέ καράβια, στίς κεραῖες των, στίς κορφές, στοῦ κατὰστρωμα, ὅπου βροῦν.

Καί διὰ μίαν ἀπό αὐτάς τὰς καταστροφὰς ἡμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου, ὥς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμεν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμίνα», ὥς ἀνακριτῆς. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυρα, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καί, ἀφοῦ ἐκοίταξε καλά, μοῦ εἶπε :

— Περὶεργο! Ἡ θάλασσα σέ ἀρκετὴ ἔκτασις εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρτύκια, ποὺ ἐπέπλεαν. Ἐρριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμία, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι, πρὸ τριῶν ἡμερῶν, εἰς τὴν Ρόδον,

ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι ὅλην τὴν νύκτα, ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχή.

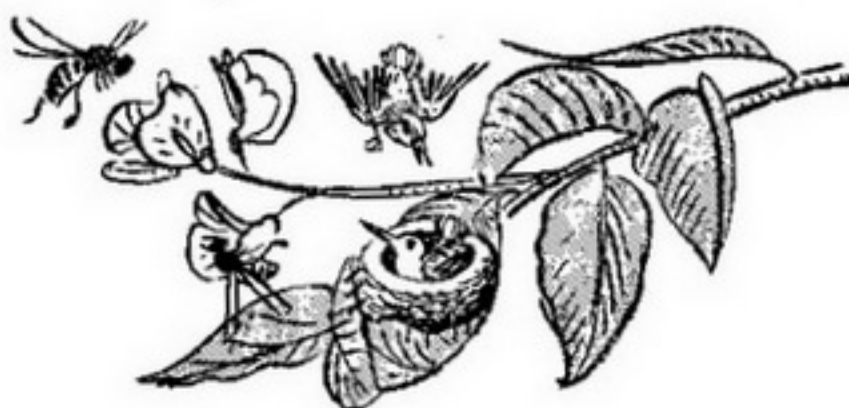
Ἄλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερο μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσοι τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμόν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιώτες τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφές καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου τὸν Αὐγούστο ἕως τὸν Ὀκτώβριο πετοῦν στὸν τόπο μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικὰ μικροσκοπικά, χειμωνιάτικα πουλιά, ἔμψυχα μικρὰ χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἡ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μιὰ ἀνασάνια ἑλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ συχνάζουν στ' ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες μὲ πούπουλα, ἄβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτά, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἑλαφρὸ φύσημα, — λουλούδια καὶ αὐτά, — διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τὴ βοή μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὁλόμαυρο οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψι τῶν ἀστραπῶν, γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλὰς χανδρίτσες, τὸ ἐνστικτον!

Ἐμμ. Λυκούδης

Η ΑΛΕΠΟΥ

“Αμα περνᾷ ὑποπτα μέρη, μαζεύει τὰ πόδια της καὶ τὰ κάνει ἓνα. Ὁ λόγος εἶνε ὁ ἐξῆς: “Αμα βαδίζει καὶ μὲ τὰ τέσσαρα, εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τέσσαρας κινδύνους. Κάνει λοιπὸν τὰ τέσσαρα ἓνα, ἄρα καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς περιορίζει εἰς ἓνα. Τὴν πονηρίαν ὅμως αὐτὴν τὴν πληρώνει κάποτε πολὺ ἀκριβὰ. Πέφτει καὶ μὲ τὰ τέσσαρα στὴν παγίδα. Ἐντεῦθεν ἡ παροιμία: «Ἡ πονηρὴ ἀλεπού πιάνεται καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα».

Ὁσφραίνεται τὴν παγίδα ὅσον κανένα ἄλλο ἀπὸ τ’ ἀγρίμια. Χῶμα νεοσκαμμένο, πάτημένο ἀπ’ ἄνθρωπο, σκεπασμένο ἀπὸ κλαδιά, εἶναι ὑποπτα σημεῖα. Οἱ χωρικοὶ γνωρίζουν τόσον πολὺ τὴν φιλυποψίαν της, ὥστε ἐξαιρετικῶς γι’ αὐτὴν μεταχειρίζονται παγίδα πάντοτε παλιά, διότι, ἂν εἶναι καινούργια, καὶ ἀπὸ τὴ μυρωδιά τοῦ σιδήρου ὑποπτεύεται.

Οἱ βοσκοὶ ἐκμεταλλεύονται τὴν μεγάλη πονηρία της ὡς ἐξῆς: Στήνουν ἓνα κομματάκι πανὶ δίπλα στὴν καλύβα τῶν ἀρνιῶν· καὶ τοῦτο εἶνε ἄρκετὸ νὰ τὴν κάμῃ νὰ νοιαστῇ πῶς κάτι τῆς μαγειρεύουν. Παρόμοια σχεδὸν φοβίζουν οἱ γεωργοὶ τὴν κίσσα. Δένουν μιά κλωστή γύρω στὰ χωράφια. Τὸ παμπόνηρο πουλὶ ὑποπτεύεται παγίδα καὶ δὲν ξαναζυγώνει πλέον.

“Αμα θέλῃ νὰ κλέψῃ κανένα ἀρνί, παίρνει ἀπὸ κοντὰ τὸν τσοπάνη, τὸν πηγαίνει ὡς τὴ στάνη καὶ τὸν παραμονεύει ὡς ποὺ νὰ κοιμηθῇ. Ἄν συναντήσῃ κοπάδι ἀρνιῶν στὸ δρόμο, ξεκόβει ἓνα, προσποιεῖται πῶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πιάσῃ, τὸ κυνηγᾷ ἀπ’ ἐδῶ, τὸ κυνηγᾷ ἀπ’ ἐκεῖ, ὡς ποὺ νὰ τοῦ δώσῃ δρόμο πρὸς τὸν λόγγο, ὅπου πλέον τὸ σιγουρίζει ἐν πάσῃ ἀνέσει.

Ποτὲ δὲν κάνει ἀδικαιολόγητη ζημία. Κάθε κόττα ποὺ πνίγει τὴν μεταφέρει στὴ φωλιά της κι ἔπειτα γυρίζει νὰ πνίξῃ ἄλλη. Ἄν τύχῃ καὶ τὴν ὑποπτευθοῦν, ἂν μὲν ἔχῃ καιρὸ φεύγει, εἰδεμὴ γυρίζει τὰ μάτια της πρὸς τὸ βάθος τοῦ κοττετσιοῦ, διότι γνωρίζει πῶς ἡ λάμψις τῶν θά τὴν προδώσῃ.

Ἄν οἱ κόττες εἶνε σκαρφαλωμένες ἐπάνω σὲ δένδρο, κάθε-

ται από κάτω και τούς ρίχνει ματιές. Είναι κοινή ιδέα ότι έχει μαγνήτη στα μάτια της.

"Αμα καταδιώκεται από σκυλί, την ούρά της την έχει διπλωμένη. "Αν το σκυλί την ζυγώσει πολύ, πετάει την ούρά της δεξιά ή αριστερά και το σκυλί στρέφει, διότι νομίζει ότι έπηρε διεύθυνσιν προς τα εκεί. 'Αλλ' ή άλεποϋ έχει ήδη κάνει αντίθετη στροφή. "Οσο να γυρίση και καλοφτιασθῇ το σκυλί, αυτή έχει κερδίσει 10-15 βήματα. Κι έχει ο Θεός γι' αργότερα.

Την παρέστησαν ως άεργη. Σε κάποιο μάλιστα τραγούδι, που αριθμοϋνται τα μεγάλα παράξενα του κόσμου, υπάρχει και ο έξης στίχος:

... Ποιός είδε
και τον λαγό με ταμπουρά
την άλεποϋ με ρόκα.

Λέγουν ακόμη ότι οϋτε την φωλιά της δεν φτιάνει μόνη της και ότι, άμα ο άσβός σκάψη την ιδικήν του, τοϋ την παίρνει με τον έξης τρόπον. "Επειδή γνωρίζει ότι εκείνος εΐνε το καθαρώτερο άγρίμι, πηγαίνει και λερώνει τη φωλιά του. "Ο άσβός την έγκαταλείπει και έγκαθίσταται αυτή, αφοϋ προηγουμένως την τελειοποιήση, ανοίξη τουτέστι πολλές όπας· φθάνει έως τας είκοσι, ώστε να μην κινδυνεύη να αποκλεισθῇ. Κάθε έξοδος άπολήγει εις τουφωτά μέρη, ώστε να μη φαίνεται.

Κανείς όμως δεν της ήρνήθη έπιμέλειαν και σοφίαν εις την ανατροφήν των παιδιών της. Είναι ο είσηγητής της ύποδειγματικής διδασκαλίας. Πηγαίνει στη φωλιά της ποντίκια ζωντανά, κόττες, λαγούς, ακρίδες και έξασκεΐ τα παιδιά της επί μήνας πώς παραμονεύουν το θήραμα, πώς το σκοτώνουν, πώς το μεταφέρουν κ.τ.λ. "Αμα τελειώση ή σχολική διδασκαλία, αρχίζει την έπιτόπιον, δι' έκδρομών στα κοττέτσια, στις στάνες, στα περιβόλια, όπου δείχνει στ' άλεπόπουλα πώς να περνοϋν τα μονοπάτια, πώς ν' αποφεύγουν τα ύποπτα μέρη, πώς να πιάνουν το λαγό, πώς να παραμονεύουν τον άμπελουργό, πώς να γελοϋν τον τσοπάνη.

Πιστοποιητικόν της παιδαγωγικής της εύσυνειδησίας είναι και ο έξης μϋθος:

Μια άλεποϋ κάθονταν μια φορά και ραχάτευε σ' ένα βουνό.

—Τί κάνομε ἐδῶ, μάνα; τὴν ρωτοῦσαν τὰ παιδιὰ της.

—Ζεσταινόμαστε, παιδιὰ μου, τοὺς εἶπε.

—Μὰ ποῦ εἶναι ἡ φωτιά;

—Στ' ἀπὸ πέρα βουνό... δὲν τὴν βλέπετε;

Τότε ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ της πήδηξε καὶ φώναξε:

—Νερό, μάνα, νερό, μάνα, νερό, μάνα, νερό καὶ μ' ἔκαψε μιὰ σπίθα ἀπ' τὴ φωτιά.

—"Α... μπράβο, παιδί μου, ἐσὺ ξεσκόλισες... "Αἴντε τώρα στὴ δουλειά σου.

Τὸ καλοκαίρι μωραίνεται σχεδὸν ἐντελῶς. Τόσον τὰ χάνει, ὥστε μπαίνει κάποτε ἄφοβα στὰ χωριά. Εὐτυχῶς γι' αὐτὴν δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, διότι εἶνε μαδημένη πλέον.

Τὸ δέρμα τῆς ἐλληνικῆς ἀλεποῦς δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα. Μ' ὅλα ταῦτα ἔχει τόσον πλῆθος ἡ Ἑλλάς, ὥστε μαζί με τὴν βίδρα της καὶ τὸ κουνάβι της, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς μερικὰς ἐπαρχίας ἐκλεκτό, ὑπολογίζεται ὅτι εἰς τὸ παγκόσμιον ἐτήσιον γουναρεμπόριον, τὸ ὁποῖον ἀνέρχεται εἰς τριακόσια πενήκοντα ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν, ἀντιπροσωπεύεται μὲ 5·7 ἑκατομμύρια.

Ἐπιστημονικὴ καλλιέργεια τοῦ πλούτου αὐτοῦ, μὲ βελτίω-

σιν τῆς ράτσας, θὰ ἦτο ὅχι εὐκαταφρόνητον εἰσόδημα διὰ τὸν τόπον μας.

Οἱ χωρικοὶ δὲν λησμονοῦν εὐκολὰ τὴν καταστροφή πού κάνει στὰ κοττέτσια τους. Εἴτε χειμῶνα εἴτε καλοκαίρι, τὴν πιάνουν, τὴν τιμωροῦν πολὺ σκληρά. Τὴν γδέρνουν ζωντανή. Ἀντέχει στὸ μαρτύριο αὐτὸ καὶ μάλιστα ζῇ πολλὰς ὥρας μετὰ τὸ γδάριμο.

Ὁ ἐλληνικὸς λαὸς τὴν θέλει τόσο εὐθυμῇ, ὥστε νὰ ἔχη φκιάσει παιδρὺς μύθους κι ἀπάνω στὰ βασανιστήριά της.

Μιὰ φορὰ λέγουν ὅτι, ἐκεῖ πού ἔγδερναν μιὰ ἄλεπού ζωντανή, τὴν ρώτησαν :

—Ἔ! πῶς τὰ περνᾷς;

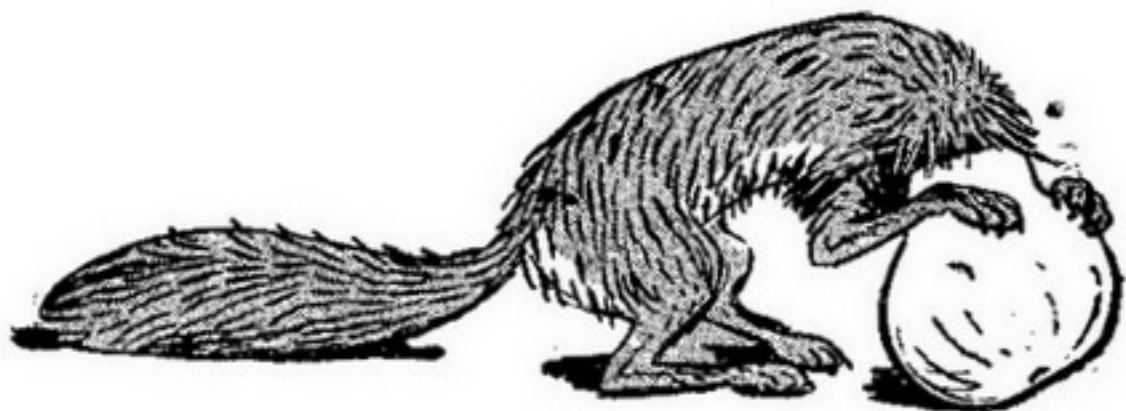
—Κακὰ καὶ ψυχρά, ἀλλὰ, δόξα νὰ ᾿χη ὁ Θεός, λιγώτερο βασανίζομαι ἀπὸ τὸν σῶγαμπρο...

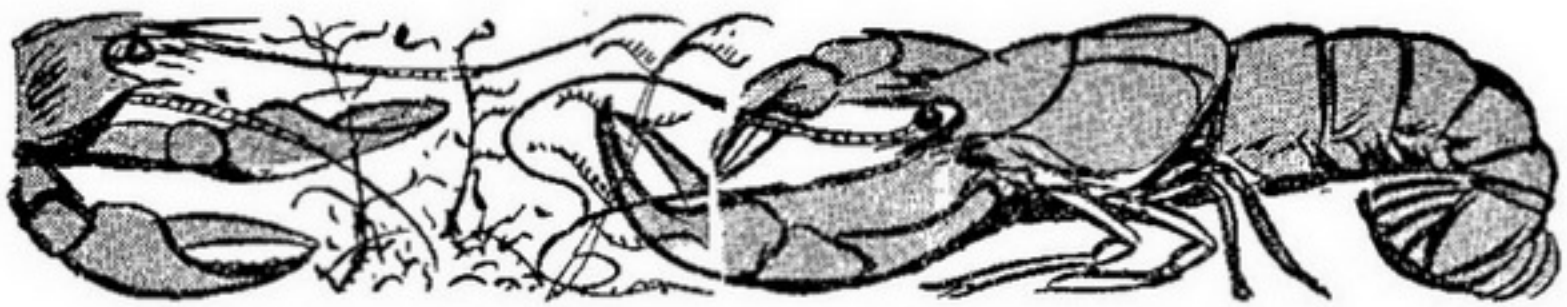
Μιὰ φορὰ πάλι ἔπεσε στὸν Ἀσπιοπόταμο. Ἀμα εἶδε τοὺς ὄχθους τοῦ πού ἦταν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σὰν μαχαίρια καὶ ὅτι συνεπῶς ἦτο μάταιον νὰ προσπαθήσῃ νὰ βγῇ ἐστρογγυλοκάθησε καὶ εἶπε :

—Ξέρω πῶς στὴ θάλασσα θὰ τελειώσω, ἀλλὰ βαριέμαι τὰ κλωθογυρίσματα τοῦ ποταμοῦ...

Στὴν Ἀκαρνανίαν εὗρηκαν τὴν ἐξῆς μέθοδον διὰ νὰ τὴν πιάνουν: Κόβουν ἓνα νεροκολόκυθο ἐπάνω-ἐπάνω τόσο ὥστε νὰ μπορῇ νὰ περάσῃ μέσα τὸ κεφάλι της. Στὸ βάθος τῆς νεροκολοκύθας βάζουν λίπος χοίρου. Ἡ ἄλεπού, τὸ μυρίζεται, βυθίζεται τὴ μούρη της καί, ἅμα φθάσῃ στὸν πυθμένα, τ' αὐτιά της, πού ἐπιέσθησαν γιὰ νὰ χωρέσῃ μέσα, ἀνοίγουν καὶ μένει μὲ τὸ νεροκολόκυθο στὸ πρόσωπο ὡσὰν νὰ φορῇ προσωπίδα.

Στέφ. Ιρανίτσας

ΑΣΤΑΚΟΙ

Ἀληθινοὶ
Στρατάρχαι.

—Ἀστακοί! Ἀστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!
Διαλαλοῦν οἱ πλανόδιοι πωληταὶ των, οἱ ὅποιοι
πρωὶ-πρωὶ περνοῦν ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου μὲ
τὰ καλαθάκια των, σκεπασμένα μὲ βρεγμένον σακκόπανον.

Καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐμέ, ὁ ὅποιος κατάγομαι ἀπὸ
ἀστακοτρόφον νῆσον, νὰ μὲ συγκινοῦν περισσότερον αἱ φωναὶ
των. Φαντάζομαι τότε ἐγὼ τὸ ἐκλεκτὸν ὀστρακόδερμον ὄχι
μέσα εἰς τὰ καλαθάκια ἢ ἐπάνω εἰς τὰς τραπέζας τῆς ἀγο-
ρᾶς, ἀλλὰ εἰς τὴν μοσχοβολημένην ἀκτὴν τῆς νήσου μου, ἐπάνω
εἰς τὴν πρῶραν τῆς ψαρόβαρκας.

Εἶναι ὅλοι ὦπλισμένοι ὥσάν ἀστακοί· ὅλοι θωρακοφόροι
μὲ ἓνα ἀκανθωτὸν θώρακα, μὲ οὐρὰν ὀστρακοσκεπασμένην
μὲ δέκα ἀγκυλωτὰ καὶ γαμψώνυχα πόδια καὶ μὲ δύο ἀεικινή-
τους μακρὰς κεφαίας, τὰ καπετανίσια μουστάκια των. Διαφό-
ρου ἡλικίας καὶ μεγέθους, παιδιὰ, ἔφηβοι, νεοσύλλεκτοι, ἀξιω-
ματικοὶ καὶ γηραιοὶ στρατάρχαι—ὀλόκληρος στρατὸς μὲ ὅλους
τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱεραρχίας — ἀναπαύονται εἰς τὴν πρῶραν,
ὥς νὰ ἐπέστρεψαν μόλις ἀπὸ στρατιωτικὰ γυμνάσια.

Καὶ ἐκεῖνα τὰ χρώματά των, τί μαγεία! Ἀλλοῦ ρόδινον
ἀλλοῦ ἐρυθρορόδινον, ἀλλοῦ βαθὺ κόκκινον καὶ ἀλλοῦ γαλα-
νόν, ὅπως τὸ χρῶμα τῆς θαλάσσης, ὅπου ζοῦν. Εἶναι τὴν στι-
γμὴν ἐκείνην περισσότερον θέαμα τερπνὸν καὶ εὐωδία θαλασ-
σινὴ παρὰ ὀρεκτικὸν ὀψώνιον.

Αἱ βόρειαι Σποράδες, καὶ μάλιστα ἡ Σκῦρος, εἶναι αἱ κατ'
ἐξοχὴν ἀστακοτρόφοι νῆσοι. Εἰς τὴν ἀπόκεντρον θάλασσαν των
ζοῦν χιλιάδες χιλιάδων καὶ μυριάδες μυριάδων ἀστακῶν.

Ὀλόκληροι στρατιαὶ συλλαμβάνονται καὶ ἰδίως συντάγματα
καὶ μεραρχίαι τρυφερῶν ἐφήβων, ποὺ ἐξάγονται εἰς τὰς Ἀθή-
νας, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀκόμη. Εὐ-
τυχεῖς οἱ ἀλιεῖς καὶ εὐτυχισμένοι αἱ νῆσοι, αἱ ὅποιοι ἔχουν τό-
σον πλοῦτον!

Κάποιος ἀρχαῖος λησμονημένος μῦθος ἔλεγε, νομίζω, ὅτι οἱ ἀστακοὶ εἶναι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς νήσου Σκύρου. Καὶ ὅταν ὁ Ἀθηναῖος Κίμων τὴν ὑπέταξεν, οἱ παλαιοὶ τῆς κάτοικοι Δόλοπες, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ λησταί, ἔπесαν, ὅπως ἦσαν ὀπλισμένοι, εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ δώσουν λόγον τῆς κακουργίας των. Ὁ Θεὸς ὅμως, διὰ νὰ μὴ πνιγοῦν, τοὺς μετεμόρφωσε, μὲ ὅλον τὸν ὀπλισμόν των, εἰς ἀστακοὺς, οἱ ὅποιοι ζοῦν μέχρι σήμερον.

Ἀπὸ ἐκεῖ, ἐξακολουθεῖ ὁ μῦθος, διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶναι τόσον περιζήτητον, εἰς ὅλας τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος. Δι' αὐτὸ ἀλιεύονται παντοῦ ἀστακοὶ μεγάλοι καὶ θαυμαστοί, ἀληθινοὶ γεροστρατάρχαι Δόλοπες.

Ἀλιεΐα. Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν δίκτυα ἐπίτηδες δι' ἀστακοὺς μὲ μεγάλας ὀπάς. Μὲ αὐτὰ συλλαμβάνουν τὰ γλυκύτατα αὐτὰ θαλασσινὰ μὲ μεγάλην εὐκολίαν, ὅταν ἐξέρχονται ὅλα μαζὶ εἰς τὴν βοσκήν.

Τὰ ὄπλα των ἐκεῖνα, τὰ πολλὰ καὶ φοβερὰ, δὲν ὠφελοῦν εἰς τίποτε. Τοῦναντίον χρησιμεύουν νὰ συλλαμβάνωνται ἀσφαλέστερα, διότι μὲ αὐτὰ περιπλέκονται εἰς τὰ δίκτυα καὶ δὲν ἡμποροῦν πλέον νὰ ἐλευθερωθοῦν.

Κατόπιν μανδρώνουν τοὺς αἰχμαλώτους των, διὰ νὰ διατηροῦνται ζωντανοί. Τοὺς μεταφέρουν δηλαδὴ καὶ τοὺς ρίπτουν μέσα εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἔχουν ὑψώσει δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν εἰς τοὺς πλέον ἡσυχούς λιμενίσκους τῆς νήσου.

Καὶ ὅταν περάσῃ τὸ ἀτμόπλοιο, τοὺς ἀποστέλλουν ζωντανοὺς ἐντὸς καλάθων εἰς τὰς πόλεις. Φροντίζουν ὅμως νὰ στοιβάζωνται καλὰ καὶ νὰ μὴ μένῃ καθόλου κενὸς χώρος μεταξὺ των. Διότι οἱ αἰχμάλωτοι, ἀντὶ νὰ κλαίουں τὴν μοῖραν των καὶ νὰ παρηγοροῦν ὁ εἰς τὸν ἄλλον, συμπλέκονται ὡς ἐχθροὶ καὶ ἀλληλοφονεύονται μὲ τὰς οὐράς των!

Ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν εἶναι τὸ «χταπόδι», ὁ ὀκτάπους· περισφίγγει μὲ τοὺς πλοκάμους του τὸν καημένον τὸν ἀστακὸν καὶ τὸν πνίγει· τοιοῦτοτρόπως εὐκόλως ἔπειτα ἀπομύζῃ τὴν τρυφερὰν σάρκα του.

Πολὺ λοιπὸν παράξενα πράγματα συμβαίνουν, ὅταν εἰσχωρήσῃ κανὲν ὀκταπόδι εἰς τὰς μάνδρας, ὅπου κρατοῦνται ἐλεύθεροι οἱ ἄστακοί.

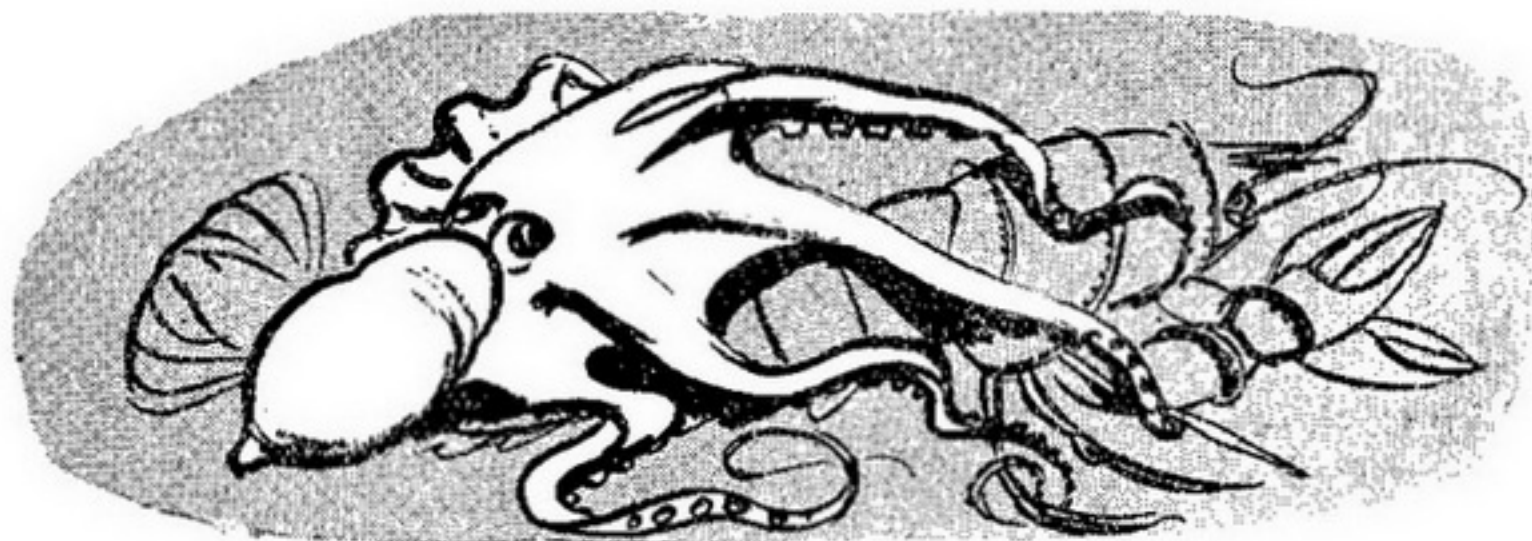
Ὁ πάνοπλος θαλασσινὸς καταλαμβάνεται ἀπὸ πανικόν, μόλις ἴδῃ τὸν μαλακὸν καὶ ἄοπλον ὀκτάποδα. Κάμνει βιαιοτάτας κινήσεις καὶ ἀναταράσσει τὰ νερά· κινεῖ ἀπηλπισμένος τὰ πελώρια μουστάκια του—τὰς δύο κεραίᾳς του—καὶ σπαράσσει ἀστραπιαίως τὴν οὐράν του· κάμνει τόσα αἰφνίδια πηδήματα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε ἐπὶ τέλους κατορθώνει μὲ τὰ τρελλὰ του τινάγματα νὰ ἐκτιναχθῇ ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπου εὕρισκε σωτηρίαν ὁ δυστυχὴς στρατάρχης. Φαίνεται ὅτι ὁ παλαιὸς φόβος ἀπὸ τὸ κυνηγῆτόν τοῦ Κίμωνος παραμένει ἀκόμη εἰς τὴν ψυχὴν των.

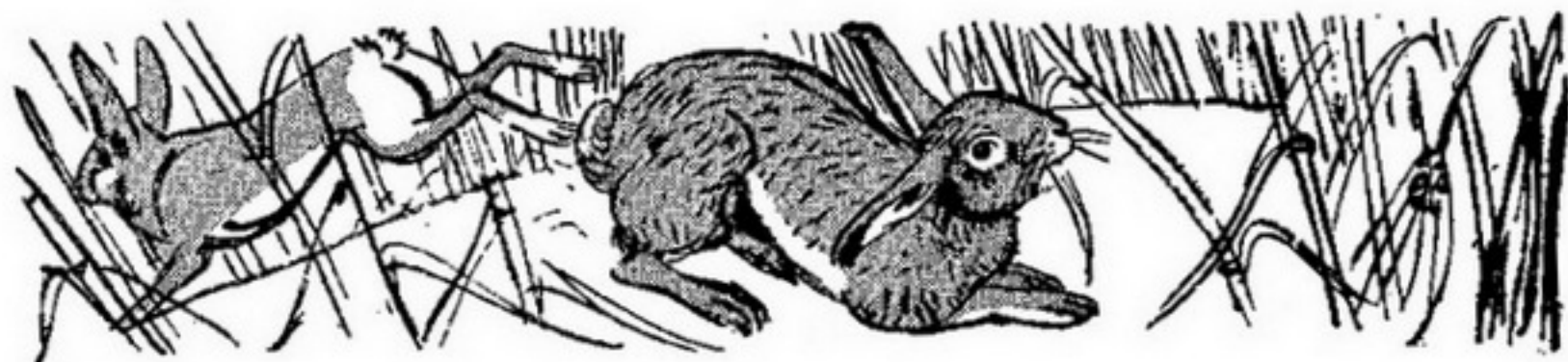
Τόσος εἶναι ὁ τρόμος των ἀπὸ τὰ ὀκταπόδια, ὥστε καὶ ξηρὸν ὀκτάποδα νὰ κρεμάσῃ κανεὶς μέσα εἰς τὴν μάνδραν, ψοφοῦν ὅλοι οἱ ἄστακοί. Μόνον νὰ ὀσφρανθοῦν τὴν βαρεῖαν ὀσμὴν του, τὸν νομίζουν ζωντανόν· καὶ χύνεται καὶ χάνεται τότε τὸ κρέας των καὶ ἀπομένει ἡ ἀποσκευὴ τοῦ ἀχρήστου ὀπλισμοῦ των.

Πολὺ ἀτυχὴς θὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θ' ἀγοράσῃ τοιοῦτον ἄστακόν, ἀντὶ τῆς εὐγεύστου τροφῆς του, θὰ ἔχῃ ἀκριβοπληρωμένον μόνον τὸ ὄστρακόν του!

(Διασκευὴ Ν. Α. Κομποπούλου)

Ἀλ. Μωραϊτίδης

Ο ΛΑΓΟΣ

Μιά παροιμία λέγει: «Ὁ Θεὸς κάνει φτωχοὺς, ἀλλ' ἄμοιρους δὲν κάνει». Ὁ λαγὸς θὰ ἦτο ἓνα ἀξιοδάκρυτο, ἄμοιρον πλάσμα, ἂν ὁ Θεὸς δὲν εἶχεν ὡς πρόγραμμα τὴν ἀρχὴν ποῦ μᾶς παρουσιάζει ἡ ἀνωτέρω παροιμία. Ἔρχεται ἐποχὴ ὅπου τὰ χορτάρια ξηραίνονται, ἡ δροσιὰ χάνεται, ἡ χέρσα γῆ γίνεται καψάλα, τὸ χαμόκλαδο σκληραίνεται, σταχτιάζει «νοσαίνει» κατὰ τὴν ποιμενικὴν γλῶσσαν. Τότε πλέον δουλεύει ἡ χαντζάρα εἰς τὰ ἡμερόδενδρα καί, τὸ θλιβερώτερον, εἰς τὰ ἔλατα.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος λοιπὸν κλαρίζομεν τὰ δάση. Ποῖος ὅμως νὰ κλαρίσῃ διὰ τὸν ἀτυχῆ λαγόν; Τὰ ἄλλα ἀγρίμια ὁρμοῦν εἰς τὰ σπαρτὰ καὶ εἰς τὰ καρποκλάδια καὶ τὰ ρημάζουν. Καὶ ἡ ὄσια πέρδικα ἀκόμη ἀφήνει κατὰ μέρος τὴν ἐντροπὴν καὶ κατέρχεται εἰς τ' ἀμπέλια. Εἶναι ἐποχὴ ὅπου ὁ χωρικὸς ξελαρυγιάζεται προγκῶν καὶ ξεχειριάζεται πετροβολῶν. Τὰ περιβόλια γίνονται «μαῦρος γιαλὸς» ἀπὸ τὸ στρῶμα τῶν σταφυλορρογῶν. Τὰ καλαμπόκια ξετινάζονται μέχρι κόκκου. Τὰ σῦκα σχίζονται καὶ σκάπτονται καὶ μόνον τὰ φλούδια μᾶς ἀφήνουν οἱ συκοφάγοι, τὰ κοσσύφια καὶ οἱ κίσσες. Ὁ λαγὸς ὅμως; Ὅπου καὶ νὰ σταθῇ, θὰ εὕρῃ καὶ ἓνα ἐχθρόν.

Δὲν ὑπάρχει κανέν ζῶον καὶ ἔντομον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ τὸν φοβίζῃ. Εἶναι ἄλλωστε ἡ προσφιλες τροφή τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀετῶν, τῶν ἀγριογάτων, τῶν τσακαλιῶν, ἀκόμη καὶ τῶν φιδιῶν, τὰ ὁποῖα τὸν μάχονται ἀποτελεσματικώτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα. Πῶς νομίζετε ὅτι τὸν θανατώνουν; Κουλουριάζονται εἰς τὸ σῶμα του ὡς βραχιόλια, τὸν σφίγγουν δυνατὰ καὶ τὸν σκάζουν.

Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν κάνει ἄμοιρους. Παρὰ τὸν λαγόν ἐπλάσε καὶ τὸν φτωχὸν ἄνθρωπον. Τὰ χωράφια τοῦ φτωχοῦ, λέγει μιά παροιμία, ὅσο κι ἂν καρπίσουν, μιά φορὰ τὸν μύλο θὰ γυρίσουν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ σπαρτὰ τοῦ φτωχοῦ εἶναι ἀσθενικά, ἀραιά, χαμηλόκαρπα, «ἀγανά», ὁ λαγὸς ἀνεκάλυψεν ὅτι ἐκεῖ

μόνον εἶναι ἀσφαλῆς, διότι, ἂν τὰ σιτάρια ἢ τὰ καλαμπόκια εἶναι δασιὰ, ὑψηλά, «στοιχειωμένα», τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ «καραουλίζῃ», τουτέστι νὰ ἐποπτεύῃ τὰ πέριξ του, διότι ἔχει πάρει τόσον τρόμον ὁ ἀτυχής, ὥστε, ὅταν τρώγῃ, «ἄλλοῦ εἶναι τὰ μάτια του, ἄλλοῦ τ' αὐτιά του κι ἄλλοῦ τὸ στόμα του». Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐπεγραμμάτισεν ἔξοχα τὴν δυστυχίαν του αὐτήν. Ἐρωτᾷ εἰς κάποιους στίχους, ποῖος εἶδε ψάρι στὸ βουνό, καλόγηρο χολάτο (μελαγχολικόν), κουνούπι μὲ σαμάρι, ψύλλο μὲ μουστάκια, ποῖος τοῦτο, ποῖος ἐκεῖνο,

καὶ τὸ λαγὸ μὲ ταμπουρά, τὴν ἄλεπού μὲ ρόκα;

Ὅταν προγκίση ὁ λαγὸς ἀπὸ τὸν τόπον του, ἡμπορεῖ καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ εἰς δύο ὥρων ἀπόστασιν. Ἀλλ' ὁ φόβος δὲν τὸν ἀφήνει νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Ἐπιστρέφει τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὴν πατρίδα του. Τόσον τὸν τρομάζει ὁ ἄγνωστος τόπος, ὥστε τοῦ κόσμου τὰ χορτάρια ν' ἀπαντήσῃ θὰ γυρίσῃ εἰς τὰ χώματα, τὰ ὅποια ἔχει συνηθίσει. Τόσον δὲ εἶναι βέβαιον τοῦτο, ὥστε οἱ κυνηγοὶ λέγουν: «Ξέρω ἓνα λαγὸ στὸ δεῖνα μέρος». Τὸν τουφεκίζουν, τὸν ξανατουφεκίζουν, φεύγει, χάνεται εἰς ἄλλους λόγγους—πολλάκις στριφογυρίζει εἰς τὰ λημέρια του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ κυνηγιοῦ—ἀλλὰ τὸ βράδυ θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν φωλιάν του.

Ἄν ἐρωτᾷτε καὶ διὰ τὴν κοινωνικότητά του, ἴσως δὲν ὑπάρχει ζῶον ἀποφεύγον τόσον πολὺ τὴν παρέαν. Ὅταν ὁμιλοῦν περὶ διαλύσεως συντροφιάς ἢ οἰκογενείας, ἔχουν πρόχειρον τὴν φράσιν: «Σκόρπισαν σὰν τοῦ λαγοῦ τὰ παιδιὰ», τουτέστι δὲν ἔμειναν δύο μαζί. Ἀλλωστε ἡ μοναξιά συνοδεύει τὸν λαγὸν ἀπὸ τὴν γέννησίν του. Ἀμα ἡ λαγίνα γεννήσῃ, σκορπίζει τὰ παιδιὰ της σὲ πυκνὰς τοῦφες, οὕτως ὥστε, ἂν ἀνακαλυφθῇ ἡ μία φωλιά της, νὰ γλυτώσῃ τὴν ἄλλην. Ἡ σοφία τῆς μητρικῆς στοργῆς εἶναι ἀκόμη μεγαλυτέρα εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον τὰ βυzaίνει. Δὲν πλησιάζει τὴν φωλιάν της περπατητά, ἀλλὰ, ἅμα φθάσῃ εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπόστασιν, πηδᾷ εἰς τὴν τούφαν, ὥστε νὰ μὴν ἀφήνῃ γύρω ἴχνη, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ὠδηγοῦντο τὰ κυνηγετικὰ σκυλιά.

Λέγουν ὅτι ἡμερεύει εὐκολα. Εἰς τὰς Ἀθήνας μία γνωστή

μου κυρία εἶχε πολλά ἔτη ἓνα Εὐρυτᾶνα λαγὸν τόσον ἡμερον, ὥστε ν' ἀκούῃ εἰς τ' ὄνομά του, νὰ πηδᾷ εἰς τὰ γόνατα, ν' ἀρπάζῃ ἀπὸ τὰ χέρια λουκούμια, μπισκότα, ὁ ὁποῖος ἀνέτρεψε τέλος ὅλας τὰς ἰδιότητας τῆς φυλῆς του. Ἐγώ, ἐπὶ πολλά ἔτη ἀγωνισθεὶς νὰ ἡμερεύω μικρὰ λαγόπουλα, ἔγινα εὐεργέτης τῶν συγχωριανῶν μου γάτων, οἱ ὁποῖοι ἐκαλοπέρασαν πολλά καλοκαίρια ἐξ ἀφορμῆς τῆς μανίας αὐτῆς.

Μοιραίως καταφθάνει ὁ σχετικὸς μῦθος. Διὰ τὰ σκυλιὰ καὶ οἱ γάτοι μάχονται τόσον τοὺς λαγούς; Εἰς παλαιὰν ἐποχὴν τὰ ζῶα εἶχαν κάμει σύλλογον, μὲ τὸ καταστατικὸν των. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τινὰ συνεδρίασιν παρέστη ἀνάγκη νεροῦ, ἄγνωστον ἂν διὰ τὸν ρήτορα ἢ ἄλλον, ὁ πρόεδρος διέταξε τὸν λαγὸν νὰ πεταχθῇ στὴ βρύση καὶ νὰ φέρῃ τὸ ζητηθὲν νερόν.

— Κύριε πρόεδρε, εἶπεν ὁ λαγός, δὲν ἔχω σανδάλια. Εἶμαι ξυπόλυτος.

Τότε ὁ πρόεδρος, στραφείς πρὸς τὸν σκύλον, τὸν διέταξε νὰ δώσῃ αὐτὸς τὰ ὑποδήματά του. Πραγματικῶς ὁ σκύλος ἐξεποδήθη καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν λαγὸν τὰ σανδάλιά του. Ἀλλ' ἐλύθη ἡ συνεδρίασις καὶ ὁ λαγὸς δὲν ἐπέστρεψεν. Ἐβεβαιώθη δὲ ἀργότερον ὅτι ὁ λαγὸς τὸ ἔσκασε διὰ παντός. Ἐγινε φοβερὸς πάταγος, ἐπερώτησις εἰς τὴν Βουλὴν, αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν ἄρθρα καὶ ἡ ὑπόθεσις ἔλαβεν ἐπὶ τέλους δικαστικὸν δρόμον. Ὁ λαγὸς ἐδικάσθη ἐρήμην καὶ ὁ σκύλος, παραλαβὼν τὴν ἐκδοθεῖσαν τελεσίδικον ἀπόφασιν, τὴν παρέδωκεν εἰς τὴν γάταν, ἡ ὁποία διηύθυνε τὸ ἀρχεῖον τοῦ συλλόγου.

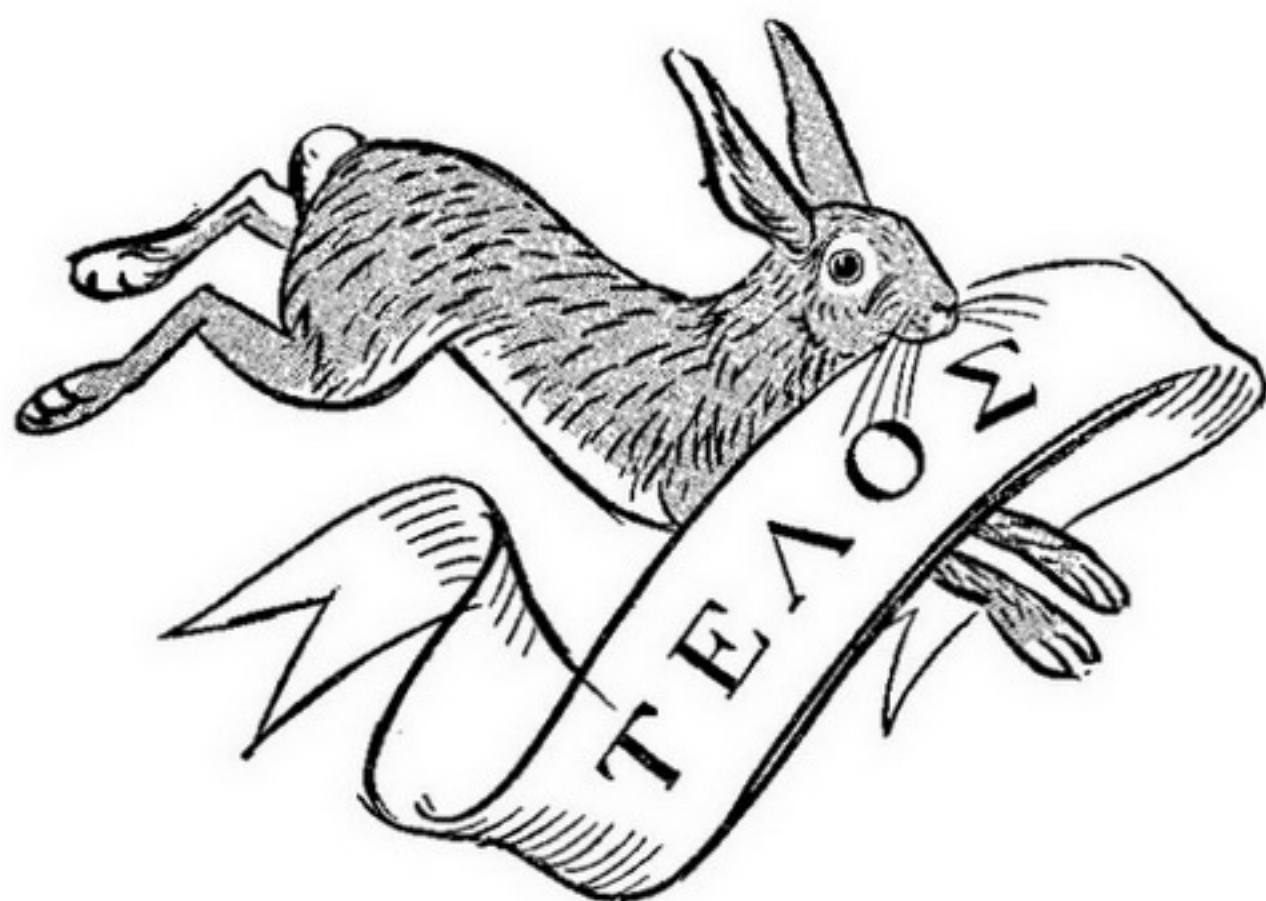
Ἀλλὰ ὁ σύλλογος τῶν ζώων, φαίνεται, δὲν ἐπήγαινε καλά. Οἱ ποντικοί, εἰσελθόντες εἰς τὸν ἀρχεῖον, ἔφαγαν τὴν ἀπόφασιν καὶ ἔκτοτε ὁ μὲν σκύλος καταδιώκει τὸν λαγόν, τοῦ ὁποίου τὰ ἴχνη, κατὰ παράδοσιν, ἀνακαλύπτει εὐκόλως, διότι ἀναγνωρίζει τὰ σανδάλιά του, ἡ δὲ γάτα κυνηγᾷ τοὺς ποντικούς. Πολλάκις ὅμως κυνηγᾷ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ τὸν λαγόν, ὅπως καὶ ὁ σκύλος ἐξ ἄλλου καταδιώκει τὴν γάταν, πνέων μένεα διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὡς ἀρχαιοφύλαξ τοῦ συλλόγου.

Ἀλλ' ἀφήνω τοὺς μύθους, διὰ νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ὁ λαγὸς κακομαγειρεύεται εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸ μαγείρεμά του

εἶναι ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν. Λάδια, ξύδια, σκόρδα, κρεμμύδια, δαφνόκλαδα, κανέλλα, πρέπει νὰ εἶναι ὑπολογισμένα μέχρι κόκκου. Λέγεται ὅτι ἡ ἄλεπού, παρακολουθήσασα κάποτε μακρόθεν τὸ μαγεῖρευμα τοῦ λαγοῦ, εἶπε :

— Νὰ σὲ πάρῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ! Τὴ ζημία, ποῦ δὲν κάνεις ζωντανός, τὴν κάνεις πεθαμένος.

Στέφ. Γρανίτσας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ἈΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου - Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐχρημάτισε βουλευτὴς, ὑπουργὸς καὶ δημοσιογράφος. Ἐγράψε ποιήματα καὶ διηγήματα. Αἱ κυριώτεραι ποιητικαὶ του συλλογαὶ εἶναι: «Πρωῖνὸ ξεκίνημα», «Καιρὸς πολέμου», «Ἀγάπη στὸν Ἑπαχτο». Ἐκ τῶν διηγημάτων του ἡ συλλογὴ «Ἀπλοϊκὲς ψυχὲς» ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κώστα Καραμούζη. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας τὸ 1896. Δημοσιογράφος, διευθυντὴς καὶ ἐκδότης περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων, λογοτέχνης. Ἔργα του: «Περπατώντας ἡ δόξα» κ. ἄ.

ΒΕΝΕΖΗΣ ΗΛΙΑΣ

Σύγχρονος καὶ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων ζώντων ἐλλήνων πεζογράφων. Κατάγεται ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ διαμένει ἐν Ἀθήναις. Γράφει μὲ ἀπλότητα, γλαφυρὸν τρόπον καὶ ὑποβλητικὴν συγκίνησιν. Τὰ ἔργα του χαρακτηρίζει ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Γαλήνη», «Αἰολικὴ Γῆ», «Ἀνεμοὶ», «Ὡρα πολέμου», «Αἰγαῖον».

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε δὲ καθηγητὴς Γυμνασίου εἰς Ἀθήνας. Ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔργα του ποιητικά: «Ἀτθίδες αὔραι», «Ποιήματα» πεζά: «Τὸ ἁμάρτημα τῆς μητρός μου καὶ ἄλλα διηγήματα», «Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου», «Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον».

ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1945. Ἠσχολήθη εἰς ἱστορικὰς καὶ λαογραφικὰς μελέτας, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τὰ ἔργα του, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, εἶναι τὰ ἑξῆς: «Τοῦ χάρου ὁ χαλασμός», «Ἑρμος κόσμος», «Γύροι τῆς ἀνέμης», «Λόγοι κι ἀντίλογοι», «Μεγάλα χρόνια», «Τὰ παλληκάρια τὰ παλιὰ» κ.ἄ.

ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη ἐν Πάτραις τὸ 1888. Δημοσιογράφος καὶ ἱστορικός. Ἔργα του: «Ἰωάννης Καποδίστριας», «Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης», «Τὰ 100 ἑλληνικὰ χρόνια» κ. ἄ.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1880 εἰς τὴν Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Ἐχρημάτισε δημοσιογράφος καὶ βουλευτής. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του ἔχει τὸν τίτλον «Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου».

ΔΑΦΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωῖοπούλου. Ἐγεννήθη τὸ 1882 εἰς τὸ Ἄργος καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1948. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, διετέλεσε καθηγητής, εἶτα διωρίσθη τμηματάρχης εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ποιητὴς καὶ θεατρικὸς συγγραφεύς, ἐξέδωκεν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ποιητικὰς σειράς, ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἑλληνικοὶ ἀγῶνες», «Ἀνθισμένος δρόμος», «Φθινοπωρινὲς ἄρπες», «Ρόδακες καὶ ἀνθέμια», «Τὸ ἀνοικτὸ παράθυρο». Ἀπὸ τὰ θεατρικὰ του ἔργα τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ βραβευθὲν «Πατρικὸ σπίτι».

ΔΕΛΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1905. Ἠσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀκολουθοῦσα τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρὸς της διηγηματογράφου Πηνελόπης Δέλτα. Ἐγραψεν εἰς ἀπλὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τοὺς «Μύθους καὶ Θρύλους» κ. ἄ.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἐσπούδασε μηχανικὸς χημικὸς εἰς Γερμανίαν. Ἐγραψε τὸ «Γύρω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα», βιβλίον ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἑλληνικῶν τοπίων καὶ διὰ τὰς πλουσίας εἰς αὐτὸ ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς πληροφορίας. Ἐξέδωκεν ἐσχάτως: «Τὸ περιβόλι τῶν Θεῶν» καὶ ἡ «Πίνδος».

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἐσπούδασε τὴν Ἱατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἱατρός. Γνωστὸς ὁμῶς ἐγένετο ὡς λογοτέχνης καὶ κυρίως ὡς διηγηματογράφος. Ἔργα του εἰς χωριστοὺς τόμους εἶναι: «Λόγια τῆς πλώρης», «Παλιὲς ἀγάπες», «Ὁ Ζητιάνος», «Ἡ Λυγερή», «Διηγήματα», «Ὁ Ἀρχαιολόγος».

ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Βιάννον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1920 εἰς τὸ Ἡράκλειον. Ἦτο διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην καὶ διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ὁ Πα' τούχας», «Ὅταν ἦμουν δάσκαλος» κ. ἄ.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1858 εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης καὶ ἀπέθανε τὸ 1928 εἰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικὰ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ μετὰ ταῦτα ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς καθηγητῆς καὶ διευθυντῆς Διδασκαλείου. Ἐγραψε διηγήματα καὶ μετέφρασε διάφορα παιδαγωγικὰ ἔργα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1868 εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἡπείρου, ἔζησε μὲ πολλὰς στερήσεις ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε πολὺ νέος, εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν, τὸ 1894, εἰς τὴν Ἀρταν ἀπὸ φυματίωσιν. Ἐξύμνησε τὴν ὡραίαν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἐστερεῖτο καὶ ἐνοστάλγει. Ἔργα του: 1) Ποιητικά: «Ὁ Καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου», «Τ' ἀγροτικά», «Ὁ Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης». 2) Πεζά: «Πεζογραφήματα».

ΚΥΡΟΥ ΑΧΙΛΛΕΥΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1898 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε φυσικομαθηματικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνωρίτατα ὅμως ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1918 διευθύνει τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἑστία». Ἠσχολήθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα του: «Στὰ ὄπλα λεβεντιὰ» (δρᾶμα), «Τὰ ὄνειρα» (διηγήματα), «Ὁ Δομνικὸς Θεοτοκόπουλος», «Βασίλισσα Ὀλγα» τὸ ἀντιτορπιλικόν, «Σκλαβωμένοι νικητές» κ. ἄ.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Ἐγεννήθη τὸ 1849 εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1924 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἦτο δικαστῆς καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Τὰ κυριώτερα λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι: «Κίμων Ἀνδρεάδης», «Τὸ σπιτάκι τοῦ γιαλοῦ», «Διηγήματα», «Γύρω ἀπὸ τὸν τόπο μας», «Ψαράδικες ἱστορίες» κ.ἄ. Ἐγραψε καὶ νόμικὰ ἔργα.

ΜΑΒΙΛΗΣ ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1858 εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἐφονεύθη τὸ 1912 εἰς τὸν Δρίσκον τῆς Ἡπείρου, πολεμῶν ὑπὲρ πατρίδος. Ἐσπούδασε φιλολογίαν

καὶ ἦτο ποιητής. Μετὰ τὸν θάνατόν του τὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν εἰς τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔργα».

ΜΑΡΚΟΡΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1826 εἰς τὴν Κεφαλληνίαν καὶ ἀπέθανε τὸ 1911 εἰς Κέρκυραν. Ἐσπούδασε νομικά, διετέλεσεν ἀνώτατος ὑπάλληλος τῆς Ἰονίου Πολιτείας καὶ Βουλευτὴς Κερκύρας μετὰ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου. Ἔργα του ποιητικά: «Μικρὰ ταξίδια», «Ποιητικὰ ἔργα», «Ὁ Ὀρκος», θεωρούμενον ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1858 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1910. Τὰ πρῶτα του ποιήματα ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν, βραδύτερον δὲ ἐξέδωκε σειρὰν ποιημάτων εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν. Τούτων ἐκλογὴν ἐξέδωκεν ἡ βιβλιοθήκη Μαρασλή.

ΜΕΛΑΣ ΣΠΥΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1883 εἰς τὴν Ναύπακτον καὶ ἀπὸ τοῦ 1935 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὸ θέατρον. Ἐγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἄγερτος τοῦ Μωριᾶ ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἦτο πολὺ φιλόθρησκος καὶ ἠγάπα τὰς ἑλληνικὰς χριστιανικὰς παραδόσεις. Ἐγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ περιγραφάς. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα», τόμοι 6, «Διηγήματα» τόμοι 6 κ. ἄ.

ΜΩΡΑΪΤΙΝΗΣ ΤΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1885 ἐν Ἀθήναις. Συνειργάσθη καὶ συνεργάζεται εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Εἶναι ἐκλεκτὸς χρονογράφος καὶ δόκιμος θεατρικὸς συγγραφεύς.

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1867 εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνετράφη εἰς Ζάκυνθον. Ἐσπούδασε μαθηματικά καὶ εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν σαράντα περίπου τόμους διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων καὶ τρεῖς τόμους Θεάτρου κ. ἄ. Ἐγραψε καὶ «Παιδικὸν θέατρον» διὰ μαθητάς. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δημοσιεύει ἐπιστολάς

μέ τὸ ψευδώνυμον «Φαίδων» εἰς τὸ περιοδικὸν «Διάπλασις τῶν Παίδων».

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Πάτρας, καταγόμενος ἐκ Μεσολογγίου, καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ἐπὶ ἔτη ὑπηρέτησεν ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξελέγη δὲ καὶ Ἀκαδημαῖκός. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων του ἔχει γράψει καὶ πεζά. Ὅλα τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν 35 περίπου τόμους. Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὁ Τάφος», «Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», «Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ», «Ἡ Ἀσάλευτη Ζωή», «Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ μοναξιά» κ.ἄ.

ΠΑΛΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. Ἔχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Τραγούδια γιὰ τὰ παιδιά», «Ταμπουράς καὶ κόπανος», «Κούφια καρύδια» καὶ «Μπρουςός».

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Ἑλλήνας διηγηματογράφους. Τὰ ἔργα του ἀναφέρονται εἰς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του, τὴν ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν παράδοσιν. Τὰ γνωστότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα», καὶ «Πασχαλινὰ» διηγήματα, ἡ «Γυφτοπούλα», ἡ «Φόνισσα», οἱ «Ἐμποροὶ τῶν Ἑθνῶν».

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΣΙΝΟΗ

Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας καὶ βραδύτερον εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Διετέλεσε καθηγήτρια Παρθεναγωγείου ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ κατέγινεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα της εἶναι: «Ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Μέγας Ἀλέξανδρος», «Ἀπὸ παντοῦ τῆς ἑλληνικῆς Γῆς», «Παιδικὰ παραμύθια» κ.ἄ.

ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΣ ΧΑΡΙΣΙΟΣ

Ἐκ Βελβενδοῦ Δ. Μακεδονίας (1844-1906). Παιδαγωγός. Διετέλεσε Διευθυντὴς Διδασκαλείου Θεσσαλονίκης (1876-1881) Κερκύρας καὶ Ἀθηνῶν. Συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῶν Διδασκαλείων καὶ μεταρρύθμισιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μεθόδων. Ἔργα του: Προγράμματα σχολείων, ἀναγνωστικά κ. ἄ.

ΠΕΤΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ Ν.

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1873. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν μέχρι τοῦ 1917, ὁπότε παρητήθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ Συνταγματάρχου τοῦ Πυροβολικοῦ. Διετέλεσε καὶ Νομάρχης. Ἐδημοσίευσεν χρονογραφήματα εἰς ἑφημερίδας καὶ ἔχει γράψει ἄρκετὰ ποιήματα. Ἡ γνωστότερα συλλογὴ τοῦ ἔχει τὸν τίτλον «Ἀπλὰ λόγια».

ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

Ἐγεννήθη εἰς Καστελλόριζον τὸ 1885, Γυμνασιάρχης, λογοτέχνης. Ἔργα του: Ἐξάστιχα, Τραγούδια τῆς γυναίκας, Λογάκια (ποιητικαὶ συλλογαί). Τὰ νιάτα ποῦ διψοῦν (διηγήματα) καὶ Οἱ τωρινοί μας λογοτέχναι (κριτικὴ μελέτη).

ΠΕΤΣΑΛΗΣ ΘΑΝΑΣΗΣ

Λογοτέχνης, συνεργάτης πολλῶν περιοδικῶν. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1904. Ἔργα του: «Μαρία Πάρνη» (τριλογία), «Ἀνθρώπινη περιπέτεια», «Οἱ μάγοι μὲ τὰ δῶρα», «Ἡ καμπάνα τῆς ἁγίας Τριάδας», «Μαυρόλυκοι», «Τὰ δικά μας παιδιὰ» κ. ἄ.

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἀφῆκε πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι: Τὸ «Παλιὸ βιολί», Τὰ «Σπασμένα μάρμαρα», Ὁ «Τραγουδιστής», Ὁ «Βασιλιάς ἀνήλιαγος». Μετέφρασε καὶ τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σίφνον καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ 1935. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν. Ὑπῆρξε Βουλευτῆς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγραψε ποιήματα καὶ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι: «Νικηφόρος Φωκᾶς», «Ἐμπρὸς εἰς τὸ ἄπειρον» κ. ἄ.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1793 εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1857 εἰς Κέρκυραν. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἶχεν ὅμως μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν. Εἶναι ὁ Ἐθνικός μας ποιητὴς καὶ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὰ ἔργα τοῦ συνέλεξε καὶ ἐξέδωκε μετὰ τὸν θάνατόν του πρῶτος ὁ φίλος του ποιητῆς καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ εἶναι: «Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» (ὁ Ἐθνικός μας Ὕμνος), ἡ «Ὠδὴ εἰς τὸν θάνα-

τον τοῦ Λόρδου Βύρωνος». Οἱ «Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι», Ὁ «Κρητικός», Ὁ «Λάμπρος». Ἐγράψε καὶ ποιήματα εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν.

ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

Ἐγεννήθη τὸ 1903 εἰς τὰς Καλάμας. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ εἶναι Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ καθηγητὴς τῆς Παντείου Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Ἀσχολεῖται μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐδημοσίευσεν πολλὰ ποιήματα, διηγήματα καὶ μεταφράσεις εἰς διάφορα περιοδικά.

ΤΣΑΤΣΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1893. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Αἰδελβέργῃ τῆς Γερμανίας. Διετέλεσε Καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ὁπόθεν παραιτηθεὶς ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλογεὶς κατ' ἐπανάληψιν Βουλευτὴς. Διετέλεσεν Ὑπουργός. Εἶναι συνεργάτης πολλῶν περιοδικῶν καὶ ἡμερησίων. Ἐγράψε δὲ καὶ ἐξαίρετον φιλολογικὸν ἔργον ὑπὸ τίτλον: «Κωστῆς Παλαμᾶς».

ΤΣΟΥΝΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Ἀκαδημαϊκὸς Ἕλλην ἀρχαιολόγος ἐκ Στενημάχου. (1857-1934). Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσεν ἀρκετὰς διατριβάς ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου καὶ αὐτοτελεῖ ὁμοία ἔργα (Μυκῆναι κ.λ.π.) «Προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις», «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης», «Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν» κ. ἄ.

ΦΛΙΣΒΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον ὑφ' ὃ ἐβραβεύθη τὸ διήγημα: «Ὁ μικρὸς ἦρως».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ ΑΛΕΚΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίησιν. Ποιητικὰ ἔργα του: «Ἀνοικτὰ μυστικά», «Μῦθοι». Ἐχει μεταφράσει καὶ τὴν «Ἰφιγένειαν τὴν ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐριπίδου.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1863 εἰς τὸ Σούλι Χρηστοβασίλη τῆς Ἠπείρου, κατήγετο ἀπὸ γονεῖς Σουλιώτας, ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ Ἰωάννινα, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε κυρίως διηγηματογράφος, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς, εἰς τὰ ἔργα του δὲ περιέγραψε τὴν ζωὴν τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

- ἄγρα, ἡ — θήρα, κυνήγι.
ἄγρας, ὁ — (καπετάν) - ψευδώνυμον τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ Τέλου Ἀγαπηνοῦ, ἐκ τῶν ἡρώϊκωτέρων ὀπλαρχηγῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Συνελήφθη διὰ προδοσίας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ ἀπηγχονίσθη ἀπὸ κλάδον καρυδιᾶς παρὰ τὸ Βλάδοβον Ἐδέσσης.
- ἄγρῆλι, τὸ — καὶ ἀγριλιά - ἀγριελιά, ἀγρία ἐλαία.
ἄγροικῶ — ἀκούω, ἀλλὰ καὶ ἀντιλαμβάνομαι, καταλαμβάνω, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ λειτουργία τῆς ἀκοῆς.
- αἵμασιά, ἡ — φράκτης ἐξ ἀκανθῶν καὶ κλάδων, φράκτης.
Αἰσωπος, ὁ — Ἐγεννήθη εἰς Φρυγίαν καὶ ἐπωλήθη ὡς δοῦλος εἰς τὴν Σάμον. Τοῦτον ἀπηλευθέρωσεν ὁ κύριός του ὁ σοφὸς Ἰάδμων. Οὗτος εἶναι ὁ ποιητὴς τῶν αἰσωπείων μύθων καὶ παρευρέθη εἰς τὸ συμπόσιον τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἐλθὼν κατ' ἐντολὴν τοῦ Κροίσου εἰς Δελφούς, ἵνα θυσιάσῃ διὰ λογαριασμὸν τοῦ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.
- ἀκαλήφη, ἡ — θαλάσσιον ζωόφυτον ποικιλόχρωμον μὲ πολυπληθῆ πολυπόδια, λέγεται καὶ μέδουσα.
- ἄλιάς, ἡ — ἀλιευτικὸν πλοiάριον, ψαρόβαρκα.
ἄλληλένδετος — ὁ συνδεόμενος μαζὶ μὲ ἓνα ἄλλον, ἀμοιβαίως συνδεόμενος.
- ἀμάλαγος — ἀμιγῆς, ὁλοκάθαρος, ἀνέγγικτος.
ἀνάμπαιγμα, τὸ — ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ, κορόϊδο.

ἀναχαράζω	— ἀναμασσῶ τὴν τροφήν, ὅπως κάνουν τὰ μηρυκαστικὰ ζῶα.
ἀνθρακεύς, ὁ	— ὁ καρβουνιάρης, αὐτὸς ποὺ παρασκευάζει τὰ κάρβουνα.
ἀνταύγεια, ἡ	— ἀντανάκλασις, λάμψις.
Ἀπελλῆς, ὁ	— ὁ διασημότερος ζωγράφος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (Δ' αἰ.).
ἀποβλέπει	— ἀφορᾷ, ἐνδιαφέρει.
ἀποκαθαίρομαι	— καθαρίζομαι.
ἀρίφνητος	— ἄφθονος, ἀμέτρητος.
ἄρμαθιά, ἡ	— ὀρμαθός, ἀλληλένδετα ἀντικείμενα εἰς τὴν σειράν, ὅπως π.χ. φύλλα καπνοῦ γίνονται ἄρμαθιά.
ἄρμαθιαστὰ	— τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, ὅπως εἰς ἄρμαθιάν.
ἀροτῆρες, οἱ	— βόες ἀροτριῶντες.
ἀρχιπιστικός	— ἀρχιβοσκός, ἀρχιέμπιστος, βοσκός.
ἀρωγή, ἡ	— βοήθεια, ὑπεράσπισις, προστασία.
ἀσίκης, ὁ	— ὁ λεβέντης (λέξ. ἀραβική).
Ἀσκληπιός, ὁ	— ὁ θεὸς τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς υἰείας εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς βασιλοπούλας Κορωνίδος ἀπὸ τὴν Τρίκκην - Τρίκκαλα τῆς Θεσσαλίας.
ἄσπιλος	— ἀκηλίδωτος, ἀμόλυντος.
ἀφάτνωτον	— (πάτωμα) - ἡμιτελές, χωρὶς φατνώματα, θῆκες, πρεβάζια κλπ.
ἀφορία, ἡ	— ἀκαρπία, τὸ νὰ μὴ παράγονται καρποί.

B

Βαλής, ὁ	— νομάρχης (λέξ. τουρκική).
Βεζύρης, ὁ	— ἀνώτατος λειτουργὸς τοῦ κράτους, ἰσότιμος μὲ Ὑπουργὸν ἢ καὶ Πρωθυπουργὸν (λέξ. Τουρκική).
Βελούχι, τὸ	— τὸ ὄρος Τυμφρηστὸς τῆς Εὐρυτανίας.
Βεράτιον	— σουλτανικὸν διάταγμα χορηγοῦν προνόμια.
βίδρα, ἡ	— εἶδος ποταμίας νυφίτσας.
βραγιά, ἡ	— πρασιὰ λαχανοκήπου.

βρίκι, τὸ — πλοῖον ἐμπορικὸν ἐλαφροκίνητον μὲ δύο ἱστούς, σταυρωτὰς κεραίας καὶ τετράγωνα πανιά. Λέγεται καὶ μπρίκι.

Γ

γατζούδι, τὸ — μικρὸς γάτζος.
Γεθσημανῇ, ἡ — δεινδρόφυτος τοποθεσία τῆς Ἱερουσαλήμ, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν, ὅπου συνελήφθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν ἐπροδόθη ἀπὸ τὸν Ἰούδαν.

γέννος, ὁ — γεννοβόλημα τῶν ποιμνίων.
Γιανιτσά, τὰ — πόλις τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Πέλλης ἀπέχουσα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην 40 χιλιομέτρα, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ 1912 ἐγινε φονικωτάτη μάχη μὲ τοὺς Τούρκους.

γολέτα, ἡ — ἱστιοφόρον, μὲ δύο συνήθως ἱστοὺς μικροῦ ἐκτοπίσματος, ταχύ, (λεξ. γαλλικὴ).

γράβαλο, τὸ — γεωργικὸν ἐργαλεῖον, ἰδίως χρησιμεῦον διὰ τὴν καλλιέργειαν σταφίδος.

γρίπος, ὁ — εἶδος ἀλιευτικῆς συσκευῆς μὲ σχοινιά καὶ δικτυωτοὺς σάκκους.

γριπάρης, ὁ — ψαρᾶς ποὺ ψαρεύει μὲ γρίπον.

γρυλισμός, ὁ — ἡ φωνὴ τοῦ χοίρου· φωνὴ ὁμοία μὲ τὴν φωνὴν τοῦ χοίρου.

Δ

Δαφνούσιον, τὸ — λιμὴν καὶ νησίς εἰς τὸν Εὐξείνιον, δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Σαγγαρίου.

δέμας, τὸ — σῶμα, λεξ. ἀρχαία.

δεόμενος — ρ. δέομαι, χρειάζομαι, ἔχω ἀνάγκην.

δέρας, τὸ — τὸ περίφημον χρυσόμαλλον δέρας (προβιά) τῆς Κολχίδος.

Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς — (337 - 283 π. Χ.) ὁ μεγαλοφυέστερος τῶν ἐπιγόνων, ὡς ἐκλήθησαν οἱ υἱοὶ τῶν δια-

- δόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου (τοῦ Μονοφθάλμου).
- δαιτῶμαι — τρέφομαι καθ' ὠρισμένον τρόπον, ἀκολουθῶ ὠρισμένον βίον.
- διαπορούμενος — μὲ ἀπορίαν, ἀμφιταλαντευόμενος.
- διάστερος — πλήρης ἄστρων, ὀλόαστρος.
- διάτοντες — τοῦ ρ, διάττω=ὀρμῶ διὰ μέσου, χύνομαι, διατρέχω. Οὕτω καλοῦνται οἱ ἄστέρες, ποὺ φαίνονται αἰφνιδίως νὰ τρέχουν λάμποντες καὶ νὰ σβήνουν ἀποτόμως.
- δίβουλος — διστακτικός, ἀναποφάσιστος.
- Δράκαινα, ἡ — εἶδος ἰχθύος μὲ πτερύγια δηλητηριώδη, ὅπως τοῦ ὄφεως - δράκου - ἐξ οὗ καὶ δράκαινα.
- δράνα, ἡ — τὸ κατώγειον, τὸ ὑπόγειον ὅπου μένουν τὰ ζῶα.
- δρολάπι, τὸ — δυνατὴ μπόρα μὲ σφοδρὸν ἄνεμον μαζί.

Ε

- ἔγρυξε — ρ. γρύζω, φωνάζω μὲ ὀξεῖαν φωνὴν σὰν τοῦ χοίρου.
- *Ελευσίνα μυστήρια — Θρησκευτικαὶ τελεταί, ποὺ ἐτελοῦντο εἰς τὴν Ἐλευσίνα πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης. Σκοπὸν εἶχον τὴν ἠθικὴν ἐξύψωσιν τῶν μυουμένων. Ἡ μύησις εἰς αὐτὰ ἐγένετο κατόπιν προσοχῆς καὶ προπαρασκευῆς, ἀφοῦ ἐννοεῖται ἀνελάμβανε κάποιος μεμυημένος νὰ ἐγγυηθῇ πρῶτον καὶ ἔπειτα νὰ μυήσῃ τὸν ἐπιθυμοῦντα.
- ἐλλοχεύοντες — παραμονεύοντες (λόχος — ἡ χωσιά, τὸ καρτέρι, νὰ παραφυλάῃ κανεὶς ἀπὸ σκοποῦ).
- ἐνάλιος — εὕρισκόμενος εἰς τὴν θάλασσαν, θαλάσσιος, παράλιος.
- ἐνέσκηπεν — τοῦ ρ. ἐνσκήπτω — ἐπιπίπτω.
- ἐνιαύσιος — ἐνὸς ἔτους, χρονιάριος.
- ἔξαλλος — ὡσὰν τρελός, ἐκτὸς ἑαυτοῦ.

- ἐπισηφάλης — ὁ μὴ ἀσφαλής.
- Ἑπτὰ σοφοὶ — ἄνδρες ζήσαντες ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα, διακριθέντες διὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν σοφίαν καὶ σύνεσιν αὐτῶν. Οὗτοι ἦσαν οἱ Σόλων ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων, Πιπτακὸς ὁ τύραννος Μυτιλήνης, Κλεόβουλος ὁ τύραννος τῆς Λίνδου, Περικλῆς ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου, Βίας ὁ δίκαιος δικαστὴς τῆς Πριήνης, Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος - πρῶτος Ἐφορος ἐν Σπάρτῃ καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, ὁ ἱδρυτὴς τῆς θεωρητικῆς γεωμετρίας καὶ ἀστρονόμος.
- ἐρμάριον, τὸ — τὸ κοινῶς λεγόμενον ντουλάπι καὶ συρτάρι.
- ἐρύθημα, τὸ — τὸ κοκκίνημα.
- ἐσπερία Εὐρώπη — Ἡ δυτικὴ Εὐρώπη.
- ἐστιγμένος — μετοχ. ρ. στίζω = σημαδεύω μὲ στίγματα — βοῦλες — κάνω ἢ ἔχω στίγματα.
- εὐάνδρος — ὁ ἔχων καλοὺς, ἀγαθοὺς καὶ γενναίους ἄνδρας.

Η

- ἡδονικῶς — μὲ εὐχαρίστησιν.
- ἡμιολία, ἡ — εἶδος ἐλαφροῦ ἰστιοφόρου, ταχέος, μὲ δύο ἰστούς, αἱ πολεμικαὶ ἡμιολίαι εἶναι βενζινοκίνητοι ἢ πετρελαιοκίνητοι.
- ἡσπαιρον — ἐσπартάριζαν, ἔτρεμαν, ἐλαχταροῦσαν· τὸ ρῆμα « ἀσπαίρω ».

Θ

- θερμοουργός — παράτολμος, παράφορος, ὀρμητικὸς εἰς τὰς πράξεις του, ὁ ἐνεργῶν μὲ θερμὴν, ὁ παρέχων θερμότητα.
- θυροδέγων — κτυπῶ τὴν θύραν, ζητιανεύω ἀπὸ πόρταν εἰς πόρταν.
- θύσανος, ὁ — ἡ φούντα, ἡ δέσμη ποῦ καταλήγει εἰς χαλαρὰ ἄκρα ἐν εἶδει φούντας.

Ι

- Ἰάσων, ὁ* — ἦρως ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν, ἦτο ἀρχηγὸς τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας διὰ τὸ χρυσόμαλλον δέρας.
- ἰαχή, ἡ* — κραυγή, ἀλαλαγμός.
- ἰκρίον, τὸ* — ἡ ξυλίνη σκαλωσιά, καὶ εἰς τὰ πλοῖα τὰ ξύλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δένονται καὶ κρέμονται τὰ πανιά.
- ἰλιγγιώδης* — ὁ προκαλὼν ἰλιγγον, ζάλην.
- Ἰπποκράτης* — (460—370 π. Χ.) σοφὸς ἰατρὸς ἀπὸ τὴν Κῶν, ὁ πρῶτος ἐπιστημονικῶς καὶ μεθοδικῶς θεραπεύων τοὺς ἀσθενεῖς, ὁ πατὴρ τῆς ἱατρικῆς.
- ἰριδισμὸς, ὁ* — χρωματισμὸς ποικιλόχρους, ὅπως εἶναι τὰ χρώματα τῆς ἱρίδος, δηλ. τὰ χρώματα τοῦ οὐρανίου τόξου.

Κ

- Καινεύς, ὁ* — εἷς ἐκ τῶν ἡρώων τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας. Ἦτο ἄτρωτος.
- καλπάκι, τὸ* — εἶδος πηλικίου, τὸ ὁποῖον ἐφοροῦσαν οἱ νησιῶται.
- κάργαι* — εἶδος κόρακος.
- καρένα ἢ καρίνα* — ξυλίνη ἢ σιδηρᾶ δοκός, ἀποτελοῦσα τὸ κατώτερον καὶ κυριώτερον τμήμα τοῦ σκελετοῦ τοῦ πλοίου, εἶδος σπονδυλικῆς στήλης αὐτοῦ.
- καρκινοβατῶ* — περιπατῶ σὰν τὸν κάβουραν.
- κατέχω* — γνωρίζω.
- κατσούλα, ἡ* — ἡ εἰς τὸ κέντρον τοῦ χταποδιοῦ κατσούλα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπλώνονται τὰ πόδια του.
- Κερκέζος, ὁ* — Κιρκάσιος (βλ. κατωτέρω λέξιν).
- Κιρκάσιος, ὁ* — ὁ κάτοικος τῆς Κιρκασίας, χώρας ὀρεινῆς εἰς τὰ Δ. τοῦ Καυκάσου. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πατρίδος των ὑπὸ τῶν Ρώσων (1864), πολλοὶ Κιρκάσιοι, μετηνάστευσαν

- εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ὑπηρέτουν ὡς στρατιῶται.
- κλαδοκάθαρος, ὁ — τὸ κλάδεμα καὶ τὸ καθάρισμα ὁμοῦ τῶν ἀμπελιῶν.
- κλιτύς, ἡ — κατωφερῆς πλευρὰ λόφου ἢ βουνοῦ, κοινῶς πλαγιά.
- κολαουζιέρης, ὁ — ἄριστος ναύτης σπογγαλιευτικοῦ κανονίζων τὴν ἀνέλκυσιν κλπ. τοῦ δύτου.
- κολίγος, ὁ — λέγεται καὶ σέμπρος, καλλιεργητὴς χωρὶς ἰδιοκτησίαν καλλιεργῶν ξένον ἀγρόν, μοιραζόμενος τὸ εἰσόδημα μὲ τὸν ἰδιοκτήτην.
- κομάντος — ἐπίλεκτοι στρατιῶται εἰδικῶς ἐκπαιδευόμενοι δι' ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις (λεξ. ἀγγλική).
- κορώνη, ἡ — τὸ πτηνὸν τὸ κοινῶς λεγόμενον: κουρούνα.
- κότερον, τὸ — ξύλινον ἱστιοφόρον μὲ ἓνα ἱστὸν καὶ βαθὺ κύτος, γενικῶς κότερο λέγεται κάθε βενζινοκίνητον ἢ ἀτμοκίνητον πλοῖον, χρησιμοποιούμενον δι' ἐκδρομὰς καὶ ταξίδια ἀναψυχῆς.
- Κουκί: « τὸ κουκὶ καὶ τὸ ρεβύθι » — παροιμιώδης φράσις, μὲ τὴν ὁποίαν ἀρχίζουν τὰ παιδικὰ παραμύθια.
- κούρβουλο, τὸ — ὁ ξηρὸς κορμὸς τοῦ κλήματος, χωρὶς τὰ φύλλα καὶ τὰ κλωνάρια του.
- κουρσεύω — λεηλατῶ, ληστεύω πλοῖα ἢ παράλια ὡς κουρσάρος.
- κραδασμός, ὁ — σείσιμον, κούνημα, κλονισμός.
- κρεβάτα, ἡ — ἐξώστης σκεπαστός, ἰδίως σκεπασμένος ἀπὸ τὴν κληματαριάν τοῦ σπιτιοῦ.
- κρηπίδωμα, τὸ — τὸ λιθόκτιστον μέρος τῆς προκυμαίας, τὰ τεῖχη τῆς παραλίας.
- κρικέλα, ἡ — κρίκος, χαλκάς.
- κροκόβαπτος, — βαμμένος μὲ κρόκον, θάμνον· ἐκ τῆς τοιαύτης βαφῆς ἔχομεν κίτρινον χρῶμα.
- κύπρος, ὁ — τὸ μεγάλο κουδούνι τοῦ τράγου ἢ τοῦ κριοῦ ποὺ προπορεύεται ἀπὸ τὸ κοπάδι.

Λ

- Λαβύρινθος, ὁ — μέγα οἰκοδόμημα ἔχον πολλοὺς ἐλικοειδεῖς καὶ ἀδιεξόδους δρόμους, μεταφορικῶς πολύπλοκος, ἀδιέξοδος.
- λαζαρίνα, ἡ — παλαιότατον εἶδος ἐμπροσθογεμοῦς ὄπλου μὲ τσακμάκι. Εἶχε πολὺ μακρὰν καὶ στενὴν κάννην.
- Λάκαινα, ἡ — ἡ κάτοικος τῆς Λακεδαίμονος, Σπαρτιάτισσα.
- λαχνός, ὁ — κλῆρος, κλῆρος ἀγροῦ.
- λιακωτό, τὸ — ἡλιακωτό, δῶμα, ταράτσα, ὁ λιακός.
- Λουδίας, ὁ — ποταμὸς τῆς Μακεδονίας πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Λουδίας (Γιανιτσῶν) καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.
- Λοῦρος, ὁ — ποταμὸς τῆς Ἑπείρου, αἱ πρῶται πηγαί του εἶναι εἰς τὸν Τόμαρον (Ὀλύστικαν) καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.
- λόχμη, ἡ — μέρος σύνδενδρον, μὲ πυκνοὺς θάμνους.
- λυμαίνομαι — κακοποιῶ, βλάπτω, φθείρω.

Μ

- μαγνάδι, τὸ — ὁ πέπλος.
- μανάρι, τὸ — μικρὸ ἄρνι, ποὺ ἀφήνεται νὰ τρώγῃ ἀπεριορίστως ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ προορίζεται νὰ τραφῇ μὲ ἰδιαιτέραν προτίμησιν.
- μάουζεο, τὸ — ὄπλον ἐπαναληπτικόν, δι' οὗ ἦτο ὀπλισμένος ὁ τουρκικὸς στρατὸς κατὰ τὸ 1912-13.
- μάσω — μαζεύω.
- μεντέρι, τὸ — χαμηλὸν ἀνάκλιντρον, ντιβάνι.
- μετερίζι, τὸ — τὸ πρόχωμα, ταμπούρι, πρόχειρον ὄχυρόν, διὰ νὰ προστατεύῃ τοὺς πολεμιστάς.
- μπαῖράκι, τὸ — σημαία, σῆμα ἀρχηγοῦ.
- Μπιζάνι, τὸ — χωρίον Ν. Α. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου βουνοῦ, περίφημον ὄχυρόν τῶν Τούρκων κατὰ τὸν πόλεμον 1912-13.
- μπουκαδούρα, ἡ — λεπτὸς ἄνεμος ἀπὸ τὰ θαλάσσια στενὰ.
- μπρίκι, τὸ — βλ. λέξιν βρίκι, τό.

Ν

- νάρκη, ἡ — νάρκωσις, μούδιασμα.
ντέφι, τὸ — μικρὸν κυλινδρικὸν τύμπανον, τοῦ ὁποίου ἡ μία μόνον βᾶσις εἶναι κεκλεισμένη, ἔχει ξύλινον πλαίσιον καὶ φέρει κρόταλα.

Ο

- ὀπτόπλινθος — πλίνθος ψημένη εἰς τὸ πῦρ, κοινῶς τοῦβλον.
ὀρδή, ἡ — ἄτακτον στίφος.
ὀρδιά, τὰ — ἄτακτα στίφη.
ὀροκομιστής — αὐτὸς ποὺ κομίζει ψώνια.
παγκρατής, ὁ — ὁ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα νικῶν, ὁ ἀπόλυτος κυρίαρχος.
παλιούρι, τὸ — ἀκανθώδης θάμνος πρὸς περίφραξιν κήπων.
παρανάλωμα, τὸ — παρανάλωμα Ἀρκαδίου, τὸ ὀλοκαύτωμα τῆς Μονῆς Ἀρκαδίου εἰς τὴν Κρήτην, καταστροφή τῆς μονῆς ἀπὸ τὴν πυρκαϊάν.
περικαλλής — ἐξόχως ὠραῖος, ὠραιότατος.
πέτσες, οἱ — εἰς τὴν φράσιν «λαιομάντηλα καὶ πέτσες» σημαίνει τὶς πετσέτες, τὰ προσόψια.
Πηλεύς, ὁ — εἷς ἐκ τῶν ἡρώων τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, πατὴρ τοῦ Ἀχιλλέως.
πιστικός, ὁ — βοσκὸς (ἐμπιστικός, ὁ ἔμπιστος αὐτοῦ ποὺ ἔχει ἰδικόν του τὸ κοπάδι).
ποντίλια, ἡ — καρφοβελόνα, πρόκα.
πορφυροῦς — ἔχων χρῶμα πορφύρας, βαθὺ κόκκινον.
πούλια, ἡ — ὁ ἀστερισμὸς Πλειὰς ἔχων 7 ἀστέρας, περίφημος καὶ ἀγαπητὸς ἀστερισμὸς εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν.
πούσι, τὸ — ἡ ὀμίχλη, καὶ ἐπίσης τὰ λεπτὰ καὶ ξηρὰ φύλλα δένδρων π. χ. πεύκου κλπ.
πριμαρόλι, τὸ — οἱ πρῶτοι πρὸς πώλησιν καρποὶ (λ. Ἰταλική).
προγκῶ — ξαφνίζω, ἀποπαίρνω, ἰδίως λέγεται περὶ ποιμνίων μὲ τὴν σημασίαν: ξαφνίζω τὸ ποίμνιον μὲ ἀπότομον φωνὴν ἢ κινήσεις καὶ τὸ ἀναγκάζω νὰ διασκορπισθῇ.

- προσπορίζω — συνάγω, φέρω ακόμη.
 Πυθικός Ὑμνος — ὕμνος πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος.
 πυρόλιθος, ὁ — στουρναρόπετρα, λίθος ποὺ βγάζει σπίθες.
 πυροφάνι, τὸ — ἀλιεία κατὰ τὴν νύκτα, ὅταν ἡ θάλασσα φω-
 τίζεται μὲ φῶς ποὺ κρέμεται ἀπὸ τὴν πρῶ-
 ραν τῆς βάρκας. Τὰ ψάρια συλλαμβάνον-
 ται μὲ καμάκι.

Ρ

- ραθυμία, ἡ — ἀπερισκεψία, ἀδιαφορία, ἀργία.
 ραψωδός, ὁ — ὁ ἀπαγγέλλων ἐπικά ποιήματα.
 ρεμβασμός, ὁ — περιπλάνησις τοῦ νοῦ.
 ριζά, τὰ — οἱ ρίζες, οἱ πρόποδες βουνοῦ.
 Ρόδιοι Ἰππότες — οἱ Ἰωαννῖται ἱππότες τοῦ τάγματος Ἀγίου
 Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ — μοναχοὶ καὶ
 στρατιῶται μαζὶ — ἀπὸ ὅπου ἐκδιωχθέντες
 ἔγιναν κύριοι τῆς Ρόδου, ὅπου καὶ ἐγκατε-
 στάθησαν ἐπὶ 200 περίπου ἔτη.
 ρουπάκι, τὸ — θάμνος δρυός, δρυς.
 Ρωμυλία, ἡ — Τουρκικὴ ἐπαρχία πρὸς Β. τῆς Μακεδονίας
 καὶ τῆς Θράκης, τὴν ὁποίαν προσήρτησε
 διὰ πραξικοπήματος ἡ Βουλγαρία.

Σ

- Σαβῶφ, ὁ — Ὁ Βούλγαρος ἀρχιστράτηγος κατὰ τὸν Ἑλ-
 ληνοβουλγαρικὸν πόλεμον 1912 - 1913.
 σάλαγος, ὁ — ταραχή, θόρυβος.
 σαρανταλείτουργο — τὸ μνημόσυνον, λειτουργία τὴν 40ην ἡμέραν
 μετὰ θάνατον.
 σαρκαστικὸς, ὁ — μετὰ πικρίας, χλευαστικὸς
 σερασκέρης, ὁ — ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, αὐτὸς ποὺ διευθύνει
 τὸ ἀσκέρι, τὴν στίρατιάν.
 σεφέρι, τὸ — ὁ πόλεμος, ἡ ἐκστρατεία.
 σισανές, ὁ — παλαιὸν ὄπλον ἐμπροσθογεμὲς μὲ κάννην
 κοντήν.
 σκιρτῶ — πηδῶ, χοροπηδῶ.

- σκῶμμα, τὸ — πείραγμα, κοροϊδία. ἀστεϊσμός.
 σπόντα, ἡ — ἡ φράσις « ἀπὸ σπόντα » = ὅχι κατ' εὐθεΐαν ἀλλὰ μετὰ προηγούμενον κτύπημα καὶ ὥς ἐκ τούτου ἀλλαγὴν κατευθύνσεως. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὸ παιγνίδι «μπιλιάρδο».
- σταχομαζώχτρα, ἡ — μερικαὶ πτωχαὶ γυναῖκες ἀσχολοῦνται νὰ συλλέγουν τὰ στάχυα, ποὺ μένουν εἰς τοὺς ἀγροὺς μετὰ τὸν θερισμὸν ἢ ποὺ πίπτουν ἀπὸ τὰ φορτῶματα ἢ τὰ ἀμάξια τῶν θεριστῶν. Αἱ γυναῖκες αὗται λέγονται « σταχομαζώχτρες ».
- στεροπούλι, τὸ — τὸ ὑστερογεννημένον.
 στέμφυλον, τὸ — ἀποστραγγίδι, τσίπουρον.
 στιβάς, ἡ — στρῶμμα, σωρός.
 στρατεύει — (τὸ νερό) — δὲν εἶναι σταθερὰ ἡ βροχή, οὔτε μόνιμος, ὥς ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἀλλὰ πίπτει κατὰ τόπους — τόπους καὶ συγχρόνως μετακινεῖται κατὰ τὴν φορὰν τοῦ κινουμένου ὑπεράνω νέφους.
- σύδειπνος, ὁ — ὁ δειπνῶν ὁμοῦ, ὁ συντρώγων.
 συμπεφορημένος — μαζευμένος, συσσωρευμένος.
 συμπυρσοκρότησις — ἡ ταυτόχρονος ἐκπυρσοκρότησις.
 συναλλαγματική, ἡ — ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου παραγγέλλομεν εἰς ἄλλο πρόσωπον ἢ ἱδρυμα νὰ πληρώσῃ εἰς κάποιον ὠρισμένον ποσόν, ἢ ἐπιταγή.
- συνωρίς, ἡ — τὸ ζεῦγος τῶν δύο ἵππων τοῦ ἅρματος καὶ ἔπειτα κάθε ζεῦγος. Ἐνταῦθα τὰ δύο παιδιὰ ποὺ λέγουν τὰ κάλαντα.
- συρτάρι τό, — ὁ τράγος ἢ τὸ κριάρι, ποὺ σύρει (ὁδηγεῖ) τὸ κοπάδι.
- σφριγηλὸς — πλήρης ἀκμῆς, ζωῆς.

Τ

- τελετουργία, ἡ — ἱερουργία, μυσταγωγία.
 τουλουπάνι, τὸ — τὸ λευκὸν μαντήλι, μὲ τὸ ὁποῖον περιδένουν τὴν κεφαλὴν οἱ Μωαμεθανοί.

- τρεχαντήρι, τὸ — ἱστιοφόρον μὲ δύο ἱστούς, πολὺ ταχύ, ἀμφο-
τερόπρυμνον.
- τρυνγομάχαιρο, τὸ — μαχαίρι κατάλληλον διὰ τὴν κοπὴν τῶν στα-
φυλῶν κατὰ τὸν τρύγον.
- τσαπράζια, τὰ — ἀργυρᾶ κοσμήματα ἐπὶ τῆς ἀνδρικῆς ἐθνι-
κῆς ἐνδυμασίας, φερόμενα ἐπὶ τοῦ στή-
θους σταυροειδῶς (ἰδίᾳ εἰς τὴν ἡπειρωτι-
κὴν Ἑλλάδα).

Υ

- ὕλοτόμος, ὁ — ξυλοκόπος, αὐτὸς ποὺ τέμνει τὴν ὕλην, δηλ.
τὸ δάσος.
- ὕποστιάθμη, ἡ — κατακάθι, μούργα.

Φ

- φάδι, τὸ — ὕφανσις, ὕφασμα.
- φάραγγες, οἱ — λαγκάδια μὲ κρημνοὺς, φαράγγια.
- φουμίζω — (ἴστα χρυσά) ἐνδύω κατὰ τρόπον λαμπρὸν
καὶ πολυτελεῖ.
- φωτιστήρα, ἡ — τὸ εἰδικὸν σκεῦος, ὅπου μέσα ὁ ἱερεὺς κατὰ
τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἔχει τὸν ἀγια-
σμόν καὶ «φωτίζει» ὅλους μας, μᾶς ἀγιά-
ζει καὶ ἐξαγνίζει.

Χ

- χαρμονή, ἡ — χαρὰ μεγάλη, ἀγαλλίασις
- χαῦνος — χαλαρός, ἄτονος, κοῦφος.
- χειμάδι, τὸ — χειμαδιό, ὁ τόπος, ὅπου παραχειμάζουν τὰ
ποίμνια.

Ψ

- ψαριά, ἡ — ὅσα ψάρια συλλαμβάνει τὸ δίκτυον.

Ω

- ᾠριος — ὠραῖος.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Ν. Α. Κοντοπούλου.

	Σελίς
1. Τὸ Ἱερὸ κειμήλιο, Στ. Δάφνη	13
2. Διπλὸ ὄνειρο, Ν. Πετιμεζᾶ - Λαύρα	18
3. Πάσχα στὰ πέλαγα, Ἀ. Καρκαβίτσα	24
4. Ἡ σωτηρία τοῦ Ἀρίονος, Ν. Α. Κοντοπούλου	34
5. Ὁ Ἥρωας τῶν Σεργῶν, Ἀρσιν. Παπαδοπούλου (διασκευὴ)	43
6. Γιάννος Σταθάς, Θαν. Πετσάλη	48
7. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου (ποίημα), Τίμου Μωραϊτίνη	54
8. Εἰς τὴν ἄγνωστον Ἑλληνίδα, Ν. Α. Κοντοπούλου	56
9. Ἑλληνίδες (ποίημα), Τίμου Μωραϊτίνη	59
10. Τὸ γενναῖο Κρητικόπουλο, Ν. Α. Κοντοπούλου	63
11. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	69
12. Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα, Χρ. Χρηστοβασίλη	78
13. Ἡ βασίλισσα, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	85
14. Χαρὰ στ' ἀλέτρι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	109
15. Ἀλκυόνες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	110
16. Οἱ Γάμοι (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	116
17. Ὁ Γκιῶσος μου, Χρ. Χρηστοβασίλη	123
18. Καλοκαίρι (ποίημα), Στ. Μαρτζώκη	135
19. Ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	141
20. Νάουσα, Χρ. Ζαλοκώστα	145
21. Εὐλογημένη χώρα, Ν. Α. Κοντοπούλου	149
22. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	155
23. Ὁ Λοῦρος, Κ. Ἀθανάτου	156
24. Ὀνειρον ἐκπληρούμενον, Ἀλ. Μωραϊτίδου	167
25. Εἰς τὸν προφήτην Ἡλίαν, Ν. Α. Κοντοπούλου	170
26. Στὰ ξωκκλήσια (ποίημα), Μιχ. Πετρίδη	173
27. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	179
28. Ὁ μικρὸς θεληματάριος, Ν. Α. Κοντοπούλου	199
29. Ἡ Μακεδονία εἰς τὸ 1821, Δ. Γατοπούλου	203
30. Ἐδῶ εἶναι Ἑλλάς, Ν. Α. Κοντοπούλου (διασκευὴ)	206
31. Τὸ Ἀρκάδι, Δ. Γατοπούλου	215
32. Ὁ μικρὸς ἥρωας, Δ. Φλίσβη	218
33. Ἡ Σταχομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	238
34. Μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	244
35. Ἐργασία (ποίημα), Γερ. Μαρκορά	251
36. Νησιώτικα Σαραντάημερα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	255

	Σελίς
37. Φθινόπωρον εἰς τὰ χωριά, Ἀλ. Μωραϊτίδου	257
38. Τὰ χελιδόνια, Γρηγ. Ξενοπούλου	270
39. Ἀστακοί, Ἀλ. Μωραϊτίδου (διασκευή)	279

II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κ. Ρωμαίου.

1. Ἀπὸ τὸν θρόνον τ' Ἀπλάστου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	26
2. Χρονιάρες μέρες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	27
3. Ὁ Ἀριστομένης (Λαϊκὴ παράδοση)	38
4. Σιτάρι - Κριθάρι, Γιάννη Βλαχογιάννη	39
5. 28 Ὀκτωβρίου 1940	55
6. Στὸ Μέτωπο, περιμένοντας τὸ Ταχυδρομεῖο, Κ. Ρωμαίου	60
7. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	71
8. Ἡ αἰωνία μητέρα, Κ. Ρωμαίου	75
9. Ἡ μάνα ξαγρυπνάει (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδης	77
10. Σ' ἀφήνω γειά, μανούλα μου (Δημοτικὸ τραγούδι)	83
11. Χωρισμός (ποίημα), Ἀλ. Πάλλη	84
12. Ἡ Μεγαχώρα, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	88
13. Ἀητόπουλο μέσα σὲ κλουβί, Ἡλία Βενέζη	97
14. Ἀστρατόβροντα, Γρηγ. Ξενοπούλου	105
15. Τὰ πρωτοβρόχια (ποίημα), Γ. Δροσίνη	108
16. Ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς, Γρηγ. Ξενοπούλου	111
17. Ἡ ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά, Γρηγ. Ξενοπούλου	113
18. Τὸ βαρέλι τῶν 12 μηνῶν (Λαϊκὴ παράδοση)	117
19. Τρύγος στὸ Μοριά, Σπ. Μελά	129
20. Ὁ Τρύγος (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	131
21. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	133
22. Σπυδαῖος σφουγγαράς, Ἀ. Καρκαβίτσα (διασκευή)	136
23. Ὁ Γρίπος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	139
24. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	140
25. Ἀγάπη ὁ Θεός, Κ. Ρωμαίου (διασκευή)	163
26. Ἀι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. Ἀθάνᾳ	172
27. Ἀνάστασις ποιμένων, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	174
28. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	178
29. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι, Ἀρ. Κουρτίδου (διασκευή)	183
30. Τὸ σχολεῖον τῶν Ἡρώων, Κ. Ρωμαίου	187
31. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἰλιάδος, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	191
32. Ὁ Κερκέξος, Ἰ. Κονδυλάκη	209
33. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	229
34. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	245
35. Ὁ Μικρὸς Ἐφημεριδοπώλης, Κ. Ρωμαίου	247
36. Ὁ ἥλιος τῆς Πατρίδος μας (ποίημα), Λ. Μαβίλη	256

	Σελίς
37. Τὸ ἀλέτρι (ποίημα), Ι. Πολέμη	261
38. Ἡ ἱστορία ἑνὸς κόκκου σίτου, Γ. Δροσίνη	262
39. Διατί ἐργάζεται ὁ παππούς, Κ. Ρωμαίου (διασκευή)	264
40. Τὸ σταφύλι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	267
41. Μία χειμερινή ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	268
42. Οἱ φτερωτοὶ μετανάσται, Ἑμμ. Λυκούδη	272
43. Ἡ Ἀλεπού, Στ. Γρανίτσα	275
44. Ὁ Λαγός, Στ. Γρανίτσα	282

III. Ἐκ τῆς συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου.

1. Γιατί ἐπολεμήσαμε, Κ. Τσάτσου	53
2. Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει, Χ. Παπαμάρκου (διασκευή)	193
3. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	196

IV. Ἐκ τῆς συλλογῆς Θ. Μακροπούλου.

1. Ἀνοίγουν οἱ Ἐκκλησίαι, Κ. Κρυστάλλη	28
2. Ἡ ζωὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης, Θ. Μακροπούλου	118

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. Τὸ Ἱερὸ κειμήλιο, Στ. Δάφνη	13
2. Διπλὸ ὄνειρο, Ν. Πετμεζᾶ - Λαύρα	18
3. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	24
4. Ἀπὸ τὸν θρόνο τ' Ἀπλάστου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	26
5. Χρονιάρες μέρες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	27
6. Ἀνοίγουν οἱ ἐκκλησίες, Κ. Κρυστάλλη	28

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Ἡ σωτηρία τοῦ Ἀρίονος, Πλουτάρχου « Συμπόσιον » (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	33
2. Ὁ Ἀριστομένης, (λαϊκὴ παράδοση)	38
3. Σιτάρι - κριθάρι, Γ. Βλαχογιάννη	39
4. Ὁ Ἥρωας τῶν Σερρῶν, Ἀρσ. Παπαδοπούλου (διασκευὴ Ν. Α. Κ.)	43
5. Γιάννος Σταθάς, Θανάση Πετσάλη	48
6. Γιατί ἐπολεμήσαμε, Κ. Τσάτσου	53
7. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου (ποίημα), Τίμου Μωραϊτίνη	54
8. 28 Ὀκτωβρίου 1940	55
9. Εἰς τὴν ἄγνωστον Ἑλληνίδα, Ν. Α. Κοντοπούλου	56
10. Ἑλληνίδες (ποίημα), Τίμου Μωραϊτίνη	59
11. Στὸ Μέτωπο, περιμένοντας τὸ ταχυδρομεῖο, Κ. Ρωμαίου	60
12. Τὸ γενναῖο Κρητικόπουλο, Ν. Α. Κοντοπούλου	63
13. Ἡ Γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	68
14. Ὕμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν, (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	71

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Ἡ αἰωνία μητέρα, Κ. Ρωμαίου	75
2. Ἡ Μάνα ξαγρυπνάει (ποίημα), Ἀλέκου Φωτιάδη	77
3. Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα, Χρήστου Χρηστοβασίλη	78
4. Σ' ἀφήνω γιὰ μανούλα μου (Δημοτικὸ τραγούδι)	83
5. Χωρισμός (ποίημα), Ἀλ. Πάλλη	84
6. Ἡ Βασίλισσα, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	85
7. Ἡ Μεγαχώρα καὶ ἡ ἱστορία τοῦ χαλασμοῦ της, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	88

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΗ

	Σελίδ
1. 'Αητόπουλο μέσα σὲ κλουβί, 'Ηλία Βενέζη	97
2. 'Αστράποβροντα, Γρηγ. Ξενοπούλου	105
3. Τὰ πρωτοβρόχια (ποίημα), Γ. Δροσίνη	108
4. Χαρά στ' ἄλἐτρι (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδη	109
5. 'Αλκυόνες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	110
6. 'Η εὐτυχία τῆς ζωῆς, Γρηγ. Ξενοπούλου	111
7. 'Η ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά, Γρηγ. Ξενοπούλου	113
8. Οἱ γάμοι (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	116
9. Τὸ βαρέλι τῶν δώδεκα μηνῶν (Λαϊκὴ παράδοση)	117
10. 'Η ζωὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης, Θ. Μακροπούλου	118
11. 'Ο Γ'κιῶσος μου, Χρ. Χρηστοβασίλη	123
12. Τρύγος στὸ Μοριά, Σπ. Μελά	129
13. 'Ο τρύγος (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	131
14. Στὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμά	133
15. Καλοκαίρι (ποίημα), Στεφ. Μαρτζώκη	135
16. Σπουδαῖος Σρουγγαῖς, 'Αν. Καρκαβίτσα (διασκευὴ Κ. Ρ.)	136
17. 'Ο Γρίπας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	139
18. 'Η Ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	140
19. 'Επιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), 'Αριστομ. Προβελεγγίου	141

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

1. Νάουσα, Χρ. Ζαλοκώστα	145
2. Εὐλογημένη χώρα, Ν. Α. Κοντοπούλου	149
3. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	155
4. 'Ο Λοῦρος, Κ. 'Αθανάτου	156

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. 'Αγάπη ὁ Θεός, Κ. Ρωμαίου (διασκευὴ)	163
2. 'Ονειρον ἐκπληρούμενον, 'Αλεξ. Μωραϊτίδου	167
3. Εἰς τὸν προφήτην 'Ηλίαν, Ν. Α. Κοντοπούλου	170
4. 'Αι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	172
5. Στὰ ξωκκλήσια (ποίημα), Μιχ. Πετρίδου	173
6. 'Ανάστασις ποιμένων, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	174
7. Εἰς τὸν Γολγοθὰν (ποίημα), 'Αριστομ. Προβελεγγίου	178
8. 'Η 'Ημέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Α. Σολωμοῦ	179

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Οἱ πρῶτοι Ἀεροπόροι, Ἀριστ. Κουρτίδου (Διασκευὴ Κ. Ρ.)	183
2. Τὸ Σχολεῖον τῶν Ἡρώων, Κ. Ρωμαίου (Διασκευὴ)	187
3. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἰλιάδος, μετάφρασις Μιχ. Στασινοπούλου)	191
4. «Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει. Αὐτὸς τὰ πάντα γινώσκει, Χ. Παπαμάρκου (Διασκευὴ Χ. Δημητρακοπούλου)	193
5. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσουντα	196
6. Ὁ Μικρὸς θεληματάριος, Ν. Α. Κοντοπούλου	199
7. Ἡ Μακεδονία εἰς τὰ 1821, Δ. Γατοπούλου	203
8. Ἐδῶ εἶναι Ἑλλάς, Ν. Α. Κοντοπούλου (Διασκευὴ)	206
9. Ὁ Κερκέζος, Ἰ. Κονδυλάκη	209
10. Τὸ Ἀρκάδι, Δ. Γατοπούλου	215
11. Ὁ Μικρὸς Ἥρωες, Δημ. Φλίσβη	218

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	229
2. Ἡ Σταχομαζώχτρα, Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη	238
3. Μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	244
4. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	245
5. Ὁ Μικρὸς ἐφημεριδοπώλης, Κ. Ρωμαίου	247
6. Ἔργασία (ποίημα), Γερασίμου Μαρκοῦ	251

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤῇ ΖΩΗΝ

1. Νησιώτικα Σαραντάημερα, Ἀλεξ. Μωραϊτίδου	255
2. Ὁ ἥλιος τῆς Πατρίδας μας (ποίημα), Λ. Μαβίλη	256
3. Φθινόπωρον εἰς τὰ χωριά, Ἀλ. Μωραϊτίδου	257
4. Τὸ ἀλέτρι (ποίημα), Ἰ. Πολέμη	261
5. Ἡ ἱστορία ἐνὸς κόκκου σίτου, Γ. Δροσίνη	262
6. Διατί ἐργάζεται ὁ παππούς, Κ. Ρωμαίου (Διασκευὴ)	264
7. Τὸ σταφύλι (ποίημα), Κωστή Παλαμᾶ	267
8. Μία χειμερινὴ ἐπίσκεψις, Ἰ. Κονδυλάκη	268
9. Τὰ χελιδόνια, Γρηγ. Ξενοπούλου	270
10. Οἱ φτερωτοὶ μετανάσται, Ἐμ. Λυκούδη	272
11. Ἡ ἀλεπού, Στεφ. Γρανίτσα	275
12. Ἀστακοί, Ἀλ. Μωραϊτίδου (Διασκευὴ Ν. Α. Κ.)	279
13. Ὁ λαγός, Στεφ. Γρανίτσα	282

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

1. Βιογραφίαι συγγραφέων	287
------------------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

	Σελίς
1. Λεξιλόγιον	295

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πίναξ περιεχομένων κατά συλλογὰς	307
2. Περιεχόμενα	311

**Η εικονογράφησις τοῦ βιβλίου ὀφείλεται εἰς τὸν κ. Κ. ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟΝ*

**Επιμελητὴς τῆς ἐκδόσεως καὶ ὑπεύθυνος ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν δοκιμίων ὁ φιλόλογος
ΙΡ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ (πρῆξις Κ.Δ.Γ.Σ.Ε. 69/1949).*

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἐκάστου ἀντιτύπου.

Ἀντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α 108).

